

הגולה

# הגולה

## הלב היהודי בגולה

צינות הסעירה גם את הישוב היהודי בגולה. ילדיו הרבה של ישוב זה שהוא קטן אך מאורג היטב, הופנה בעת ענינה מעפילי, יציאת אירופה השנייה בנפול, אך נרדע לגורע היהודי, כי האגודה הגיעה לנפול, מיד פתחו במאמצים, כדי לבוא בקשרים עם המפעלים. זה לא היה מן הברבים הקלים. החילה פנו לראש הקהל, לה יתוודי מחבלים, החריד מאוד לחיטוי עם האנגלים, ביקשנו להתערב אצל המשל הצבאי (ישש לו קשרים מצוינים אחר) ולהשיג ממנו רשות להביא שוקולדה וסר-גרייה למפעלים. תשובתו של ראש הקהל לא היתה — סרוב מוחלט. או החחיל הנודע לפעול על דעת עצמו. באו במגע עם קצין בריטי מסוים משרות הנמל וביקשו להעלות בעצמם את הובלות השי לא-יבנה את רצונו בכך, יפתחו כל הובילה וחבילה ויווכחו, כי אין בהן מפצות או חסר מפוצץ כלשהו. הקצין נענה לבק-שתי, ובמשך שעה אחת נאספו אלפי כינו-ריות ומאות לוחות שוקולדה, חשוי נשלח לאגודה. אך הנודע לא הסתפק בכך והתחיל לערוך אוסף של לבנים ובגדים. שש-נבחרים ועד הקהלה, כי השלטונות אינם מתגברים להגשם עזרה למפעלים, אישר גם הוא סכום כסף לקניית בגדים חדשים. יתוודי אחד חרם 1000 מעילי גשם. כל זמן שהאגודה עגנה בנמל, עמד הנודע בקשר עם המפעלים; הם לא יכלו להעלות כלל על הדעת, כי במקום גידה כמו גיברלטר, המונה מאות אחרות של יהודים, דופק הלב היהודי בגולה כוחו כזה. שוב הרבה, כי נצחו ישראל לא ישקו, וכי יש בכות הרצון להתגבר על כל המכשולים.

## הלב היהודי בגולה

הנודע היהודי במקום מתופץ לפעולה ציונית, אך הודו הפומן הודיע: הננו מנוקמים מאד-ישראל, על המחורש שמ אנו יודעים לפי ידיעות, יודיסר, ג'וינסר פרס" בלבר, אינו מקבלים כל חומר ציור, נ"י אין לנו קופסאות של היתודים וכו'. אשר לחומר הספרותי, הרי היתודים בגיב-הלטר מברבים אנגליה טובה; אך שפח האם היא ספרותית, על כן יש להעדיף חר-סר ספרדי על חומר אנגלי. מן הדאוי להקשר לחביעות הנודע היתודי בגיב-דלמר ולהענות להן...

## מכתב מפורסם

ה חידשים אחדים מופיע בליטות. עתה צוהב מחמין הגרוע ביותר בשם "א-נאסאר". העתון ממומן ע"י הון גרמני ונעי רך ע"י איש אילנדי. עיקר תכנון — הקל-חה מראית נגד יהודים, המוכרחה בסגנונה ובנימוקיה את החסיה של שטרייכר וגי-בלט. חסורו רק הקיימות המפורס-מות של "שטיינר". במיוחד מכוח העתון את חיצו נגד היהודים הודים, המתגוררים בפורטוגל, ובראשם — יהודי תורכיה, שבי-או לכאן מפנים, כשהם מצוינים בדר-כיות פורטוגוזות. טענת העתון היא, שיהוד-דים הללו מעורבים בעסקי ברוחה וספס-רות בלתי-נאות (דבר שיש בו, לדאבוני, משום אמה); ומכאן הודישה למסילה — לעקור ולשלוח מן הארץ את, עשביהבה

## המסוכנים האלה

המסוכנים האלה, בחיוב היתודי החחיל להשחיר מבוכה הודומה. יש לציין כאן פעילות ציונית מוגברת. ועד שקל, המורב מצניגי האויגנים השור-נים, עשה במיטת יבלתו להגות את מספר השוקלים. ערכנו רשימה מפורסמת לכל-מדת ומזון, וברוך זו עלה בידיו להי-קוף את הישוב היהודי המקומי, פרט למס-סוד רב של יהודים גרמנים וספרדים, השקועים עמוק בהתבללות אין להם כל ענין בבעיות ציוניות או יהודיות, כל מעי-גיתם בבוסניה, בעסקי-הליפין ובמסחר. המפעל למען הקרן הקיימת חומכר בהצלחה, וההבטות עברו את המשרעי-לא פחות השורה מההצלחה והספית היא ההסברה שהחובלה במשך שבעות וביים, סייעו לנו הרבה מנהלי חברות הסרטים, שהם בולם יהודים; הם העמידו לישונוגו סרטים בעלי תוכן יהודי, ויהודים בכל השבועות ואף מספר לא-יהודים הותפנו לראותם. אילו יוכלנו לקבל מארץ פעם או פעמיים בשנה סט על המפעל היהודי בארץ-ישראל, היינו מסיקים מבר העלה מרובה לעבודתנו. ביחוד מופתעים לטובה מסרטים הארץ-ישראלים המבקשים הלא-יהודים; תמיד הם מבקשים שלא לשבוח להזימנם גם להבא.

## ברלין בסתיו 1947

רצוני לסמור לכם הפעם על ברלין יהודית, מסחוב אני פה בעיר ונהנה לראות את הארמונות ההיוסים ואת הרי-חובות החריבים. הרוינים שרלוסבבורג ופוסטרס הרוינים ביותר, אבל אפשר לציין שהחיים חזורים למסלולם הוגיל, כבר הצי-ליחו לנקות את העיר ונדמה לי שגם הדי-יים התרבותיים מתחילים להתחדש. בתרי-אסרון מצוינים את, גתן החבם לליטנג, "השודדים" לשיילך וכר, את הגרמנים קשה להכיר. עם שפל ונכות, צריך לראות "עם-אורונים" זה עכשיו, כל בחורה שניה מטי-הנבבת עם חויל אמריקאי, אחורה מאד החיילים הברשיים, בסיגריה אחת יכול לקנות כל גרמה, בכוחה אחת מעמיד או-טובים ריב, ונהנה מוביל אותך לכל מקום. סיגריה עולה מריק, פועל גרמני משתכר 170 מרק בחודש, ק"ג תפוחי-עץ — 50

## החלום הגדול

הדרך, החלוצי לחיין סימניו למדיניות-שצריך לרכו תבנים מכל רחבי אפריקה הצרפתית. הבעיה העיקרית, החונפת התקשה כיר-תרי היא — יחודת מדיקו, בשעת שאלי-גיי עדים אנו להחוסה הדרגתית של השאלה היתודית, הנתונים הננו עומדים ערב המדינות דעיניות (בספאנס אירעו מהומות התפרצויות, שאחריהן רוכו יתר-די העירי בבתי קולנוע ובתי-ספר) — הדי במדיקו הקטסטרופה מבר הגיעת במידה שהשלטון חלש הדיכויים היהודיים גדלים יותר, כן גילה הסבנה ונדול הדי-אוש, יש צורך לחקים מולקה מיוחדת ב-רשולים לעניגי מדיקו ומדיניות, חובת-גדלה מן הארץ: מדיקו צעירים ומבוגרים, שהליכי ההתנתקות הם מהירים מאד ומי-יעני להסיל את עול המפעל הנדול הזה — החבנה לגאולה גולה מדיקו — של שבמי-תנועת נוער צעירה, או על שנים-שלושה-שליחים בלתי-מנוסות?!

# ביטאון

## דרישבותו למדיניות, טנייחברה ובקו

י"ב מכה ה'תש"ח

1 בינאר 1947

### התוכן:

#### בשער

- נקודת-הכובד / הלגיון העבר-ירוני / במה תוצדק הפרישה? 4
- בטחון הארץ — לידי ה"הגנה" / א. ליבנשטיין 7
- ניגודים סוציאליים במשק מולאם / ג. ליכטהיים 10
- ה"חידוש" במרד ה"עברים" / ב. קודצוויל 13
- עם קום המדינה / מ. זילברג 16
- המשטרה הבריטית בא"י / ת. קרומהולץ 18
- הדרך אל הנוער היהודי באמריקה / ח. שכטמן 21
- שיר ערש / מ. שיינמן 26
- העתונות היומית במבחן הימים / י. ניטליכין 29
- משוט בכפרים בהרדי ירושלים / מ. קפליוק 31
- שגי מנהיגים ערבים / ב. עבדי 35
- עם רוח הזמן / א. יונגשטיין 37
- בתפוצות הגולה
- הלב היהודי בניברלטר / מכתב ציוני מפורטוגל / אזהרתו של שליח בצפון-אפריקה / ברלין בסתו 1947 / בת-הארץ בגרמניה 40
- בעולם הערבי / י. שמעוני 44
- הארות ותגובות
- לשאלת האופרה / לגורל עובדי הממשלה / התקפה מיותרת / הומניזם ואהבת ישראל 48
- מדמויות זמננו / י. בס 28



1. THE FIRST SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

2. THE SECOND SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

3. THE THIRD SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

4. THE FOURTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

5. THE FIFTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

6. THE SIXTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

7. THE SEVENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

8. THE EIGHTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

9. THE NINTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

10. THE TENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

11. THE ELEVENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

12. THE TWELFTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

13. THE THIRTEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

14. THE FOURTEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

15. THE FIFTEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

16. THE SIXTEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

17. THE SEVENTEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

18. THE EIGHTEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

19. THE NINETEENTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

20. THE TWENTIETH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

21. THE TWENTY-FIRST SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

22. THE TWENTY-SECOND SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

23. THE TWENTY-THIRD SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

24. THE TWENTY-FOURTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

25. THE TWENTY-FIFTH SECTION OF THE ACT SHALL BE IN FULL FORCE AND EFFECT FROM THE DATE OF THE COMMENCEMENT OF THIS ACT.

IN WITNESS WHEREOF

14.6.45  
(2)

164/34

*[Signature]*  
1-2-21

IN WITNESS WHEREOF

2° 3° 4°

C4E

WGL40

QU. B. ERG. . . . .

2° QUILL 2000L 14000A 2000L. 1111 11 1111. 1111 1111 1111

14004 1000. 2000. 1111 01. 0100. 0000

2° QUANT 2000L 14000A 2000L. 1111 1111 1111. 1111 1111

1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111

1111. 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111

1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111

2° 1111 1111 1111

1111. 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111

כלב קסטל

*Handwritten signature and name: Dr. Leo S. Katz*

בראשית היה הסמינר.

כוונתי לסמינר השליחים של הקיבוץ המאוחד. שנפתח בנבנית-השלושה -  
בחינת "להקדים רפואה למכה".

ואין נבחרתי אני. מבטבת ברנר. לקחת חלק בו ולהיות שליח לנערך בגולה? לא  
היו לי כישורים מיוחדים. הגעתי ארצה שלוש שנים לפני כן. ישר ממספטל בלונדון.

באונברסיטה, לא היה לי כל ניסיון ארגוני או תנועתי, אפילו אופי הדפחתי לא היה  
לי. הבחירה נפלה עלי משום שבגבעה ברנר היה אנצו סרני. סרני ירע שאבי היה.

בעבר, רבה של לוב וחשב שאם וכאשר טריפולי תיכשב, אני, בידיעה האיטלקית  
שלי ובקשרי עם אנשי המקום - בא בחשבון כשליח. אחר-כך הדברים התפתחו

אחרת: לטריפולי הגיע משהו אחר, ואילו אני הגעתי לאן שהגעתי.  
אני יודע אם סופר אי-פעם על הסמינר בנבנית-השלושה. הוא נראה בעיני מזהר  
כשבאתי אליו, אולם אני משער שרוב הפעולות הסמינריות והחינוכיות התנהלו-  
או בקיבוצים בצורה דומה.

התנאים היו "תנאי פלמ"ח", שילוב של עבודה במשק וימי אימונים ולימודים  
בית אריות מבודד היה מקום מגוריו וכן שימש כבינה ללימודים. חברי המשק  
הביטו עלינו כעל קבוצת כטלנים, בימים שבהם לא יצאנו לעבודה "כמו שצריך"

ובאמת יש לציין שלא היה ברור לאיש מה בודק עלינו לעשות ותוכנית הלימודים  
סבלה מאר-בחרות זו. למדנו קצת ערבית, קצת אנגלית, שמענו (בעיקר מי  
ברגונסקי) סיפורים מרתקים על הצליחה הכלית ליגלית ביס וביבשה עד אז, ועל דרכי  
ארגונה. המדידת שונות היו מופיעות ונעלמות - שליחים יוצאים או חוזרים מסוריה  
ומציעים לענון מסרים. האווירה הייתה רומנטית ומתחזרת.

זכור לי ערב חורפי אחד, הפרדסים כחור רעשו ברוח ובגשם השוטף, פתאום  
נכנסו שלוש, שני בחורים ובחורה אחת. מעידך באו, ישר מן המדבר. עיפיים  
ומכוסים בוך סיפרו את סיפוריהם הטריים, קודם כל לברגונסקי. אחר-כך באו אלינו.

התיישבו והחלילו לשיר. כן, היה להם שיר חדש שתואם את המצב והיו חייבים ללמד  
אותו מיד. הסיפורים נמתנו קצת אמרו. כך למדתי לפזם:

מעבר לנהר נודנו הנח  
עברנו כל מדבר אין סוף, אין קץ...

מלבד הרומנטיקה, לא חסרו הוויכוחים. הרבינו להתווכח על החלוקה האחרת  
כמוכן, אבל גם על נושאים אחרים. הגשתי דעות מסוימות, חסר לי רקע תנועתי  
חוסס, שהיה מנת חלקם של רוב חברי כסמינר. כשחנתי שאילו היה סרני בארץ  
באותה תקופה, לא הייתי מגיע כלל לסמינר הזה, ואמנם, באחת מהתניות החטופות

עליה הם צמאים להוראות. הם צמאים לשליח יהודי מארץ-ישראל, עצם הדבר שיש  
לנו כוח לשלוח שליחים בצורה זאת, היה גילוי גדול בשביל הנער. אחרת מצאנו  
שם הרבה ארגונים קטנים ללא כל הכול אידיאולוגי, אבל זה לא יכול לעבוד עם זה.

אחרת את כולם בתנועה אחת כללית המוכרת כנרעין חלוני, תנועה של 1200  
חברים בתור נרעין חלוני, שכפי שאפשר לדאות הוא יכול לפעול רבות, ואם היה לו  
כוח נוסף הוא יכול להפוך את כל התנועה הציונית. היינו שם ארכעה שבועות וזמן  
שלושה שבועות הקדשנו לסמינריון וכד'. והיו הצבחה הרגילה שנעשתה שם כפי  
שהיא נעשית בכל תנועה חנועה. כמרוקו יש סיפורים גדולים לעבודה בקרב הנוער.

לסיכום, ליהודים במקומות האלה, אין עתיד ואין רוצה להרעיש שבמקומות  
האלה יש מענין ענננן של קרבן למצב מגלגלן הנוהים בעלי שרששית יהודית יוצאת מן  
הכלל, בעלי אהבה לציון, אולם יהודים בעלי יכולת, יהדות שלא עברנו עימה מחור  
כל מיני נימוקים, זו הייתה רוצה לעלות לארץ-ישראל, יש אפשרות עליה מאפריקה  
הצפונית מכל הכיוונים, יש אפשרות ונכונות לעליה לארץ של בעל-החן.

יש אפשרות של עליה המונית, ואני מודה, שאנחנו בעצמנו הופתענו, לא ידענו  
כעצמנו לאיזה מורים הגענו, כשקיבלנו את 30 הסרטיפיקטים הראשונים לא ידענו  
פשוט מה לעשות - באו יהודים מכל הצדדים, זקנים וטף, צעירים ומבוגרים,  
יהודים שמכינים מה זה את ארץ-ישראל ויהודים שאינם מכינים רכב כענין, יהודים  
מכל המעמדות. הייתה לנו מלחמה קשה על כל סרטיפיקט. היינו צריכים גם לחת  
סרטיפיקטים למי שלא רצינו. יש אפשרות לעליה המונית, יש אפשרות לעליה  
חלוצית.

התנועה החלוצית, לפי מיטב המושגים שלנו, היא צדיקן קטנה, אבל אנוני לא  
השקענו בה הרבה כוח שנוכל לדרוש יותר מזה. כטונים היא מונה בכל זאת קרוב ל-  
500 חבר, כמה מאה כאלג'יר, כמה מאה במרוקו. האפשרות להגדלת מספר  
העולים קיימת. האנשים מוכנים גם לעליה ב', ונעשו גם נסיונות בשטח זה. לא  
הצלחנו בניסיונות האלה לרגלי התנאים הקשים כאופן יוצא מן הכלל. צריך לדעת  
שזהו אחד המאגרים החלוציים הגדולים ביותר.

אני יודע שוהי שליחות פרוורית, אני יודע זאת מנסיוני. אני יודע שילכו כיום  
נוטה לשלחות באירופה, כאשר נפתחים שעריה ומצפים שרק נתפוך אליה, ולוואי  
שנתפרץ אליה בהמונים. אבל כל נעשה אותה שגיאה שעשינו בשנים הקודמות -  
כל נעזוב את הארצות הללו. ההחלנו בהן וצריך להמשיך. הקיבוץ צריך להיות זה  
שידחוף להמשיך היות והוא היה זה שהתחיל בשלחות הזאת, הוא צריך להמשיך  
בה. הוא צריך לשלוח הדכה שליחים לשם. הוא צריך להתמיינס לזה. צריך ליצור  
בתוכנו אטמוספירה, שוהי את הפינת החטופות, כי ללא אורירה מיוחדת של  
הרגשת שליחות, תברים לא ייעשו שליחים לארצות אלה.

הלחצים היו רבים וכן הלכטים של כל אחד לפני החלטה. בין כה ובין כה, בחורף 1943 הייתי בחוות הלימוד בהלפית, חוכנית הלימודים, סדר היום, אווירת החבר — הכל היה "קומפקטי" יותר ובעל ימרות, ובאותה שעה בעל אופי אקדמי "צמחוני" קמעה, ולא האם את נוראות הימים, ללא ספק התבהרה בנתיבים מטרות הקורס וסיוכויו, והלה הפרדה חדה יותר כינונו — המיועדים לארצות אסיר ואפריקה, במידה ויסתמנו פתחים להגיע לאחם ודרכי פעולתם נראו שונות במחלת שפתיים לאירופה הכבושה ודרך הכשרותם ודרכי פעולתם נראו שונות במחלת אונתו מצאנו לעצמנו כונו לגלגני — "הקורפוס האפריקאי".

כתום הסמינר היה "מורד" בעיר-אנפין של משתתפיו, או של הלך גדול מהם אמרנו: כילינו כמה חודשים נעים-ומעניינים, נעשה מאמץ ויצא מגדל הרזיל, ומה הלאה? נסמך אנש אנש למשקל-המאסות-שבת-אחת-לא-לשם-ך-המתייטב. אנו תובעים להישאר יחד עד יום יציאתנו לשליחות. נישאר במטרה זולה יותר, בהכשרה הכליתית יותר, הכללת הגנה עצמית, תקשורת במצבי מחמרת וכוונת. אחרי ויכוחים אץ סוף, ניחן לנו מבקשנו. ככה מצאתי את עצמי — למרכיב הפלא — שוב בבת ארצה כפרים, הפעם במקווד-ישראל. כאן היו שעות התבודה במשק רכות יותר משעות הלילות. אבל היה מהם, היתה תחושה של מצב חרום, של פעולה במטרה המלומדה המדולה שהשתוללה בעולם. למדנו גידי-גידי, העברת קורסים, ערכית מדוכתת. ראשוני השליחים התחילו "לזוז", למצרים, לטרפולי, לטהרן ולסוגי.

לא הייתי כל התקופה בקורס, כי חיליתי בחצבת ושבתו לגבשת-כרנו. סרני אמר לי להציע את עצמי, במטרה המאמץ המלומדי לצנזורה הפריטת, להחזרה ניותר. כידעו שאחר הכיבוש, המשדד האזרחי הראשון שמוקם הוא — הצנזורה. הוא חשב שדרך זו קלה ויעילה כרי להגיע לטרפולי בהקדם. ירע השפה האיטלקית היתה כדאי יותר לא מבוסל. ואכן — נמקבלת. ביים הראשון קרא לי הצנזור הראשי ואמר לי: "אל תחשוב שתוכל להתחיל מדי בקראת מכתבים, קודם כל עליך ללמוד קצת עבודה משדדית ועלינו לתת על קנקן. היכנס לחדר הזה, וסדר את התקנים האלה, אבל היזהר, אסור לך לקרוא בהם, רק סדר אותם בסדר כרונוולוגי על פי הכתוב על העטיפה, אבל אל תפתח ואל תקרא". הוא הכניס אותי לחדר קטן, סגור מכל צדדיו. מדי נוכחתי לרעט שש"חיקים" האלה היו — לא פחות ולא יותר — העתקים של כל המדעות המדורות של משדד החד מלכותו. חומר נפץ, מטיין עצום של מידע יקר המציאות.

הפיתוי לרשום פרטים היה עצום, אך התבחרתי עליו. עדיין לא הייתי משוכנע שלא טובים לי מלכות. נתקפתי אפוא בכאבי-סין פתאומיים ורצתי כחץ מקשת לבנות כו שכן "מוסו" בדחוב אלכרי, מטרים ספורים מבנין הצנזורה. מלא כרימון, התפרצתי לחדר של סרני ובנישמה עצודה התחלתי לפרוק את מטעני.

איצו חייך, הושיב אותי ואמר: "הרגע, נשום עמוק, ספר בשקט". אחר הוסף כמה עצות טובות אך לנצל במקטעונים ערילות את ההדממת הנדירה (וכבר היה לי שדיא עשויה להסתיים חוך ימים ספורים) ולהעביר אלי את הדיעות החשובות

בארן. בשיכו ממצרים או מעירק דאג שאעבור לסמינו של המרכנת, שנפתח בינתיים בירושלים.

כזה אני רוצה להגיד שהתחלתי על השתתפותי בסמינו הקיבוצי. להיפך הוא היה לגבי נסיון חיים בכ-ערך והכשרה מצרינת. בסמינו הקיבוצי הניש הדגש על הביצוע, על השימוש המידי, הלה למעשה של כל דבר שגלמתי. כאן היחה לי הזדמנות לכא במע שירי עם התנועות החלוציות הנדלות ודרכן לנתח. לחוש את עצמתם ומורכבותם של המוני בתי-ישראל כאירופה, אותם הכרתיו רק מתוך קריאה או שמיעה. תשאלו: וכי לא היו "יהודים" בגבעת ברנז? כלי ספק שהיו, אבל בגבעת-ברנז השתייכתי לקבוצה קטנה של עולי איטליה, שמלכד הכלי הקליטה, והכשרה לעבודה הפיית ולמוד השפה, אכלה את ארוחותיה במספר החורים, כרי

שחשדנות לא נחזקה אדם-לפינו-נפץ-נוח-בגוד-אנחנו-ממניבת-בסמך. והציקי: הוי בתבורה הקטנה של גבעת-השלושה אנשים נפלאים. במחזה נעזר קשרי ידידות שהתחילו את עולמי הנפשי. רבים ממשחשפי הסמינו הלכו במרוצת הזמן לדרכים אחרות, בשליחות שונות בחוך-לארץ כנעננים או כחיללים, או בתפקידים כארץ, ולא נפגשתי אחם עוד.

מתוך חברי הסמינו זכורה לי במיוחד חנה טיש. מיטותינו כבית האריזה היו סמוכות זו לזו, והו אפשר לנו שיחות ממושכות "מתוך למניין". אומר, בסנינון עננוני: על מה דיברנו ועל מה לא דיברנו. מעט מאוד דיברנו על פוליטיקה הנושית — הנושא הציקרי והכללי נלה של שיחות הקבוצה — שלא נראתה לנו בעלת חשיבות כה מרעת, והשתרענו על ששחים שונים, ובעיקר על תוצאות המלחמה. זכורה לי שיחה אחת, בה היא התגלתה הנרשם המתנגשת וכאן על יהדות שהיכות. השיחה הכללה נסכה על השדדית הנרשם המתנגשת וכאן על יהדות אירופה (לא פללנו שממדיה יהיו כה אימתניים, אך חשנו כענו קודר ומפחיד) ומישונו אמר: מי יודע אילי יצירות מופת כספרות ובאמנות תצאנה מאסון זה. אני לא הסכמתי ל"נחמה" זאת, ומסיכות אסתיות דווקא, טענתי שאין כשר בין עוצמת החוויה ובין ערך היצירה האמנותית. האמן, אמרתי, עשוי לבטא את עולמו הפנימי, המבוסס בעיקר על התדמויות לידות, ומאורעות היסטוריים וגורל סכלי האישי לא ישנו את יצירתו מיטודה. עמדת זאת הרגזה את רוב החברים, שחשבו ש"שיאוסלוקי הזה" מזלזל בכחות הגלומים ביהדות ואינו מאמין שאנשים גודלים עשויים להתגלות מחוכה.

לחפתצתי, תמכה בעמדתך רק חנה טיש. בערב אמרתי לה: אין לי ספק שאת עוסקת באמנות כלשהי, מה היא? ציור, מוסיקה?

"אל תגלה את הדברים ברכים" — ענתה לי. "האמת היא שאני כותבת שירים, אבל לל רוצה שיידיע עד אשר אשלוט כעברית שליטה מלאה, ועד אז נתוצות לי עוד דרכה שנים". נפתח הסמינו הכללי לשליחים של הסוכנות היהודית בירושלים, לא כולנו עברנו (תנה טיש, למשל, לא באה לירושלים) וגם אלה שעברו, לא עברו כבה אחת.

עבודתי בצנזורה לא הייתה חסרת טעם לחלוטין. כל הפקידים היהודים שם — והיו מורכבים למדי — ראו בה מקור פרנסה צנוע אך מבוקש ונחשב כחלק מן מאמץ המלחמתי. איש לא הכין מודע אדם צעיר, בעל תואר רופא, מבלה את ימיו במשרד מסוג זה. עד כמה שזכור לי, ההגנה לא העריכה את החשיבות שאיש "משלנו" ימצא שם.

לשליחות לצפון אפריקה הגעתי רק אחרי זמן רב. ידו של סרטי הייתה ברבר. חושבני שהיה זה בשוכר מעיריך לפני החיגיונותו לשליחות האחרונה, היות שהמקומות המלחמה כמעט לא היה בארץ. הוא קרא לי, אמר לי שעלי ללמוד צרפתית על בוריה תוך שלושה שבועות. משמיה בלתי אפשרית כמעט. גרלתי אומנם לא רחוק מהגבול הצרפתי והודות לקרבת השפה הזו לא טיטלקית. יכולתי לקרוא ולהבין כמעט הכל, אבל כל לימנתי בשפה זאת המספיק בשענויים שקיבלתי בסמינר ביודשלים.

ועכשיו היה עלי להופיע כצרפתי מבטן לידה. המורה היה טוב, אך הוא עצמו לא היה צרפתי. בכל אופן אני יכול להציע שהשפה לא הייתה בעיה בשליחותי ולא היו לי כשלונות בעטיה הידועות אולי לשתתק מרובה אשר, כנראה, איש לא הצטער עליה.

פריטי הנסיעה, אפילו התאריך המדויק של היציאה, לא כל שכן היעד הסופי לא היו ידועים לי.

הנסיעה מזרפה לקהיר זכורה לי היטב מכמה טעמים. ראשית, מחמת הכמות העצומה של פושפשים שהיו בזכרתי. החיילים שמילאו את הקרונות נראו ארישים לתופעה שכנראה התגלגל אליה, אבל אני נדהמתי: פושפשים נפלו מהתקרה, עלו מחתה לספסל, יצאו מסידיקי החלונות.

יגאל כהן היה מחוח מאוד, לא רצה שנדבר ובצדק. הוא זמזם בלי הרף שירי לרדים שלמד לפני זמן לא רב.

אחרי כמה ימים בקהיר חזר כלנשר ממטה צרפת החופשית. המטרה נמצא בוילה מוצנעת, כמעט כצילה של הפירמידה הגדולה. האיש היה מקסים. מלא מרץ ובעל חוש הומור. הדור וחברי, מושפע מאד מאישיותו של בן גוריון. לא חולל מלהשנות לגדולי המדינאים שבהיסטוריה. הוא הסביר לי את פריטי ה"סיפור": אקבל העדהותי של קציני צרפתי באפריקה הצפונית ובהם אוכל להסתובב במדים או כלבוש אזרחי, לפי התנאים ולפי בחייתי. נתנה לי כותבת של חייט צבאי מעולה וכן הודאח להחנתה האחרונה הייתה: אנא, היחיד והצרע רק לקציני צבא בלבד, אך תצריע לידנדמיום, ואמנם, המושגים שלי על הצבא הצרפתי, על מדי ועל מנהגי הצבא בכלל, היו קלושים ביותר. כשבא תורו לשרת כצבא האיטלקי, באותו יום בו ניגשתי לקלט, נודע לי שכותרתי תוקף הגיע החודשים, אני (כיהודי) מוגדרש מהצבא לחייל כריטי נעשיתי תוך שניות אחדות, במכונית בין גבעת כרנר וחיפה. והנה, עוד קפצתי בזק בקהיר — ואני קציני צרפתי. כאותו בוקר, נוצר במרי החודשים, נספתי לשרת החמופה. מבחינת ה"כיסוי", היי אלה השעות הקשות ביותר. שוב לא הייתי חייל כריטי, וכל מחוקי, ולצדפתיות לא הייתה כל משמעות בארץ מצרים. היכתי, איפוא, בכליך עיניים לכאן מטוס, אבל כמו להכניס הוא דרוקא התמהמהה! בר כומן מחכה

כיוון כצורה מסודרת ובטוחה. כעבור שבוע הייתי פקיד צנזורה רגיל, ישבת בקראתי מכתבים. יכולתי לדאות בינם בואם ארצה — ולא כעבור שבועות רבים, וכבר החזיק, מכתבים של אבי, שנמלט לשריצריה מצפוני הנאצים, יכולתי לשתור את הכילת המסמכים שנלקחו מידי אהרון ציילנג כטהרן (כשליחות ושמית וביגנר להכחדת מפורשות), אך יומד ויגור וחברי לי שהאנגלים אינם נוטים לאפשר לי להגיע לטרופולי או לטוניס או לאיזה מקום "מענין", ככל שפירתי והזכרתי שהתנגייתי ליחידה נידת — או שהשיכו את פני ריקים, או שהציעו לי ארצות רחוקות שאין בהן יהודים.

פשה קצרה ומעניינת הייתה לי כפרוץ מהומות בלבנון בנובמבר 1944. הייה זה פעך מבתן בין מברטים והצרפנים, מי יגיע ראשון לכירות, הבריטים היו כה

בטוחים בהצלחהם עד ששלחו את היחידה הניידת של הצנזורה — וזאת בתחום להקים משרד, כבר יום יומיים לפני פרוץ המהומות, למעשה, זכו הצרפתים, וכעבור שבוע בעוד החזונו לארץ. לי, אישית, היו ימים מעטים אלה מלאי ענין. מצאתי מיד את השליחה שהכתיי בנבעת-השלושה, ירעתי הכל עליה כי קראתי את הצנזור הכריטי שהיזא שליחה ארצה ושפת-הרמזים שהיזא המציאה כדי לבלבל את הצנזור הכריטי היתה שקופה מאד עבריי. כשראיתי אותי בחתוב, בלבוש יפה ובחכרת אנגלים, החוריה, כששמעתי ממני כמה ידוע לי על פעולותיה בביירות ואפילו על משפחתה בארץ, כמעט אברד עשתונותיה: הבחור החמים, הבישן הזה, מתלה לה פתאום כמרגל שטני; מהרתי להגיע אותה וביקותי עמה בקד-הנועו המקומי שהספיקה לאינן וקבענו דרכים לשתוף פעולה אם שזחתי בלבנון תאריך ימים, הדבר לא התקיים בקרתי איתה כעל-ייתג, בה הסתמו טוביה ארזי, כשרוגלי שבורה: קפץ מהקומה השניה במנוטה מרדפתי. אי הסדר של הימים האלה היה נוח לו, ואיש לא הטריד אותו יותר. נראה היה כאילו שכחו אותו לגומי. אולם הטיפול הכושל שזכרתי והקשיים לספק לו מזון היו מאד לא נוחים. טוביה קיבל את צרוחתי ברוח טובה, תרבה להחלוצן, ולא עברו ימים רבים ובעיתו נפתרה: הוא שוחזר והחזיר אצמי מלימי הצנזורה זכור לי במיוחד מאוצי אחד. המשרד היה "משאיל" אחיי לפעמים לצנזורה הטלגורפית. בין המבקרקים שנפלו בידי, היה מברק אורד שנשלח לזלמן רובשוב (ש"ד). אינני זוכר באיזו דרך הגיע המברק לארץ, אם כאמצעות הצלב האדום או דרך אינן ניטולית. מוכנו היה לכאורה, מאור מצב של משפחה, מצב טרני בוותר. שמות בני המשפחה האמללה הזאת היו מלים עבריות, בעלות משמעות מחרידה: הודרה חולין, הסבאה השמדה, הילדות החאומות יריה חוליה וכרצא כזה. קריאת המברק ללא הכנת פירוש השמות עשתה רושם של סיפור נורא, אך פריטי בהחלט, בין השמות היה חביר התיאור המלא — ואולי הראשון מסוגו שהגיע לארץ — של מראת השואה וממדיה. לפי החוק, היה עלי לחתום את המברק לאנגלית ולהשאיר אותו במזיזה לשבועיים לפחות, עד אשר חלילי הצנזורה אם ראו הוא להימסר למען, למדתי אותו בעל פה ורצתי למוסרו להעדרתו. ברור היה שבאמצעות הצנזורה לא אגיע לעולם לשליחת ראויה לשמה, אם כי

החליף האחר. הלישייה התפרקה עור בראשיה עבותתם של מרכיביה, כי אחר מהם לא צמד בהסכמ הפעולה במסגרת אחידה, וחלל להגדיר את חניכיה למזדה. שיי הנוחיות. יגאל כהן ואפרים פרידמן נזכרים באמת, להואר של ראשונים, כי איש לפניהם לא גילה את הפוטנציאל העצום הגלום ביהדות אפריקה הצפונית. איש לפניהם לא פעל שלם ברציפות ולא יצר מסגרת תנועתית יציבה. אבל גם הם לא באו לאורך לא זרועה. כבר בתקופת וישי הגיע לטוניסיה מורה מטעם חברית העברת העולמות וארוץ שיעורים לעברית. הזנים לשריה ולדרמה והיתה המעוררות נכרת בקרב הנוער. אותו מורה, חיים ירושלמי שמו, הציע שם לחניכיהם החלוצים. אם וכאשר תנועה כזאת תקום: "צעיר צעיר", ואכן זה היה שמם כעבור שנים אחדות. כיבוש טוניסיה בידי הגרמנים שם קץ לניצני פעולה אלה, אולם עם כוא השחרור הופיעו במקום שני חיילים. שליחים מן הארץ. אשר הופסעו למצנע נערכים בהכר עברית, חולמים על ארץ-ישראל וצמאים לכל דבר הכא משם. אל זוהר ושלמה כהן, חברי השומר הצעיר, היו שליחים כשרותו כצנחנים ופעלו עם הכוחות של טיטו בינוסלבריה, וטוניסיה היתה רק אחד מכסוטי פעולתם. לפיכך לא היתה רציפות בעבודתם והם הצטיירו בניני הנגרים כדמויות מסתוריות, הפותחות בפניהם אנפיקים דרבים היום, ולמחרת נעלמות לחקופה ארוכה, ללא אומר ורכיבים.

בין כה וכה היה לאפרים וליגאל, בהגיעם לטונים, כסיס לפעולתם. הם נפגשו עם קבוצה של צעירים שלא זו בלבד שגמרו אומר לעלות לארץ, אלא, במשורשט, כבר החתילו לחשוב ולהכשיר את עצמם לדרך הקיבוץ.

יגאל ואפרים, בשוכים לאורך משליחותם הראשונה (ולא על לספר כאן באילן תנאים הגיעו לשליחותם ומה הבא אותם לעזוב את המקום) — היו בעלי בשורות גדולות ומעוררות. הם הבינו שטונים, בהזנח להחלה לא מבטלת, איננה אלא אפס קצתה של ענין גדול ומורכב פי כמה. איך להגיע לעיר השרה של טונים, לדרומה, לג'רבה האגדית? ומה עם אלג'יריה? ומעל לכל: ברוך היה להם, אם כי רק מחוץ התרשמות ושמיעה, שהכערה הגדולה, המרכזית של יהדות אפריקה הצפונית — הן מבחינת מספר הנפשות והן מחמת חומרת מצב היהודים שם — אינה אלא מרוקו. בניחיים היה כבר בידם קלף חשוב, אותו נערך נפלא כטונים, נוער חם וחומס, המסוגל לשאת על כמפוי תנועה רחבה.

פרטי הסידור של יציאתם לא נורעו לי אף פעם כששלוחתם. הסיפור ששמעתי היה בערך כדלקמן: אחרי הצלחת כוחות ההגנה בסוריה, פנו אנשי צרפת החופשית את כ"ך-גוריון בשאלה, כיצד להביע את הוקרתם בעד הפעולה המזדה? והוא ענה: "צעירי להעביר שלוש מבחורינו לפעולה בקרב הנוער באפריקה הצפונית." בלשור בעצמו ראג למילוי הבחורו וסידר את הענין בצורה מניחה את הדעת. אם במרצת הזמן להעביר הקשר ונוצר אי הבנות — זהו סיפור אחר, שסופר בעיתון.

מובן לכן מרוע למרות שדרכנו התארכה עד אלג'יר, העדפנו לשוב מזדה, אך על פי שבתבונתנו היומרת והחזקה שאפנו להקים תנועה שתשתרע על שלושת ארצות אפריקה הצפונית, ובה מרוקו היא המגמה העיקרית. טבעי היה לבוא למקום, שבו כבר היה בסיס מוצק וקבוצת צעירים המוכנים ומסוגלים לכל תפקיד.

באותו צירף ממש גם קיצו חיל האוויר הצרפתי. הוא קורץ לי בעניני, ערשה סיימנים שרדצה לשוחח איתי, ואני הרי איני מסוגל לעמוד בכל שרה, כי את פרטי עברי הצבאי, יחידתי וכי עתיד הייתי לקבל רק באלג'יר. עליתי על המאונס פעם אחת, עור פעם, אבל כמה פעמים אפשר להישקל? לכסוף ניגש הצרפתי אלי, ביקש ממני אלף סליחות על חסר הדיסקרטיות שלי, אבל הוא מוכרח לשאול אותי שאלה. אמרתי בלבי: שום תשובה לא תוכל לקבל, וכקול: בבקשה, שאל: "סלח לי על חטודה, אך תאם תוכל לחת לי את כתובתי של החייט שתפר מרים נפלאים אלה? אני מקוה שהוא בקרידי". מכל השאלות שכעולם, זאת הייתה אולי היחידה שהייתי מוכן להשיב עליה בקיינות.

הגעתי לאלג'יר ונפגשתי עם יגאל. הוא אפר ל שמשפקד שירותי הבטיחות של אפריקה הצפונית. הקונצנצ קיבץ, נבדע על בואנו ומחכה לנו במשרדו. הקונפנדן הענגל והחייכ הסביד לנו פנים, הסתפק בכמה רברי נימוס והזמין אותנו לארוחת ערב ב"סברן אלזייץ". המסערה המפוארת בירתו בעיר. המארת, שהזמין ערו שני קצינים ממשרד, שפע עלילות וידידות, ואני לא ראתי כל סיבה לחשוש, פשוט נהניתי. יגאל, שבתחילה חשב לנהל את השיחה על פי חוכמה שקבע מראש, לא עמד השפעת הין והחחיל לפטפט בהתלהבות יחידה. נכנס יין, יצא סוד: הוא גילה את שמו האמיתי, את שם קיבוץ ועוד פרטים שאיש כלל לא ביקש לדעתם. למחרת, מלא רגשות החרטה החליט שקידי השקה אותו בכונה להכשירו ולגלות את זיהותו האמיתי ולשם כך הזמין שני עדים נשאלים. "כבר בצער הראשון" חשב יגאל ולא יכול להחנות, "בקללת ראש קוללת את הקשר החשוב ביותר בשלהותנו". אני לא יכולתי לשכנע אותו להגישתו שאדברותו של כפירי דמינו בלבד, אך לא יכולתי לשכנע אותו שלא קרא דבר ועובדה שאדברותו של קירי נמשכה גם לאחר מכן. ושוב עובדה: הוא הזמין אותנו להמשך השיחות גם אחרי הארוחה, ולא יכולתי להיכן מרוע האיש, שהיה עסקו מאור ובעל תפקידים חשובים, המשך לכובד זמן איתנו גם אם כוונתו הייתה להפיל אותנו כפת. וימקו לא הועילו: אני "רוק" בהליכי מחחת, פתי המאמין בנינוני אריבת מחתכמים, לא תופש את גורל המקלה. הוא, יגאל, לא יראה יותר את פני לגור. הלכתי איפוא לברי לפנישה. הקונפנדן קיבלני באחתה חלומות שדראה קורם וכיקש ממני תיאור של תמיכנה הפוליטי של הישוב של הליכי הקצוני עד לקצה השמאל". הוא הוציא גליון ניר גדול וסרגל, ביקש סליחה על מנהיגי הפורטיים, ורשם טבלה מדייקת של מה שסיפרתי לו. אחרי כן, מרדצה מתוצאות המבחן, ביקש ממני לתאר לו את מבינה הסתדרות העובדים. לכסוף, פרש את שני הגליונות וכלי להסתיר גאורתי על מעשה ידיו, שאלני אם היטיב לתאר את רברי. עניתי לו: "הלואי ויכליתי להשתמש בשני תרישימיל עם הנערים היהודים כטונים, חניכי לעתיד". הוא צחק ונפרדנו בשלום. אבל יגאל בשל. כשהצטרף אלינו השליח השלישי, אפרים פרידמן, שאחר והשתחה ימים אחדים במצרים, יגאל הודיע לו שהקונפנדן קירי שרוף עבורו ואין מה לצפות ממנו.



וכרעינות עד כדי כך, שגיהול החזה נמסר ליריהם. רק בחשכוונות הם הסתכב קצת. כאן היה יגאל כרג במים; הוציא עיפרון, נשען על קיר, ואחת שחיים סידר את כל החשכוונות בו במקום. המפלגא בוחר בעיני היה שרוב הדברים נעשו על ידי הבחורים עצמם וכיזמתם. אפרים ויגאל נעדרו ממוניסיה חודשים רבים מאז שילחתם הדאשונה — והתנועה לא בולבל שלא התפוררה. אדרבה, היא התחזקה והתרחבה.

כעבור ימים אחדים הצטרף אלינו אפרים, והחלטנו ששינוי נישאו כטונים ויגאל יטע לאלג'יר וינסה להקים שם תנועה בדוגמת התנועה הטוניסית. שתהיה קשורה עמה. ככל האפשר, לטורח אורך. כבר אז היו עינינו נשאות למרוקן.

לא הכל התחיל ככה. אחת. כבר ב-1942 היו פעילים חוגים עיוניים (כשם "דרור הקליל"). בהבטתם של המטפף אלבר ממי. לא הולם מצאנו את הדרכ לעליה

ולקרבן. כשם שרק חלק מהפעילים הושפעו — במישורין או בעקפיין — מהתנועה. אולם התנועה, כפי שדאית אותה בבואי לטונים בסתיו 1944, הייתה תופעה מיוחדת במינה במקוריותה ובאופיה.

בין פעולות התנועה היו גם תרגילי אימונים להגנה עצמית. מימי השחרור הראשונים, כשהכוחות הנטונים של ה"ציר" היו נכונים להיפטר מנשקם בלי קושי, התחילו החברים לרכוש כלים שונים ולקבוע מקום לאימונים. בהתחלה יצאו לסיבוכי העיר, מתחזים לחובכי צרי ומאוחר יותר, במנות החורף, נמצא מחבוא מקורי ובטוח לאימונים. באזור הארכיאולוגי של הפירות קודמו העתקתה, מרחק קילומטרים אחדים מהיער, היוו שרידים של מקדש קדום אולם התקרקעו רחב. שהגישא אליה היה פתח מוצנע בין שיחים על פני האדמה. מיימים לא היו ודי היה בשומר אחד בחורן כדי להודיע לנו בעד מועד אם יתקרב מישח. במשך כל פגישותינו באלם האפל העטור עמרי שיש ענקיים — לא זכור לי שמישח המריד אותו. ידעתי הצבאות היו מצומצמות ביותר, אבל דומני שבקץ האימונים היו החברים ה"בטוחים" שנבחרו, מסוגלים להפעיל ולשמור כראוי על אקדח וגם חת-מקלע. ערכם יקרי של אימונים אלה היו חינוכי. אפילו החברים שלא זכו למידת אומן מספקת כדי להימנות על חברי ההגנה, הודישו עצמם שותפים לדבר סורי ונועי. פיצוי לתחושת העלבון וחוסר-האונים שהעיקה עליהם כיתורים בימי המלחמה.

מורה אני: כל החלק הזה של עבודתנו היה זר לרוחי. עשרים שנה במשטר פאשיסטי חיטנו אותי כפי כל אידיאליצציה של הנשק ושל טקסיר. טכס ההשבעה של החברים החדשים המקובלים לתנועה — שנשדך בהגזיות רכה, כשעל השלחן אקדח וספר תנ"ך — כמובן זה העלה בוכדוני טקסים דומים ומאוסים. לא פקפקתי אף לרגע בחשיבות הענין. בנתיבותי וכדחיפותי. חזרתי ושיננתי לי את הפתגם הצרפתי הידוע "אלה גר קום א לה גר" — "במלחמה כמו במלחמה": ואמנם השתלשלות הענינים הוכיחה לי גם מעבר לערך החינוכי שהזכרתי, שלפעלעלחנו זו היו תוצאות מעשיות לא מכוסיות.

מבין הפעולות החשובות ואהובות של התנועה היו הטיולים ביום ראשון. בהם

מאלג'יר לטונים טסתי באירון של צבא אוצות-הכרית. יגאל כהן הקדים אותי בימיים והמתחן לי בשדה-התעופה של טונים ב"מזון בלאנשי". נמל התעופה של אלג'יר, משראה הפקיד הצרפתי הבודד את המסמכים את העודותי ואת פני, הרים את הלוח המפריד בינו והקהל, יצא וחיבק אותי בחלהבות. "מה שלומך? מה הענינים? איזה מקרה? איינך זוכר. היינו יחד בחיכוכי?" לך מסביר לו שמעולם לא הייתי בצרפת, שאין זה שמי, חזונו טועה. ואולי איננו טועה בכלל אלא רוצה להכשילני בהצגה ואת. מלמלתי משהו. שבתוכן למדתי במונפליה, שדאית זה מקרה של דמיון נריי. "אבל השם?" אמר מאוכזב "דאי יש לך טיכה טובה להתנכר לחבר ותיק, ונתן לי לעבור.

לגעי הראשונים על אדמת טוניסיה ונחיים לי הטיב. כהוכחה שהייתי עדיין רחוק מלהכנס לתפקידי כקציין. משידודתי מתחמטים. התחמטתי לקשוד שנתך נעל שבטבת. והרגשתי הרגשה מזוהה. כאילו הכל קפא סביבי. ויגאל לוחש לי בעברית: "תגמור כבר. תודחם עליהם". כשהרמתי את הראש וראיתי קבוצה של חיילים טונליים ענקיים. קפואים בתנוחת ההצדעה (אסור להם לזוז, עד אשר הקציין לא נחת להם סימן). עוד בטרם הזדקפתי, נפפתי בידי ושחררתי אותם.

יחד: חדר צר, רהוט אפסי. אבל מיקומו היה אסטרטגי. במרכז העיר. קרוב מאוד ל"מללה", הורבע היהודי העתיק והעממי. היהיהם כבד פשטו את הלבוש המסורתי ודיברו צרפתית, אך טרם הגיעו למעמד חברתי או כלכלי שיאפשר להם להתגדר בלב השכונות האירופאיות והתרכזו באיזור זה — "האבני דה לונרד" שלא היה גיסו, אך נחשב כדוכע יהודי.

מעלה אחת הייתה למיקום המועדון: הוא שכן בקורבת ה"פסו". בימים שעדיין לא יכלו לפתח לעצמם מועדון משלהם, הנהיגו נערי התנועה את מועד "מירז' או פסו", צהריים בפסו כל יום; בשעת הצהריים, כשעברת בהצטלכות במרכז העיר, היוועה בשם "פסו", היית בשוח שותפוש חברים מן התנועה. היה זה פתרון זול ונוח, כי ממילא עברו שם באותה שעה חלמזיים שיצאו מבתי ספרם, וכן כל אלה שמצאו תעסוקה כפקדיים או כשוליות של בעלי מלאכה.

המנהג של "מירז' או פסו" נמשך זמן רב, גם אחרי פתיחת המועדון, אשר בלאו פופולארי מאד, ואין להשוות את שמחת המפגש בכיכר הטאנא לתצטופות בחדר הכי היה צר מלהכיל את חברי התנועה, שהלכו ורכזו מדי יום, חרף מזה המנהג היה פופולארי מאד, ואין להשוות את שמחת המפגש בכיכר הטאנא לתצטופות בחדר

העלוב ששימש כמועדון. פגישתי הראשונה עם הכחורים האלה חודטה בליכי עד היום הזה. שמעתי עליהם רבות מחברי. הכרתי את המגז החם של הנער היהודי בטרופלי, אבל ה"חבריה" האלה עלו על כל הציפיות. הם דיברו עברית, אם כי רצוצה. הם הוראו נכונות כלתי מסוייגת לכל תפקיד שנטייל עליהם ובעיקר ראו בשליח חכר ומישיש. לא היה צורך בריבורים ובהסברים. יכולנו מיד לגשת לעבודה. ארנח פעולה בשכבת הקטנים; שעירי עברית, הטייל ביים דאשון הבא, החשכוונות של ההכשרה. כי אכן, גם זה כבר היה קיים — חוות הכשרה. בחורינו עבדו בה כשקידה

מכתבים אנתומיים. שכתובתם הייתה להביא לסילוקן מטוניסיה. כאחדים מהם היו רמזים על קשר, כביכול, בינינו ובין דצח הלורד מוזן. נקראנו פעמים רבות למשנה, ושם נאמר לנו שאנחנו מוחלים להוות מטרר, ועלינו לעזוב בקהדים. שמענו הבטחתו ונשארו. כנראה ראו הצרפתים שאיננו חשודים באמת בפעולות חתרניות אך ברבות ההלשנות, העדיפו להיפטר מאתנו, כלי ההלכהנות יחידה. פעם אחת קראו לי, חזרו על ההחלטה הידועה והצמידו אלי כרטיס אחד. שהיה אמור לשמור על צערי עד הרגע בו אעזוב את אדמת טוניס. יצאתי מזהמשד עם הכתור הזה, אמרתי לו שלום, עלייתי על החשמלית — ולא דאיתי אותו יותר. מאוחר יותר, כשההלשנות נשלחו לאנגלים במקום לצרפתים, חדלנו להקל ראש בענין — והסתלקנו.

דאגה אחרת הטרידה את מנהלחננו. רצינו להביא לידיעה המוסדרת מה שנוראה רצינינו צנבר בעקבותיה. אפפה המצאה של בניית חזית אפריקה הצפונית. והגשנו שהקמת תנועה חלוצית היא רק צעד ראשון, אמצעי לקראת מטרה יותר חשובה, רחבה, כלתי נמונה: עליה המונחת של יהודים מהארצות האלה. חששנו שהמסר הזה לא יתקבל, יפול על אוזניים אטומות, כה דמיוני וכלתי מהימן הוא נשמע. בכל דין ותשובה ששלחנו לסוכנות וכמתכבתינו למזכירות הקיבוץ המאוחד חזרנו והדגשנו נקודה זאת, שנוראחה לנו בצדק, כראשונה במעלה. פעם זכינו אפילו כבינין תנובה. כתבו לנו: טוב, נניח שפענחתיכם נכונות; מה אתם מציעים? מה צריך לעשות? עניתי: בניסף לשליחי התנועה החלוצית, נחין ארצות של עליה המונית, עליה ארצה של משפחה שילומה, ועל כן יש לדאוג לשלוחים מסוג אחי, עובדים סוציאליים, מורים, כוחות רפואיים... אין פלא שדיבורים כאלה, בשלהי 1944 או כראשית 1945, לא נתקבלו כרצינית יחידה.

ניסינו כוחנו גם בביקור בפנים הארץ, ופנינו דרומה. כוונתנו הייתה להגיע לאי גורבה, אבל מזג האויר הטעור לא הרשה לנו להרחיק מעבר לגאבס. בנסיעות היינו לוכשים את מדינו הצבאיים, שהקלו מאוד על הנוחותינו. אם כי, מאידך, הקשו קצת על המגעים עם יהודי המקום. בעיר ספאקס זכינו, אפילו, למשתתפים פרטיים מטעם הצבא — שני שכירים גרמניים היו אמורים לצמצא את נעלינו ולספק מים לחדרנו. חוצאות הסוהר לא היו רבות ערך. ואינו שהדרך הטובה ליטפול בנסיפים מרחקים של התנועה היא זו הנתונה על ידינו מזמן — שילוח חברים כגורמים של התנועה לשיבה ממושכת בעיר הסוהר. דרך זו דרשה מצד השלוחים רווח הקרקע וסבלנות רבה. בגלל הריחוק מהכתב ומהיעדי ובגלל החוגים הדלים בהם היו נתונים השלוחים כבדירותם.

כאותם ימים סיפור לנו יהודים מקומיים שבסיומה של מלחמת העולם הראשונה נרצח ברוב העובי של טוניס הייל סנגלי וגופחו הושלכה מעל קיר המפריד בין שני הרובעים, אל הרובע היהודי — וזאת הייתה העילה לפוגרום קשה. הם השכו שדבר דומה יתרחש גם הפעם ניסינו להרגיע אותם שאין ההיסטוריה חוזרת על עצמה, שהמצב שונה לחלוטין, אבל בזמן פנינו לכפדי הקהילה שיקחו בחשבון השוהו אלה. הם מצידם פנו למשורה וזו הפטיחה, שכבאה העת המכיר את השמירה כרובע היהודי. אולם כשסיפור לנו כעבור ימים אחדים שבאותו מקום וכמסיכות דומות,

היו כל שכבות התנועה נפגשות יחד, דבר שהיה בלתי אפשרי בעיר, פשוט מחוסר מקום. סביבת טוניס מצטיינת בריפין ובפריאותן. הייתה, אפוא, פעילות תנועתית שוקקת, אם במתכונות המקובלות בכל תנועת ינוער ואם במפעלים מיוחדים. סבלנו ממחסור בספרי לימוד וניסינו בכוחות עצמנו למלא את החסר. קשה במיוחד היה לספק חומרי עיון-חינוכי לשכבה העליונה של חבוי התנועה, שהיו בעלי הכישרות היכולת בהוצאה לא קטנה זמנו את "ספריית כול כצנלסון", שרשרת הכובדת (בצנפחית, כמובן), חרגום של מאמרים חשובים ויסודיים, אקטואליים ובעלי משען אידיאולוגי רב. אינו יכול לזכור אך הצלחנו להרשות לעצמנו, את ההפלגות והמחקקים, מפעל מסוכן ויקרותי כזה: החברות היו ברפוס ובעלות חזות חיצונית מתקבלת על הדעת, לדאבתי, לא נותרה כירי אפילו תפפה אמת לסילטה. פסגם המבוננת משמש תובתם, שלגונבת אופיה

החלוצי העממי מאוד של התנועה, לא נמנעו מלנסות להקביע דרך גם לשכבות המשכילות יותר של הנוער היהודי. על חוות ההכשרה דובר כבר לעיל. היו עליה וירידות, היא התקיימה כרציפות גם בתנאי החורף הקשים. חיינו היו מלאות עבודה וריבולנו להיות שבעי דצין מעמלנו. נשלחנו לקהים הנועה חלוצית, וזונה התנועה קיימת על כל מרכיביה הקליסיים. השתדלנו להרחיב את היריעה ולצרף אלנו את הנוער היהודי בן השכבות הכורגניות על פי רוב, שהיה מאורגן במסגרת תנועת הצופים — במחילה בעזרת טיולים משותפים כגשר להיכרות ולפעולה מעשית יחד, אך כזאת לא נחלנו הצלחה מרובה. מדורכי הצופים, מכתובים למדי, למרות מכניסיהם הקצרים והכובעים החבי השוליים, שמרו בפקנות על כללי הצופיות הצרופה, על הייחוס חלק מהסדרות הצופים הצרופיות ונחתנו מפני הי"דקדקלים הציוני" שלנו ומתביעותינו המפורחות בעיניהם. בין כה וכה הצטרפו אלינו כמשך הזמן חברים חדשים, ורכים מוזכרים היו משורות הצופים. אולם, לא הכל עבר על מדי מנוחת.

כבר בראשית כווננו נתקן הקשר עם משפחותינו בארץ. הטיבה הייתה כדלקמן: כלנשר שעה שהיינו בקהיר הכטיה לנו לדאוג להעביר את מכתבני לארץ. אבל החנה תנאי: שלא נעסקו בהעברת כספים. הוא התנה בנו שאם יידע לי שלא עמרתו בהבטחתו, יחדל ומלהכיר בנו. כזואנו לאלג'י, בא יגאל כמגע עם שני אחים, שהיו מפעילי הציונים באלג'יריה. הם הכיחו את עזרתם, אבל ביקשו סימן שאנחנו אמנם שלוחים מוכרים של המוסדות בארץ: "כספי המגביות לקדן הקיימת", אמרו לנו, "מונחים אצלנו מאז פרוץ המלחמה. אם נצליל להעביר כסף זה לעד, יהיה לנו סימן של אמיתות דברך". יגאל מצא טייס בודשי שהיה טס לעתים קרובות מאפריקה אל הצפונות לארץ, והפקיד בידי סכומים שונים. כאחת הטיסות קודמה האונה מעל בנגדי, הטייס נפצע ונמצאו עליו כספים שונים כל את העבודה המכתבים. לא נקט כל אמצעי נגדנו, אבל הפסיק כל קשר וראשית כל את העבודה המכתבים. צרה אחרת הייתה המלחמה שפתחו נגדנו כמה מראשי התנועה הנוכחית הנוכחית, שראו אחרת — ובצדק, מחתרת רציני. הם שלחו למשטרה ולשירותי הביון הצרפתיים

אחרונים של המשת העולים, "קצין" הגיע לירי פשרה זמנית עם אמו, ושני הממוקמו שנקבעו עברו כטיסה נומר ויקים. היה זה המטוס המיועד להביא מאלג'יי למוסקבה את הגנרל קטרן. שדה ענה תמנה ציד צרפת בברית המועצות ונסע לשם עם פמלייתו. בקושי רב הצליחו אנשי המשדר לקבל שני מקומות במטוס הזה וכבר על חשבון שניים מבני משפחת הגנרל. עד כדי כך היו מעוניינים להיפטר מאתו:

את פרטי הסיפור שמענו מפי מר אנדרי בסיס. יהודי חכם ונבון, שישמש יועץ הממשלה, ובלעדי — אמר — לא נתקלה שום החלטה חשובה בטוניסיה. עמותו הרמה לא גרעה מאומה מתום לבו היהודי. אותו קיבל תמיד בחיבה, ועוד לנו בעיצה ובמעשים. הוא שמע על המברק הנודע של הגנרל קטרן: למה לא מולא שני הממוקמו היקיים האלה באוירודן? מ"ה צדן ליהודי בוס? והמשרד המבוישת של אנשי טונים: שני "סוכנים ציוניים", אנשים כאלה יודעים להעלים כבוד נט... פשוט, לא נגשנו מאור גרנו קרוב מאוד לכית הממשלה, ולא עשינו דבר כדי להסתתר: פשוט, לא נגשנו לשרה החתופה.

על כל פנים, לא ראינו טעם למתוח את החבל עד קצה: ידענו ששוב לא נוכל לפעול בצורה יעילה בתנאים שנוצרו. אבל על עצם הצורך לעזוב לא היו חילוקי דעות. אם כי לא היינו תמימי דעים על מטרות נסיעתנו. יגאל חשב, כמובן מאלף, שיש לשוב ארצה. אפרים היה בדעה אחרת, ושכנע גם אותי בצידקת עמדתו: הוא טען שבקושי הגדול שישנו להתצא שליחים מן הארץ חבל מאר שאנשים, שנמצאים כבר בחוץ, יכובו הודמונות נודדה זו ולא יתפשו שטח פעולה אחר. המלחמה נגמרה, הייתה אנדרלמוסיה כללית. כל הודכים היו מלאים אדם, בודאי נמצא איהו נחב — הוא לצרפת או לכליזה, ואני לאיטליה.

יגאל הקדים אתנו בכמה ימים. אנחנו יצאנו כמטוס לקהיר. במטרה לתפש משם את דרכנו לאירופה.

ההתפתחות הייתה שונה לגמרי. בקהיר מצאנו את אנשי הקשר שלנו, המומים למרות הפתאומי של אליזה גולומב. איש לא היה מוכן לקבל החלטות. כל ההחלטות החשובות נתקבלו על ידי אליזה, שלא הכין לו יודשים, ועד לפני שעות מעטות היה מרכז בידיו את דוב הפעולות. אפילו לשמוע אותו לא רצו. ההחלטה היז: עזיבו בדרך את מזודותיכם, היעלמו עד דדת החשיכה, תמצאו משאית צבאית שתיקח אומם למקום כלשהו, משם יעברו אהבם לארץ. כל אומר ודרכים נעלם אפרים במשאית אחת, אני — באחת. נסעתי זמן די ממושך ושם הכניס אותי חייל אחד למחסן בגדים, הוציא ממדף חולצה ומכנסיים "ברטיים", אשר נורא, התאמר ליאחד הענקים, ואמר לי: "בינתיים חשאר פה. מחר בבוקר יסע אחד הקצינים, ותוכל לגור באהלה" וכל זאת, מבלי להדליק אור. הייתי עייף מאד. חופשתי לי מקום למשכב ונדדמתי מיד. כשהעירו אותי בבוקר, גליתו להפתעתי שישנתי על קרש-גיהוק וק גובה מעל הרצפה.

איר הגעתי אל הקרש הזה ואך לא נפלתי ממנו. השד יודע. כאתה הקציץ מצאתי אוסף הקדמות של ג"כ שו למחזותי: קריאה אידיאלית כדי לזאת את הקורות לי

נמצאה גופת חייל, גברה דאגתו והחלטנו לפעול. גייסנו את חברינו המאומנים, הענקנו גם כל יהודי החרד לכבודו והיועצ לאחוז כושק, ההיענות הייתה מצויינת. עורכי-דין כפול גזו, רופאים כד"ר נטף, עונדי אחות מסדר כבוד-ברותם כמלחמה העולם הראשונה, יצאו לשמירה לאורך הגבול בין הירוקים, יחד עם בחורי צעירי ציין ורשורים צרפתיים. לא קרה דבר, אבל רושם החידוש הגדול — ההופעה המשותפת של בני העלית המתבללת של היהדות המקומית ובני שכבות עממיות לפעולה יהודית אחידה — היה רב וחריני.

יום הניצחון הגיע סוף סוף, הייתי חולה באותו יום, ושכבתי בחורי כבית מלון במרכז העיר. פתאום שמעתי צלצול פעמונים ורדיות תותחים והבנתי: זהו! שביתת הנשק-החלפת מבט הבנעתי בין הנאשונים לכיכר מול בית הממשלה. כעבור רקות ספרות התקהל המון רב. הגנרל מסט, נציג צרפת בטוניסיה, יצא אל מרפסת נמוכה שבכניסת הארמון וכנאום הודיע על קץ המלחמה. כן הכריז על שלוש ימי שמחה לאוכלוסייה כולה, ורצה לסיים בהימנון האומי. איך זה נאה לאיש כמותו לשיר, ועל כן פנה כה וכה לחפש איש מתאים לדבר. ראה אותי, במדי קצין, עומד מטרים אחדים ממנו, ונעשה לי סימן, וכך היה לי הכבוד לפצוח בשירה ה"מורסי" כשקחה עצום מצטרף מיד לשירה. עלי לומר לאשרי, כי מלכ המשפט הראשון לא ידעתי את מילות ההימנון, שבל ילד צרפתי לומד אותו בכיתה ג.

כשלישת ימי השמחה לא זו בלבד שלא היה כל פוגרום, אלא הכריז התנועה זכו לפופולאריות בלתי צפויה. הם היו היחידים בעיר הרגילים לירקורים בהכרחות וההורה שלהם נלמדה מיד היתה ללהיט כללי. עזרה מאר העובדה שהמשמקאות החריפים חולקו חנים בימי אופוריה אלה.

בינתיים חייבנו לשלוח עוד קבוצה קטנה של חברים לארץ. אינו זוכר איר סודר הרב, כי אני, אישית, בוודאי לא הייתי מסוגל לכצע משימה כזאת, שהיתה פרי יוזמתם ועמלם של אפרים ושל יגאל. האפשרות היחידה היחה להסתנו אל בינת החיילים הנעים מזרהה כשודות הצבא הכריטי. בין הנבחרים היה גם "קצין" (יגאל אליל, כיס חושב באר-שכט) ששימש מזכיר התנועה, והיה מוחרקיה ופעלית. כשאמרו הבינה שבוה מתכונן לעליה הכריזה: "מוטב לי שישכ בכיית סודה כסוסי מאשר שיסע לפלטיניה, ושלעולם לא אראה עוד את פניו". חשבנו שאלה ריבורים בעלמא, עד אשר נודע לנו מה בודעה לעשות. היא ידעה שבמגרה בחדר בנת היו כמה כלי נשק השייכים לתנועה, ש"קצין" חשב שהצליח להסתיר מעיני כל, וחשבה הרעיון היה על כך לשגוריהם האנגלית חסל את סיכווי של הבן לעזוב את המקום. ולכרשה הוא כנוסת היהודים, היה קשה ומסוכן. בניו השגוריות של כריטניה שכך ברחבה במרכז העיר וכמשך כמה ימים יכולתי לזאות את כל הנכנס לבין השגוריות, וכאמת כל יום הייתי רואה את אמו של "קצין" מתקדמת לשגוריות, מהססת קמעה, ותורות כלעומת שבאה. כהר היה שפעם היא חתאבר על המעצורים ותיכנס.

שלא כתבנו, ועכשיו בא המועד לפרוע את הישור.

קרה מה שמורתה היה לקרות: קרבלי תפקידים אחרים, התמסרתו להם, והתקופה המיוחדת של שהותי בטוניסיה הוחזקה במחירתו, ניטשטשה ונגנזה. קרבלי על עצמי את תפקיד ההדרכה של קבוצת נערים עולים, הקבוצה הראשונה שלאחר המלחמה, ולפיכך, מלאה בעיות וזעזועים, הייתי זמזמ מה בקפריסין עם פליטי "שבואה לתיאוסקיה" לבסוף, כשנודע בודאות על הידחתו של אנצ'סטרני בדרכו, קרבלי על עצמי לתרגם את כתבי ולנסת להעלות על הכתף קיים ביוגרפאיים יסודיים שלו.

אפריקה הצפונית נראתה לי כפרק מהעבר, הם ונשלם.

אחרי ששבתי לארץ החלטתי להשלים עם המצב ולראות את שליחותי בצפון-אפריקה כפרק סגור, אם כי לא גמור. באותו זמן המשיך אפרים להאבק ולפעול וכן לשחק אחרי ברעיונותיו ובמעשיו.

באותם הימים נולד הגרעין של עולי צפון-אפריקה (בקפריסות נזהרנו מלקרוא להם טוניסאים, אף-על-פי שרובם ככולם היו יוצאי טוניס, רצינו להרגיש את פתיחותה של התנועה ואחילוחה גם לגבי ארצות-המגרב האחרות); הגרעין הזכר והחול בהיפוש מקום להתישבות, מקום שיהיה לקיבוץ ראשון של יוצאי צפון-אפריקה במסגרת הקיבוץ המאוחד. אני מצייני תשבתי לשמש איש קשר לשם צירוף גרעין אחר לגרעין הזה, כנראה מתנועת החלוץ הקטנה שבאיטליה. אלה נראו לי קרובים יותר מבחינה אופייית, שפתם וחינוכם לסוניסאים מאשר לכל קבוצת צעירים אחרת מבין אלה שהכשירו עצמם לקיבוץ ומאידך גיסא היו מצטיינים מדי מכריזי להקים קיבוץ שלהם בלבד.

בהתנהג היישוב לא חל שניר-עמדה משמעותי לגבי סוכרייה של התנועה, יוצא מן הכלל ובעל משקל רב היה יצחק טבנקין. אשר חתרשם צמוקות מהבחוורים האלה ו"גירלק" לרעיון של תנועה בעלה קווי-אופי משלה, חלוצה של עליה המונית. אז הגה אפרים רעיון מקורי ונתעז במטרה להוכיח למנהיגי היישוב הוותיקים את חיוניות העליה של יהדות צפון-אפריקה. הוא הציע למלא אוניות מפעילים בעולים מצפון-אפריקה — זה לדעתו, יוכיח בחד שאת את לחצים, את כמיהתם לארץ-ישראל, את יאושם, את נכונותם לעזוב מדי ותנאי את המקומות בהם חיו כמשך דורות רבים.

הוא הביא את תכניתו לפני שאול אביגור והצליח לשכנעו. שאול הסכים לשלוח אונות לשם נסיון להזדקחת צדקת הדברים, אפרים הציע לי אז שנתייצב שנינו לפני המיסדות ונדרוש לאשר את שליחותי לצפון-אפריקה כדי להשלים את פעולותינו בקרב הנוער, בה באותה שעה נעסקו גם בעלייה.

באפריל יצאתי במטוס לקהיר והמשכתי לצרפת. ככל התקופה הזאת הייתי שסוע בין רצונות שונים וסותרים זה את זה. "נתקעתי" בצרפת, ללא דרך לגלית להגיע לאנגליה. חשתי שהסתבכתי בנסיעה בלתי לגאלית תבטל כל סיכוי להזמין אלי את המשפחה. בכל מקום שהייתי, נדמה היה לי שעבודה רבה מחכה לי, ואין כל

בפריסמטיקוביה ובהמור כריא.

אחרי ימיים קרבלי הוראה לזה. ליד הגשר של קנטרה עמדנו בשורה וחיכינו שיסדרו את הקבוצה היוצאות לארץ. קראו בשמות, והצביעו על המשאת הייצאת. שם אחד חזר שוב ושוב ואין עונה. "משה גולדברג! משה גולדברג!" פתאם נזכרתי: משה גולדברג, זה אני! עוד לא הסתגלתי לשמי החדש-חדש. רצתי וטיפסתי על קרון עמוס אנשים ענקיים ולא יכולתי לא לעמוד בו ולא לשבת. בערב הורידו אותי ליד מחנה כלשהו בסביבת עזה, והתחלתי ללכת צפונה. לא הייתה כל תנועה בכבישים, הלכתי שעות רבות. במסמנה עצר נהג ערבי של משאית גדולה ושאל אותי למכושקי. אמר שכעצם עלי לנסוע לירושלים, ואין זאת הדרך הקצרה, אך יקח אותי לבצעת פתג, נראה לי לחברה בדרך. הוריתי לי, ונליתי, כשהגמתי לגוד המשקן, לא נגמור תל-אוי, צעיקתי: שומרי! וענו לי כמה ידיות באייר.

סוף סוף פתחו לי, רצתי לחדרי ושם תיכתי לי איכוכה נוספת: ישנו שם אנשים לא מוכרים לי. אמרו שכפי הנראה אשהי חולה, ועל כן קרבלי חדר זה. לבסוף מצאתי את אשתי וגם מיטה, לה הייתי זקוק מאוד מאוד.

הימים הראשונים בארץ היו מרכאים כיוח. לא היו ידיעות על סרני, רק ידעו שהיא ביד הרומנים והששו שאינו עור. לכן מוכן למה לא נמצא בנכעת-כרני איש אחד אפילו המוכן להקשיב ליספורי.

קבלת הפנים במוסדות הקיבוץ המאוחד לא הייתה חמה יותר. כולם היו המומים מיריעות השואה, שנתגלה עכשיו כמסודה המחודדים. היספור האופטימי שלי על תנועה חלוצית תוספת באפריקה הצפונית, נשמע יותר כלעג מאשר כנחמה פורחא. נפגשתי עם אפרים, שגדה אף הוא מהאירשות שנתקל בה. הוא זקן אותה לפחות בחלקה, בתשובה לנטויותיו הפולילטיות, הקורבות לטיעה ב' ועל כן, החלטנו שאני, הכשר מבחינה מפלגתית, מתאים יותר למסור על שליחותנו למוכרי-והסתדרות. עדיין זכורתי לי כבידור אותה שיוחה. פנתם לכון ישב לפני, ראשו פוץ הציצה, מקטרת בפני וחיוך של ספקנות על פניו. כשידיברתי על אלפים החלומים על עליה, על משפחות גדולות המוכנות לעלות מיד, היה מפסיק אותי ושואל: "אבל, הקמתם תנועה נוער, האם השבתם על חוזה להכשרה הקלאזית? דאגתם לשכבות חלודים הקטנים, לרזוכה לתנועה?" ואני, בעקשנות, אף ללא הצלחה: "כן, כל אלה עשינו, ואפילו בהצלחה העולה על ציפיותינו. אבל לא זאת הבעיה האמיתית". הבנתי שבעיני לכת ההדגשה על הפוטנציאל העצום של יהדות אפריקה הצפונית נחמקלתי כנוסחין לחופה על אי-הצלחה בשליחותנו. "אם נכון מה שאחת מספר, כיצד לא ידענו רבה אפילו שמועה כלשהי לא הגיע אלינו? הריכך ההוכחות של המפעלים התנועתיים שאחת מספר לי שהקמתם?" אכן, לא היה בידי צילום או חוברת שיעידו על אמיתות דברי, ואלה נשמעו בלתי מציאותיים. איני בא לסנור על עצמנו ולהטיל את כל האשמה בחוסר היענות לבשרותנו, להרקיז אישים ומסודות על אשמות לבס. אנונו בעצמנו זולזנו מאוד במלאכת הכתיבה ופיטט לשנים-שלושה דוח"ת לסוכנות, כמעט ולא כתבנו. אולי היינו שקועים יותר מדי בעבודה, אולי רגנו על זה, שאין לנו אפשרות של קשר הקין עם משפחותינו: עובדה היא,

איר נודע לאנשים שקיימת אפשרות אפילו להפליג באונייה שאולי — תגיעה לארץ. ז. נעשה בצורה הפשוטה והאלמנטרית ביותר.

בארצנו, מפעילי התנועה, הלכו בשבתות לכתו כנסת והעבירו את השמורה מפר לאחז. אם תוצה הייתה איזו הוכחה לנכונות תצפיתנו, כאשר לרשימה היהודית הצפון-אפריקאית לכל קריאת ציונית — הרי עבודה זאת לכדה — התשובה המיידית, ההמונית, להזמנה סודית ונלהשת, הייתה הטובה שבהוכחות. השמועה עשתה לה כנפיים, התפשטה במהירות עצומה, הגיעה עד מרגלות הרי וואטלט ועד למבואות מדבר סהרה.

המונים החלו לזוז ממדוקן, מטוניסיה הדרומית, מגרזאיה שבגוללות המדבר ופני כולם למה של אלג'יר, לייבובלמ' — משפחת משפחות, ארוז את חפציהם הדלים בתצותם את הגבול האלג'ירי, קרעו את תעודותיהם המדוקאיות, ראו עצמם כבר חופשיים למעשה, אם כי הדרך רק החזילה.

מורה אני שגם היום, כשאני חושב על הנחשול האדיר שנאסף בקול דממה דקה, איך לי כל הסבר הגיוני, מתקבל על הריעה, על אופן ההזדווחו, לא הבטחנו — לא יכולנו להיות מינימליים, אחריה כלשהי. אפילו למעד בואם בזמן סכיר לארץ, לא יכולנו להיות ערכים, לא הסתמנו מהם שקרוב לודאי התנתם תהיה, בינתיים, מתנה סגור בקפריסין, יהודים אלה לא היו, כאחדים בארדופה, שרידים בודדים של עם רב, נטולי בית, חסרי תקווה: מצבם היה קשה, אומלל, אך לא שונה בתכלית ממצבם במשך דורות. מה גום אפוא להתעוררות כבירה זאת? כנראה כהמרתו המגוללת של מלחמת העולם נוצרה אוריה של ציפיה משיחית. קראתנו הייתה בחינת קטילטור אשר פעל מעבר לכל תחיית, משום שמצא רקע מתאים.

לא הרכיבו לזכר, אני זאפרים ידעו היו מלאות עכודה: המשאיות, הקשר עם אנשי שלומנו במשטרת אלג'יר, פרטי המסלול, המזון... נשארה הכעיה הקשה בוחר: כשיודעו לנו בריוק מהו המספר המינימלי של אנשים שנוצליה לדרום באונייה, מה עלינו לעשות עם הנוחיות? יצאו למקום הריכוז. האנשים ורכו בשני חדרים רחבים — מחסנים או רפוחה לשעבר לשם מיזן ראשוני. הם שהו שם כבר שעות אחדות בהשיכה, סבלותם פקעה, זוכר אני איך עמדתי נשען בנכי על אחת ודלתות דרכי ההרגעה שלי לא נשמעו. הם ניסו לפרוץ החוצה ודחפו את הדלת במהלומות קצובות. גבי ספק חלק לא מבוטל מהמכות, אולם הכריח החזיק מעמד, והאנשים לא יצאו עד שפתחנו להם, כשהגיעו המשאיות העליה על המשאיות נעשתה כדוחק וכתיסטרית גדולה, בחושך מוחלטי, צעקות, קללות, בכי של תנוקות... אבל שדהתלו המכוניות לעי, השחרר שקט מוחלט. אולם היה עלינו לתצות את כל העיר אלג'יר לרחכה, אמנם לאל ברחובותיה הראשיים, ואם כי השעה הייתה מאוחרת ואחרוני החוגים נותרו בעיקר בחוככות וכפידות, הייתה שיירה מוזרה זאת עללה לעוד חשדות. הסברנו לאנשים מה גדולה הסכנה והם הצליחו להפליג על ההרגשותם.

לא קל לתאר במלים את גודל המאמץ שנדרש מהם כדי להפליג על התגשמותם, מעשים ידעו מי עליה על כל משאית. לזר לא היה ברור אם בני משפחה אחת

צורך לחפש הרפתקאות מטורפות כדי להצדיק את שליחותי. בפני עברות עם חברי דרוו, שהזמינו אותי להצטרף לספינה שלהם בשטרסבורג, בסביבות ליון ביקרתי במסוד לילדים יצאי צפון-אפריקה. המוסד היה מנוהל על ידי שלושה סטודנטים צעירים, שהתחננו לפני שאשארו איתם ואעזו להם בהעסקה היליים ובהיכונים. גם כמתנות הפליטים בדרום צרפת, באשר ביקוחי נמצאה לי עבודה כרופא, כודע צרפתי, כאיש קיבוץ — ונמבקשתי להישאר, ולו לזמן מה. כאשר פנית, היה לי מה לעשות, כי הדרישות היו גדולות. השליחים הרבים שהיו בצרפת פעלו איש איש בגבולות מוזמיות, ותחומים נרחבים נותרו מונוחים וללא כיסוי. בעיקר כלשה העזבה בריבתי הפליטים. בטידות מפוארות לשעבר, וכעת מזהמות ומתנוחמות.

התרכז מאות אנשים כאסם מעשה, ממוחללים-למיאשם. עברתי ממקום למקום, לא הרשיתי לעצמי (כמעט) לבקר במוזיאונים ובתערוכות, אך ליבי לא היה לשם. חזרתי וביקשתי אשדה לאלג'יריה, והוכסתי לי שאקבל בעת ימים אחרים.

לא ריציתי לחתוק מאורופה מבלי לבקר את אבי, שרחה אז בכפוי בקרבת מילנו. כשפרצה המלחמה הוא היה בארץ עם כל המשפחה ושב לכזו למקום כהונתו כרבה הראשי של מילנו. ב-1943 כשהחיים נעשו בלתי נסבלים ליהודים, נמלט אבי לשרייק. בתום המלחמה בא לארץ ומשום שלא שב לכהונתו מיד עם האפשרות הראשונה — מונה רב אחר תחתי.

שבת ורצון ממלאות המלחמה ומכפיות הטובה של נכבדי קהילתי, נסע למילנו לנות ולנסות להסדיר את ענייני. להצמצא קרוב יחסית אלי ואל לבקר אצלו, היה כעיוי שטח, ועל כן ביקשתי לנסוע לאיטליה, על-אף ההתנגדות הנמרצת של החברים, שידעו שהאשדה לאלג'יר לא תאחר לבוא, לבי כאילו נכא שזו לי ההזדמנות האחרונה לראות את אבא. הביקור אצל אבא לא ארך זמן רב, ניסיתי לעודדו, לא ראיתי שינוי ניכר במצב בראותו. כמה שגיתי: כעבור שבועות מעטים נפטר, ימים ספורים לאחר בואי לאלג'יר.

14 לילי נקבע כיום טיסתי לאפריקה, ולא בכדי — כאותו יום אמורה הייתה להגיע לחוף האוניה השינה "שלנו". היום הזה נכחתי כי חשבנו שבתג הלאומי של צרפת, כל השוטרים שאינם בחופשה עסקים ברחובות המרכיבים, שם מצטופפים המוני החוגגים ואין מחאים מיום זה לעבור עם שייחה של משאיות עמוסות מעפילים כדרכים צרדית עד לחוף המיזיע, מפלי לעודד תשומת לב, כמשך הטיסה הייתי מודאג: סלפתי לאיטליה, וטופר לי שאבא כבית חולים, לאחר התקפה קשה. האם אין חובתי להיות על דרוז ומאידך — חשבותי — מה תועיל נוכחותי שם. בשעה שאני כה נדדש באלג'יר?

משידתי מהמטוס נתפשתי עם אפרים ועם כמה חברים מהעפילים של טוניס, חדלתי להחלכת: פשוט, לא היה לי זמן. בבית כפרי, במדחק לא גודל מאלג'יר, הצטופפו כמה מאות אנשים, נשים וטף מועמדים לעליה. כמה מהם ייכנסו לאוניה? איש לא ידע, אך ברור, שלא כולם יוכלו לעשות זאת. איך נעשתה עבודת התעמולה,

הכשתה שאכן תהיה עוד הפלגה, בה כבר התחלנו לפקפק. שמחתנו לא האריכה ימים.

כעבור שבע נסע אבידוב. מצבנו לא שופר באופן ניכר. אבל ידענו כוודאות שהאווירה בוא תבוא (לא ברור מתי) והיתה הרוגשת הקלה. בסוף חודש אוגוסט נרמה היה שהגענו לנקודת השפל. שירות הטלפון הקרחתנו עם פרוץ הביאו אכזבה אחר אכזבה. איך שנוסטיכר של הפלגה קרובה, להיפך, נעזמו קשיים חרישים כל יום.

בשיחות אלו השתמשנו בשפת סתרים: האנזיה היתה "סבתא". והנה, מפריד מספרים שהסבתא לא תוכל לנסוע, כי שבורה רגל. כעבור ימים אחרים, חלתה בבלקת-ריאת. לא-הספקנו להזכיר דוקצילה התקף לב. תקלה אחרונה זאת היתה ההמורה מכולן. התחלנו כבר לחשוש ש"הסבתא" המסכנה לא תתגבר עליה לעולמים.

אנכי אמעצי והירות "מתחרתים" אלה, לא הולכנו שולל את אלה, שנוהגו לצנותה לשיחתנו. קולה של טלפוניסטית מפורד הפסיק פעם את ריכוזנו בשאלה: "באיור שפה אתם מדברים?" ענינו: "בצ'כית". והקול מפריז — הפעם בעברית רהטה: "את זה אולי תספור לסבתא".

מלכ הכשרדות הרעות על האנוהי, שבה וחזרה משם הדרישה: החזיקו את האנשים, אל תתנו להם להתפזר, להסתובב בעיר.

היום השחרור מכולם — והיו ימים שחורים לרוב — באחד מהם נודע לי על מותו של אבא — היה היום שבו מת תינוק מן העולים. והוא מת מרעב, מהונחה, לא ממחלה, כפי שיכולתי לראות כמו עיני. היה זה רגע נורא עכורי. בפעם הראשונה התחלתי לפקפק לא בכוחנו וכסוכונו, אלא בעצם צדקת מעשינו. לימודי הרפואה שלי הסיפו להגש האשמה: אני, האמור לטפל ולהבריא, גורם בעקיפין למותו של תינוק. פנינו אז לד"ר מואשי, רופא יהודי מן הידועים בעיר. כשפנינו אליו, הדגשנו שאין ככוחנו לשכנע אותו בנימוקים ציוניים, אלא מדברים אל לבו, כאדם וכרופא. הענותו היתה מידרה ומלאה. הוא לא הסתפק בכך שלקח אתו גביזות מהקהילה, שהיו בעלות ידע בחוכשות, והקים אותן מרפאה במחנה, ואפילו אוהל מינות לחינוקות, אלא גייס את בניו עם עוד סטודנטים אחדים לחפידת תעלות ביוק ולהתקנת בתי שימוש במחנה.

החחלה תקופה מוחרה, שמצטיירת בזכרוני כמתמשכת לאין סוף, אך למעשה לא ארכה יותר מחודשיים — חודשיים וחצי. אנשים חדשים המשיכו להגיע טיפין. אבל "כיצד העליה" לא החמלאה ככוחדו יולי; או שהפלטטים מצאו סידור אחר, או שלמדו לא לשהות שם בשעות היום. כי הרי המקומות היו מוגבלים, כל האוהלים מלאו עד אפס מקום, וכעצית ההספקה של המזון היתה קשה ביותר.

תפקידי היה אחד ויחיד: להשתדל שהאנשים לא יעזבו את המחנה, לשמור על המורל שלהם, למנוע התפוררות הגרעין החלוצי שהיקם במטרה לגבש סביבו את המשפחות וכדוגמה של חיים משותפים. כעין תקדים לקראת חיייהם העתידים בארץ-יש"אל. ואיחד רק דרך אחת להשגת מטרה זאת: ישיבת-קבע במחנה, יחד

נמצאים כולם ביז הניסעים, או, שמה, לא הספיק מישהו לעלות, ובכל זאת, שחקן. השיירה הגיעה לשפת-הים ללא תקלות. אחדי הפלגה, המכרר שאחזים באמת לא הגיעו כלל לאוניה ונאלצו לחכות להפלגה הבאה. הירידה לטירת, המרכילות קבוצות-קבוצות את האנשים לאוניה, בוצעה בסדר מופתי. איתנו עמדנו כמים, כדי להוציא את הטריות הממוסות מהשטח הרודד עד מעבר לקו שבירת הגלים. פתאום הרגשתי שביס האחריו של מכסי נמצאת חבילת ניררות. היו אלה שטרות בסך מליון פונקים צופחיים. אפרים, הכניס אותם לשם. כיוון שאני קצת גבוה ממנו, בתקופה שלא יירטבו, אך שכת להגיד לי זאת.

הפלגה זאת, השנייה מאפריקה התנהלה, באופן כללי, בצורה מניחה את הדעת בהתחשב בתנאים האיומים. לנ-היאה שיסעו לקוד-חושב. לוקראת-הפלגת-בנספג.

שלהן ציפנו. האמת היא שהשענה עצמה היתה מוטעית מיסודה. על אף עיסוקינו הרבים בעניני עליה, לא פסקנו מלהתמסר לעבודה החינוכית. התנועה החלוצית באלג'יר היתה קטנה, אבל התפתחה כחודשי שהותנו שם. ואם לא הרבינו בהוצאות, כסיוילים וכשאר פעולות תנועתיות, היו עצם שיתופם של הנערים כעבודה בקרב הפליטים, וברקמת המחנה היה לו ערך חינוכי רב. יחד על כך: פעלנו בקרב נוער הפליטים, שהייה זקיק לחינוך ציוני נמיר — יותר מאשר הסטודנטים בני משפחות אמידות מאלג'יר או מאורנג'.

נשוב לענין הכספים. כאשר המוסדות, סירבו לסייע לנו אין זה אומר שלא הצלחנו לאסוף פה ושם סכומים מסויימים. קיבלנו כספים מהג'יינט, ובהם נגשנו לקניית אוהלים לשיכון האנשים לפני עליהם. כרי שתהיה אפשרות של מיזן ושל השפעה, הן במשמעת והן מבחינת הכשרותם לקראת חיייהם בארץ-יש"אל. האוהלים היו קרועים ובלויים ומקמו סחם בשדה, בלי לנכש את העיבים או לישר את האדמה. ממלא התנאים היו כה גרועים, האוכל כל כך דל והצפיפות כה רבה, שיכולנו רק לקוות שהוגזאל, בצורת אוניה כלשהי ולו אף קטנטנת ורעועה, לא יאחר לבוא.

בקרבת "כיצד העליה" היה לנו חוד שימוש בעין משרד רשם רשמנו את הכאים ניסונו למצוא בנייהם אחראים לקבוצות. כרי לתאר את אורדת ה"משרד" הזה, די לקחת לשבת סעד כלשהי בארץ, בעצירת פיתוח, בימים קשים במיוחד. המחוזות הידועים של צעקת, אוומים, יאוש — לא חזי שונים. יכולתנו להיענות להכיעות ולדרישות היתה אפסית ממש כי מאתרוינו לא עמדה מדינה וליא מוסד מוכר. אשר למשטרה, כוודאי שלא יכולנו לפנות אליה, מאחר שברוב חסדה כבר הסכימה "לא לראות ולא לדעת..."

אחת זמן הגיע אלינו יאני אבידוב, שליח המוסד עליה ב', ששוגר לאלג'יריה במטרה לקדם את הענינים קיבלנו אותו בשמחה רבה. עד כה היתה פעולתנו בשטח העליה בחינת "עסק פרטי" שלנו, הוא לא קיבלה אישור רשמי כמוסדות ההתפעלה והנסל היה ככד מנשוא. שליח בעל נסיון ומעמד, פידוישו כשכילנו שינוי עצום לטובה: עזרה כספית, אפשרות של ארגון האנשים עד הפלגתם, ומעל לכל —

בתים השייכים לו ללא משפט ובלי שום מאמץ. יחסו עם הקארי המקומי היו כה טובים, ששכנע אותו לא להסכים לשום הצעת שוחד מצד היהודי — וזה הספיק. ליהודי לא הייתה אפשרות להוציא את דברו לבית משפט צדפתי ולהחליט על בית דין רבני לא היה תקף לגבי בני ערות אחרות.

לא כל הטיפורים זכורים לי ואיני יודע אם כל מה שטופד לי היה אמתי. גם לא הכנה בדיוק כל מה שטופד לי. בחרתי לי מעל לכל ספק שהיה בטיפורים צליל מרוב, עתה יזמין, חודר בשינויים קלים לאורך כל ההיסטוריה היהודית: ספור האנטישמיות. שמענו עד כה שלא הייתה אנטישמיות כארצות ערב עד אשר קמה הציונות, ורק כמצאה ממנה בא גל של גאות לאומית ערבית. שראוהו את האויב כציוני אך לא כיהודי "שולני", אגמנו בשללתינו ביידידות מאות בשנים בתוכך שאין כל יסוד לסילוף הגדול הזה. אכן לצומת הפורנומיים באוקראינה ורדיפתה אחרות (שלא לדבר על השואה) מתוודים מלשי האנטישמיות של הארצות המוסלמיות. נכון שהיו כעיקר במאה הזאת (הרבה יותר בגין מצבן הקולוניאלי וקידמה המצמצמת השולטת, מאשר מרצונם של בני המקום) תקופות ארוכות של שקט יחסי. כפרט במאה ה-20. אולם סיפורים אלה גילה שכמערכת היחסים היומיומיים, בהדדעה העמקה של האוכלוסיה הערבית, בשמידה קפדנית על אפליית ומנהגת כיוזי, שלטוה בכיפה אנטישמיות ארסית ומשורשה, ואת, פחות או יותר, אפשר לאמור לגבי כל ארצות האיסלם. והנה דרוקא במרוקו. המתאגת כטובלנתה וכדחלב לבה, בלטו כל הסמנים של קיפוח ובה, לבוש מבידל ומעליב וכי.

תמונה אחת כחידושתמונה אצל מהמתחנה של "בארק": מראה קבוצת צעירים, בנים ונכנות, עם סודיות ואהיים: הנרצף, תמונה חלוצית מובהקת. פחות של גיבורים, בחיובים של מגשימים. אכן, לא רק כטלה חיתה במחנה, התאזנו, עכונת, היחה כעין הכשרה, שמסדיתה העיקרית נקיון המחנה וניקיון מימיו, אך ששאפה גם לייחוד מהו, לגדל מעט ירקות כשבילי חלילים והקנים, לקבוע סדר יום מסוים: שעות לארוחת, לשמור על המורל, והנה, אחד אחד, ניכסים מתוך הצילום הזה, היה במחנה דק סבל ומחסור ואמונות חפלות ויאוש; היה גם להט, וטהר-נעורים ושואה. הנה משה, האשכנזי החייד שבתוכה, בחור מפויז שכל משפחתו אברהו כיצו בו הרעים שהוא עתה ספר שרים של פול ואלרי, שיותר מרפוי המרפסים השיגה לקנות ספר; הנה דדאן, שראה עצמו נציג של הקהילה העתיקה והגדולה של מארקש ודצה להרכיב כהתנגדותו וכדיכוייו כי זאת היחידת המרוקנית האוטנטית, הבלתי מנוחית; הנה פרופסי, יצחק וגייזל ודניו.

ואף על פי כן: הימים ההם זכורים כשורה בלתי פוסקת של תקלות ומצבי דוח. יום אחד, המשיאית שלנו, (הצלחנו לקבל בהשאלה איזה כדפורד ישן ומדופטי, בו היינו מעבידים את המזון — לחם וערשים — ומטיעים בו כמה בחורים שמצאו תעסוקה בעיר), נהגה בדיי אחד אפריאט — שהציב עצמו כנהג במקצועו — נכנסת כמלאה התנופה, לתוך מחסום של מעבר חציה של הדכבת, מטירה את מט

איתם וכדיוק כאותם חמונים. ואכן, שנכתי באוהל על הארמזה וקיוויתי לשיפור המצב.

התחייבותי בפני האנשים שעם בוא החגים, כטרם ירדו הגשמים הראשונים, תכונתה האוניברסלית והתקן לתלואותיהם, הימנתי על שמי ועל סמכותי. בא ראש השנה, עבר יום הכיפורים, וגם חג המנוחות הגיע, ואחזנו עדיין תקועים במחנה. באו גשמי זפת, והגברנו את סבלם של האנשים עשרת מונים. המצב היה קשה במיוחד כשכתות. הבחורים, שאיסור העישון הגביר את עצבונתם עד לשיא, היו מתפרצים במריבות וקטשות, שנדלקו בין רגע, וכן שכנו מחר, שכבתי באוהל, ופתאום הייתי שומע את הקריאה הידועה: "דוקטור! דוקטור!" (לא העלמתי מהם את תוארי, כי זה עדין לפקח על מצבתוכי אחרת-אני-ישפפם", שעשכתם אגם, כאותם חמונים העלולים, היחה עלולה לטשטשו לגמרי). הייתי רץ, משיכן שלום בין הניצנים, לא פעם מטפל בפציעות סכנים ואפילו בנשיכות שיניים.

פעם אחת באת הקריאה: "דוקטור! בלחש, באמצע הלילה, מה קרה? ישנם אנשים שדוצים לרוב אחד בענין חשוכ". ואילו אני: "למה עכשיו? הלא אני נמצא כאן כל היום, המיד לדחוסם". "לא", אמדו, "הכרעה עדינה מדי, ורוצים להעלותה בסוד כמוס". הלכתי לאוהל אחד בו ישבה לילה של אנשים בגיל העמידה, וכך אמרו לי: "אתנו רואים שאין כבר כל סיכוי שתבוא אוניה אחרת. במקומים או במאוהל נצטרך לעזוב את אלג'יריה ולשוב לבחינו, אבל אתה, כלי ספק תחזור לארץ. החלטנו שמחובתנו לספר לך על מצבם של יהודי מרוקו, ואתה תמסור לאישים ולמסרות בארץ. ישיענו ולא ישכחו אותנו". "זאת זה", שאלתי, "אתם מוכרחים לספר באישון לילה, כאשר אני כאן אתכם כל היום, ושום אדם דו אינו שומע אותנו, מלבד הפליטים האחרים, הוידעים כמזכים את צרות היהודים? אבל נראה שצל הפחד של רדיפות עתידות-ימי רדף אחריהם עד לפניה רחוקה זו. ולא הנית להם לגלות את מועקתם אלא בתנאי סודיות גמורה.

וכן, באוהל החשוד העבירו לפני כזה אחד זה מזהותה של סיפורים מחיידים של עלבונות ופחד וערצות והתמקשות כחלש. סיפורים קטנים על מנהגים משפילים, המקובלים מזה דורות כחוק בל יעבר: כמו ענין המרדכה באחת הערים: אם ברחוב שמדרכתו צרה למעבר שני אנשים, הולך יהודי ולא טעה לאמצע החרחוב כדי לפנות דרך לערכי הכא מולו, ובשעות יזו לצד הכיית או הקיר, יחשב החבר לעלבון בלתי נסבל, וראשי פצוי לענוש מוחו: או סיפור מהעיר פס, ששם היה מצבם החוקי של היהודים כשל אזרחים ממדגה שלישית. אזרחים כמלאו הזכויות היו אלה של מעצמת הפרוטקטורט, הרפטים, שהיתה להם מידה של עצמאות כחסותו של השולטן. כאו הילדים — הערבים, שהיתה להם מידה של עצמאות כחסותו של השולטן. שגמצאו במודעת השנים דרכים ותחובות, לרחק בחופה העתיקה והכדוקה של השוחד. כלי לסדר ענינים.

בני-השירי הדגישו שלא פעם חזינו ליהודים שרק כחסד הם ממשכים לחיות ולנהל את עסקיהם. למשל, ערכי אחד התערב עם תבד שיקחו מיהודי פלוגי שני



האוויות בערוך בים, ומי הם האנשים בעלי פישורים והכנות לפעולות בלתי חוקיות מסוג זה, אם לא מבריתים מקצועיים ובני העולם החתחתי. מודעים להתמסקיות ולהתפקונות?

מכין האנשים שבאנו אחרם כמגע בימים ההם זכור לי אחד. שנראה היה פאולו יצא ישר מתוך סרטי הגנגסטרים של שקמו בשנות השלישים. אפילו המגבעה שעל ראשו הייתה לפי אותם הכללים. נפגעו איתו באחד מפונקצי-תמל. האווירה הייתה כה מפורקת, שהכל נראה לי בלתי מציאותי. כלום לא חסד: הסכנים המוצגים הנשלפת פתאום מהכיס, כוסות הבירה ה"מחלקות" על הדלפקי המבטטים המלוכסנים... החמונה הייתה כל כך ריאליסטית, שנראתה מלאכותית ונסולפת. ה"גנגסטרי" שלנו לא הסכים מיד להצעתנו. היית ומה שביקשנו ממנו היה ענין

יהודי. הוא רצה להסתיר כל ההזדוונות כאמור הקנה. לא יאומן: פנישע זה גדול גרם, שמן, גם חמור פנים, היה מלא יראת כבוד לאמו, היה רחש לה הערצה וכניעה לאין גבול. נכנס לחודי כילד מבוויש ולפני שהציג את מכוניו, התכווץ לנשק את ידה של הקשישה. משוכת האם הייתה חיובית. את נימוקיה לא הבנתי, כי השיחה התנהלה בערבית, אבל ברור שמוכן דבריה היה: "בהחלט, עליך לעשות זאת". ואז הוא ניגש לעבודה, כמין וכישרון, ויכולנו לסמוך עליו.

אם קרתה תקלה, והאוויה נמלחה כמקדם על ידי הכריטיס בטום התקרכה לחוף, הייתה זו תוצאה של מול כיש ושל מקריות וכו"ב אישי שלנו" וכשנחפזו לא הייתה כל אשמה.

מצבנו השתנה מן הקצה אל הקצה, סוף סוף היה לנו תאריך, יכולנו לדבר עם האנשים בשפה ברורה יותר ולא רק בהבטחות מעורפלות. מוכן שלא גילינו להם את התאריך המדויק — זה היה עלול ליצור התרגשות ומח, שהיו מקשים על ניהול הדברים. אבל הם הרגישו יפה שהעפעפ משהו ממשוי הולך וקורב ומצב רוחם השתנה כליל.

הפעולה הראשונה הייתה חיטול המחנה. גם בלא הכי האוהלים כמעט לא היו ראויים לשימוש לאחר סופת הסתיו העונת. חוף מזה, מיקומו של המחנה לא התאים ליציאה מסודרת של מאות אנשים. הריחוק מהשיד וההכבישים הראשיים הכביר.

שכרנו קייטנא ילדים גדולה שעמדה ריקה כעונה זאת של השנה. בנין רחב, בעל שתי קומות וחצר גדולה ובה אפילו מיט ושדירותים. הכל היה כמצב של עזובה וליכלוך. אנתנו ניצלנו עובדד זאת כדי להעסיק את האנשים ולמנוע ככל האפשר את העצבות של המחנה כאפס מעשה. אמרנו שכדאי להם להיכן תנאי יריו נעימים ואנושיים, אפילו לזמן קצר בלבד. עם עבודת הניקיון שקדנו על סימון מקום מדרין לכל אחד ואחד: כל משפחה, כל קבוצת מכרים מאותה עיר, היו מסומנים במספר סידורי ואלה למד היטב את מקומם, אז יכולנו להחלי במרגלי היציאה: ניתן אות אועקה, האחראים לכל קבוצה התייצבו במקומות הקבועים, וכל קבוצה ניגשה למקום בו אמורה הייתה להיות האוויה ולא "עלי" עליה, עד שניחתה הרשות. והנה הגיע היום הגדול.

הברל ואח העמוד התומך בו, ונעצרת על ידי הקטר, אשר לאושרנו הצלחה לבלום בעוד מעד. היו רק שניים שנפגעו באורח קל, אבל התאווה הייתה הרח צרות: איד נשלם כעד המשאת? איד נשלם את הנזקים לחכות הרכבת? איד נעמוד במשפט? וכיצד נסביר את הכמות הגדולה של לם שקיני בתקופה שעדיין היו המבלות על הולם? בכל זאת הענין דמורד על הצד הטוב ביותר.

צרה אחת הייתה גשמי הרוץ שהקדימו מאוד לרדת באותה שנה, האוהלים התמוטטו כורכס, ולמרות העבודות שעשינו, הפך כל השטח לאם גרול של בוך וכיקר את נראתה הישארותנו במקום כבלתי אפשרית. אבל השמש המתכתכות הברוכה פתרה לנו את השאלה הזאת, כעבור שעות אחדות התיכשה האדמה

והאוהלים החקמו מלתי.

היה הגים והיו גם שמחת, תמיד זכיתי לכבוד להיכחד לסנדק לרך נולד. היה במחנה כסא מיוחד, רדיט עתיק יומין, שאיני יודע איד המלגל לאוהלינו, כסא מיועד לטכס של בריית מילה. צבעו היה ירקרק-אפור, עליו פיתוחי עץ וזכוכה היה מאר, כדי שהתינוק השוכב על כרכי סנדקו, יהיה בנוכה חוזו של המוהל, כסא זה לא נוצר כדי לעמוד על האדמה, אלא נועד להיות ניצב על רצפה כחור בית. יציבותו בתנאי שרה ובגין גיליו המופלג, הייתה מפורקת. חודתי הייתה גדולה, אבל המוהלים הזקנים הצליחו תמיד להתמכר על הקשיים. עדיין זכור אני איד הייתי יושב שם למעלה כשהכסא מתרנד כלי החף, וכל פעם הייתי מתפעל מכשרונם של ה"מנתחים" הוויזות.

כפעם הראשונה לא ידעתי שהסנדק וכאי למחנה מיוחדת. בערב, אחרי הברית שברצעה כביקר, כשהייתי בעיד בחכה מוכרה ורציף לעשן, שלפתי מכיסי יחד עם הפיסה הסיגריות הבילה קטנה ומיוחדת, שלא יכולתי מיד לעמוד על טבעת, עד שגיליתי זו העולה של התעוק; היא הונכה לכיסי מבלי שארגיש, זו נחשבת אצל יהודים אלה סגולה מצויינת למול טוב.

חמגים הטבו לימים אחרים את התענינות האנשים ממצבים המעורפל ומסבלותיהם. הם הקימו בית כנסת כאוהל מרכזי, קישטו אותו, השינו ספרי-חורה ושופרות, והיו עסקים בעיונותיהם וכויכותיהם על הכדלי מנוג רקים שבדקים. אולם, לאחר שהחגים עברו ועדיין לא נראתה שום אוויה באופן, החלו להתייאש. היו גם ריגונים וריטונים שזם הוטעו והוכאו למקום בהבטחות-שוא

ומלישה מנצל אותם. אפילו נוכחותי בתוכם הוסברה כמחנות להטעה. אי הייתי מנצל אותם, אפילו נוכחותי להטעה את הקשיים הגדולים של כל המבצע, וההחלטה התחושה לדאוג גם להם ולהסביר שפליטי אירופה, הממתנים במחנות ובכרכים מאז סיום המלחמה קוהמים כחור. לא יכולתי לגלות להם שלאחרונה נוסף לנו באפריקה קושי גדול: הדיוריה הבריטית המפורסמת "הכליות" — מומחית לציד אוניות בלתי ליגאליות, שלחה חלק מחיליה לאגליריה, משנודע שגם משם יוצאות אוניות ציוניות.

חסוכבת חרשה זו חייבה אותנו להרחיב את כיסי פעולתנו, לחפש מקומות הפלגה נסתרים וכסותים יותר, ולהציב אנשים שמוטגלים לקיים קשרי סוד עם



של השעון, אחרי המחזים המאמצים הרבים של כל היממה הקודמת. נחרה לי עתה רק משימה אחת, ואחריה, מותר היה לי לראות את שלוחתי כגמורה. נדתי נרד שלא אשוב הביחה מבלי לראות — ולו ראה חטופה — את מרוקו. מה ערך לטענתי, שעיקר בעיית יהודי אפריקה צפונית היא מרוקו, הריכז העתיק והגדול של יהודים ביבשת אפריקה, אם לא אבסס אותה על נסיון אישי וישיר?\*

נסתתי לשברע למרוקו, ובשכבי לאלג'יר חיכו לי שתי הפתעות. הראשונה היחה ההלטה האזמונת המאוחדת על חלוקת הארץ.

שמעתי את הדיעה בודני, בניגודי, בבית הכפרי בו גר אפרים עם משפחתו. הרגשתי את עוצמת המאורע ההיסטורי, את גחלת המפתח, את הצטברות הסכנות ולא יכולנו למצוא ביטוי לרגשותינו: מה? נרקוד שינוי מסביב לשולחן, בלילה בנכדי? נשתה לחיים, כאשר כה גדולות הרגשות והשמחה מהולה כסימוני שאלה כה רבים?

דיברנו ודיברנו. ניסינו לחאר לעצמנו איך יצרכו בארץ, בקיבוצינו, שקלנו ומודרנו — יחרונו ומכשולים, סיכונים וסכנות. הברלי הגישה הפוליטית בינינו היי כלא היי מול גדול המפתח.

בשובנו למחרת העירה, קיבלנו יהודי המקום, גם הלא ציונים קפבל פני מוצחים גדולים. הם לא העריכו כמונו את אורך הדרך, את חולשת הישוב. כשבבלם, פתרון הכביעה היה כבר מונח בכיס, ואנחנו — אנחנו... המיניסטרים של מחר. לא נדבקנו בחלחלהותם, ניסינו להעמיד את הדברים כפורפוצריות הנכונות וליא לשחתות לחיי המדינה בכל פעם שהרעיון לנו. ההפתעה הישירה היחה מהרשעה, שעליל לעונות את הטריטוריה הצרפתית תוך 36 שעות מקבלת ההודעה.

לא הצטערתי כלל וכלל על הגידוש. ממילא חשבתי לנסוע בהקדם. התאררר המשוער של לידת אחתי היה קרוב מאד, וחזיתי קשיים הולכים וגדלים לנכסה לארץ, אם תפרוצנה, כצפוי מהחומות אחר החלחת הארץ, אבל הזמן הקצוב העמיד לפני שתי בעיות: איך להסדיר את פנקס החיסונים? איך להשיג את המטבע הזר לרכישת הכרטיס?

באשר לשאלה הרשאונה, הלכתי בדרך הישרה: פניתי למשרד הבריאות והראיתי להם את מכתב הגיור, כי בידי לא היחה כל העודה להתכחה מצב החיסונים שלי, וכימים ההם היו דורשים חוסנים רבים, כולל חיסון נגד טיפוס, כולירה וקדחת צהובה. הם הזריקו לחוכי "את הכל", צפיתי כסקרנות על החגובות של דמי, שהפך למעבדה סידולוגית. מאומה לא קרה, לא חום, לא אלרגיה. עדיין לא ברור לי אם מטעמי חיסון הזריקו לי מיס, או שמא כל חיסון "ניטול" את רעהו...

הבעיה הישנה היחה הרכבה יחור קשה. משפונתי לכנק, הודיע לי מנהל הערכי שלא יעשה דבר כדי לקרוב אחי לליתמים נגד אחי.

כשהגעתי ללוד מצאתי בשדה התעופה אוירה עבודה ומאיימת. הייתי הנוסע היהודי היחיד. פקודי המכס — ערבים — השתערו עלי בהתייחסים ממוחזתי כל פריט ופריט. כשיצאתי לדחבה עמד קצין אנגלי עם פלוגת חיילים יהודים: "אתמול נהרגו פה 11 יהודים, אנו אחראים לכטחונכם רק בשטח שדה התעופה. רואים את

פניתי המחנה החביב בסדר וכשקט כאילו זו חזרה נוספת לחורגיל היומי. המשפחות עלו על המשאיות בזו אחר זו, בסדר רבעליות, ביצאים לטיול של חג. אייה הכול מהתמונות האפקולפיות של העליות הקדומות:

אני יצאתי אחרון, סגרת את הקייטנה לאחר שראיתי לוריא שאישי לא נחר במקום, שתכילה ולו גם אחת — לא נשכחה.

כשהגעתי לחוף, כ-15 קילומטר מאלג'יר, הרגשתי מיד שקרחה תקלה גדולה והכל אבוד. מישור הודיע על בוא האוניה. רק סירה אחת יצאה אל האוניה, עם מספר זעום של עלילים בחובה, וניתנה ההולאה לאוניה הריקה להפליג לדרכה. החוף היה מוקף כולו, השוטרים מנעו כל גישה לסירות.

אנשינו האנומוליים ישבו בחולות בעלטה כמעט גמורה. מחרישים ומאוכזבים, רק הבחנה פניס האוטובוסים של המשטרה הוא אשר האיר את הסביבה. לא התקררתי למקום יחד על המידה. לא רציתי להסתכן עם המשטרה.

ברור היה לי שאת האנשים יחזירו ללא נקיטת אמצעים נגדם, מאחר שהפלגתם הבלתי ליגלית נמנעה, לא יחזקו כעבריינים. השלטונות הצרפתים, משוועים להם על האוניה, לא יכלו, בגלל לחץ מצד האנגלים להחר את הפלגתה, אולם מצידים לא היחה כל כוונה להכביד על הפליטים, אבל אחי, נתן זר, ממארגני העסק כולו, חייבים היי לעצור, אם כי לא השתתקו לזה במיוחד. זאת ידעתי, משום שאיפשר לי לכרות מהמקום ללא קשיים.

לא מיד הוחרחתי מהחוף, רציתי קודם ליעת קצת יחד על המתחשה, וככלל, אם יש לי מה לעשות שם. במהרה החבר לי שכדאי לזוז מהמקום. החברים שנמצאו איתי היי באותה רעה: עלי לנסלק מיד, אחד מצעירי התועה האלגיטית היצע להתלחת אלי, והתחלנו לנע צפונה, קודם בחולות ואחר כך על הכביש. מדי פעם היי נראים מאחורינו אורותיה של מכונית המשטרה, שהיחה מחזירה קבוצה פליטים העירה, ואז היינו קופצים לתעלה שבציד הכביש ומסתורים שם עד שעבר האוטובוס.

המשתק מצא תן בעיני חברי הצעיר, שקרא בשמחה: כמו בודיסטנס, בזכרו מן הסתם, סרטי מלחמה מלאי "אקשו" שראה לא מוזמן, אני, כשעצמי, התפלאיתי על השקט הנפשי שלי. אמנם ידעתי שלא אורכח לי סכנה של ממש, לכל היחור, אי נעימיות וסיכונים שהם כאין וכאפס לעומת כשלון ההפלגה והוצאותי, המצב היח חדש בשבילי — נדוד ובודד בלילה, ככביש אפירקני — הפתיעה אותי המתשבה כמה יחד נרגש ונפתח הייתי בכחיות הבגרות. אחר האוטובוסים התקרב אלינו בחור כפר, בין קירות ובהים, ללא תעלה להצלתנו. נכנסנו לבית ערבי, ובחצר התגפלו עלינו כלבים, מפתוידים יחור מהמשטרה. אבל גם משם יצאנו בשלום. האורות הבאים מצאו אותנו בכפר אחר, אך הפעם, ללא שער או דלת או נקרה אמרנו: זהו! והמנו למאסר, אבל היחה זאת מכוניתו של נציג הגיינטי שלא רצה להתקין את מוחה העלילה, וכעת חזר הביתה, מאוכזב, כמובן. הוא היצע להסיענו העירה, נעניתי ביצות רב, עדיין היינו רחוקים קילומטרים אחריים ממבואת אלג'יר. בבית שכבתי ונדמתי, כשהתעוררתי המברר לי, שישנתי "שני סיכוכים שלמים"

הקין הזה? (היה קו לכן על הכביש) בתוך הקו אנו שולטים במצב, מעבר לו — נפשחותכם בקירכם.”

אחרי נאום מעורר זה תהיתי: הרי שלחתי מברק, וכודאי נשלח מישהו מנעמה בורג לחלצני מכאן — אך לא היה שם איש. רק כמה נהגי מונית ערביים, שלא נראו מוכנים להטיעני ולו בכל מחיר. פתאום הגיח מן הצד אדם, תפס אותי בורוצי חזקן אותי ללא מילים לתוך אוטו קטן שהמתקן בפניה, והחל נוסע בכל המהירות — אך לא לעבר הכביש, אלא לתוך הפרדסים. ההגנה שלחה אותו לשרה התעופה להוציא נוסע יהודי, שלא ידע מה מחכה לו כבוד. יומר לא יכולתי להציל מפני: הוא היה כל כך ממות, שלא היה מסוגל לדבר. בין פרדסים ושדות, בדרוכי עפר, הגענו לחל-אביב. באלנבי הוא זדקן אותי החוצה, באחתה העדינה פה הכניס אותי למכוניתו — ונעלם.

עליתי למוניכרחת הקיבוץ המאוחד. קיבלו אותי בי"מול טוב, נולדה לך בת.”  
“אבל למה לא באו לקחת אותי?”  
“לא הודעתה.”

בקיבוץ המברג לי שעוכרת הדואר, שידעה מה שאני לא ידעתי — על הולדת הבת, חשבה שמברקני, שכלל רק את מספר הטיסה, הוא צודה מבודתת של ברכה למאות המשמת, והמחוננה למסור אותו לאשתי, לכשתשוב מביית החולים.

שליחת לגולה 1945-1948

1989

יד שבנקין  
בית לוחמי הגיטאות  
הוצאת הקיבוץ המאוחד

1. THE FIRST PART OF THE ...  
2. THE SECOND PART OF THE ...  
3. THE THIRD PART OF THE ...  
4. THE FOURTH PART OF THE ...  
5. THE FIFTH PART OF THE ...  
6. THE SIXTH PART OF THE ...  
7. THE SEVENTH PART OF THE ...  
8. THE EIGHTH PART OF THE ...  
9. THE NINTH PART OF THE ...  
10. THE TENTH PART OF THE ...

11. THE ELEVENTH PART OF THE ...  
12. THE TWELFTH PART OF THE ...  
13. THE THIRTEENTH PART OF THE ...

THE FOURTEENTH PART OF THE ...

14. THE FIFTEENTH PART OF THE ...  
15. THE SIXTEENTH PART OF THE ...  
16. THE SEVENTEENTH PART OF THE ...  
17. THE EIGHTEENTH PART OF THE ...

18. THE NINETEENTH PART OF THE ...

19. THE TWENTIETH PART OF THE ...  
20. THE TWENTY-FIRST PART OF THE ...  
21. THE TWENTY-SECOND PART OF THE ...

22. THE TWENTY-THIRD PART OF THE ...  
23. THE TWENTY-FOURTH PART OF THE ...

2° 3° 4°

C4E

WGL40

QU. B. ERG. . . . .

2° QUILL 2000L 14000A 2000L . . . . .

14004 10000 20000 10000 00000 20000

3° QUANT 2000L 14000A 2000L . . . . .

QU 2000L 1400 2000 1400 2000

QUANT 2000L 1400 2000 1400 2000 . . . . .

4° QUANT 2000L 1400 2000 1400 2000 . . . . .

5° QUANT 2000L 1400 2000 1400 2000

QUANT 2000L 1400 2000 1400 2000 1400 2000

1/84/1-2-2-31

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.  
המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.

המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.

המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.

המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.

המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.

המחוקק חוק זה על מנת להגן על הבריאות של  
העם ולמנוע את פגיעתם בבריאותם ובחיותם  
באמצעות הפקעת המס על המוצרים הנ"ל.

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79



יפורני ערב חרופי אחר. הפרקים בחוקי העשן ברוח ובגשם השוטה פמאום נכנסו שני בחורים ונחוריה. הם פאו מערעאק, ישר-מן המצבה. עינפם, נמכוסין ברין, באו לספר את ספיריותם הטריים, קודם לברנינגסקן, אחר-כך לנו, החישיב, והחחילי - לשיר. כן, היה להם שור חדש שתאם-את המצב, והם חשו חובה ללמד אותן מיד; הספורים המתונו קצת, כך למדתי לשיר את:

מעבר לנרן נדננו חנה  
עברנו כל מזכר אין סוף אין קץ...

הסמינר היה מעניין, אבל מורגש היה שאין לו תכלית ברורה, והוא עשוי להתנונה או להפסק. כשהתחלה, שמו, בגבעת ברנר, בין המעמדים, לשליחת החמה הנבונה לשל-סרני-פל-הסתם לסמינר-הסוכנות, שעל-הקמתו העקדנית התחיל אר הוא קרם, קרם עור וגזרים, סרני לא היה בארץ כשנתיקתי, וכך, הגעתי לגבעת השלושה. בעבור חרדיים אחרים, לשבבית הראויה החחמנו, התיכחתי בעד ונגד הסמינר "הנדול" של הסוכנות, שב, סרני ארצה לימים אחרים ושכנע אותי שמכל הבהונות רצוי שאעבור לסמינר הנפתח בירושלים.

מכתב על גיוסי וכו' מפרשי: לשליחת הנפתח בירושלים.  
1284.1943 נאלץ כל הקהילה-בגבעת-השלושה, לא-היתה-ולא-נבראה, וככל זאת לא אמר שהתרחשותי על התחלפותי-בסמינר הקיבוץ המאוחד, להיפך, הוא היה לי נסיון חיים רבי-ערך והכשרה מצוינה. לפני כן היו בעיני, לימודים בגורר הווי רחלי - ומה עשיתי בחיי עד כה, מלבד עיסוק במלים, בספרים - ואולי, כאן הודגש היה על רביצונם, על השימוש המייד, הלכה-למשנה, של החומר הנלמד. כאן הייתה לי הדמיונות לבוא למגע ישיר עם-המנהגות החלוציות הגדולות דרכן לחש ולחש את עצמתם ותנועתם של המוני בית ישראל, במזרח אירופה, שהכרתי אותם רק מקריאה. תשאלי: וכי לא היו "הרפים" בגבעת ברנר? כן, אבל בגבעת ברנר השתייכותי לקבוצה קטנה של עמלי אסלתי, ונוסף-על-הכל, הקליטה, ההכשרה לעבודת הפקיד, לימדו השפה - אצלנו, את אחרותינו, ב"משכה הורגים", כיו שהכשרות לא חשמש סיבה לפיצול-נסף-של כוחותינו החללים, אולם, עמק השפעת הסמינר על היה שפגשתי בו אנשים נפלאים. נמרה-הן נוצרו קשרי-החוק שהחזינו-את עולמי הנושני. רבים-ממשפחתי-הסמינר הלכו בקהוצה הזמן פזרנים אחרת, מי בשליחות שונות לחוץ לארץ, מי כנצחו או כמילי, כבלינגר, או בתפקידים אחרים-ללא-נפישת-עוד, אך המפגש איתם היה, זכה-גדולה-בהיי.

זאתה-הכרה-הסמינר-זכורה-לי במיוחד-תנה-שנסי. קשתונו כפית, הארייה היו שפירקו זו לזו, והת-אפשר-לנו שירות נמשכות בכל מיני-נפשיים, מעט-מאד-עסקנו בפליסיקה פחנתעית - הנמשא העיקרי והבלתי-נדלה של שדות-הקבוצה - שלא נל-אתה, לנו בעלת תשובות, בה מפרעת, במקו מעיינינו היו, מוצאת המלחמה, בברירות-מיוחדת ונחרה לו שימוש אחר, בה התגלגלה-לי חנה-סנה שאישיות מורכבת ומתונה-מפני שחשבת, בהפסקת הצהריים נסבה, השיחה הכללית, על העתידות הגוראות-המתאגדות-זאת על-ההצת אירופה (לא פילגו שמקדיה-יהי, קה אומנותיים, אך חשנו-בענין קודר ומפודר): ומישהו-אמר: מי יודע אלו יצטרך מופת בספרות

השליחים של הקיבוץ המאוחד שנפתח בגבעת השלושה בבחינת "חרופים קשימים למבר", הדרכים לאירופה נסגרו, יש איפוא לגשת לכל מקום שאפשר להגיע אליו שבו נמצאים יהודים, או כיון שאין שם מסורת של מדיניות ציונית-יאן שם מפלגות מנוגדות המתנגשות ביניהן, צריכים להגיע לארצות הללו במצב אחיד, כוללני ומסוכס, ולמנוע העברת הפילוג, העושה שמות כארץ, לנוער שטום נגיע במתלותינו.

רעיון "החלוק האחד" החיל להמגבש, אך ספק אם נקודות המוצא של אותן רעיון נבדקו כראוי. קרקע בתוללה לחלוטין כמעט לא הייתה, בכל ארץ היו חנויות, אולרות בעלות חק ניכר, ולרוב עם זיקה לרוויזיוניזם או-לית, ואובדניהן היו עמוק לפעולה, יתר על כן: המושג של חוגי המנהל הציוני על-אופיה של היהדות "המזרחית" היה נכראה מעורפל מאד, והמחשבה שדווקא הכבדלים-המפגלגלים הקיימים במחנה "העבודה" הם שהיו המכשול העיקרי לפעולה-קדימה ופורה "המזרחית" בארצות כיום מופרכת למדי. בין כה ובין כה, החליט הקיבוץ המאוחד להקדים לרויכרוזים האידיאולוגיים גיוס מיידי של אנשיי הדגש לא היה במפורש על ארצות אפריקה, אלא על המשך מפעל השליחות, בכל מקום ובכל דרך שיוכל להתמצע. ...

הסמינר בגבעת השלושה לא הצטיין בתוכנית לימודים מאגדרת מקובעת, לעומת זאת הייתה בו חחושה חזקה מאוד של מצב היסטורי קיצוני, טראגי, ומשימח הדורשות מסורות מירכבת, ולכן צורך להיצמדנות למציאות, ומגע ישיר עם הנעשה בשטח, עם השליחים שכבר בפעולה. ארץ נבחרתי אני לקחת חלק בסמינר כישורים מיוחדים לא היו לי, הגעתי ארצה שלוש שנים לפני כן, ישר מספסל-הלימודים באוניברסיטה. לא היה לי כל פיתוי תנועת או יכולת ארגונית, גם כאופי הרפתקני לא נמכרתי, בחייתי נפלה משום שבגבעת ברנר היה אנצו סרני, הוא ידע שאב היה בעבר, רבה היה האשיות של לית, וחשב שאם וכאשר טריפולי תיכשף על-ידי כנות-הברית, אני בא בחשבון לשלוח לשם בשל יריעת האישיקית וקשרי עם אנשי המקום. הדברים התפתחו אחרת לטריפולי הגיע מישהו אחר, ואני הגעתי לאן שהגעתי.

נראה, מזור, מאולתר, רומנטי, אולם אני משער שרוב הפעולות הסמינריוניות והתנוכיות המתגלו או בקיבוצים בצורה דומה. התאום היו "תנאי פלמיטי" שילוח של עבודה במשק, רימי אימונים ולמודים-בפיה ארייה מברדד היה מקום מגורינו ומחת הלימודים (כדי לשמור על כלי-החומות) חברי המשק הביטו עלינו כעל קבוצת כסילים, כאחם הימים שלא יצאו לעבודת "ימנו שצריכי", וכאמ, יש לצוין שלא היה ברור היש לאיש מה בדייק עלינו, לעשות ותוכנית הלימודים סבלה מאי-בהירות זו, למדנו קצת עהבית, קצת אנגלית; שמענו ספורים מרתקים על העליה הבלתי-לאלת עד אז, בים וביבשה, ועל דרכי אונגור (בעיקר מפי ברגינסקי), דמויות שונות היו מופיעות בבית, הארייה, ונעלמו שלחיים יוצאים או חוזרים מסוריה, מיעראק; מצעים לעיני מסוים - האוירי-הריחתי כאמור רומנטיות ומחורתות.



על ציף מול נכרבת. ראשונה משלימים ההתחלה "לוח" למצבת, לטיילפול, לטוואר, לחנוכה.

דן חלק מהקופת מקורה הייתה עם חברי כי חלתי בתצבת. (החלמה היא בעיני אידי חלתי להיולב בחלה זו: לא חלתי בה כשאנחנו ולצ בני ימינו חלי, לא נרמקת בה בשבועותי במחלקת המלחמה המזכרית בביחי חולים מלחמה, אלא רק באן בבית אריזה ויצח ובגיל די מבוגר.) על כל פנים, לקראת סיום הקורס הספקתי עוד לשוב למקורה ישראל. באחו הלילות האחרונים "הועקנו" משנתנו. כל אחד שש שהגיעה שפתו לנסוע, שכר התחיל שליחותו. אבל זאת היה הפתעה שהוכיחו לנו כמה חברים שלא הודו אחרת במקורה מעיד מסובת פיחית לא אפינו להיחיי במספרה זאת: הכל הנהלה בחשיבה גמורה, מתחיל לעצמי, כלילה כלי ירח, אני וזכר כוללואם שחנה טנש היתה בין אלה שבאו מן החוץ. מוכן המסיבה היה מקורי ומתאים לאפלה בה היינו שרוינים זכרי המתקנה היו צנעונים מאוד, ועל כל אהז מהמשתתפים היה לספר על המצע המביך ביותר בחייו. אחדים מהספורים האלה נזכרים לי עד היום הזה.

למרות, כשפרקנו את המחנה, בהרימו את המורדן, גיליתי שבמשך כל לחקופה הזו ישנתי על קן צפופים, מבלי שהדבר יקוזה בעיני לי או לצופים. שבהי לגבתי ברנר, סרלי אמר לי להציע את עצמי, במסגרת המאמץ המלחמתי, לצננוונה הכריטיית, ליהודה נידת. לצדדו שלאחר הכיבוש, המשך הארדה הראשוני שלוםקם הינו הצנוונה, חשב שדרך זו קלה ויעילה כדי להגיע לטרופים בהקדם. מכל מקום, לא יכלנו להעלות על הדעה שבטרופי אחרון עממין בשם בדוי: יהודים רבים מדי הכירו אחי שם.

נבחרתי בצנוונה. ייעותי כשפה האיטלקית היו לי יתרון לא מבוטל, ואכן התקבלתי.

ביים הראשון קרא לי הצנוונה הראשי ואמר לי: "אל תמשיכו שהחחיל מקי לקרוא ממתכונים קודם כל עליך ללמוד קצת עבודה משרדית, ועליון לזהות עליו קונקר. היכנס לחוד, וזהו וסדר את הולקים האלה לפי הארכים. אבל שים לב: אסור לך להצייץ בתופנים ולקרוא אף מלה אחת. קרא את התאריך על העטיפה, אל מפתח ואל תקרא." הוא הכניס אותי לחוד קטן, סגור מלצל אמצעי הצנחתי לעיני שד'ת'וקים" צאלתה הרי - לא פתח ולא יתור - העתקים של כל המלחמות והטחיות של משטרת הוד מצנחתי: חומר נפץ, מעיין עצום של מידע לפר המצאות, זמרון, כל העניין נראה לי כשכנחתי: ונבחרתי. שחרדתי שהתמנה לי מלחמה. בדקתי איסוף לפלונת אם לשכר סיפיה ונבחרתי, שחרדתי שאשכ שד'וכי אפילו: להצייץ ולראות את מעתי שלי לא מצאתי פלום אישי לא הענינו כי וכהמנהגתי באותו חוד קטן. הפסחתי שלא אקרא: למה לחשוש שאעשה עבודה נורמה שלאיש לא ביקשי ממני - כך מן הסתם, חלשי ב'היותי קטן.

ואני ושוב וקורא, ועובר מתגליה לחגליה גודלה ממנה: הנה "הרשימות השחרות" של אישי הישוב החשודים, לפי סולם עדיפותות, עם הנמקה מדויקת ליד כל שם - כולל: הליכנוי המתחרתי - של סיבת ההסתייגות ושל צורת המשיב: הנה

ובאמנת הצגה מסווג זה אני לא הסכמתי ל"גמלה" זאת ומסרבת אתחליות דורא. טעמתי שאין קשר בין עוצמת החוויה ובין ערך הליצירה האמנותית. האמן עשוי לכסא את עולמו הפנימי, ומבוסס בעיקרו על התרשמויות ילדות, ומאורעות הליטוריים וגודל סבלי האישי לא ישנו את אפי' יצירותו מיסודה. עמדת זאת הרבחה את רוב החברים, שחשבו ש"האיטלקי הזה" מוגיל כלוחות הנלמדים בהדדוח מורח אררופה האיירה, ואינו נוטה להאמין שאמנים גדולים עשויים להתגלות מנוכה. רק חנה טנש, להפתעתי, תמכה בעמדת.

בערב אמרתי לה: אין לי ספק שאת עוסקת באמנות כלשהי; מה היא ציורך מוקינה עמה לי: אל תגלה את הדבר בכובי. האמת היא שאני כותבת שירי - אבל לא רוצה שהדבר ייחודע על אשר אשלוט בעברית שליטה מלאה, ועד או נחלצות לי הרבה שנים: ואכן, נראה לי שהשירים שנמצאו בעזבונו, שבה הרישמו בהופעתם אם כי הם מגלים את גודל נפשה ודגישותה הרבה, סובלים מצמצום האמצעים הלשוניים, ודיה היתה כווחאי מתנגדת לפלוסומו כפרי נוסף, לעומת המשיען הפוליטי העצום שהיה באמתחתה.

עבר זמן ונפתח הסמינר הכללי לשליחותם של הסוכנות היהודית בירושלים. לא כלנו עברנו אליה (חנה טנש, למשל, לא באה לירושלים), וגם אלה שעברו, בתורף עברו בבה אחת. הלחצים היו רבים וכן הולכים של כל אחד לפני החלטה. בתורף עברו בחיות הלמוד במלפניות. תכנית הלימודים סדר היום, אורח החובה אקדמי - תכל היה "קומפטיקט", יותר ובעל יומרות, וכאוחה שנה, בעל אפי אקדמי - "צמתות" קמשה, שלא נראה תואם את נורמות הלימודים. ללא ספק התבררו לעיתים משרות הקורסויסכויי, וחלה הפרדה חדה יותר בינינו - המיועדים לארצות אפריקה ואלו, אם יסתמו פחתים להגיע לאותם ריכוזי היהודים - וכין אלה שפתיח

לא ארכה בספורים על הסמינר. באפריל 1949 התקיים בירושלים כידורשלים כנס - פנין מסויבת מחזור, של המשתתפים בסמינר, תלמידים, מורים ומארגנים, והועלו זכרונות ונקבעו תלוכות. בכית הנשיא יצחק נבון, שהיה אחד המורים בסמינר, הושלם החומר התייעדי. הדברים הוקלטו ואני מקווה שאח הועלו בכתי כדי שיקוריינו הילידי במיני, יהיה ממועד. אמתו מצאנו לעצמנו ולקולס כולו שם לגלגל

הקורפוס האפריקאי. בתום הסמינר היה 'סרד' בעל-אפיין של משתתפי, אז של חלק גדול זמרים אנתוני טענו: בלינו כמה חדשים נעמים ולעניינים, נעשה כאן מאמץ יוצא אפיק תרגיל - ומה הלאה נחורף אישי: איש למשק, והמוסדות שכחו אותנו. לא ציפי בהכשרה תלכיות יותר, הכוללת הננה עצומת, תקשורת פמבי מחמרת ומלמדת התגויסנו, אנו תוכנים להישאר יחד עד יום יציאתנו לשלחות, במסגרת זולת יותר אחרי ויכוחים איד-סוף ניטן לנו ממושקטו. כך מצאתי את עצמי שוב בכית אחת בפרדס: הפעם במקורה ישראל. כאן היו שעות העבודה במשק"יבות יותר משעור הלומדים, אבל היה מחת, היתה החוויה של מצב חירום, של פעולה המשתתף במולדתימה במלחמה הגדולה המשתוללת בעולם. למדנו גייריצי, העסרת קוויי

מקומה, השניה במקומו, מודפסת. אז, הסדה של הימים, ואלה היה נוח לו, ואיש לא חסר-ד-א-תו. נראה, היה כאלו שכתבו-א-תו לגמרי. אולם הטיפול הכושל בשבתי והקשיים לספק לו מזון היו מאוד לא נוחים. טוביה קיבל את צרותיו ברוח טובה והירבה להתלוצץ. לא עברה ימים רבים וביעיתו נפתחה: הוא שחתר והחזיר ארצה. ממי הצנוחה-יכונה לי במיוחד מארץ אחד: המשדר היה "משאלי" אותי לפעמים לצנוחה הטלגרפית. בין המברקים שונפלו לידי היה מברק, ארוך שנשלח לולמו ורשורב (שור). אינני זוכר באיזו דרך הגיע המברק. לארץ, אם באמצעות-הצלב והאדם או דרך ארץ נייטרלית. מוכנו היה לקארוז-תיאור מצב של משפחה, מצב טראגי ביותר: שמורה-בני-המשפחה-האומילה הזאת היו מלים. עברות, בעלות משמעות-מתגברת-הודת-חולת, חסכתא-השמחה-הזלזלת הזאתמה-זיתה תלתי וביצוא בוח. קראת המברק גלא הכנה פרוש השמות עשתי רושם של טיפוס נורא אך פרטי בוחלל. בין השמות השואה וממדיה. לפי החוק, היה עלי לתרגם את המברק לארץ - של מראות השואה וממדיה. לפי החוק, היה עלי לתרגם את המברק לאנגלית ולהשאיר אותו במגירה לפחות שבועיים. עד שחלשתי הצנור אם הוא ראוי להימסר למען. למדתי אותו בעל-פה והצתי למוסרן לחברתו.

מיום ליום, המברק יחזר שבאמצעות-הצנוחה, לעולם לא, אגוע לשלוחות. ראויק לשמה, אם כי עבודתי בצנוחה לא הייתה חסרת-שעם לחלוטין. הפקידים היהודים שם ראו בה, כאמור, מקור פנדסה צנוע אך מבורש, כי נחשב לחלק של המאגץ המלומדי. איש לא הכין מדוע אדם צעיר, בעל תואר רופא, מבלה את זמנו במשרד מסוג זה. עד כמה שזוכר לי, "ההגנה" לא העריכה את חשיבות העובדה שאיש "משלול" ימצא שם.

וכך גם פרשת הצנוחה באה אל סיומה. כיצד ומתי, אינני זוכר. בודאי, כמו בשלבי הקודמים של סיפורי זה, ידו של סמי-הייתה בזה. חושבי שהיה זה בשונה מערפאק ולפי התמיכיותו לשליחות-האחרונה, כי בדרך כלל בתקופת המלחמה לא היה בארץ. הוא קרא לי, אמר שאחפטר מהצנוחה ואחזיק ללמדה צרפתי על בוריה חור. שלושה שבועות, - משימה בלתי אפשרית במעט. אומנם נולדתי לא, רחוק מהגבול הצרפתי, והודת לקירפה לא-שלקית וכלתי לקראת ולהביך כמעשה-כל, אבל פל למתי בשפת-זאת היו רק השיעורים שקיבלתי בפגישה-ברושלים: המורה-היה טוב. אך גם הוא לא היה צרפתי. בכל אופן, יפה אני להיער שהשפה לא הונחה בעיה-בשליחותי ולא היו לי כשלונות בעטיה, הודות, אולי, לשתיקה המרובה. אם לא פתחתי אני בסיפורים, איש לא היה טורח לשאול שאלות.

לא ידעתי בכירי-את היצר של שליחותי, לא ידעתי את התאריך המדויק של יציאתי, כך, לפחות, נדמה לי, בהדפוקי בשיעורים לצרפתית. מאידך גיסא, כאשר הגעתי לחנוים היו ידועים לי השמות של פעילי התנועה החלוצית שם והיה לי משג על האופי המיוחד של החדות הנוסיה, ומכאן כדור שנפגשתי באהם השבעות עם אפרים פרידמן (כוחיים) או עם יגאל כהן, או עם שניהם, לאחר שהזורד לא-מומג מאפריקה הצפונית ובפיהם חדשות ובשורות, רשמים וסיפורי מעשים.

היו ימים, אולי שבושעות אחדים, של המתנה, בהם נפגשתי עם יגאל (אפרים) לא

תעודות וצילומים של שיתוף-הפעולה-של אנשי דת נוצריים עם הכנסיפות העבריות (עדיין אני זוכר תמונות קבוצתיות של מנדו פדאציסקי, בסביבת ירושלים, עם נוצרים תמושים מפה רגל-ועד הדאש, במונה של "צ'רילרס" מחובקים עם עברי הכנסייה, מוזרים מאוד בגליתם התמימה, ועלי-יד התמונות עומקי-מכתבים, שיש שליחותם הפאסיביים. עם הודעות על משלוחי נשק וכספים): הנה, תיאורים, שיש פעילות "ההגנה", של מקומות מפגש, של קיסמאות סודיות - אוצר בלום, מה לעשות בה הפתחי לרשום-לעצמי פרטים היה עצום, אך המגברתי, עדיין לא הופתי משופנע שלא טומנים לי-מלכאח. "נתקפת" אפוא ככאבי כסן פמאומים, רעקו כחץ מקשת לבניין "שיזמוסדי" שכן בו, פרחוב: אלבני, מטרם, ספורים-מפגש, הצנוחה, מלא כבמנו המפגש-לחודשי-של-סמי-והצנוחה-הצנחה-החזקה-לפניה את מטעני, אנצ חייך, נחשיב אותי, אמר: הודג, נשים עמק, ספר בשקט. זמן הסיף כמה עצות טובות איד לנצל במרד היעילות את החזמתו הנדירה (ובדאי היה לי שהיא עשויה להסתיים תוך ימים אחדים), ולהעביר אלי, את חידענות השוברים ביחד בצורה מסודרת ובטוחה.

כעבור שבוע הייתי פקיד צנוחה רגל, ישבתי וקראתי מכתבים, יכולתי לראות מכתבים של אבי, שנמלט לשווייצריה מצפורני הנאצים - ביום בווא אצה-ו-והי כעבור שבועות רבים, כדבר החוק, יכולתי לשחרר את הנבלת המסוכנים שכללה מזי אהרון צילינג בטהראן (בשליחות רשמית ובנוחה להבטחות מפורשות). אף יותר ויותר התברר לי שהאנגלים אנם נוטים לאפשר לי להגיע לטרופולי או להצטרף אל לאיזה מקום "מעניין", ככל שפגשתי והזכרתי כי התגייסתי ליחדה נידחת, חשבו פני ריקם, או שהציעו לי ארצות דחוקות שאין בהן יחידים.

פרשה קצרה ומעניינת הייתה לי בפרוץ המחומה בלבנון בנובמבר 1943. הייתי בעין מרוץ בין הבריטים והצרפתים, מי יגיע ראשון לביירות. הבריטים הגיבו בטורים בגליתם, ששלחו את היחידה הניידת של הצנוחה - ואני בתום - לרקום משרד כברי-ויס-יומיים לפני פרוץ המחומה. למעשה, זכו-במרוץ הצרפתים, ולעצמי שבעי בערך הוחזרו לארץ. לי אישית, היו ימים מעטים אלה מלאי עניין. בדמסק לא ראיתי את העיר אפילו זקה אחת, כי ירו כדחוכות ולא נתנה לי להוציא את האה מביתה-הקפה שאילו נכנסנו.

בביירות מצאתי מליד את שאלה, השליחה שהכרתי בנבעת השלושה. ידעתם, עליה, כי הייתי קורא בצנוחה את המכתבים שהיא שלחה לארץ, ושפת הרישום שהיא המציאה כדי לבלבל את הצנוחה הבריטית וזוהה שקופה מאוד עברה משראת אחי ברחוב, לבוש יפה ובחברת אנגלים, החזירה שאולה ולא ידעה מה לחשוב. וכששמעתי ממני כמה ידוע לי על פעולותיה בביירות ואפילו על משפחתו בארץ, כמעט איפדה את עשתונותיה: הבחור חתמים הביישן הזה, מתגלה לי פואוס כמרגל ששני; מהרתי להרגיע אותה וביקרתי עמה בקו. הניער המלכותי שהמסקיה לארגו, יחד קבענו דרכים לשיתוף פעולה, אם שהחתי בלבנון תאריך ימים, הדבר לא התקיים.

ביקרתי איתה בעליית גג, בה הסתתר טוביה אדי עם רגל שבורה, פיקאפ

המורחב, "החלוצי הארצי"אלא נכצף' השוכב ככלול; האחראי גם ליחסים עם השלטונות המקומיים. שיתוף מבריקות ומתאחדות אלה שמורות עד היום בזכרוננו כנכסי יקר.

יום אחד קרא לי שרתוק ובה בעצם מוזרה: "אש לבד צרי (גם הוא כרויב מנהיגי הישוב, שה' אז בקהיר) ונקש צמנו להדריך אותך בסידר ברובע היהודי. הוא יודע הכל על הנשוא ויהיה לך מודריך מצוין."

מה מתאים אני, חילי פשוט... דעמך שהוא מודריך טוב, אבל...

איתי ישיבה, ומשומה לא היו מעוררונים שבהצבי שמתקם בך, אגבתיים-אם חולשתו של בורצבי לעדות ישראל העתיקות ולחוליות הקראים בפרט, חשבו בצדק שלא יעמד בפיתוי ויעדיף סיוה-בבתי-כנסת, ולוא עם בחור סתם, על אותה שיכה. אני זכיתי לפיכך לשיעור מאלף בתולדות יהדות מצרים ובסידור מרגש ביותר.

בינתיים חזר בלאגסאר. מטה "צדפת התופשיה" היה בווילה מוצנעת בטויה, כמלש בעצלה של הפירמידה הגדולה. האיש היה מקסים, מלא מרץ וחוש חומרה, הדור והביר. מושפע מאוד מאישיותו של בוגוריון, הוא לא חזל להשוותו לגדולי המדענים שבהיסטוריה. הוא הסביר לי (או לנו שוב אחד מענני השכחה שאין בכולתי לפור: נדמה לי כי לפחות פעם אחת הייתי בווילה בגיזה עם יואל כהן) אבל ממציאים יצאני לבדי ונפגשתי עם יואל רק ב"אלג'ירי) את פרטי "הסידור" אני אקבל את הערותיו של קצין צרפתי (גיבוי) נפל בגיזה על ביר חכים) באפריקה הצפונית, ועמנו אול להסתובב במדים או בלבוש אזרחי, לפי ההנאה ולפי בחירתו. ניתנה לי כתובת של הייט צבאי מעולה וכן הוראות להתנהגות. האחרונה הייתה: אנא דקפד להצדיע רק לקציני צבא, אל הצדיע לג'נרלים וראמנים, המושגים שלי על הצבא הצרפתי ועל מודר, ועל מנהיגי צבא בכלל, היו קולשים ביותר, כי כשהגיע חורף לשרת בצבא האיטלקי, בימים באו לקלט נודע לי שבמקום חוקי הגנרל החלשים אני מגורש מהצבא. שירותי בצבא איטליה הסתיים אפוא כעבור שנתיים. לחייל ברטיי נעשיתי, חור שנית אחדות, במכונית כ"ז גבעת בלתי לחיפה. זרנה עוד קפיצת זקן ל"קריירה", ואני קצין צרפתי! אין פלא שמשוגגיה הצבאיים היו מצומצמים ביותר.

יום הנסיכה דג'יפ. צאתנו בלוק, נוצר במדי החדשים, ינסעתי לשרה. התעופה. מבחינת ה"סיכוי" היו אלה השעות "הקשות ביותר. שוב לא הייתי חילי ברטיי, ולוא מרות, ול"צ'רפולו" לא היתה כל משמעות בארץ מצרים. חילתי אפוא בכליון עיניי לבוא המוסס, ולפני להכניס' הוא מתמהמה! בו בזמן מלכה באומו רציף גם קצין כמלי חיל האוויר הצרפתי. הוא קורץ לי בעין, עושה סימנים שרוצה לשתח אתי. ואני הרי איני מסוגל לעמוד בכל שיחה, כי את פרטי עברי הצבא, יחידתי וכי עזרתי הייתי לקבל רק באלג'יר. עליתי על המאוויים שהיג שם, ונפתיים, אבל כמה נפלאים אפשר להישאל! לבלוף יגיש ה'רפת' אלי, ביקש ממני אלף-סליחות על חוסר ה"סיכוי" שלי, אבל הוא מופת לשאל אותי שאלה. אמרתי בלבתי שום תשובה לא חכמה לקבל! ונקלז בקפשא, שאל. "סלח על הטרדה, אך האם מוצלח לך? את כחובתו של החייל שמתר מדים נפלאים אליה? אני מקווה: שחזר

יהיה בארץ) כדי לתאם את פרטי הנסיעה. הקריאה באה פתאום, כליל. ראוט'ס בדרך לחיפה, החלפתי את בגדי, לבשתי מדים של חיל אנגלי וקובלתי את פרטי האישיים.

זנסייה מחיפה לקהיר זכורה לי היטב, כמנה וכמה טעמים. ראשית כל, מחמת הקמת העיזומ של פשפשים שהיו במבבת. החיילים שמלאו את הקרונות, נראו אישיים לחופנה, כנראה זמרגול, אבל אני נדהמתי. (ולא הייתי מפתוק במיוחד בנושא, באומם ימים שלפני זר'די.י.י.): פשפשים נפלו מהקתר, עלו מחתח לספלים, יצאו מסדקי החלונות... שונתי, יגאל (עמה כדור לי שהייתי עם יגאל) נפגשנו כפי הנראה בחנה בחיפה) היה מתוח מאור, לא רצה שדובר: ובצדק, הוא זמני. בל-הרף שנה נלללם שללף לא גאנף. שער זה מעלה על-הינים, ביכונת-אם היכדומי הדאשונה עם ארץ הנלוס: אודה העמום במקצת בהשוואה לאחד הארץ (קראתי לו "חושך מצרים"); התעלות הרבת של איזור הולחה, בה זמנות לנתי

ילדותי בעמק תפ.

בקהיר היו לי כמה ימים "ריקים" - לא זכור לי מהם כלום. כמדומני, בלאגסאר איש "צדפת התופשיה", שאמור היה להסדיר את נסיעתנו לאפריקה, לא היה אז במצרים והמתנתי לכווא. אכן, ימים אלה היו ריקים מבחינת "שליחות, אבל רכי חוויות ועניין עכורי. קהיר הייתה אז בירה עולמית, בגין המלחמה, לב הפעילות האימפריאלית המשתרעת על יבשות שלמות. שרר בה שפע בלתי יאומי, על אף המלחמה, או אולי זוקא בעשיה. היתה הרגשה של חופש כמעט בלתי מוגבל ברחובות ריאח כל מיני טיפוסים שונים ומשונים, וכולת לחוש שברקמות שים מורמף ארזספור. בכך בימים הראשונים הכנתי שלא בריא שאמצא יותר מדי במחיצת חיייל, וכבר רצה לקראתי חילית מבצבת ברנר כולה צוחלתי: "קלבו! (ושמי לא היה צריך להיות צלב) כמה טוב לדאודן פה! מתי התגיחתם?" (כלל לא התגיחתם) צרתי להיות בכך שביקשתי ממנה לעשות שליחות דחופה, שהיא מיהרה לבציע פטרתי אותה בכך שביקשתי ממנה לעשות שליחות דחופה, שבראי לא הדאיתי את פני ובשוכה לא מצאה אותי ולא שמעה עלי דבר. אני בעצמי שוב לב הדאיתי את פני במודע. אכלתי את ארוחותי במודעו של הרגסולריום החופשיים, שבראו לי בעלף שמת מורפיים אפילו יותר משמי ובעלי כוונות עוד יותר אפלות - ושם כלל לא השגיתו בי. במסעדה הזאת היו באים לעיתים לאכול הצנתים מהארץ, שהמחיל ליציאתם, ולפעמים נלוויתי אליהם לחוד שדתי: ספק משוד ספק דירה של אחילם מתוכם הם לא הירבו לומר, בפרט לא על מלחמה ופוליטיקה. שרו הרבה, דאגו לשמור על אופטימיות מתונה, כלי המלהכות וכלי סיטוים, לפחות כלפי חוץ. את השיר "אומה, אומה" למדתי בחור הזה בקהיר, נדמה לי מהכיבה רייך.

בימי חופשה מאוס זו ופתי עוד לשתו חוויות ויצאות מהלל (מלבד, כמובן מראה הפורמיות וכיצא בוח): משה שרתוק (שפת) על אף ניסיוני הרבים, הצליח להציל מדי פעם איזו רבע שעה ולהקלישה לי, להוראת פרקי יסודי בחורת המדיניות וקשרי החוץ. הוא פעל כשר החוק של "המדינה בדרך", במלוא מוכו המלה, ועמד על כך שלא אראה את עצמי רק שליח של תנועה חלוצית (ואפילו בלבושה החודש

צארתו על מעשהיהו שאלץ אם היטיב לתאר את דברי עניתי לז' (מה טעם לשתק במתנאים); הלוואי ויכלתי להשתמש בשפתי חפשימיר אצל הנפריים היהודים צרונים-חילי לעתיד. הוא צחק, ונפחדנו בשלום.

אפל יגאל בשלתי. כשהצטרף אלינו השליח השלישי, אפלים פלידמן, שאחר והשתדל אלים אחיים במצרים (באותם הימים נרצח הלורד לורד והיו חיפשים אחרי חיילים ארצישראליים בלתי-לגאליים) יגאל הודיע לי שהקונגרס קורד "שורף" עבורנו, ואין מה לצפות ממנו.

פגמלתו היתה חנונים בחנונים, כאמור, פעלו עוד ב-1943 שלושה שילוחים מטעם ההחלף האחר. אינני יודע לספר על שליחות זאת, משום שכל הזכור לי עליה הוא מכלי-שני אציר דק שהשליחיה התפרקה עוד בראשית עבודתם, כי אחר מהם-א עמד בהסכם הפעולה במסגרת אחידה, וחל להגליר את חניכי ל"המרח"י. שני הזותרים, יגאל כרוח ואפרים פרידמן, רשאים באמת לתואר של האשוננים, כי איש לפנייהם לא פעל ברציפות ולא יצר מסגרת תנועתית יציבה. אבל גם הם-לא באו אל ארץ לא-חזונה כבר בסוף-1938 והגיע לתוניסיה נחום ירושלמי, מורה מטעם הבריה העברית-העולמית, וארנו שעוירים לעברית, חוגים לשירה ולרדמה, והיתה וכאשר תנועה כזאת תקום: "צעירי ציון", ואכן, זה היה שמש כעבור שנים אחדות.

הופיעו במקום שני חיילים, שליחים מו-הארץ, אשר הופתנו למצוא נערים זכרי עברית, חלומים על ארץ-ישראל ונמצאים לכל-דבר הבא משם. אלי זורר ושלום פרידמן, חברי "השומר הצעיר", היו שליחים צנועים עם הכוחה של סימן מצגוסלוויה, ותוניסיה היתה רק אחד מבסיסי יציאתם. לפיכך, לא היתה רציפות פעילותם בתוניסיה והם הצטיירו בעיני הנערים במטרות סמוריות, הפחותות אפניהם אפקים רחבים, ולמרות נעלמות-לתקופה ארוכה; ללא אומר ודברים: בין זה וזה היה לאפרים וליגאל, שהגיעים לתוניס, בטיס-לפעולה. הם נפגשו עם קבוצה של צעירים, שלא זו בלבד שגמדו, אומר לעלות לארץ, אלא במשטש, כבר

החיה-לחשוב ולהקשיר את עצמם לזרד-הקייבוק.

האפרים ויגאל, כשנבס-לארץ משליחותם הראשונה, היו אפוא בשורות גדולות ומעולות: הם הכינו שמונים, בה זכו להצלחה לא-מבוטלת-אינה. אלא אפס קצרה של עניין גדול ומרוב פי כמה. אירי להגיע לערי השדה של תוניסיה, לדרומה מצרפת, האגודות ומר עם אנגרייה נמלל, לכלי כרוח היה להם, אם כי רק מתוך התרשמות-משמעותה, שהבעיה הגדולה-המרכזית של יהדות אפריקה הצפונית - הן

למחנה מספר הנפשיות והן מחמת חומרת מצב היהודים שם - הינה מרוקו. הצעירים היו כבר בידי קלף חשוב - אותה נוער נפלא, חם ותוסס, המסוגל בתנונים, לשאת על הכתף תנועה רחבה.

פריטי הסידורים שאיפשר את יציאתנו לתוניס ואת-עבודתנו שם - מעולם לא נחפזו לי בשלמותם. מה שרענו היה בעד כן: בזכות חלקו המכריע של פלוגת הפלמ"ח שרדו בראש כמותו בזכות-הברית שנכנסו לסוריה, פני אנשי "צופת

בקור... "מכל השאלות שבבעולם, זאת היתה הנתיחה שהייתי מוכן לענות עליה בלי היסוסים וברייכות. חושש אני שהוא דבא לרמות לי בצורה אלוטנטית עד כמה אני יכול להיות.

נראה "חדש מדי" ולא מהימן, וכי עלי להיות מחזיות הטיסה אני זוכר רק זאת: שני ספסלים ועלהם, פנים אל פנים, בשתי שורות, וישיבים אנשים. בשלל חלבשות וכמנון-פירנזים שקשה לתאר. סכרתי שאיש מהם לא היה מה שניסה לקרוא. אחי, למשל, במיד סגן בחיל האוויר, קרא כל הזמן וכרוך היה לכולם שזו הטיסה הראשונה בחייו. לפתע פתאום, מעל מדבר המדבריות, נפתחה הולת. אני ישיבתי השני מהולת, וחסתי באיו עוצמת-האוויר שזאב-אוז-חזיה-האיש-שעל-ה-הטיסה-ממקומם ידע את ידי-אמר: אחוז חזקו

והיטה את גופו החוצה, עד שבמאמץ אירי עלה ביד להגיע לידית הולת המתנדבתו ברוח ולהביא אותה אלי. אני כמובן אחזתי בידו בכל כוחותי, אלא שידיתי-היועו מרוב התרגשות: נס שהעניין נגמר משלום.

הגעתי לאלג'יר ונפגשתי עם יגאל. יגאל אמר לי שמקד שירותי הביטחון של אפריקה צפונית, הקונגרס קורד (Quers) יודע על כוונתו ומחכה לנו במשורה. הקונגרס הגנרל החייכו הסביר לנו פנים, הסתפק במה דברי נמוס והזינו אותנו. לארחת ערב ב-Taverne Alsacienne, המסעה המפוארת ביותר בעיר. האוכל היה עילאי, חברי קיבוץ, ועוד בימות מלחמה, המאית, שהזינו עוד שני קצינים הנועזים ביותר: והינות, מליטב המכתל הצרפתי. המאית, לא ראיתי כל סיבה ממשרדו, היה שופע עליונות ורדינות. אני לא חשתי כדבר, לא ראיתי כל סיבה לחשוף: פשוט נהניתי-ויגאל, שבמחילה חשב לנהל את-השיחה על-פי-תוכנית שקיבל מראש ולדוור בלשוננו, לא עמד בהשפעת היין ההחלף לפספס בהחלבהת יחידה נכנס יין, יצא סחי: הוא גילה את שמו האמיתי, את שם קיבוץו-עשה פרטים שאיש לא

ביקש ממנו.

למחרת, מלא רגשות חרטה, וחלתי שקירד השקה אותו בכוחה להכשילי ולגלגלי. את הזתו והאמיתות, ולש כן הזינו שני עדים ניטרהליים כבר כצעד ראשון - חשב יגאל ולי-יכול להינתם - קלקלתי בקלות ראש את הקשר החשוב ביותר בשליחותנו. אני לא הייתי שותף להצעתו, וחששותיו נראו לי פרי דמיונו, אך לא יכולתי לשכנע אותו שזכר לא קרה, ושאירובותו של קירד נמשכת גם את ה"חשיפה" המתפרדה. עובדה: הוא הזינו אותנו להמשך השיחה גם אחרי אותה-הארוחת-לילה. יפלתו להביק מדוע האיש, שהיה עסיק מאד-ובעל תפקידים-חשובים, ישיר לפופ זמן אתנו, אם כוונתו היחידה היתה להפיל אותנו בפח נמקי-לא-הועילו. אינני

"ירדן" בעיניי מחמת, פתי המאצין לגיוני איריות מתחמכים, ולא תופש את גודל החקלה. הוא, יגאל, לא ראה יתול אתפניו לגוי הלכתי אפוא לכדי לפשישה: הקונגרס קיבלני פאונה-חממות שגולה קרוב, וביקש ממני תיאור-של המבנה הפוליטי של הישוב, שזו הימיו הקצינים, והשם השמאל"י. הוא הוציא גליון נייר גדול וסדגל, התצליל על מנהגיו הפנאטיים, והשם שכלו מלויקת-של-מה שסיפרתי לי. אחרי כן, מרצה-מחוצצת המבנה, ביקש מאי להתאר את מבנה-הסתדרות העובדים, לבסוף, פרש את שני-הגליונות, וכלי להספדה

בעברית, "הגמור כבר, תרחם עליהם", צבחה המהר את הראש. אהנה שלשה יחילים סגללים: ענקיים, קפואים, דמננות, המציעות (אסור להם לוח ער אשר הקצינו נתון להם סמלון). צד בטרם הודקפת: נפתח: פניו ושמחת: אותם.

סגמל: החרטופה צמנעו ישרה: כלחובת: שנספרה: לנו: באלג'יר, של משרד: השירותים החשאיים של: הצבא: הצרפתי (המשרד השנוי): שם חכמה לנו הפתעה: מאור: לא נעמדה: המשרד שכן בו: כולה בשדרה המרכזית של תוניס, באותו הבניין: שעד לפני הודשים ספורים שכן בו משרד הנסאפ: משום: מה, אלי מרשלנה, אלי כחונה להטיל אימה על מפקדים בלתי רציניים, נשאר הכל: כפי שנמצא כאשר נטו הגרמנים מהצד: סגורם ומתנת, המונחת היטל ותבוא, כחות הקוראות להחליט לס. א.

למנן: את: הרכיז: הקולוניאלי: על: הקידחת: דת: משותפת: שדר: אות: הפלן, יחמה ל, כחמי דם. (כעבור ימים לא גבים הועבר המשרד לדירה אחרת, עונה: מליה, באורורה לא סימפטינו וזיקמנו לזכר עם הקפטן X, כפי שהיה לנו באלג'יר ולמסור יל את הסיסמה (משהו כגון 'הצטרפים מקוננת על הגג' או 'הלחם עד לא מוכן'): אמרנו אותה בטון מלא רמזים, פני הקצין: קורסיקנו קשות וקרימזג - לא נעו: חזרנו על המשפט דטיפשי: שום: תגובה, לבסוף הוא הוציא לדבר: "אני לא מבין מה אתם רוצים ממני, דבר אחד ברוח: אתם נראים לי משודים, חודד הנה כשעה 4 וחליט איך לטפל בכם."

יצאנו חפוי ראשי, יגאל ראה גם כאן את הסימנים של השתכרותו האומללה ב' Taverna Alcazina, ואמר: "כואב מחלק, 4 הוא בנדאי יאמר אותנו... אני לתנועתו לכל רעיון של בריחה, להסתלק - איך, לאן: אי: ננסת, נראה כאשמים, והרי לא עשינו מאומה, במקרה הגרוע ביותר, נגרוש עוד כסדים החתלנו לפעול טענותי שמוטב לרדכו את המחשבה סביב בעיה הרבה יותר אקטואלית: מה לעשות עד שעה 4 המתרבה באר מירי: לחפש את הדקטור.

ר'ר לאופולד פרטואט (Berthel), לילד הנוגהיה, צעיר דתי: צונלהב, שהגיע לתוניס אחרי שנים של התמחות באוניברסיטת פאלאמן, היה אחת הדוגמאות לנשים והתחובים בעיר, לשליחתם הקולחת מצאנו: כביחו בית יהודי חם, הבנה תערה לצדן שיעור, לבסוף התמסר ר'ר ברטואט כמעט לחלוטין לענייני היהדות: והציגונו, יעד כתי הנהגה מקצועית ועבודתה: הפדופלסופלוגית.

הוא קולנוי רפה מאד, אותי לא הפליה, אבל כואב בשליחות כוחות, וימטר מכת שם אבר, שהיה רב: נעצר עליי עזר: למי שהומו באטליה: שימשו: לי: המלצה מצויה. מאה היתה שם ככל צימ, התמנה: פעמים ארספור לארחות: טעימות: קיבלתי עידוד, יכלתי אפילו לזכור בשפת אמי לזנח המאמץ לזר: אור: אור: אור: מלידה.

ב' 4 החיצינונו שוב בו: לוח הפחדים, ולפעם השלחנה: התמנה: לחלוטין, אותו קפטן X אי עם חזיר רחב על פניו, מופיז אותנו לשבת ומסביר: "המקור לשבועה, עור לא קראתי את כל הדואר: ולא: תבנתי על מה אמס: מדידים, " הוא הגיש לנו את כל העורה וגייה: אוד מקציעו לעמיתו לרשותנו, לפצוא לנו דירה, כריטיס חכר במודון הקצינים (דבר יקר מופז בימי ההגבלות התמורות מנון: כריטיס זה איפשר לנו לאכול במסעדת הקצינים).

החופשיה" לכד: גוריון וישאלו ניצד הם יפולגם להביש את הקורחם ולגמול לעם השופשפת, על השורה העולה במבצע, פרוגוריון - כך נאמר לנו - ענה: עור: בהעברת שלשה מבוקרנו לפעולה חיונית בקרב הנעה היהודי באפריקה הצפונית, למה שלשה דוקא נמי בפר: בחושים ממקום ראשי: המצב: אין: דינו על מסמך המעיד איך נמתי החליט על הדרכים, בדרך, על כל פנים, כי לכל: שאר היה חלק גדול במימושם.

אם דרכנו האריכה עד אלג'יר ומשם היה עלינו לעורב מורה לתוניס, היה זה כנראה על:פי החלטה מראשי, שנתקבלה כבר במצרים - קידום לוחאי בהשפעת סיפוריהם של יגאל ואפריים, שהסתמכו על נסיגן של יחזתם הקודמת ועל ניצני התנועה "הצבא" (שנעצב צננן) שניצאנו שם.

אומנם, השאפתו הרחוקות היו יומרות מאד, אפרים טען שהתנועה התנוססית תשמש קיש קניצה להקמת תנועה אחת, האמורה להשתרע: על שלוש ארצות: המגרב, מתוך אלה, מודקו צריכה להיות המגמה העיקרית, הוא הדביק אומנו: ברעיון זה, אם כי בעינינו אפילו תנוסה לכה נראה אמר קשה ומכובד כפני עצמו, שם, בכל אופן, היה כבר כטיס מוצק, קבוצת צעירים הנכונים ומסוגלים למלא תפקידים רבים.

אורי ימים לא רבים באלג'יר, שמתו פני מורה. מאלג'יר לחונים שחיל במסוט של צבא ארצות: ברית, יגאל הקדים אותי ביום: יומיים וחמיו לי בשדה המעופה של תוניס, באל: עושה, הפקיד הצרפתי נהבק את צווי התנועה ושאר: המסמכים, משראה את העודות (המוזיפות) ואת פני הרים את הלוח המפודי בני והקהל, יצא לקראת חובק אחי בהחלטה: "מה שלומך, מה העניינים, איזה מקרה? ואיך זוכר, היינו יחד חייכון... ולי מסביר לו שמעולם לא הייתי בצרפת, שהיא טועה: או אולי איננו טועה כלל, אלא רוצה להכשיל: בהצגה זאת מלמתי משהו, שבתוכו למדת במתפלגה, שוחאי: זה מקרה של דמיון נדיר... " אבל השם: "אמר מאוכזב "דאי: שי לך סיבה טובה להתנער לחבר וחילי מילא עכור."

בסוף של יחיותי השנויה, בנובמבר 1947, פגשתי שוב באותו אדם - הפעם, לא במילים אלא כפקיד ב"איר פראנס" - זהו עוז לי, באיכות ובמסירות ינאח במהלך, לצאת מסכר גדול שנקלעתי אליו עם גירוש מאלג'יריה: הבקום המקומיים סירבו לחת לי או את הנואלושה לרכישת כרטיס (לי נעזר לך להילחם נגד אחי הצרפתי). הוא קנה אחר: הכרטיס, כביכול לעצמו, וכוה: גם: חסר לי כסף: רב, גם שילתי לי לשוב ארצה ידמים מתמים מאד, באותו מקרה לא הוכר: לימתי: משותפת ומוריים מצחיקים, ואשר לשם, שבינתיים השתנה - הוא לא אמר דבר: הכנות המנדטוריות ושמי האמיתי לא עוררו בו זכרונות, מן הסתם מאתי חן, בעיניו בהתנגלותי השונות.

רגעי הראשונים על אדמת תוניסיה זכרים לי היטב, כהנחה שהייתי עדיין חתול מלחיכום לרות תפקידי כקצין, כשידדתי מהמסוט, המכופפת לקשור: שור: בעל שהותי, וההגשתי: חרוגשה מורה, כאילו הכל קופא סביבי, ויגאל לחשיצו





העלבה והחוסר-הראייה שהעניקה עליהם כיהודים בניין מלומד.  
אני מדבר, כל המלך היה של עבדו הנגיד קהה זה ליתוה. עשרים שנה במשך  
פאסיסט-זיסטן אותי. בפני כל אצולאציה של אנשים ושל סקטור-סקט הזהב  
של החברים, החדישים המתקבלים להמניה - שנעשה בחגיגות רבה, כשעל השולחן  
אקחה וספר תנ"ך - העלה בולטות-סקיזים זרמים וזאמנים. לא פסקתני. אף לדג  
בחיובות העניין, בנתיבות וכדומות. חרותי ושינותי לעצמי את הפתגם הצרפתי  
הרדוע, la guerre, comme à la guerre - "במלחמה כמו במלחמה". יאמננו,  
מעבר לערך החינוכי שהוכחה, השתלשלות העניינים הוכיחה לי שלפעלתנו זו היו  
תוצאות מעשיות לא מבוטלות. אבל לא אפחיש שאת החלק הזה של תפקידי מילואי  
בפחות המלהבת מאשר חלקים אחרים.

בין הפעולות החשובות והארוכות של המנוחה היו השילובים ביום ראשון, כל  
שכבות המנוחה היו נפגשות אז יחד - דבר בלתי אפשרי בעיר, מקוסה מקום.  
סביבות חנוכה מצטיינות ביופן, ואז גם כפראמן. אני סבור שאילו יכולתי לשונו  
היום לחמוס-לית, ללה-גולט, לפך בון - לכל אותן פניות חמד נידחות, הייתי ממאכזב  
מרה: מלונות פאר ושאר מתקני החיירות המודרנית היא העיבור על חינוך מאז.  
(וירשה-נא לי כאן, במאמר מספר, לדמו על ענייני פרטי, ששייכותו לגופו של  
הספור מבוטלת, אך לירי היה מרכזי, וגם העיקר עלי מאד, וגם עמה און ביכולתי  
לדל-עליל, כי הוא מלווה אותי לאורך כל הדרך: ענין הצירה-אז, ג'פון יומר, חקרן  
הציר. יעמתי שלרבים משוכי הציריים והמדיניים, המגע עם אפריקה הצפונית היה  
מקור של המחשבות ושחרור-ממסכמות; חשבתי שאולי שם יזהר לי סיכוי למצוא  
את החולה המקשרת בין עברי האיטלקי לבין האור והנופים הארצי-ביאליים  
שטרם הסתמלתי אליהם. דווקא משום כך גוררת על עצמי התנודות גמורה מכל עשה  
אמנותי, ואפילו נגיעה קלה בעפרון. עיסוק ב"מותרות" כאלה, חשבת, יטש את  
מיטב-כוחותי הנפשיים מהמפקיד שלשמו אני נמצא כאן. הרגשתי ששילוחי דרשות  
ממני מאמץ עלילתי.)

היתה-אפוא פעילות תנועתית שוקקת, זו במחבתה המקובלת בכל התעמולה, נתינת  
והו במפעליה מיוחדים. סבלנו במחטקה בחומרי לוחה, ספרים, תמונות, נתינת  
למלא את המסר בכוחות עצמנו. במיוחד היה קשה לספק חומר-שינוי-חינוכי לשכבה  
הליונה של-המערב, שהיו בעלי מביעות יקרות. בחיפוף לא קטנה זמנתי של  
"ספריית בלל מצלסוני" - שרשרות חוברות בצרפתית, כמובן שהן תרגומים של  
מאמרי סוף אקטואליים בכל האפשר רחלי. משען אידיאולוגי-רב. איתי מצלח  
להיכר אך נכלנו לרשות לעצמנו, תלפזנים המנוקטים, מפעל מסובך ויוקרתי  
כזה. החברות יצאו בדפוס והיו בעלות חיות חיוניות מתקבלת על הדעת. לראובל  
לא נגמרה-בידי אפילו חוברת אחת לפליטה. פרסום המוכרות משמש הוכחה שלמות  
אופיה החליצי והפנימי מאד של התנועה, לא נמנענו מלנסח להכניע דרך לשכבות

המשיכיות נתינת של הנושא היתמי.  
על חוות ההכשרה דובר כבר לעיל. עם עליות וירידות, היא נמשכה בריצפות גם  
בתנאי החורף הקשים. אל בחורי ההכשרה הצטרפה בחמורה הראשונה - חידוש

והיה "קצין" (אני מוכרח להשתמש בטייפיים המנופחים, כי אלה זכורים לי).  
עלי המעשה הנמרץ: היה ג'ד שמלה (ביום שחר). פעיל בחוות ההכשרה ואחד  
מי"שילוחיני" לסניפים בפנים הארץ ונקה (בן קרייף), רישורי- (אריאל אילת)  
וארלט, ואחרונה חביבה - נדיה כהן: מיוזג מופלא. של חן ולחם, של עדינות  
והתלשיות.

עלי להיחזר פן אפל כפח כמו כל העוסקים בכרונות: תנועה, לופת את העבר  
ולתארן באידיליה. כל כמה שאני מעניק ושוקע בתקופה רחוקה זאת, ונוכר  
בהפתעת העצומה למצוא רמז כון של דינים ושל מעשים - כן גם עליום כרונות  
זמנהלים, אר-העצומות זאמנות. שיעני-ענין, לא בולטת אידיאלית, ולא סוג  
של נוער שהיונו בנחיים לעבוד איתו. קשה היה להסתגל למנהגים של-נוער  
ים-התיכון: הצעקות, החיבוקים, המכנות; ההתלהבות המתמדת, ובעקבותיה  
המשבירים התכופים; הקנאה, הרכליות. פחדתי מי"אש קוצים" - מהתפררות  
מרהה שלום בממשל עם מצאות קשה, הצדקתי את התנומות הללו כפרי של גיל  
הנעורים, למרות שאני המרי לא היינו כאלו בגילם.  
כשאני מודמן לקיבוץ הספר רגבים, אני רואה שהנערים האלה - היום כבר ספים  
זוכרות - לא שינו את מנהגם. עדיין ניכרים הצחוק הפרוע, הריבול בקול הם,  
החשיפה הכלתי פוסקת. ברי לי שקווי אופי והתנהגות אלה הם חלק משבעים ויש  
בהם הדבר מן החיוב.

הקצין הצרפתי המוסק על הסדורים שלנו, חודשי לנו שהצלחת למצוא עברנו  
שני חודשים, ביררות המפקעות עבר כוחות הצבא של דה-גול. בעלת-בת אחת  
היתה נחמדה וצעירה, ואילו השניה - זקנה ומבוגרת. הזוגות זיפתו אותי בצעירה,  
אבל לא שבעתי נחת ממנה. בעלת הבית שלי היתה קיורה וחשודת, וכמעט לא  
הולפת איתה מלה כל זמן שהותי אצלה. לעומת זאת בעלת-הבית של אפרים-ג'עיה  
פשתנית בלתי נסבלת, וכסיתום, מולי שיתק לי.

בין פעולות התנועה היו גם הרגילי אימונים להגנה עצמית. מימי-השחרור  
הראשונים, כשיחיות הציר, הסוגים היו נכונים להיפטר משיקם כלי קושי  
החליל החברים לרכוש כלים שונים ולקבוע מקום לאימונים. בהחליל יצאו  
לסביבות העיר כחובלי ציד. מאחר יותר, בימות החורף, נמצא מתבוא מקורי ובסות  
לאימונים. באיור הארצי-אלווגי של תפירות קתמו העתיקה, פרחוק קילבטורים  
אחרים מהעיר, היו שרידים של מקדש קדום - אולם מת-קרקעי דהפ שהגיש את-אלי  
היתה פחה מוצנע בין שיחים על פני האדמה. תירי לא היו במצא, ומספיק היה  
להציב שומר אחד בחזק שורדיע לנו כעוד מעד. אם מישור מתקרב, במשך כל  
פגישותינו כאלם האפל, העמור עמדו שיש ענקיים, לא נוכר לי שמישהו הטריד  
אותו. ייעושי הצבאות היו מצומצמות ביותר וכו גם דיעותיו של אפרים, אבל  
דומה שבתום האימונים החברים "זבחותים" שנבחרו היו מסוגלים להפעיל ולשקוף  
כראוי על אקדת, רובה ותח-מקלי. ערכם העיקרי של אימונים אלה היה חינוכי.  
אפילו החברים שלא זכו לאימון מספיק כדי להימנות על חברי "ההגנה", ניתשו קיום  
של פעולות מסתוריות והרגייעו עצמם שותמים, לדבר-סודי-תמי - פיצוי לחתום

גלגל, אבל הפסיק כל קשר, וכרשאו ארשונה-העמדת המפגים.  
צדה אחת הייתה המלחמה שפתחו נגדנו כמה מראשי התנועה הדוקטורנית, שראו בנג' ופסקין, מחתרת דעינו. הם התחילו לשלוח מכתבים אנונימיים למשרת וליריאתו, תכינו הצטרפתים (אחת המשרד 'שאלון', לכאורה, היינו מטונפים) המכוונים להגליא-ליסקונו מתוניסיה. באותים-המים היו רמוזים על קשר, צבילתו סינינו וכיון-הצד הלוד מרין, וקראנו-פעמים רבות למשרד, ושם נאמר לנו שאנחנו מתחילים להיות מטרד, ועלינו לעזוב בקרוב. שמענו, הכתנו ו... ונשאנו. כנראה הצטרפתם ראו שאינו חשדים באמת בפעולות החריגות, אך כרבות המלונות, העדפו להפטר מאננו, אם כי כלי התלחכות יתרה. פעם אחת קרא לי (אפרים-לא הלי-בעיר), חורג-על ההתארה-הדועה-ל-מסקל-בהקצם, וצמנת-אל-בגש-שלה. אמר לשמור את 'צדד' עז-ההגע שאנחנו את אדמת תוניסיה. יצאתי מהמשרד יום תלחור הוה' אמרת לי שלום, עליה-על התזמנה-לא לצרפתים אלא לאנגלים, ואת מאותה יומה-התחיל-איים המלונה להיות מופנה-לא לצרפתים אלא לאנגלים, ואת תולנו להקל בו האש. קמנו והסמלקנו.

דאגה אחת הטרדה את מנחתנו. דעינו להביא ילידת המוסדות מה שגברא בעינינו עיקר העיקרים: אופיה המיוחד של בעיית יהודי אפריקה-הצפונית בכללותה. הרגשו שהקמת תנועה חלוצית הוא דק-צער ראשון אמנעי לקראת מטה חשפה ולאי-שערו, החכה 'בלתי-נמנעת' עליה המוני יהודים מהארצות האלה. חששו שמסר זה לא יתקבל, שיפול על אונייט אסומונת, כי כה זמניי וכלת-הזמני הוא נשמע. בכל דיר-התכונן ששלחנו-לסוכנות ובמכתבינו למוכרות הקיבוץ המאוחד, חזרו והגשנו בקודה זאת, שנראתה לנו, וכצדק, ראשונה במעלה. פעם זכנו אפילו בכני תגובה: 'כחכו לנו טוב, נניח ששענו-יתכם וכמותו זה-בארצותי הסוכנות'; בנוסף לעשות ענתה (ומי יתן ואוכל, למצוא מכתב זה-בארצותי הסוכנות); עליה ארצה-של לשליחי התנועות החלוציות, נחזק ארזון של עליה המעירה, עליה ארצה-של זמפשות, שלמות, ונלכו יש לדאג גם לשליחים-מסוג-אחר, עוזרים קוצצאליים, גמרים, כוחות דפויקים... אין פלא שניפורים כאלה, בשלהי 1944, לא נתקבלו בריציות יתרה.

הציינו את כוחנו גם בכמוקם-כפנים, האקטי ופנינו. קרונתנו הייתה להגיע 'גא' צרבה, אבל מוג האויר, וסוער-לא אפשה-לנו להתחיק-יתה מהעיר גאבס (Gabès). כנסעות היינו לוכשים את מדינו הצבאיים, שתקל-מאוד על-תנועתנו, אם כי, מאוד-גיטא, הקשו קצת על-הגשנים-עם יהודי-המקום. בעיני-הפסקין זכנו אפילו-למשותפים פרטיים מטעם הצבא, שנוי-שכריים, גרמנים, שהיו אמורים לצדח את-הנעלנו ולספק מים לחודנו - דבר שהיה אז, עיין לפני סוף המלחמה, חוצה ברט-לחלת-אופנים מונעים עליי. פריחוקיה היה פריחוקיה-ולא-היתה כל מחבורה ציבורית, לנסות אמנעי תחבורה-חדש, עלינו על שתי 'פרכרות' כאלה. התחלו להתלוצץ: 'פצח חכרי ההסתדרות האמנים על אי נצול, האדם, לא מתביישים לנסוע ככה משום-מה, שני 'סטוני' כאילו הכינו את דיבורנו, פתחו כהיסור, מי יגיע ראשון

מהפכני דומני שהיתה זו צעירה מצרבה, שהלישה לעיר עדיין בלבושה-המסורת. לשם קבלת תעודות היחה צרכה להצטלם, אבל כיצד צלצה בלבוש האופייני של-גנשי גלכה הלהדויות - לא כראי. בשמלה אירופאית שקוינו לה בהגיעה לתוניס - לא הלעה. טוסם על פשרה: היא הצטלמה בשמלה מעל-לבושה והפולקלוריסטי, לכן למרות הייתה זפהפה היא נראתה שמהה ומסולכלת כחעדוהיה, הרשמית, אבל כאילו מהירות סילגה לעצמה מרכות ומנהגים-מדורניים היא נהייתה אפ-כית כוחה החקלאית ותלוצה למופת, וכן הייתה במשך כל חייה כארץ וכקייק, כחבנה וכמסורות, עד מותה כטרם עת.

זכורים לי גם המתנות, ופרט מתנה תג המולה, שמשמני חסכון החקיים בעיר, בפארק הגדול בלודרה (Belvédère), השומם בעונה זאת של השנה. מתנה זה מצבש-אם-מבט-במחבת-אחלה-ל-החזקת-העיר-היה-קול-ומשירי-כמעט-ללא הפסק, לא היה מה לאכל, אך המוראל היה גבוה. לא היו עריקות (וכר-קל ביותר: בלי-אבא-אמא-נמצא כמה עשרות מטרים מהמתנה), אדרבה, היו תכורה שגשארן גם מעבר לזמן שהוקצב, להשלמת 'קורסים' או להכנת פעולות חדשות.

ידינו, כאמור, היו מלאות עבודה, ופולנו להיות שכי רצון מעמלנו, גשלתנו להקים תנועה חלוצית, והנה התנועה קיימת על כל מרכיביה הקלאסיים. השתלחנו להרחיב את הריעה ולצף אלינו את הוועד החדש, לרוב מן השכבות הבורגניות, שהיה מאורגן במסגרת תנועת 'הצופים'. במחילה היו אלה טילים משותפים, מדיני להיכרות קרובה ולפעולה מעמיקה יותר. לא נחלנו הצלחה מרובה. מדיני 'הצופים', מבוגרים למדי, למרות מנסיהם הקצרים והכובעים רחבי השוליים, שמרו בקפדנות על כללי הצופיות הצרופי, על היחם חלק מהסתדרות 'הצופים' הצרפתית, ונתעו בפני ה'דייקלים הציוני' שלנו ומת'עונוני, שהיו מופרותו בעיניהם. בין כה ובין כה, הצטרפו אלינו במשך הזמן חברים חדשים, ורכס מתוכם משורות 'הצופים'.

ואולם לא הכל עבר על מי מנחות. כבר בראשית בואנו נחקיק הקשר עם משפחתנו בארץ. הסיבה הייתה זאת: בלאגשאל, בקהיר, הכטיח לנו לזאוג להעפיל את מלכתנו לארץ, אבל החנה תנאי: שלא נסלק בשום העפרות-לכספים. אם יודע ל' שלא עמדנו בהסתחונן, יחול להכיר בנו כאלג'י-כאליאל כמגע-עם-שני אחים שהיו מפעילי הציונות באלג'יריה, והחודע להם הם הכסיות את 'עודתם' אבל ביקשו איה סימן שאנחנו אומנם שלחיים מוכרים של המוסדות בארץ. 'כספ' המכונית לקרן הקיימת', אמרו לנו, 'מונחים אצלנו מאז פרזן המלחמה. אם תצליחו להעביר כסף זה לעיר, יהיה לנו סימן לאמיתות זכריכם.' יגאל מצא טייס שונים, שהיה סס לעיתים קרובות מאפריקה הצפונית לארץ, והפקיד כדו סכומים שונים, באחת מטיסותיו קרחה תאונה מעל בנגואי, טייס נפצע ונמצאו אצלו הכספים שניסו להכריח. הדבר נודע לכלאגשאר, והוא עמד בדיבורו: לא נקט כל אמצעי



להתמלחמותיו עורמה אלמנטי-טעוהרבה שהמשקשאתה, התיריפיים חולקו חנינם באותם ימי אופוריה.

תכנון כינינים-לשלוח-עוד קבוצה קטנה של חברים לארא- אינני זוכר אירסדר הדבר, כי אני בוודאי לא הייתי מסוגל לליווים ולביצע משימה כזאת-זמן הסתם היה-יה פני מהשבתם ועמלים-של-נגאל ושל אפרים. האפשרות היחידה להגיע לארץ הייתה להסתמך בין החיילים הנעים מורחה בשורת הצבא הבריטי.

בין הנבחרים היה גם "קציף", החבר שישמש מזכיר התנועה, והיה מנותקיה בתנועה, מאשר יסע לפלשתינה, ולעולם לא אראה עוד את פניו, "משפט לי שישם כבית-סתר זיכוריים שהם, עד-אשר-יעדע לנו מה-היה בוצעה לצעונו-היא ידעה שכבגנרפה במחור בנה-הידי-סמטריסמטה-כעל-נשק השייכים לתנועה, ש"קציף" חשב שהצלחה להסתיר מצניני כל. היא חשבה שאם הספר על מצבאמה לשגורירות האנגלית, תחסל את סיכוייו של הכן לנסוע למחוז תפנין.

רעיונה היה בלב-ספק רציני-אבל-ביצועו-התגלה כקשה-למסוכך לאשה פשוטה, שלא ידעה שפונה-והייתה לכנושה בנוסח היחידים המקומיים. בניין השגורירות הכריטית שכן בכפר במרכז העיר, אולם שער מוריסקי. במשך כמה ימים-היה-אני נחבא מאחורי השער, ומשם יעלה לראות כל הנכנס לבניין, השגורירות, וזמאמת, כל זום הייתי רואה את אמו של "קציף" המקרבת לשגורירות, מהססת קמעה, וחוחה כלעומתה שבתה. קרוב לודאי שפעם-אחת היחה מתגברת על המערצרים אנכנסת וסכנה רצינית-רחתה-על-עמי: עם-האנגלים לא העינו לשחק במחבאים כפי שפענו עם-הצרפתים, ואן, נפלה ההכרעה-מכרזים-לנושע. אבל לא מייד; נותרו-עוד דימוורים ואחרונים של תמשת העולים. לבן "קציף" הגיע לידי פשרה ומנחת עם אמר.

שני המקומות שנבקעו-על-ידי-בובלשית כטיסה, גומרו ויקום. הייה זה-המסוטס המיועד להביא מאלג'יר למסקוורה את הגנרל-קטרוי (Catroux) שזה עתה-זממנה ציר צרפת בכרית-המוצעת, ואח פמלייתו, למקום הפקידו החדש, בקושי רב הצליחו אנשי המשדה-לקבל שני-מקומות במסוטס הזה; בנראה על חשבון שניים מבני משפחת הגנרל - עד כדי כך היו מעוניינים להיפטר מארחתנו.

את פחטי-הספינר שמענו מפרי-ערי-אלכסיס (Albert-Bessis) יהודי חכם ונבון ששימש יועץ-הממשלה, ובלעדיו, אמרו, לא-נתקבלה-עוים החלטה חשובה-בנוש-טיסה. צמחתו הרמה לא גרעה שאמה-מוחם לבן-היהודי. הוא קיבל אתנו זמיד בחיבה, ועוד לנו רבות בעצה וכמשימים. הוא שמע על המברק הנרגש של הגנרל קטרוי-למה לא מולאי שני המקומות הקרובים-אלה במסוטס, מי-היה צריך להיות-בהמשך ועל התחובה המבוטחת-של אנשי תנועה-ש"שני סוכנים ציוניים" אנשים כאלה. יודעים ליהעלם באוה פלא... אנתון, כאמור, גרנו קרוב מאוד לבינה-הממשלה, ולא עשינו דבר כדי להסתחת; פשוט, לא-יצאנו-לשדה-המעופה.

על כל-פנינו, לא ראנו טעם-למחתח את החבל-יורה-מדי. אם ידענו ששוב לא-נוכל לפעול בצורה יעילה בתנאים שנוצרו, אבל לא היינו תמימי דעים על מטרת

וההחלי לרוץ בכל בתות-ימים, ואנתנו, ממשוינים-להמריץ אותם, קמש; כמסוי קידינו.

במובן-אריים-הדור-ראשון, ראינו שהדרך הטובה לטיפול בפנינים מרחקים ותוצאות הסיוור לא היו מצוינות. שלחת חברים בוגרים של התנועה לישבה ממושכת בעיר הסניף, דרך זו דרשה רוח הקרובה, וסבלנות רבה מצד השליחים, בגלל הריחוק מהבית ומחשיר, יבגלל חנואים הדלים והבדירות שהשליחים היו נמננים בהם.

★

כריזתי, סוף המלחמה לא בא בחשתי; הרוסים היו כבר בתוך ברלין, כנראה היה לכולם שהעמרכה נסתרימה, אבל עבר-ימים ושבות-עז אשר הוכרה שבינת נשק. בנינים אחר-ספוד-לני-החיים-לקיימים-שפציימה-של-מלחמת-העולם-הראשונה-היה ברבע-הערבי של מוננס חייל סנגלי ונפתח תושלכה-אל הדובע היהודי, מעל-קיר שהפריד בין שני-הרובעים, והיתה-זאת העילה לפורגום קשה. הם תששנו שדבר זמנה יתרחש גם הפעם. ניסונו להרגיע אותם שאין הדיסטוריה-תחת-על-עצמה, שהמצי שונה לחלוטין, אבל בו בזמן פנינו לכבדי המקילה שיקטנו בתשובת את חששותי האלה. הם כשסופר לנו כעבור ימים אחדים, שבאותו המקום ובמסביבת דומה נמצאו גופת חייל (הפעם לא סנגלי) - גברה זאנתו והחלטנו לפעול. גייסנו את הדיענות היחה מצוינה. עור-כידון כפול גו (Paul Ghéz) רופאים כו"ר יפול ושוטרים צרפתיים. לא קרה דבר, אבל רושם החודש הגדול - ההופעה המשותפת של בני העילית המתבוללת של היהדות המקומית עם בני שכבות עממיות, לפעמים יקלדיית אחידה - היה רב וחיוני.

יום הגעתו הגיע סוף-סוף, אני הייתי חולה באותו יום, ושכנתי בחדרי כבד-מלחמה מרכל העיר (את החודים בדירות המוקפות עובנו מאז התחילו ה"יודשים" עקב ההלנונה). פחאום שמעתי צלצול פממונים, ריחית תוחמים והכנתי: והי שניתה הקוט מסרות מתקלה המון רב. הנרגאל מאסס (Mass) ניצב צרפת בתנועה, זאי אל מרפסת נמוכה שכניסתי הארמו. יבנאלום חגיגי הודיע על קץ-המלחמה, זאי שלוש ימי תג לאוכלוסיה כולה. הוא יצא לחפש משהו מתאים, הוא ראה אותי, במדי קצין כמחול לשיר, ועל כן פנה כה וכה לחפש משהו מתאים, הוא ראה אותי, במדי קצין עומד מטרים אחדים ממני, ועשה לי סימן, וכך היה לי הכבל לפצות בשמחה ה"סרטיי", כשקהל עצום מצטרף מידי לשיירת - למולי, כי מלבד זמשפט הראשון לא ידעתי את מלות הדמנון, שכל ילד צרפת-חייב למד בלחמה ג'.

בשלושת ימי השמחה, לא זו בלבד שלא היה כל פוגרום, אלא חברי-התנועה-כל לפתוליות בלתי צפויה. הם היו החידיים-בעיר המורגלים ברקלים קולקטיבים וההורה שלהם גלמח מידי והיתה לתיש כללי שהמנונים רקדונו עמנו בתוצות יעויר

כאשר הגעתי לגיהה ולמלשק, לא אמרתי מילה אחת: צעקתי: שומרי שומרו וענו לי כמה יריות באויר. צעקתי את שמי - האמיתי, וסוף סוף פתחו לי. רצתי לחזור, ושם חיכתי לי אכזבה נוספת: ישנו שם אנשים, לא מוכרים לי, שקיבלו חדר זה כי אשתי חולה. לכסוף מצאתי את אשתי, שכמעט החלימה, וחזרנו החדר לנו כדון.

הימים הראשונים בארץ היו מדכאים ביותר. לא היו ידיעות על סוני, רק ידעו שהוא ביד הגרמנים והששו שהוא אינו עוד. מכאן יוכן למה לא נמצא בנגעת ברנר אף איש שהיה מוכן להקשיב לסיפורי.

קבלת הפנים במחנות הבריחה המאוחדת לא הייתה חמה יותר. כולם היו הגרמנים. מהידיעות מאירופה, מהפרשים על השואה שנתגלתה, עכשיו במחנה המחזירים. המספר "אאופטמלי" שלי, על תנועה חלוצית תוססת באפריקה הצפונית, נשמע יותר כלעג לרש מאשר כחמה פורח.

הרגשתי מה דל כוחי אם אין הקיבוץ מאחורי. נהגשתי עם אפרים, שנדהם אף הוא מהאיטיות שפגש. הוא זקף אותה, לפחות במלקה, לנטייתו הפוליטית, הקרובה לטיעה ב', ועל כן החליטו שאני, הכשר מבחינה מפלגתית, מתאים יותר למסור על שלוחתנו למזכיר הדסתרות, עניין וכוונה לי בכירור אותה שיתה. פנתם לכוין ישב לפני, ראשו נטוי לצדן, מקשרים בפניו והזור של ספקנות על פניו. כשדוברתי על אלפים החלמים על עליה, על משפחות גדולות המוכנות לעלות מייד, היה מפקד אותי ושואל: אבל האם תקבולם הילדים לעזרי. האם תשבתם על חווה להקשרה הקלאית האם דאגתם לשכבות הילדים והקטנים. דרווה להנעתו יאני, בעקשנות, אך ללא הצלחה: כן, כל אלה צענתי ואפילו בהצלחה העולה על ציפוריני. אבל לא זאת הבעיה האמיתית.

מרבתי שבנינו. לפון ההצעה, שלנו על הפוטנציאל העצום של יהדות אפריקה הצפונית נתקבלה כסיון לחפזי עלי אי הצלחה בשליחותנו. "אם נתן מה שאמה מפקד, יצד לא ידענו דבר, אפילו שמעיה כלשהי לא הגיעה אלינו והיכן ההלכות על-המפעלים המועתים שאהא מספר לי שהקמתם? אכן, לא היו ברדי צילוף, אך חקיינו. שיערין על אלקות דברי, ואלה נשמעו בלתי מצאותיים. מעט החזיקו שהבאנו אותנו נורק לרחוב בקהיר, עליפי הפקודה שניתנה לנו.

אנני בא אלמץ פנינוה: עליון, ולמיל אף האשמה של חוסה הענינו. לכשורחמ, להקיע את אטימה, לבקש, אישים ושל מוסדות. ואננו, בעצמנו, וללגן מארה כמלאכת דכונה, ופרט ל-3 נוסחתי לסוכנות, כמעט לא כתבנו. אולי היינו מקשיים מדי בעבודה, אולי הגזנו על שאן לגנ אפיקרונ של קשר, תליו עם משפחותינו: עובדה היא שלא כתבנו, וקשינו בא המיד לפורת את השטר.

קצת מה שמכרתי היה לקנות, קיבלתי הפקודים, התחמקת במהירות, ניסחשש נגדתי, ומלחמותי אף המוקדית, התקדתי, התקדתי של צעירים, עולים - הקבוצה הראשונה שלארץ הפלמחה, ולפוך מלאכה בעיות ותנאים, הייתי, ומרמה בקפריסין עם פליטי השפתי לוינסקי. לבסוף, כשנודע הודאות על הריצח של אנצ'סוני, בדאוא, שפתי לוינסקי.

ביעתינו, יגאל חשב כמובן מאליו שיש לשוב ארצה, אפילו היה בדיעה אחרת, ושכנע גם אותי בצדקת עמדתו: הוא טען שיש קושי גדול להוציא שלוחים מן הארץ, וחבל מאד שאנשים שנמצאים כבר בחוץ-לארץ יפזו והזמנת גירדה זו, ולא יחפשו. שטח פעולה אחר. המלהמה נגמרה, היתה אנדרלמוסיה כללית, כל הדרכים היו מלאות אדם, בודאי נמצא איזה נתיב - אפרים לצרפת או לבלגיה, ואני לאיסלית.

בכוחות הלחש משם את דרכנו לאירופה. יגאל הקדים אותנו בכמה ימים, אם אינני טועה. אמתו יצאנו במסו ל"קריה, והפחתות העניינים היתה שונה לגמרי מתוכניתנו. בקהיר מצאנו את אנשי הקשר שלנו - המלצים - הממתי. גולומב, איש לא-יהודי מובן לקבל החלטות. כל ההחלטות החשובות נתקבלו על-ידי אליהו, שלא הפך לו יורשים, ועד לפני שעות מעטות ריכזו בידיו את רוב הפעולות. אפילו לשמוע אותנו לא דעו, והדאית הוי: עובד כרוחב את מוודותיכם, היעלמו עדי רדת המשכה; אתה, קלב, תהיה ברחוב זה זהה ואתה, אפרים, בהם, שם תמצאו משאיות צבאות, שיקחו אתכם לאהה מקום משם יעברוכם לארץ. היוהור מאד לא לשעות במשאיות.

איר נעלמים, בעיר כמו קהיר, כשאין לך אפשרות להיכנס לבית מלון, או ללכת לאיזה משרד או מקום ציבורי נסענו לן החיות. הן היות נחשב למקום משעשע, אך נמו להיות הן בעל כרחכם 6-7 שעות יצופות, כחום נורא, וחזעו כמה אפשר לשנוא הן חיות, ואפילו תואו מן המפורסמים בעולם.

מורסוף בא הערב. בלה אומה דוכרים נעלם אפרים במשאית אחת, אני באחדתי נסעתי זמן די ממושך (לחמה) החבר לי למחרת, שהיה באיספנוליה, ושם הכניס אותי חייל אחד למחסן הכניסין, הוציא ממדף חולצה וכנסמים "בריטיים", שהחאמו כנראה לאחד הענקים, ואמר לי: "בינתיים תישאר פה, מחר בבוקר יסע אתה הקצינים, ואתה תוכל לגור באורול". כל זאת, מבלי לדלוק אור. הייתי עייף מאד חיפשתי לי מקום משכב, ונדדתי מייד, כשהעיר אותי בבוקר, גיליתי להפתעתי שישנתי על קרש-יהודי דק וגבוה מעל הרצפה. איר הגעתי אליו ואיר לא נפלתי השד יודע. באהל הקיצין מצאתי אוסף הקדמות של ג. ב. שאן למחוזי: קריאה איטליית, במצב, כדי לראותו בפוסקטקטורה ומזוהה ראה-המפורסמת.

אחרי יומיים קיבלתי הוראה: לזנו. לזי הגישו של קנטרה. עמדתי בשורת שחזתינו שיסדרו את הקבוצות היוצאות לארץ. קראו בשמות והצביעו על המשאית היוצאת שם את חור שוב ושבו, ואין עונה: "אמשה גולברג: המשגה גולברג: רצות וישיסקי, גוברתי: משה גולברג, הלא זה אני: גולברג: המשגה גולברג: רצות וישיסקי, על קרון עמוס אתגוים עניקים ולא יכולה לאלעמוד ולא לשבת. הקיבלתי כחנותי: אלכסנדר מזורי, בערב הורידו אותו ליד מנחה, פלשה, בסביבת עזר. התחלתי ללכת צפונה: לא היתה כל תנועה בכבישים, הלכתי שעות רבות - נצמסתי עזר נרמ, ערבי של משאית גדולה, ושאל אותי למדוקי. כששמע לא אני רוצה להגיש, אמר שביצע עלי לנסוע לירושלים, ואיר זאת הדרך הקצרה, אך הוא קח אותי לגיברג, פורג, ותהיה לי חברה לדרך. הוליתי לו תעלתי.

באפריל 1947 יצאתי בלפטוס מצרי לקהיר. הייתי הנוסע היחיד, ועל פי הרישוי  
 אותי הטייסים ניצו, זוכים לז'אנר באירוח את פטיי ממלוציהם ואת נחית הטיסה.  
 אולם, ללא מחסום של איבה לממשכת בקהיר התחילו התקלות: המקום המבוסס  
 לפאריס היה תפוס, והצטרחתי להמתין לאפשרות טיסה לאמסטרדם ומשם להמשך  
 לפאריס. במסוט שוחחתי אורלוח עם שכני, יהלמן או מכשיון צרפתי יעשיר.  
 למתגעגעו בחצות הלילה לילה בהרז'וז', הדיע הרמקול שלקב שבחתי המנוח  
 האוטובוטיס-חייב כל מי שאין ברשותו כלי רכב פרטי להשאיר במל-התפרה עד  
 לצאתו. חברי לטיסה שאלי אותי: לאן פניך בעירי? יש לך אפשרות לנסוע? אמרתי לו  
 שפרצוני להגיע לאבני מקוצותן מספר 36 (בתחנת הירידה שהייתה לי בפאריס -  
 פנסיון שגר בו שליח אחר, חכר גבעת ב'רנר), ואין לי פל אפשרות לנסוע לשם.  
 הוא אמר לי שביח באותה שורה, מספר 38, וישמח לקחת אותי. הגעתי אפוא  
 למחוז הפני, ברולס-רדיס מפואר, עם נהג במדים ועם כל הכבת. העיר היתה שוריה  
 פאלה, הפסקות החשמל היו תכופות. בתנאים אלה, אין זה פשוט להעיר שוער  
 פשע 2:30 בלילה ולהיכנס לבנין. החחתי להסתובב בהתוכה הרקום, בחיפוש  
 אחרי סלפון, אך לשוא. סוף סוף הגיחה מלשה מהשיכ: מולשלה, שליח "המסד"  
 גם הוא גר באותו הפנסיון. החחתי להשוב שפאריס והיא העיר הקטנה בעולם.  
 אפוא לחק עלי שאצטרף אלי במחירתי המזריחית, ובמקום להמתין לאשרה  
 לשמחתי, שאי יודע מתי תיחנן, אצא למרס'י ואנסה להגיע בהקדם לאלג'יר בדרך  
 פלג-לאליה. בכך, מלבד הרווח במון, יהיה גם היחיון של חופש תנועה ואפשרות  
 להגיע לתוליס, בסיס פעולתנו. הוא עצמו סידר לו מעודות "ענספות" - כך נדע לי  
 מאהו יומר - ונהנה משהי העולמת, הרשמי והמחלחתי.  
 בפאריס לא נשאיתי ימן ר'ב. נסעתי לפרסי לנפוח לחקות את שיטותי של  
 אפריס.

בכל המקופה הזאת הייתי קודע בין רצונות שונים וסחורים זה את זה. חשדתי  
 שהסתכלתי בניסיעה בלתי לגאלית חשים לאל כל-סיכוי להזמין אלי את המשפת.  
 פלל, לא הרגשתי עצמי כשל מעבודה גם לפני הגיעי לאפריקה. להיפך: בכל מקום  
 היח עבודה רבה לחופה לי, וזלמה היה שאין-ל צורך לחפש הפתקאות מסורפות  
 פני להוציא את שליחתו. בפאריס עצמתי עם ח'ברי "הודו" שהזמנו אותי להצטרף  
 לספיני שגלה בשטר אסמרג' כמבצות ליון. ביקרתי במסד לילדים יוצאי צפון  
 אפריקה, המנוח על-ידי שלושה סטודנטים צעירים, שהחזנו ממש שאשאר אותם  
 וצעוור להם בהעסקת הילדים ובחזונם, לוא לאמן קצוב. גם במנות הפלטיס  
 ברוחם צרפת, ובכל אשר ביקרתי, נמצאה לי צנחה - כרופא כוחי (קצת)  
 צרפתי, כאיש קיובק - ונתבקשתי להישאר, ולוא להמדימה. בכל אשר פניתי היה  
 לי מה לעשות, פי הורישות היו צדולות, השליחים הרבים שהיו בצרפת פעלו  
 פגבולות מלחיותם, והחוסים נחללים מנח'ו. מונחים ואלאי כיווי בעיקר בלטה  
 העלכה בריכתי הפליטים. כשרות מפוארת לעשבר, וכע מוזמנות ומזמנות היו  
 מרצויס מאת אלשים באפס מעלשה, ממורמרים ומיואלשים. דאנו להם אכל לא

קבלתי על עצמי לתרגם את כתבי זלמות להעלות על העכס קונסיגיאנטיס  
 לוכרי. אפריקה הצפונית נראתה לי פרק מן העבר, שחם ומשלים.  
 ב  
 כשעה שהחחתי להשלים עם המצב ולראות את שליחתו באפריקה פרק סגור, אם  
 כי לא גמור, המשיך אפריס להיאבק ולפעול ולשתף אותי ברעיונותיו ובמעשיו.  
 באותם הימים נולד "הגרעין" של עולי צפון אפריקה (בפנדונת ושמרנו שלא  
 לקרוז להפאריסאפריס, אך-על-פ-ברובם כפולם היו יוצאי תנועה-כי-הגיעו להתגושש  
 את פתחות המנועה ואחריותה גם לגבי ארצות המגרב האחרות). הגרעין הזכיר  
 והחול בוהפרישים אחר מקום להתיישבות שיהיה לקיבוץ ראשון של צפון אפריקאים.  
 במסגרת הקיבוץ המאוחד.  
 אני מצדי חשבת לי שמש קצין קשר לצירוף של גרעין אחר שיצורף אליהם,  
 מתנועת "החלוק" הקטנה של איסלה: הם היו מעטים וכדי להקים קיבוץ פני  
 עצמם, ונראו לי קרובים יותר לתוניסאים - מבחינת אופים, שפתם וחינוכם - מאשר  
 לכל קבוצת צעירים אחרת, מאלה שהכשידו את עצמם להתיישבות.  
 בחלונות הגבוהים של הישוב לא חל שינוי משמעותי במעדה לגבי חשיבותה  
 וסיכוייה של המנועה. יוצא מן הכלל, ובעל משקל רב, היה יצחק סבנקין, אשר  
 נחלשם עמקות מהבחורים האלה ונדלק לרעיון של תנועה רחבה, בעלת קווי אופי  
 משלה, שתהיה חלוצה של עליה המונית. פלס לו היחה ההעניינות מועטה מאד.  
 אז הגה אפריס רעיון פקווי ינוע, במטרה להכניח למנועה הישוב ולענת הקול  
 את חוקיותה, ממזיה ויחדדה של יהדות אפריקה האפולית. עליה כי גברה באותם  
 הימים והתפתחה למבצע ענקי, שהעסיק את השול כולו וריחק את הגי המלכותי.  
 אפריס חשב - ובצדק - שיהיה קל יותר למלא אוניית מעשלים באפריקה מאשר  
 ממחנות הפליטים באירופה. ומה יוכיח יותר את כמיהתם לישראל, את יאושם  
 מאשר כנוח'ם לעזוב וכייד וכל תנאי את המקומות בהם חיו עשרות דורות?  
 לכאורה כאן מפריע?  
 כחבר לשעבר בכנות, זוכות קשרים טובים עם שאול אביגור, הלך אפריס אלי  
 ושאל לפני את תוכניתו. שאול שוכנע: אלנה אחת, לסייו וללחכה.  
 אפריס בא אלי והגיע שתייצב כפני המוסדות, וכוניף להשלה שוב לאפריקה.  
 להשלמת פעולתנו בנוער, ובאותה שעה נעסקו בעליה.  
 \*  
 היה עלי לצאת לפאריס, קרוב למרכז הארגון והחלשות, ולהכין את העדדת  
 לאפריקה הצפונית. אפריס כבר היה כאלג'יריה מזה כמה חודשים. נעשתה כתי  
 הפלגה אחת, שממש מאוד היה ידוע לי עליה, אך דבר אחד ידעתי בוודאות: אנשים  
 רבים לא העליחו להיכנס לאוניה הראשונה, וחזים המוספו מדי יום. היה צורך  
 דחוק בשליחים נוספים.

יכול לשמש-לו. מוצא להיחלץ מקהל-הסקרנים. "בחרתי צעיר" אפר"ל. "הנכרן אחר לעבר קצת למעני" "ברצון רפואי החלתי לחיות חממת לפי ההמלחה, לקרית, לישן, ואף לפי ראות עיני. והאגשים עמדו משתאם על הממחה-הבלתי ידע, הקדוה לבראק, ושבר לא העזו להפליע...

14. כוילי נקבע סיום סיסמי לאפקיה, ולא כברי באותו היום אמורה הייתה להגיע לחוף-האוויה השניה "שלנו". היום-הזה נבחר כי חשבו שכבה הלאומי של ציפה כל השותפים שאינם בחופשה עסקים-בחנוניות המכויים של העיר, שם מצטופפים המוני החוגגים, ואין-סוב מזה לעבור בדרכים אצרות עם שירה של משאור עמומת מעפילים-מבלי לעורר תשומת-לב.

כל זמן חטיסה זרית קחאג אמוסיה שלפני לאשליה, נופר על שאבא בביהחחולים אחר. התקף קשה. האם חובתי אינה להיות לידו ומאידך גיסא, חשבה, מה תועיל נכוחתי שם, בשעה שאני בה דרוש באלג'יז משידתי מהמסוס ונפגשתי עם אפרים ועם כמה חברים מהמעפילים של חוגים, חלתי להחליט: פשוט לא היה זמן.

בכית כפרי, במרחק לא גדול מאלג'יר, הצטופפו כמה מאות אנשים, נשים וטף, המועמדים לעליה. כמה מתוכם יפנסו לאוניה איש לא ידע, אך היה ברור, שלא לכולם יהיה מקום.

איר. נעשתה עברת המתמולה, אך נודע לאנשים שקיימת אפשרות להפליג באניות שאולי תלנה-לארץ בצורה פשוטה ואלמנטרית ביותר. בחודש, מפעילי המתנה, הלכו בשבתות לכת-הכנסת והעבירו את השמועה מפה לאוזן. אם הייתה נחוץ איו הוכחה לנסות ציפוחינו באשר להיענות ההורים הצפון אפריקאים לכל קריאה ציונית—הרי החגכה המלייית ההמונית להזמנה השארה זו הייתה הטובה שבהוכחות. השמועה פרשה בנפיים, התפשטה בקהירות עצומה, הגיעה עד למרגלות הרי האטלס ועד למבואות מדבר הצהר (Sahara). רמונים החלי לוח מקורן מתוניסיה הדרומית, מגאדאריה שבנוכלות המדבר, ופני כולם ליטה של אלג'יר, לירושלים; משפוחת משפוחת, ארזו את תפציהם. הודלים, בחצותם, את הגבול קאלג'יזאי קרעו את-תעודותיהם המרקואיות, ראו עצמם כבר חופשיים, אם כי הדרך רק החלילה. מדה-אני שגם היום, כשאני חושב על הידע על אופן החחוחות, לא יכולנו זקמה צקה, אין לי כל-הסבר הגיוני ומתקבל על הידע על אופן החחוחות. לא יכולנו להבטיח תנאים מינימליים, אחריות כלשהי. אפילו לצעם הגעמם בזמן סביר לארץ לא יכולנו להיות ערבים. לא הסתמנו מהם שקיבוק לודאו שתתנמם הראשונה תהיה מתה סגור בקפריסין, ויהודים אלה לא היו לאחדהם כארופה, שרדים במצבם צטלי. בית, חסרי מקווה: מצבם היה קשה, אומלל, אך לא שונה מהכלית ממצבם במשך דורות. מה גרם, איפוא, להתעררות כבירה זו קנראה שבתמורות הגמלות של קלחתה העולם נוצרה. אופרה של ציפה משיחית. קריאתו הייתה בבחינת קסליוסוף אשר פעל מעבר לכל מחחית, משום שמצא אונייט-קשונות.

בערב, הראשון שלי באלג'יר לא הרכינו להבר, אפרים ואני ירנו היו מלאות עיפות: המשאות, הקשר עם "אנשי שלומנו" במשטח אלג'יר, פטי המסלול,

יכול לשמש-לו. מוצא להיחלץ מקהל-הסקרנים. "בחרתי צעיר" אפר"ל. "הנכרן אחר לעבר קצת למעני" "ברצון רפואי החלתי לחיות חממת לפי ההמלחה, לקרית, לישן, ואף לפי ראות עיני. והאגשים עמדו משתאם על הממחה-הבלתי ידע, הקדוה לבראק, ושבר לא העזו להפליע...

להצטקתם ולהרמת המוראל. וכך-אני שירה ליר סאלו-דה-פרובאנס (Salon de Provence), ששירת היום בה היתה: למה נחמנים כל-כך הרבה אנחנו אם כן, עברתי, עברתי מקומם למקום, לא הדישתי. לצעמי (כמעט) לבקר במויאונים וכתעוררות, אך לני לא היה שלם. יצאתי לשיחות מסוימת, לאחור מגמד ויצא דופן, יתנה אני מתמלגל מעיסוק. לעיסוק. ואפרים לחוזן: בוא סברו חוזתי, אפוא, וביקשתי אשרה לאלג'יזיית, והבטח שאקבלה בעד ימים אחרים. לא רציתי, להמרחק מאירופה מבלי לבקר את אבי, שהיה אז כפול-מקום מילאנו. כשפצרה המלחמה הוא היה בארץ, גם כל משפחתו, ושם לבדו-למקום פתחת-כרתי בהאשי של מילאנו. ב-1943, כשהחיים נעשו בלתי נסבלים, להודים.

נמלט לשווייץ. בתום המלחמה, קודם כל בא לארץ. בתואמה-שווא לא-שפ-לכהנתו עם האפשרות הראשונה, ושכנוי חברים בקיבוץ "קומוניסטי" - מונה, רב אחר מתחיו, שכור ורצוץ מחלואת המלחמה, נסע למילאנו לנוח ולנסות להסדיר את ענייניו.

להימצא קרוב אלי יחסית ולא לבקרו היה בעיני שטות, ועל כן ביקשתי לנסוע לאיטליה, על אף התנגדותם הנמרצת של החברים, שידעו כי האשרה לאלג'יר לא תאוור לכוא. לבי כאילו ניבא לי שזו ההזדמנות האחרונה לראות את אבא.

הורי חיו, כאמור, בכפר לא הרחק ממילאנו. לכפר נסעו ברכבת של חברה פרשית "רכבת נודד", שם קרה לי מקרה פועט, המשמש דוגמה של חוסר האחריות של המוסדות והפעילים בענייני תעודות ומסמכים - שנתיים אחרי חום המלחמה. בתגילי לחתונה הקטנה של "רבנות נודד", את מי אני רואה שם אם לא את נדיה כהן, מפעילת התנועה בתנוס. "מה את עושה פה?" סיפרה, שהחליטו לשגר אותה לכנס לשם התנועות החלוציות בצ'כוסלובקיה, והציגו לה דרכון שיאפשר לה להגיע לשם.

התנועות החלוציות בצ'כוסלובקיה, והציגו לה דרכון שיאפשר לה להגיע לשם. והנה מתברר שבדרכון זה היא לא מצליחה לשוב לחוגים, והיא תקועה במילאנו. ומתפשת מוצא.

כשהראתה לי את הדרכון, אפי כל צרותיה, קראתי לה תגית: את אשתו-לבי. הדרכונים של חברי הקיבוצים שהיו בתוקף, נספרו אז ל"מקסד", לשימוש בשקט הצורך, ובין אלה היה גם דרכונה של אשתי, וכן החחלכה-במילאנו בתורה ותר. ששמה כשם רכה של העיר, ושם אביה, מהננס ידע, איש מילאנו, מוכר מאתי. הביקור אצל אבא לא ארך זמן רב. נסיתי לעודדו, לא הכחתי כשינוי ניכר במצב בריאותו. כמה שגותיו הוא נפטר כעבור שבעות מעטים, ימים ספורים אחרי בואו לאלג'יר.

שובתי לפאריס והמתנתי לאשרה. ערב יום נסיעתי, קראתי במודעות שעומדת להיפתח תערוכתו של הגייד בראק (Braque), הראשונה אחרי המלחמה. הפעם החלשתי להפיר את נדד החחוחותי מתעורבות, ולנסות לראות כמו עיני יצירות של אחד מגאני מיני, שהכרתי-למי מרפודוקציות. התערוכה טרם נפתחה. מצאתי דלת פתוחה ונכנסתי. תלפית התמונת טרם הושלמה, אבל אנשים רבים צבאו סביב האמן, ולא חדלו מלהתקדד בשאלות וכדברי תנופי. בראק הושגה כי וכדרך הסתכלותי בתמונות, וחשב שאני

347

גארדאריה, וכן הלאה.

המראה היה ממועג. בלובה של צעיר גדולה, מאוחר אנשים מכל הגילאים, שכל הסוגים, שולכים בחוג, לחלק ענק של פושטי-ת, כאפס מעשה באי-סדר, בהרמת קול, ולא פעם גם בקטטות גמשי. המשתטה הכישה לעצום עין, ועצמה שתי עיניו (וחסונו עם ראש המשטרה-היו מצוינים) הם לא הסתפקו בהעלמה עין, אלא עוד לנו להמציא לעולם: לחם ומעט ירקוח), אבל המחזה היה בלתי נסבל, וכרוך היה להם כפי-שהיה ברור לנו, שהכחה למצוא פתרון מהיר ולסקל בהקדם האפשרי את האנשים מהמקום.

בתחילה קיוונו שהפתרון יבוא בדרך ה"נומלית", של אוניות המגיעות בזו אחר זו, יתפרשו-זמן-לספיקים-פתרון-הבנינים-האנושני, מתוך המציאות - דקמתה מתנה פליטים מסודר לחקופת זהמתנה, שאיש לא היה יכול לנבא פמה תישמר - התפתח מל המחזור המחודש של אמצעים. אפילו בתוך המסרת של עליה ב היינו בלמי לגאליים". המרכזים בפאריס וכוונא לא הקציבו לנו כספים. לכל היותר הסכימו, בעל כורחם, לשלוח עוד אוניה, "אם תאפשר הדבר...".

הגיונים, שחלקו היה, רב בהחזקת הפליטים באירופה, לא היה מסוגל, בסניפו האגליארי המצומצם, למעמסה בלתי צפויה וגדולה כל-כך. מוסדות הקהילה של אלג'יר הכיניו סירוב מוחלט לנבא לעזרה: "עניי עירד קוחמים", אמרו, "את אלה לא חזנו, אינו מסוגלים: אינו רוצים לתמוך בהם. שישונו לכיחוס".

הזחה גם מסוכנות-נוספת: אפרים ואני נמצאו בסכסוך חמור עם שולחנינו. מחלקת הנוער של הסוכנות-הפסיקה-את משברותינו, כטענה שנושלחנו לפעולה חינוכית בקרב הנוער, והנה, נודע להם שאנחנו עוסקים בעליה. הם אמרו שפנה לעליה ב, ואילו במרכז העליה טענו שאנחנו כחוקן-שליחיהם, ומהם כוונאי לא נקבל משכורות. מצבנו לא רק היה קשה, אלא גם משפיל-ימדי: שנינו, אפרים ואני, יושבים, קרועים דרך שכונת מקורית. ציירתי קריקטורה: שנינו, אפרים ואני, יושבים, קרועים ובלויים, בפינת רחוב של עיר מזרחית, ופושטים יד. שני ערבים נשואו-פנים-אומיים כולונו: "הבט איך דואגת מסוכנות היהודית לשליחיה?" שלחתי את הציור, בלי כל תוספת של הסברים. כעבור יומיים קיבלנו מברק, עם המשכורות ועם המלים: "הערבנו את חוש ההומור. קודח".

האמת היא, שהטענה שאנו פועלים בתפקידנו "הסופנתו" - עבודה בנעה - היתה מפורכת מיסודה. על אף ליסוקינו, הרבים בענייני-עליה, לא חזינו להמסור לעבודה החינוכית. התנועה החלוצית באלג'יר היתה קטנה אבל הפתחה בתחשי שהותנו שם, ואם לא הרבינו בהוצאות-כספיות ובשאלה-פעולות תנועתיות, הרי עצם שיחוסם של הנערים בעבודה בקרב המפעלים, בהקמת המחנה לכסופ של חבר הוקם מחנה אוהלים במחלקת-מהעיר, היה לו ערך חיוני רב. יתר על-כך: פעלנו בקרב הנוער המעמיליים, שהיה זקוק לחינוך ציוני, ומייד, יחד עם-המנועים ממשפחות אמידות של אלג'יר או של אוראן. במחנה העולים הוקם "גרעין הכשרה", שכלל בפעולותיו תרנויות עבודה ושמיירה, שיעורים, שיחות ומסיבות. אני עצמי עובתי את חדרי במלון, באגלי-היהודית-שבתו בקביעות במחנה, על מנת לתת את כל

המזון. הכעיה הקשה ביותר שנתחזה: כשיחידות לנו בדיוק מזו-המספר זמקספלי של אנשים שנעלה לדחוס באונייה, מה עלינו לעשות עם הנתחייסו ייצאו למקום הריבוי. האנשים רוכזו בשני-חלקים הרבים - אומני שהיו מחוסנים או רפמות לשעבר - לשם מיון ראשוני. הם שהו שם-לכך שעות אחדות, ועמה בחשיכה, פקעה סבלנותם. זכר אני איך עמתי נשען בלבי על אחת הדלתות, ולברי ההרעה שלי כבר מזמן לא נשמעו. הם ניסו לפרוץ החוצה דחפו את הדלת כמהלמות קוצרות. גבי ספם חלק לא מפותל מהמכות, אולם הבריה החזיק מעמד וזוהצטטם-לא-יצאנו-עוד-שפתחנו-להם, כשהגיעו המשאות.

העליה על המשאות נעשתה בדחוק וכהסטרדי גדולה בתושי-לחלל-צמקת. קללות, ככי של תינוקות. אבל משהחלו המלונות לנע, השחרר שקט מחללי. השעה עלינו לחצות את כל העיר אלג'יר לרחבה, אם כי-לא בהחלובת-הראשיים. השעה הייתה מאוחרת ואחרוני התוגגים נותרו בעיקר ברחובות וכלכרות המרכיבים, או שיירה מוזחה וזה עלולה היתה לעורר חשדות. הסברנו לאנשים מה גדולה הפכנה והם הצליחו להבלג על התגרשותם. לא קל לחאר את גודל המאמץ שנדרש לכך, כי מעטים ידעו עם מי עלו על כל לשאוף. לדוב, לא היה ברור אם בני משפחה אחת נמצאים כולם בין הנוסעים, או שמא משהו לא הספיק לעלות. וככל זאת, הם שמרו על השקט והשיירה הגיעה לשפת הים ללא תקלות.

אחרי ההפלגה, המברק שאחדים (אינוי זכר בדיוק כמה) באמת לא הגיעו כלל לאונייה, ונאלצו להכות להפלגה הבאה. כמותם גם כמה עשרות-אנשים, שנפסלו ככה קרם וכלל לא הגיעו לשפת הים. הרידה לסיירות בוצעה בסדר מופתי יחסית. אחריו עמנו במים, כדי להוציא את הסיירות העמוסות מהשטח הזרוד עד מעבר לקו שבירת הגלים. פתאום הגשתי שבכיס האחורי של מנכסי נמצאת חבילה של ניירות: היו אלה שטרות-כסף בסך של יותר ממליון פראנקים פרפתיים (!). כיון שאני קצת גבתי מאפרים, הוא הכניס אותם לשם, בתקווה שלא יירטבו, או שבה להגדיל.

הפלגה זאת, השנייה מאפריקה, התחלה, באופן כללי, בצורה מניחה את-הדעת. בהחשוב בתנאים האומיים. לנו היא שימשה לקח חשוב להפלגות נוספות, אלו ציפנו. הכינונו שמן הנמנע לרכז את העולים במחנה, במקום מבודד. הכינונו לצורך לחרג את הפלגה, כשהאנשים מסוררים לפי משפחות. זלפי קבוצות, עם ספסף סידורי וטימני זיכר. וכאמת, כאשר סוף-סוף הגיעה האניה הבאה - וכמה ז'יא בוששה-לכוא - התבצעה מלאכת הגישה אליה בסדר למעט צבאי. אך לא אקדים את המאחר.



העלֵבֵתִי: הפלתינא לא שפתיא לא יהיה מופת. באלג'יריה, חסר ליל גם יחס שלֵבֵבֵתִי אל המלפילים, כמו־גם אל יהיה המקום לכולל. צר לי לומר כך על אדם שאיננו עורבין והימים, ושבוֹלֵדֵי: פעל 'מתן' מניעים: שהורים ופהמתלבות ומסירות, אולם במקום הזה, בהפקיד הזה, הוא לא התאים כלל.

הפוליטיה העמדת את עצמי לרשותי, ונכחו לי מבחנים קשים. בוצעו את אר־הדיקטורה של שפתו אצל כן־שיית־האלג'יריא־למשל: יוצג הג'ניט) היה מצורה: 'אמר לו שהוא חמור', שלא יבלבל את המוח, 'ומשהיה־חש שהחמורגום של־מרכך את דרכיו, הוסיף: "אל תפחד, תגיד לי, גמדי־לי." כעבור עוד שבעה חודשי־עסק. מצבנו לא שופר באופן משמעותי, אבל לפחות ידענו בוודאות שהאווירה בוא תבוא (לא בדרך־מתן) והיתה הגשת הקלה.

בסוף חודש אגוסט נרמה היה שהגענו לנקודת השפל. שיחת הטלפון הקודמת עם פאריש הביאו אכזבה אחר אכזבה. אין שום סיכוי של הפלגה קרובה, להיפך. נעזמו קשיים חדשים כל יום. בשיחות אלה השתמשנו בשפת סמית' (שקופה למדי): האווירה היתה 'סבתא'. ומה, מפאריס מספרים שהבטחתי לא מוכל לנסוע, כי־סברה לגל. כעבור ימים אחדים־חלטה בולקת־ריאות: לא הספיקה להבייא, קיבלה התקף לב. תקלה אחרונה זו (ככל הנראה, קלקול במנוע) היתה החמורה מכולן, והתחלנו לחשוש שהוקרה החביבה והמסכנה לא תתגבר עליה לעולם.

אגב, אמעני היתה 'מהחתיים' אלה לא הולכו, שולל את אלה שגנהגה לצורתן לשיחותינו. קולה של טלפוניסטת מפאריס הפסיק פעם את דיבורנו בשאלה: "באיז שפה אתם מדברים?" עניתי: "בצרית". וקול מפאריס - הפעם בעברית רהוטה: "את זה אולי תספרו לסבתא?"

מלבד הכשרות הרעה על האווירה, באה זחורה: הדרדשה משם: החזקו את האנשים, אל תתנו להם להמפור ולהסתובב בעיר. זוכר אני את היום השחור מכולם - והיו ימים שחורים להוב, וכאתם ימים גם נודע לי על מוחו של אבי ז'יל - והוא היוס כאשר מח תינוק:מבני העולים. יהוא־מח מרעב, מהונחה, לא ממלהג, כפי־שיכולתי לראות כמו עיני. היה זה רגע־נורא עבורי. בפעם הראשונה החלתי לפקפק - לא בכוחנו וכוסינו (חמדו לעת־מה אלים הם, אך חשבתי: שהעשה דגוללה מובעת מאתנו לנסות הכל), אלא בעצם צידוק מעשינו. לימודי הרפואה שלי הוספו לרצף האשמה: אני, האמנר־לשפל ולהבויא, גורם בעקיצתו למתו של זינוק!

פנינו לדי־ל' פלפטי (Moatti), רופא־יהודי מהיודעים בעיר. הדיגענו שאין כוונתנו לשכנעו בנימוקים ציוניים, אלא אנו מדברים אל לבו כאדם וכבעל מקצוע. היענותו היתה מיידית ומלאה. זהו לא הספיק־וכך שלקוח איתו גבירות מהקהילה, בעלות ידע בחובשות, והקים איתן מרפאה 'במתח', ואפילו־אהל מיוחד לילנוקות, אלא דרש שבני־עם עוד סטודנטים אחרים, יבואו לתפוך תעלות בינו ולהמקין במי־שימוש במתנה.

והחליטה אז תקופה מורה, שבוֹכורנו מצטיירת כממשכת לא־ד־סוף, אך למעשה

מריצי לאנשין, וכפרט לנרטר שבו.

נשוב לעניין הכספים. גם אם המוסדות לא סייעו לנו, אין זה אומר שלא הצלחנו לאסוף פה ושם סכומים מסוימים. קיבלנו כספים מהג'ניט, וכמו נגענו לקניית אוהלים לייכנו האנשים באזור הפרי, עם אפשרות למיינם ולהשפיע עליהם, זה במשמעותו נתן בהכשרה לקראת חייהם באר־ק־שיראל. האוהלים היו־מקודעים וכלויים ומקומה סתם בשדה, כלי כל ניכוש־עשבים או ייסור האדמה. ממילא, התנאים היו כה גרועים, האוכל־כל־כך דל, קהצפופה כה רבה, שיכולנו רק לקוות שהגואל, בצורת אוניה כלשהי, ולוא אף קטנותה ורעותה, לא יאחר לבוא.

בניתיים הגיעו שלילת נוסף מטעם עליה ב. יחד עם, כשהייתי בעיר, היינו נגזשים בניתיים קיץ־לחוד קיץ־מקרב־לעצב־העליה: "שישמש לנו בנינו משרד, שם רשמנו ביקור־לחוד קיץ־לחוד קיץ־מקרב־לעצב־העליה".

את הבאים, ניסינו למצוא ביניהם אנשים המתאימים להיות אחראים לקבוצתם, לאוכל, למשמעת מינימלית. כדי לתאר את אווירת ה'מיסוד' הזה, די לקחת לשכת סעד־כלשהי בעיירת פתוח בארץ, בימים קשים במיוחד. המחוז הירדנים של צעקוה, אוימים יאוש - לא היו שונים. אך יכולתנו להיענות לתביעות ולדרישות היתה אפסית ממש. כי מאחורינו לא עמד שום מוסד מוכר. ואשר למשטרה, בודאי לא יכולנו לפנות אליה, מאחר שברוב חסדה כבר־הסכימה "לא לראות ולא לדעת".

השליח הנוסף התגלה במהרה כמיותר. הוא היה בחור טוב, חבר קיבוץ ואיש תנועה, אבל חסרו לו כל הכישורים לעבודה מסוג זה: לא ידע שפת, לא היה לו כל מושג על יהודים 'כאלה', והוא נרמע ממש בפניהם. לא עברו ימים רבים והוא התייאש וחזר כמעט לחלוטין להשתתף בצרותינו. אך לפני כן, הוא עשה מעשה שהשפיע רבות על התפתחות העניינים: הוא כבד למוסדות עליה ב' דו"ח על המצב עם חיזור כולל של הסבל של האנשים ושם־הסכנות האורבות להם. עד כה התיי מוכרים כשליחים לעליה, והתלהבותנו לכתובת דו"ח זה היה מן המפורסמות.

מעולם לא דאגנו לדבר אלמנטרי זה. והנה, בימים האלה הגיע אלינו יאני (אבידוב), שליח־עליה ב', ששוגר לאלג'יריה במסלה לקדם את העניינים, קיבלנו אותו בשמחה רבה. עד כה היתה פעילותנו בשוק העליה בבחינת "עסק פרטי" שלנו. היא לא קיבלה אישור רשמי כמוסדות ההגירה והתלו זהה ככה מנשוא: 'שליח לכל ניסיון ומעמד פירוש היה שינוי עצום לסיפוי צורה לספיקה, אפשרות של ארגון האנשים עד הפלגתם, ומעל לכל - הכשרה שאין עדיין עול הפלגה, שהתחלנו לפקפק בה.

שהמתנו לא האריכה ימים. השליח התיישב במלון מפור, ובימים הראשונים לא עשה כמעט דבר. נימקין היו, בכריכל, פוליטיים: אין להשאיר מפל חשוכה כה רבה אתם (אפרים) בעל נטיות מובהקות לסייע ב' אין לתמוך, באמצעות העליה, בתחילת תוציית המוגדרת, למעשה, לקיבוץ המאוחד - וכיוצא באלה, תירדנים מתירוצים שונים.

כעבור ימים אחדים ניגש לעבודה, אבל המשיך לטעון ש'ככה אי אפשר'. האמת היא שהוא הרגיש שבלעדינו אנו יכול לעשות כלום. הוא לא דיבר צרפתיים.

במאחר נצטרך לשאוב את אלגאריה ולשקב לבתנו. אבל אחת, כלי ספק, חזורה לארץ. המלשנו שמתוכנן לספר לך על מצבם של יהודי מדינת. ואחת המסור לאישים ולמסדיהם בארץ. שידעו ולא ישכחו אותנו."

זאת זאת אתם שומע אותנו, בשדות פתוחים אלה, מלבד הפליטים האחרים. הודעים כמובן את צרות היהודים?"

אבל נראה שצלי הפחד של דרישות עתידיות יומין, רדת אחריהם עד לפניה התחקה האת, ולא הירשה להם לגלות את מערכתם שלא בהנאן השאינו גמורה. וכך באהל

החשך, העיביר בפני בנה אחרי זה, מתהוות של ספורים מהרזים על עלבנות ופחו ועריצות, וסתם המעלות, בחלש. מום מנהגים משפליים, המקובלים מזה וזיות בחלק בלתי-בני-עצמם המהפכה באחת תצויים בהתאם שמהפכה ערה

למעבר שני אנשים, אם עובר אורח יהודי לא יסגת לאמצע הרחוב כדי לפנות דרך לעברי הכא ממולו, ובטעות יוז לצד הבית או הקוץ. יחשב הדבר לעלבון בלתי

נמבל, הראוי לעונש מוות או ספור מהעיר, פאס (Fess): מצבם של היהודים היה של אורחים, ממרגה שלישית. אורחים כמלא הזכויות היו אלה של מעצמה

הפרוטקטוראט, צרפת, וכל בעל דרכון של מעצמה מוכרת. אחוז לא גדול של יהודי מהיקו השיג מעמד זה. בדרגה שניה של אורחות היו המקומיים, קרי, הערבים, עם

מידה של עצמאות בחסותו של הסולן. היהודים נחשבו "עתיני הסולן", כלומר חסדי כל מעמד חוקי. כמובן, במהוצאת השנים נמצאו ערבים ותחבולות כדי לסדר

עניינים ולהחמיר על המחול החוקי. לרוב במהיפה העתקה והבדקה של שדה. אבל לא פעם היו מקורים ליהודים שרק בחסד. הם ממשויים לחיות ולנהל את

עסקיהם במרוקו. והנה דוגמא אחת מנהיבות: ערבי אחד המערב עם חברו שיקח מדודי פלוני שני חטים השייכים לו. כלי שגם משפט וכלי שום מאמץ. חסיו עם

הקארי המקומי היו כה טובים, שהא שבע אותו לא להסכים לשום הצעת שוחד מצד הרבה, וההיספיקי. ליהודי לא הותרה אפשרות להבוא את. בכרו לביח-משפט צופתי

וללהלכותו של בית-הדין הירבני לא היה חוקי לגבי בני עדות אחרות. ספור כזה יקבל היה להיות גם קעיר אחד. פני לקבלתה "המודינית" כה לא התגבשה

מסורת של יחסים עם היהודים. התקשרויות השגאה הכי-חיתית היו ספוגניות וללא אפליה מקינות.

לא כל היספוקים-חברים לי, ואיני יודע אם כל מה שסופר לי היה אמת, ואם הפכה בקיין את חובת הדוגמאות-שספנו לי. בורה לי מעל לכל ספק, שהיה בספוריהם צליל מוכר-עתיק יומין, החוצה בשוניים קלים לאורך כל ההיסטוריה

ההתרחית: סיפור האטימולוגיה.

פעמים רבות נאמר שכביכול לא היתה אישישיות בארצות ערב, עד אשר קמו הציונות, וכמוצאה מנה צמח גל של גאווה ערבית שראתה את האויב בציוני, אך לא בהודי ישלתי שאיתו חין בשלותו וכידות מאות בשנים. אנג'ל סוד לחיאת פשטי ומסלף זה. נכון שלעמח פוטגורמים-באוקראינה ודרישות אחרות, שלא לדבר על השואה, מחוריהם מעשי האטימולוגיה של הארצות המוסלמיות. נכון

לא ארכה יותר מחודשים וחצי אנשים-חדשים המשיכו להגיע, שפגשו שיפון, אבל "כוכב העליון" לא התמלאה כחמש יולי. או שהפליטים מצאו-פיתרון אתר, או שלמדו לא לשהות שם בשעות היום-כי היה המקומות המתנה היו מוגבלים, כל האותלים מלאו עד אפס מקום, ובעיית האספקה של המזון היתה קשה ביותר. כל

התקופה, כאמר, חרוטה בזכרוננו כקיי גדול, יציב, ללא תמורות ושינויים. לכל היותר, מה שיכול לקרות היה עוד איזה אסון נוסף ובלתי צפוי.

יום אחד, למשל, זמשיית, שסיפקה להם למנה העוליים, נכנסה למחסום רכבת, עקרה את עמדיי והתנגשה עם קטר שהגיע באותה שעה. בנס לא היו נפגעים. קשור

בזאתה, אבל הנזק היה גדול. יתר על כן, הלחם לא היה לפי התלשים כחוק, והמשאית עצמה-לא היתה "כשרה" כל עיקר. ציפיתו בחודה לפשט, שבו לא היה

לנו מה להגיד להגמנתו. לבסוף (כחודאי בשוחד, אם כי שכחתי אודי ומהי) בוסלה התביעה. אך זאת יעצנו: מהיום לא נוכל לסמוך על עזרת המשטרה האליגראת.

מתחנה את דומבל יותר מדי מעטה, עלינו להיות "ילדים טובים" ושקטים מאד. עד יום היעלמותנו מן המדינה, ובינתיים, כל עוד מוג האוויר היסודי-כינוי הנוח לעיוננו

כל עוד ניתן לנו להביא להם ועדשים להונה העוליים, נצליח להתחזק קצת.

תפקידי היה אחד ויחיד: להשתדל שהאנשים לא יעזבו את המחנה, לשמור על דמם המוראל שלום, למנוע התפוררות הגרעין "החלוצי" שהוקם במחנה, במטרה

לגבש סביבו את המשפחות, לשמש דוגמה של חיים משותפים ועיון הקדמה לחיים העמידים בארץ-ישראל. ראיתי רק דרך אחת להשגת מטרה זאת: שיצב קבע

במחנה, יחד איתם ובדיקו באותם התנאים, ואכן, שכבתי באוהל על האספה (מי בכלל חלם על מיטומי) וקיוויתי לשיפור המצב.

החתיכותי בפני האנשים שעם בוא החגים, כטרם הגממים הראשינים, תבואה האונית ויבואה-קמץ לתל-אחיהם, דבר שהיה היסור על שמי-דממתי אצלם. ובאמת,

מה גדולה היתה טעתי! בא ראש השנה, עבר יום הכיפורים, וגם סוכות-הגניע, ואנחנו עדיין תקועים במחנה. באוגשמי עזף והגבירו את סכלם של האנשים עשרת

מונים. הלצב היה קשה במיוחד בשבתות. הכחורים, שחוסר העישון הגפיר את עצבתם, היו מתפרצים במריבות וקטשות, שנלקו בדרגע, וגם שיככו די מהר.

הייתי שזכב-באוהל, ופתאום הייתי שומע את הקריאה היתועה: דקטוריו, דקטוריו! לא העלמתי מהם את מוארי, כי זה עזר לי לפקת על המצב הכריזאיתי, וגם יצר

"ליסטנס", אשר ישיבתי אותם באותם התנאים העלויים, היתה עלולה לשיקשק "ליסטנס", אשר ישיבתי אותם באותם התנאים העלויים, היתה עלולה לשיקשק

לגמלי, הייתי רץ, משכני שלום בין הניצים, לא פעם מטפל בפציעות סכין, ואפילו בנשיכות שנינים. לדעתי היה חטא העישון בשבת פחות מוטא ההתנגשויות

האלמות האלה, אך מעולם לא גיליתי להם את מחשבת הפעירה שלי. פעם באה הקריאה "דקטוריו" בלחש, באמצע הלילה. "מה קרה?" "ישנם אנשים שרוצים לזכר אימת ענייני חשוכ." "למה עכשיו הלוא אני נמצא מאן פל היום תמיד לרשותכם." לא, אמר, הכעיה עדינה מדי ורוצים להעלותה-בסתר. הליתי לאוהל אחר, השרתי בתשכת, שם ישבה ועדה של אנשים בגיל העמידה, והה היה דברם אלי: "אנחנו רואים שאין כבר כל סיכוי שתבוא אוניה אחרת. במקום או

כיסא זה לא נוצר כדי לעמוד על האדמה אלא על רצפה בתוך בית. יציבתו בתנאים שדה ובגיל-גילוי-המנופול-היה מפקפקת. תודתי היתה גדולה, ביישבי במרומים אבל כל פעם התפעלותי מחיש מלשונם של "המתחזים" מול-זיהום ובטחון ידם. בראשונה לא יצעתי שהסנדק וכאן למחנה מיוחדת. בערב, אחרי בריית מילה חבילה קטנה ומזוהה, שלא יכולתי מיד לעמוד על טבעה, עד שהבנתי: העורלה של התניקו היא הונגבה לביסי מבלי שארזיש, טגולה למול טוב ולבריאות.

ההוגים היסטוריים אינם אחידים אך התעניינות האנשים ממצבם המעורפל ומטבלותיהם הם היקומו-בתכונתם באותו מרכזי, קישטו אותו, השיגו ספרי תורה ושפורתם, והיו עסוקים בענוניותיהם - וב"כוחות" הקלאסיים שבכל ריכוז יהודי מצוי. על-הבחינה-האחרונה-שכדאי.

אולם משעבר סוכות ושום אנויה לא נראתה באופק. החלו להתייבש. היו גם רינגנים וריטונים, שהם הרטעו, שהורבאו לשם בהכנתו-שזוא, ומישהו מוצל אותם. אפילו נוכחותי-בהנכם היסברה כמנונת להטעיה, אם כי לא ידעו להסביר כיצד היא פועלת, ולטובת מי.

אני מצויד הייתי נתון סקרירות על מצב העליה, ומנסה להסביר את הלישים הגדולים של כל המכצע, ועם זאת ההחלטה החלושה לדאוג גם להם, אם כי פליטי השואה באירופה, הממזינים-בידורים ובמתנות מאז סיום המלחמה, קודמים בתור. לא יכולתי לגלות להם שלנו, באפריקה, נוסף לאחוזנה קושי גדול: הדיוויזיה הבריטית המוצננת - "כילדיות" המפורסמת, הממזינים לציד אוניות ציניות, כדי שלתה חלק מחייליה לאגרייה, משנודיע שגם משם יוצאות אוניות ציניות, כדי למנוע נסיון של הפלגות נוספות.

מטבוח חדשה זו הייתה אחתנו להרחיב את כטיס פעולתנו, לתפש מקומות הפלגה נסתרים ובטוחים יותר, ולהפש אנשים המסוגלים לקיים קשר סולי עם האוונות בעוד כיום הפחתה. זמי הם האנשים בעלי כישורים נוכחות לפעולות בלתי-תוקנות מסוג זה, אם לא מברורים מקצועיים ובני "הפעלים" החתומים, המנסים בהתחמקות ורפתקאות.

מכאן אותם האנשים שכאנו איתם כמגע באותם ימים וכוך לי אחד שנראה כאילו יצא מאחז מסרטי-הנגסטרים בשקאנו של שנת ה-30. אפילו המגזעת שעל ראשו היתה-לפי אופנת אל קאפונה, נמגונב-איתו באחת מפונדולי הנפל (גם הקצע היה צריך להיות בהחלט למסורה). האולירה היתה כה מפוקפקת, שהכל נראה לי בלתי מצאותי. כלום לא חסתי: המכינים המגנצות פתאום פלטים, כוסות הכורה ה"חמלקות" על אבי הדלפק, המבטים האלקטרוניים... התמונה היתה כליל "היאליסטית" שנראתה מלאכותית ומסולפת.

ה"צגנסטר" שלנו לא המסים מייד להצטננה. היות ומה שביקשנו ממנו היה "עניין יחודי", הוא רצה קודם כל להלנתע באיך הזקנה. לא יאמנו: פושע זה, גדול, שמן, גם ומאמר פנים, היה מלא ריאת כבוד לאמן, ורחש לה הערצה והכנעה לאין גבול. הוא נכנס לחדר כילד מבויש, הפך לכבשה תמה. לפני שהציג את מברקשן, התכופף

שויו, בעיקר במאה הזאת תקופות ארוכות של שקט יחסי - הזיבה-יחול בגילי מצטנן הקולוניאלי וכוון קדימתן של המצמנות השוללות מאשר- בגלל יצוגים הטוב של בני המקום. אולם סיפורים אלה גילו-שבתור משרכה ה"חסדים" היומיומיים, הבלעדי העמקה של האוכלוסיה הערבית, בשמירה הקפדנית של אפליית ומנהגי כיוון שלטון בפניה אנטישמיות ארסית ומורשת. היתה פחות או יותר, אפשר לומר על כל ארצות האסלאם. הנה, דוקא במרוקו, המתגאה בטולדותה ותרבות-לבה בלטו כל הסממנים של קיפוח ופון, של הוכח לבוש מבדיל ומעליב וכדומה.

שיחה לילה זאת היתה אולם החוליות-המדיניות והמדיניות בחיי וכלי פעם כשאני שומע משפטים מהסוג: "אם לא נקבל דירה נשוב למרוקו, שם היה לנו כבוד", "הסלסון הגן עלינו, לא כמו הממשלה כאן, שלא מחשבת בנוי", וכוונת כאלה - עולה בוכרני השיחה של אותו לילה: דברי אנשים מפורסמים, משפיעים, החיים בעל קיפוח תמדי, הרואים בישנו העברי בארץ - על אף שאין כוחו לשלוח אותה להצלחה - את המשיע האחד והיחיד.

תצלום אחד ברד נשומר אצלי מהמחנה של באדאק (Badak): קבוצת צעירים בגילם ובנות עם טוריות ואיחם: "הגלעין", תמונה "חלוצית" מובהקת, כפולות של גיבורים, בחיובים של "מגשימים", אכן, לא רק בטלה יצחה במחנה. התאוננו, עברתי, היתה כעין "הכשרה", שמשרתה העיקרית נקיון המחנה וניקון המים: אך היא שאפה גם ליותר מזה, לגידול כמה ירקות להנות הילדים והקנים, לסדר יום קבוע עם זמנים לארוחות ולפעילות ולשימורה על המרדל.

אחד אחד ניבטים מתוך תמצולם הדדתי הנה פרצופים גלויים וקרים, ואני כולל להביק להם שמ, להעלות קווי-אופי ותכונות... לא היו במחנה רקי סבל ומחסור ואמונת מפלות ויאוש: היו גם להט וטורח נערים רשמה. הנה משה, "ה"אשכנזי" החרדי שבהבורה: מתור פריזאי שכל משפחתו אבדה בשואה, שנתן לי במחנה ספר שיירים של פול ואלרי, שזרחה מדפיו המדפסים, היו בו רפים שמשה העתיק לבחב ידו הנקי בסבלנות עצומה, להשלמת האוסף של השיירים האהובים עלי, שאול-בידו להשיג, הנה דואן, ש"לאה עצמו ניצג של הקהילה העתיקה והגדולה של מלאכש ורצה להוכיח - ואכן הוכיח בהתנהגותו ובדוכוריו - שזאת היתה המרקאציה האוטנטית, האצילה, הכלתי מנוונת הנה פרנסתו ויצתו וגילו ודלתי...

גשמי הזעף הקימו מאד לרדת באותה שנה. האוחלים התמטשו הובם, פל השטת, למרות העפדות שעשינו, הפך לכיפה, וכוך אחד-נראה ה"אשכנזי" במקום כבלתי אפשרית. אך מקימים מחנה חדשי אפנה במה והלוא מדובר בעיר ימים ספורים (כך קיוונו, כך רצינו לקוות)... השמש ה"סי-תכונה" הברוכה פתחה לנו את הבעיה: כעבור שעות אחדות יבשה האדמה, והאוהלים הקמו מחליש. הורים שבו למסלולם.

היו גם חגים ושמחות. בכרימת-המילה זכיתי תמדי לכבד להיכחד לסנדק לילה הנליל. היה במחנה כיסא מיוחד, להיש עתיק יומין, שאיני יודע אך האלגרי לאוהלינו, כיסא המיעד לכריית-עילה. הוא היה בצבע ולקרק-אפור, עם פיתוח-על וגבוה מאד, כדי שהתניק, השוכב על כרלי סנדקו, יהיה בגובה חזונו של הלוהלל



לא המלכות יתר על המידה. לא רציתי להסתכך עם המשטרה. בדרך דתית לצי  
שאת האשלים יחזירו ללא נקיטת אמצעים נגדם, כי מאחר שהפליגים גבלתי לגאליתי  
במנהג הם לא יוחזקו. כעבור ימינים השלשונות הצרפתיים, משנודע ליכם על האוניה,  
לא נכחו להלשיות את המפלגה כלפי האנגלים, אולם מצידם לא היה כל כוונה  
להכביד על המפעלים. אבל אותי, נחמד זר, ומן הסתם מארגוני העסק כולו, חייבים  
היו לאסור, אם כי, כנראה לא השתדקו לזה במיוחד. זאת ידעתי, משום שכולייתי  
לון המקום היה קולו פרוח.

לא מילד המתחתי מהחוק. רציתי קודם לדעת קצת יותר על המתרחש, ואם יש לי  
מה לעשות, אבל במהרה התברר לי שכדאי לזנו משם. המברים שנפגעו צייתי היו  
פאנתה דער עגלך. לאסתמלק מניב את מעיזבל המלכית באליהראגה הצעל לתלנת  
אלי, והתחננו לנוע צפונה קודם בזולת, ואחריו על הכביש. מזל פגע נראו  
מאתרניו האורות של אשוסכוס, משערה שיהיה מחזור קבוצה פליטים העירה, ואו  
היינו קופצים לתעלה שבציד הכביש ומסתתרים שם עד שהאשוסכוס יעבור.  
המשתק מצא חן בעיני חברי הצעיר שקרא בשמחה: זה כמו ב"ד"וסטאנס", כמו  
שוראה בודאי. בסרטי מלחמה מלאי "אקשיו" איך התפלגאתי על השקט הנפשי שלי.  
אומנם ידעתי שלא אורבת לי סכנה של ממש, לכל היותר איניעצמות וסיכונים -  
כאן וכאפע לעומת כשלוף ההפלגה והנאציות. אולם המצב היה חדש כשכילי -  
נודד, בודד כלילה, על כביש אפריקני - הפתיעה אותי המחשבה, עד מה יותר  
נרגש הייתי בבחינת הבלידה.

אחרי האוטובוסים המקורב אלינו כהיחננו בחוד כפר, ביז קירות ולבנים, ללא תעלה  
להצלתנו. נכנסנו לבית ערבי, ובחצר התנפלו עלינו כלבים, נפחידים פי כמה מז  
המשטר. אבל גם משם יצאנו בשלום.  
האורות הכאים מצאו אותנו לכפר אחר, והפעם ללא שער או דלת או נקרה.  
אמרתי: זהו והמתנה למאסר. אבל הייתה זאת מבויחתי של רציג הנצוינס, שלא רצה  
לתפסד את מחדה ה"עליה", וכעת חול הביתה, כמוכן, מאוכזב.  
הוא הציע לנו "טרופ", וכרצון רב נענינו. היינו עדיין רחוקים קילומטרים אחדים  
ממבואת אלג'יר.

כברת שכבתו נודדתי מידי. קשתהערודרה, התפלאתי לגלות שחשך בחוץ: הלוא  
השחר כמעט הגל לשלשכתך לישון. איך אפשר האמה היא שישנה שנו "סכרבים"  
שלילום של הלשעו, אחרי כל המתחים המאמצים של היממה הקודמת.  
עמה נודדה לי רק משימה אחת, ואחרת מחללי לראות את שליחתי בגמורה.  
נדרתי נדר שלא אשוב הביתה מבלי לראות, ולוא רואה חטופה, את מרדוק. מה הערד  
לשענתי שעיקר בעיית יהודי אפריקה הצפונית הוא במרדוק, הריכה הגדול והעתיק  
של יהודים ביבשה אפריקה, אם לא אכסס אותה על נסיון אישי וישירי כפון, ידוב  
באי המתח הדי יצאי מרדוק, אדם יסובתי חודשים ארוכים ולמדתי להלירם, למדתי  
את תכולותיהם המיוחדות (המיוחדות והשולליות) המבדלות אותם משאר העדות  
במגרב. דברים רבים התבררו לנו מאז שליחתינו הקודמת; כאשר "הדתה"  
לראשונה את בעייתם: חק מריבורחננו העמוקה יותר, ידענו עתה כי יציאתם של

ללשק את ידה של הקשישה, הלבשה במלבושת המסורתית של יהודי אלג'יר;  
תשובה האם הייתה חיונית, את נמקיה לא הבנתי, כי השיחה התנהלה בערביה  
אבל ברור היה מחוכו וכריה לעצמי לעשות זאת.  
מייד הוא ניגש לעברתי, במדך ובכשולו, ויכלינו לסמוך עליו. אם קרחה תקלה,  
ובוא האוניה נחלה על-ידי הכריטיים בטנים התקובה לחות הייתה זו תוצאה של מזל  
בייש ושל מקריות, וכו' ובשפתיו לא הייתה כל אשמה.

מצבנו השתנה מן הקצה אל הקצה. סוד-סוד היה לנו תאריך, ויכלנו לדבר עם  
האנשים בשפה יותר ברורה, ולא בהבטחות מעורפלות, שמיים ליום אבדו את  
אמינותן. כמוכן, לא הגענו עד כדי לגלות להם את האורח המדויק: זה היה עלול  
ליצור התרגשות ומתח, שודי כוחה מקשיים על ניתול הכרכים, אבל הם הגישו

יפה שהפעם משהו משיי הולך וקרוב, ומצב רוחם השתנה ליל.  
הפעולה הראשונה הייתה חיסול המתנה. בלא הכי האוהלים המתנקים כמעט לא  
היו שימוליים, אחרי סופות הסתיו העזות. חק מזה, ריחוקו של המתנה מדעיר  
ומהכבישים הראשיים לא המאים ליציאה מסודרת של מאות אנשים.  
רתב בעל שתי קומות וחצר גדולה, ואפילו מים ושיירותים, הכל היה במצב של עזובה  
ולבלור, אולם נלצנו עובדה זו כדי להלטיק את האנשים ולמנוע ככל האפשר את  
העצבנות של המתנה באפס מעשה. אמרנו שכדאי להם להכין תאון ידיר נעלימים  
ואנושיים, אפילו אם רק לזמן קצר.

יחד עם עברדות הנקיון, קבענו צידן מדויק של המקום של כל אחד ואחד: כל  
משפחה, כל קבוצה מבריים מאותה עיר, היו מסומנים במספר סידורי ולמלו הטוב את  
מקומם. או יוכלו להתחיל בתרגילי היציאה, פעמים אחדות חודרנו על התרגיל: ניתו  
אות אותקה, האחרים לכל קבוצה התייצבו במקומות הקבועים, קראנו את מספרי  
הכאים בתור, וכל קבוצה ניגשה למקום שאמורה הייתה להיות המשאית שלה, ואיש  
לא "עלה" כביכול עליה, עד שניחנה הרשות.  
היום הגדול הגיע. פינוי המתנה התבצע בצורה חלקה ושקטה, כמו חזרה נוספת  
של התרגול הרומי. המשתתפות עלו על המשאיות בזו אחר זו, בסדר הבעליות  
כיצואים לטיול של חג. איזה שינוי מהמנוח האפיקולפסית של העליות הקודמות  
אני יצאתי אחלול. סגרת את הקיטנה, לאחל שואגות לולא שאיש לא נחלח  
שהכלילה לא נשכחה. לשנהגתי לחות, כ-15 קילומטר מאלג'יר מלודים, הוגשתי מייד  
שתקלה גדולה קרחה והכל אבוד.

מישהו הדיע על כוא האוניה. כוחות רבים של המשטרה סגרו את האזור המיועד  
להפלגה. רק סירה אחת הספיקה לצאת אל האוניה, עם מספר ועום של עלים  
בחובה, וניתנה ההוראה לאוניה הדיקה כמעט להפליג. השוטרים סגרו כל גישה  
לסירות.  
אנשינו האומללים ישבו בחולות, מחישים, מאוכזבים, בעלטה כמעט גמורה. רק  
הכהוב הפסדים שעל האוטובוסים של המשטרה - כל הזמן הוסיפו להגיע חודשיים  
והוסיפו על ההרגשה של מצור מלא - רק אורחיהם פילחו את החשיכה.

למחלתו, אבל נאמר לי שהיו זיווקא מקרבים דאזנהובים, ואחת אפילו מאותו יום. כיצד האת הצעיר יישם על הנייר ציפה שהגדרוהיה אומר לו במלים, איר עליה פתם לשלב הודעות מלאה כל-כך עם שמירה מדויקת על האופי האוניברסאלי של צל אחד - זה מעל להבנתו.

יצאתי מביתם לא כמלי שבא במגע עם אסון ממריר, אלא מתפעל ומשחרר. ילי אוראל ונדורים לי עם משום שקראתי שם ספר שיצא אז לאור, "הדבר" של אלבר קאמי (Albert Camus), שממקום בעיר אוראל ומתאר בצורה נפלאה את היצור והמוקפה של העיר הזאת:

ישוב ללכת, לכינון מלוקק, אגידה היא עיר והגבול, ליד האשנב לכדיקת הודרכונים האש שלפני בחור, ערוב נמוך קומת, לא מצא חן בעיני השוטף והבוקר. אחרתיו דוכרים קצרים, קרה דבר עיוותה: הקור ליד האשנב "צפתה" (כנראה, דלת מסורתי) יד יצאה ממנו, מפשה את והיעזאיש המסכן ומשכה אותו פנימה. מאן לא ראיתי אותו עוד. קל להאר מה עבר בתוכי, בעל דרכון "מתוצרת עצמית", אבל דרכוני נמצא כשר, ולבדתי.

בשעות המעטות שהייתי באגודה חיפשתי יהודים. ומצאתי אותם נפתחים ומבוהלים. זמן לא רב לפני בואי היה שם כעין פוגרום \* אינני יודע כמה אנשים נפגעו או נהרגו, כמה חנויות נכוזו (שמע המאורעות הגיע אלינו לאליגיר במטושטש), וזם היו עדיין בצל החרב החלילה על צווארם. מכל הערים שראיתי בחיי, מאחרי אגודה הפי אפקרונת, ברחובותיה נראו רחוקים, מוכרי שטיחים מעשה ידיהם, הבאים מפנים הארץ ומרכיזיה נראו רחוקים, מוכרי שטיחים המגולוחים, פרט לקבוצת שערות אלוותה באמצע, המלוצות בפקעת עגלגלה, העידו מה רב המרחק מאירופה, מהעולם המודרני.

ישנן בלכתם לפנות בוקר, עם הגיע השחר - מהונמה גזולה. מוסלמים ויהודים ממהללים לתפילה שחזרה, וחיילים לישול יריים, ולכל קרון יש רק ברת או שריים. דחיפולא מריפולא, איומים. ולכסף, המונה מעניינת: הולכת עושה את זריכה המתמלח בין הדורים, ולעברי הקפ"ח, עוברי תפולין, צריכה לפנות ליוזשלים; ואילו עוברי אללה, המשחחוחים לפני, מי על הרצפה, מי על הספסלים או בין המנוחות, צריכים לפנות למסלה, ולחיותן משתנה כל רגע. המוני המאומנים זזו כמחולל המצפנים, כל קבוצה וחד, מבלי לחשוב לכל ולחפסיק לזעזע את מללול המלים הקודשות.

והנה קבלתה. בחתונה חיפה לי סמי אנופול, מפעילי החנועה, שבא לקבל את פני בשירות רעות בפניה: הוא איננו רואה כל אפשרות של סידור מתקבל על הדעת עבורי. הוא אחד הפעילים היהודים שהמשתלה הושרת בהם ועוקבת אחר צעדיהם. לעת עתה הוא יכול להציע לי מקום רק באמבטיה שבידו. סידור זה היה סביר יותר ללא הספסוף המתמיד מלכתי, בשעות הקטנות של הלילה.

לידי התברר לי שצעירי מגבליים ביותר יצאוי מדיקן, וסוכניי הפעולה אפסיים.

הפגרום התרחש ב-7.1948. ראה מאמרו של אפרים ברחיים בקובץ זה.

מאות רבות של מפלגים, זיהו להדליק אור, אדום, להעיר חשומה לב המוסלמי. וכל זאת בקור אישי במקום נראה, בעיני הכרזי רדוח, ואפלים היה שנתה לאומה, ההרמשה, שאלום רבות נחזר פומחוח: זאנו את השולים, אבל מרן הולדירחם של המנונים שנושאו במקומותיהם ואלו סוכיים ישנם להקמת תנועת עליה ותנועה חלוצית ראונה, לשמה?

מברונה שנתה, נטיעת זאת לא הייתה פשוטה כל עיקר. יכולת רק לחלום שבדבר נורמלי אקבל אי פעם אשרה למרוקו על דרכוני הפלשתינאי. מאדן גיסא לא יכולתי לדחות את הנטישה, כי רציתי לחזור הביתה לפני שאשתי תלד, והתאריך היה קרוב למדי.

עשיתי את דבר שבשום אופן לא חשבתי שאני - אורח שקט ושומל תוך - מסוגל לעשות: ביקשתי מסדונט אחד את דרכוני האליגריא, והדבקתי בו את תצלומי הדבר לא היה קל. מעל מחצית התצלום הייתה חותמת יבשה, בולשת עם האותיות Republique Francaise, וגרוע מזה, עם דמותה של המפלגה הקאשה המרד עם בארט על ראשה, והמון פרטים דקים שבדקים. הלכשתי קצת צמדין על חזרה של ממש, וחרטתי מאחורי התצלום את החלק החסר של החותמת עם הגבלת הגיל עברתי שעות רבות והצאתי מתחת ידי מלאכה נקוה: החתמת נראתה עגולה.

בולשת כדור ומשולמת. בדרבי מעריכה, ירדתי מהררכבת באוראן. והודים מאוראן שראינו בין העולים לא הרישמו אותנו לטובה, וכן הרישמו לרעה גם בהגיעם לארץ: אלימים, לא ממשקמעים, מתקוטטים תמיד ביניהם. הם היו נציגים לא של קהילה אוראן שלילית על הצפוד-אפריקאים בכלל, למעשה, הם היו נציגים לא של קהילה אוראן הגדולה, המורכבת, אלא של עצמם - קוצות עבריינים המכורים לשנות מקום, ומשום כל היו בין הראשונים לעזוב את מקומם. אין שיעור לנוק שהביאו לחלומים עתהם ועירום.

דוקא בין הנותר היהודי של אוראן נתקלתי בתופעה חרוכות ואנושית שדימה ומפלגאה, שלעולם לא אוכל לשיכוח. בקרתי אצל שני אחים החולים שניהם כמתלה ממארה נדירה, שדנה אחת למות תוך זמן קצר. הבכור, כון 19, היה כבר משחוק לחלוטין, תשני, כן 16, יכול היה עדיין לזוז, אם כי בקושי, ולהשתמש בידיו. בלתי לא שרדה אוררת טרגדיה אנומה של שני צעירים נבונים ומכשירים, המכונים כגסיסה אישה ואבנרית, החיפס, תוא הנכון, בין האחים נצרה הרמוניה נפשיית נדירה, ובעזרתה הם הצליחו להקדיש את חודשי חייהם האחרונים לפעילות רחוקה אינטנסיבית, רב-גונית, מתמדת, ולהתעלות על תלאות גופם החולד וקלה. הם הפחיעו אחי ביריעתם המעורבת את המדיניות, הציונות (מאין הם לא יצאו מחדרם וכאוראן לא היו עתוננים יהודיים), בדיעוהיהם בכל שטחי הדת - מסיקה, ספרות, פילוסופיה, אבל בעיקר, בציונותיהם. שניהם היו מוכשרים מאד לצייר נוטים לשיקוף האבסטרקטי, אבל עם הבולטים בולטים ביניהם, הבכור יצר תמונות דקות ואווריריות, עם צבעים שמיימיים, בעלי טוהר של פמנות השני צייר קומפוזיציות מנצקות, ארציית, כצבעים עזים וריכוך רב. חשבתי שהיצירות של הראשון קומי

בלומס, בעל שפם לבן מרשימים, לא יצא להסתר או אז לכל זהמולה. אבל כשאנן השוטרים וכיקשו ממנו לקום, כי "עליהם לצודק מתחת לספסל בערה תחת". הוא פנה לריגו לאשתו (לא היה לו זאב לילד עם אשלי החק החצופים) - "על הרי הנענו מעייים לחודש באיש צבא, שכל חייו היו קודש למולדת ותהפארתה: בושח"

השוטרים לא הצליכו יצאן, אולם אני לא יכולתי שלא להעיר: "אדוני, אתם לא הרגשתם, אבל אני ראתי שבדיוק במקום בו חיפשו השוטרים תחת מושיבים, הסתתר למשך לקוח ספורות נער ערבי, שנעלש כלא היה." ההבלה על פני הגברת הזקנה הייתה מן המחזות המרנינים שראיתי מימי:

בשובי לאנגליה חיכו לי שתי הפתעות, הראשונה הייתה החלטת האומות ומאחדות על חלוקת הארץ ומקצבת צייטויה לפע הנהגתי שמתחילת אז הנהגתי ברדין, בגיוטוויל (Goytwill); בליה הכפלי שבו גר אפריים: עם משפחתי. הרגשנו את עוצמת המאורע, את גודל המפתח, את הצטברות הסכנות, ולא יכולנו למצוא כושר לגישורנו: מה נעשה? נרקוד שנינו מסביב לשולחן, בלילה, בניפרד-ישתה לחיים, כאשר כה גדולת הדאגות, והשמחה מהולה כשימני שאלה כה רכימו דיבורנו וחיבתנו. ניסנו לתאר לצמנטו ארץ ירכו-כארץ, בקיבוצנו. שקלטנו ומדענו וחרונו ומכשולים, סיכויים וסכנות. הכלי הגישה הפוליטית כינונו היו כלא היו, מול גורל המפנה.

לשובנו למחרת הצירה קיבלנו והודי המקום, גם הלא-כליכך ציונים, למצויים גורלים. הם לא העריכו כמנונו את קשיי הדרך, את חולשת הישור. לדיום פתרון הכעיה היה כמנונו כיום, ואנחנו - המיוסגטרים של מחר. לא נדבקנו בהחלכותם, ניסינו להעמיד את הדברים כפרופורציה הנכונה... ולא לשחת לחיי-מדינת ישראל בכל פעם שהציענו לנו.

הפתעה השניה באה בצורת הודעה, שהרשות לשהתי הולשעתה זעלי לעזוב את הטריטוריה הצרפתית (כזאת נתשבה אז גם אנגליה) תוך 30 שעות מקבלת ההחלטה.

לא הצטערתי כלל על הגידוש. ממילא חשכתי לנסוע בקהום. הארץ המושלר של לידת אשתי היה קרוב מאד. תוך מזל: חליתי קשיים הולכים וגדלים לכניסתי לארץ, אם תפוצנה, כצפוי, מהמנהל אתר-החלשית הא"ם. אבל הזנו הקצוב-העלדי לפני שתי פעיות: ארץ להסדרו את פקטס והחטונים איך להשיג אתר הואילולת הנתונה לרכישת מכרטיס?

באשר לשאלה הראשונה, הלכתי בדרך הישרה: פניתי למשרד הכריאות והראיתי לזום את פקודת הגידוש: כדי לא היחם כל תועה להוכחת מצב החיטולים שלי, וכימים ההם היו הרושים חיסונים זלפים, כלול-נגד-שפוס, כולירה זקזמת צהובה. הם הזליקו לחיבי "את הכל". ציפיתי בסקרנות-לחלובות של זמני, שהפר להיוות מעבדה סירורלוגית, תגינה של-נוגדנים. לאומיה לא קחד: לא חום, לא אלרגיות, אפילו לא כאב מקומי. עדיין לא ברור לי אם מטעמי-הסכנה הוריקו פי-זלים, או שמא לכל חיסון ישרל את רעהו...

הכעיה השניה הייתה הרכה יותר קשה. משפחתי לבנן, המנהל הצרכי הדי-יש-לי

כדי להחזיק מעמד פקח זמן מספיק ולעשות משהו, הינו נחוצים או ידע רב במנהגי המקום, או תכונות אלה-גימס כונני. ואנחנו, השלית גשבי, לקובלנקת אוחם, במחזרות מוזייפות כמולי, נאסד הווכה קשות, ועזב את הארץ כטרם החתיל בפשלה כלשהי.

באשר למנהגים, אספד על אחר, שנתקלתי בו בקימי הראשון בקופלנקת. נדברתי להיפגש עם חבר כבאך במרכז העיר (הגעתי לקום קצת לפני חכרי. הרגשתי שהאנשים מביטים בי, כהוצים גלגלות על עבר-מה, אודים אפילו עושים לי סימן. כאמורים: הסתובב, כשאב חברי, הוסכרה לי החידה. הפניתי את הגבי למחנות הטלית המתליה מאחורי, וזה נחשב לפגיעה כבדה אזי נוכר כפרט קטן והקשאתי שומע שמעלים על גם את מי המלשן המתום, חומה-הודדים, אנבי מרקו: היתה פרוסקוראט, אך השלטון הממשי היה עדיין בידי הצרפתים. פכדתי, עצמאותי והשפחתי של הטלית הצטמצמו לגיטונים מהסוג הנוכח.

ראיתי במחזות שבערב התקיים הוצאה של הגבי, סאטור ארליך על רשמיה ממסע בפלשתינה. החלשתי להסתכן וללכת לשמוע. ישבה במקום מרוחק מהבמה, כיצע, ומייד החיישב על יד שני אנשים שחזות פיהם-זרה לגמרי-קחו של הקהל הממלא את האולם: שני "גורילות" משטרתיים טיפוסיים. בהחלטות הראשונה ידדתי לאלם, וגם שם התיישב עלידי זרים (אם אותם שניים או אחרים - אינו זוכר).

ההוצאה הייתה מלוח סרטים, ופיז הייתי יכולתי לראות את גבעת ברנר, את אחי את הילדים: דרישת שלום טריה-ובלתי צפויה:

בגמר ההוצאה ניגשתי למריצה - תחת מבטיהם החודרים של "שומרי ראשתי" סאטור ארליך הייתה פעם בבינתו במילאנו, אורחת אבי, שנים לפני המלחמה. לא חשכתי שתכיר אותי ביז המון המברכים, אבל מייד היא קיאה: קסלובלונציוני רמזתי לה בעיני שלא תכשיל אותי, והיא תיקה-הבינה, ונחיוך של אדם היענה לממאה סתמית, הוספה בלתי: הדלת השניה משמאל, מאחורי הכמה. לחצתי את ידו, בשיקוף אלגנטי ומקחי משומרי, וניגשתי למקום שנקבע. סיפרתי לגברת ארץ ולמה אני בקופלנקת. היא הפגיעה בי להסתלק מוקדם ככל האפשר. מקילאי איז סיכוי לעבוד, המצב גרוע יותר מכפי שידעתי. היא הוסיפה נימקיים משפטיים-נאות. שמקורם בדיעות מוסמכות ולא כהחזרות מופרות: משכבה הייתה דוריא

אשה אמיצה וששה לקר. וכן, סורי במרקו הסתיים מור שובע בערף, ללא כל תוצאות. דרכי חזרה לאנגליה זכורה לי כמלנצונת מסיבה אחרת. בדדפי למרקו עברה הרכבת את איור הבבל בשעות החשיכה, ולא הרגשתי בשום דבר מיוחד. הפעם, באור היום, התפתלה הדרכה כשיבי הריית זו לאישת, משום חלילית הדרך. מכל עד צעו מברויים, עלו על גג הקרונות, נכנסו ויצאו מהחלונות ומחלונות, בעוד שומרי גבול מתרצצים הלוח-ושוב ומנסים לתופשים. אבל הם ברויות של חמולים או של קופים, היו מופיעים ונעלמים פתאום, כמו כפרועי שבמערב-כוכים. כמושב מולי ישב זוג זקנים צרפתיים הדודי פנים, הוא מן הסתם קציני-גברת

ראשית, על השלימות בכלל. השלימים נבחרו אז, רובם ככולם, מתוך חברי תנועת ההתיישבות, ובעיקר מהקבוצים. המוסדות היווניים לא יכלו להיות אחרת, על עשרות משפחות של שליחים, ואילו קיומן במשקים היה מובטח. אפילו בסמינר של הסוכנות, שמאוד רצה להוציא את "כללית", השתתפו רק 2-3 שלא היו חברי קבוצה. זה עצם מאוד את מחור המועמדים הבאים בחשבון, הן בכשירותם (אופיר רק את השליטה בשפה ארץ השליחת, שמעט לא הייתה במצב) והן מבחינת מוסר וכוונת מצד המשקים לומר על חברים מסוימים, במקופה של גיוס מירבי של כל הפחות הטובים.

התנאים היו אלה שהזמין גרמס. רק בתנאי מחתרת - חלוקת או טוטאלית - ניתן היה לצאת את הארץ.

המפקדים, מאידך גיסא, לא נראו בברור, אך היו עצומים. הפער בינם ובין המגבלות האישיות שהוכרת, היה גדול.

מגבלות האישיות היו רבות אך מאלה של חברי מהקבוצים: מעולם לא הייתה ברשות עצמי עד יום העליה; מעולם לא הייתי חבר בתנועת נוער, ולא עסקתי בעבודה ארגונית. מול כל אלה, לא היה לי ספק שתפישתו של אפריים כנונה ביסודה: איתנו נמצאים בפני קונדיטוריה ה'סטרית יחידה במינו, אסור לנו להחמיץ את ההזדמנות. מה שלא נוכל אנתנו השליחים לעשות - יעשו צעירי המקום בעצמם.

ואכן, כך היה. אם תשון את החלק הראשון של סיפורי זה לחלק השני, תראו שמרבית הכובד של פעולתנו עבר רובו לידו פעילי התנועה התנוסאת. אין טעם לדון אם היה טוב או לא: לא הייתה ברירה. מהמבט החינוכי, הדבר היה מוטעה ביסודו. אסור למסור לצעירים סמכויות מפורות, למח להם הגשה שיכולים הם להחליט, להגות קווי פעולה, ליצג ציבור שלם. ברם, רק כך יכלנו לפעול. בלי הבחורים האלה, גם לאור שקיבלנו תגבורת (לילה) של שליחים מהארץ, שום דבר לא היה מתבצע.

ההתפתחות המאוחרת - ארגון העליה מאפריקה התפנתה בשנים הראשונות ליסוד המדינה - היא "אופרה אחרת". השתתפותם של פעילי התנועה הייתה מכלילת עד ומן רב, אלא שאיבדה בהדרגה את אופיה הבלעדי, וחזרה להיות מרכז עיקרי של הצלונות המגורבת.

במשך 3-4 שנים מילאה התנועה "צעירי ציון" (אם להשתמש רק בשמה הראשון) תפקיד חשוב ומגוון. זכרונות אלה מבלתיים להיות ה'רומה צנונה לייצוב סוגיה זו, הראויה בהחלט שלא להישכח.

שאנו מוכי, לעשות דבר כיו לקרב אותי ללחמנים נגד אחיו. על סיוף הפרשה קיבר ספרתי בראשית סיפורי.

כשהגעתי ללוד מצאתי בשדה התעופה אויזיה יכורה ומאיימת. הייתי הנוסע היהודי היחיד. פקידים מהמס - ערבים - השתעשעו בי כחמל בעבר. הציאו ממזודות כל פריט ופריט, ובעיקר זכרי הלשכה, ממנו של המשפחה - לבנותיו בארץ, שטיפקו להם הזדמנות להרבות בשאלות ופקיידים.

כשיצאתי לרחבה שמסול התחמק, צמד שם קצין אנגלי עם קבוצת חיילים, והדתי: "אתמול נהרגו פה 11 יהודים. אנו אסירים לטוחנום רק בשטח שדה התעופה. אתם רוצים את הפע הנה? (היה קו לפני-על הכביש). מתוך דיון אנו שולשים במצב מעבר ל-

נפשכם בכפכם." אחריהם מעודד: זה הסתכלתי סביבי: מי בא לקראתי שלחתי מברק, ובחרתי מנכחה ברנר נשלה מישוה לחלצני משם. אבל אין איש, רק כמה נהגי מוציאה ערבים, שלא נראו מוכנים להסיעני בכל מחיר (ואגב, לא היה בכיסי אלא כסף אלגיראי).

פתאום, מן הצד, הגיע אדם, חפס אחי כורדי ונבלא מלים דחה אחי לחור אוש, קטן שהחמיץ בפניה, ונסע בכל המהירות, אך לא לעבר הכביש, אלא לשר לחור הפרדסים. "ההנהגה" שלחה אותו לשדה התעופה, לאפשרות שיש אלוה נסע יהודי. שאינו יודע מה מחכה לו בכוונו. יחור מזה לא יכולתי להציל מפיו: הוא היה כל-כך מחוה שלא היה מסוגל לדבר, ולא ענה לשאלתי. בין פרדסים ושדות, כדתי עפר, הגענו לחל-אביב.

ברחוב אלנבי הוא דחה אחי החוצה, באחת העינות בה הפנינו קודם למכוניתו, ולעלים. עליתי למכוניתו הקטן ממאותו. קיפלו אותי בהדעה:

"מול שוב, נולדה לך בחי."  
"אבל למה לא באו לקחת אותי?"  
"לא הודעת."

בקבוצה התברר לי שערבדה הדואר, שידע'מה שאני לא ידעתי - על הולדת הבתי - חשבה שמברק, שכלל רק את מספר הטרסה, הוא צורה מבוהת של כרית למאותי. המשמה ("החוכמת של פלב"). היא שמה את המברק בכיס והמכונית - למסור אותי לאשתי, לכשתשוב מבית היולדות.

סיפורי חמי, בלתי מוקדים ומאוד לא מסודר. עמיו צריך לסכם אותו להסיק מסקנות. פרשה זאת בחיי היא יחידה ועומדת בפני עצמה. היא החחילה בלי כל הבנה מיוחדת ונגמרה בניתיקו מאפריקה הצפונית ומבעיותיה. נחמי שלי במסעו, וזאת לא ניתוק דגשי, אבל קשרי ה'רצה וידעוה כלפי מספר אנשים, בעיקר חברי קבוצה רגופים, אינם כאים במקום התעניינות וצופה ועקבות, במקום עשה. היום, פותם ממתי, אני רואה את עצמי "מוסחר" כסוגיה. וכל זאת, אעלה כמה נקודות-הנהגה ליל בעלות משקל.

# שורשים במזרח

קבצים לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות

האסלאם

א

העורך

יצחק אברהמי



יד שבנקין

המכון לחקר התנועה הציונית והחלוצית בארצות המזרח  
הוצאת ד"ר יצחק אברהמי במאחד תשמ"ז

ISSN 0333-7006

© כל הזכויות שמורות ליד שבנקין  
Hakibbutz Hameuchad Publishing House  
נרשם בישראל 1986  
דפוס "חידקל" בני"מ, ת"א

1. The following information was obtained from the records of the State of New York, Department of Health, Office of the State Health Officer, Albany, New York, on the above captioned matter:

2. The above captioned individual was born on [redacted] at [redacted] New York.

3. The above captioned individual was registered as a voter in the State of New York in the year [redacted].

4. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

5. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

6. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

7. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

8. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

9. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

10. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

11. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

12. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

13. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

14. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

STATE OF NEW YORK

15. The above captioned individual was a resident of [redacted] New York, at the time of his death on [redacted].

164/34 H.N.M.

(11)

DEPARTMENT OF HEALTH

ALBANY, NEW YORK

1964

2° 3° 4°

C4E

WGL40

QU. B. ERG. . . . .

2° 4HILL 2HILL 2HILL 2HILL . . . . .

244.4 1000. 2000. 3000. 4000. 5000.

2° 2000L 2000L 2000L 2000L . . . . .

BY 2000L 2000L 2000L 2000L . . . . .

2000L 2000L 2000L 2000L 2000L . . . . .

2° 2000L 2000L 2000L 2000L . . . . .

2° 2000L 2000L . . . . .

2000L 2000L 2000L 2000L 2000L . . . . .

1/84/1-2-2-81

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

מס' תעודת: 79

Handwritten signature or initials



פריז, 23.5.49  
נ"ד אייר טס"מ  
מספרנו: 7/132

14/5  
271

שם הארכיון: 514  
מספר תיק: 14/5

לכבוד  
יחידת המחקר,  
ראש מחלקת העליות,  
מל-מג"ב

ה. נ. נ.

ד"ר ד. ג.

חזרתי בעת מבקורי בארצות צפון-אפריקה ורצתי בזה למסור לך סקירה על המהווה שם ועל הבעיות שאנו עומדים בפניהן בארצות האלו.

בעלות העליה בארצות הנ"ל מתקלקלת לשנים טובות

(א) האלה מהאוכלוסייה היהודית שהעליה בשבילים היא האלה, אם האלה ממש של טיפוס יהודי קטן זהו כמון ים ערבי עויין ואינו יודע מה ילד יום, או האלה מחיי גיוון ומיחה אפסית מהוך חוסר מדיניות, חוסר חינוך וחוסר כל חנאי מלבטרי של קיום אנושי.

(ב) לאחרים, שלבמיהם האלה העליה עומדת כמו שהיא עמדה בפני כל אזור יהודי בכל ארצות של אוכלוסייה יהודית צמודה לפני מלחמת הפולס האחרונה, בחוסרם של האמצעים המסיבולוגיים שבאה עקב החמורות השונות שהלו בהיינו מל. מצבם של יהודים אלה הוא גורמלי באופן יחסי. הרבה האוכלוסיות והחומר האנושי שאנו יכולים לקלוט ממש, דומה בערך לאותו החומר שקלטנו מפולין לפני המלחמה.

אני מצגיש דבר זה במיוחד בקשר למסיבות שהשתלטה בישוב אחרי העליה החמונית והמרושה בארצות צפון-אפריקה.

בטוניט ובאלג'יר, החלוקה בין שני הסוגים היא כמעט גיאוגרפית. זחיהם הוא של 70% ל-30% לסובת הסוג השני. אנשי הסוג הראשון מתרכזים בעיקר בדרום הארצות הנ"ל.

במרוקו היהם הוא של 60% ל-40% לסובת הסוג הראשון.

אעמוד עוד במרוסדות על הבעיה במקרה על כל ארץ.

ה ו נ י ס

ככל הארצות שבקרתן בהן בשנים האחרונות לרוב המסידי, גמרטמתי מסוגים כאתר המדידים הטעמים של יהדות גורמליה פעור גמארף לנו. המלחמה האחרונה השאירה לה זכרונות של דגעי-מחד, אולם קרבנותיה היו מעטים. מאחרי שם אבדויות יהודים ערה מאד. פעילות ציונית רבה ותנועות נוער שאין להתבייש בהן. אישים יהודים בולטים בפלי צורה ועמדה. מבחינה כלכלית מעמד קטן של עשירים מאד ורבה מהמעמד הבינוני המתפרנסים בכבוד ואחוז לא קטן של בעלי-מקצוע היוניים.

בסוכן התרבותי, המבנה היא ארמית מבחינה השכלתם, אולם יהדות עמוקה מבחינת מחותם ומסוגלם. הרבה מהם יודעי-עברית ואני מתכוון לעברית מדוברת וישת. סוגים עממי, המלחמה יהודי מחאי של מאה ועשרה אלפים יהודי סוניסיה, בולטת כיותר כחיייה היהודיים. בכל מנה רחוב שלישי בחובם גדולת: "מסעדה בערה" באותיות עבריות, מודעות אלא שונות בעברית, או בערבית באותיות עבריות על קיר ה הבאים ברהתבן כתי כנסת ערבית ומתם גם מדארימן הגיבורה יהודיות ואיוניות מרובות בסופי-מחברתה בקומות מפגם יהודיים; אבכי מדגל הלאומי שלנו. כל זה, בתוספת של הסוגן גודר יהודי ציוני שוקק, מהאיר זכר כל ימיהם. הגודות גודר

20

על-גבי המקיסות הלפנים גוארו מתוך יזמה עצמית ובתשועה חתרים המגיעים  
מתוך דקת העזרה המסורבולית, ז.א. ארסה. קסק יסיר עם הארץ על ידי סליחים  
והזרועות הכי היה מקרי ולא ראוי. בהכירי את החומר האנושי הזה, אני יודע  
שארוץ של תנוך ארסתי בארץ קולוניאלית עם מהות לבנטינית. לא תמיד נותנת  
את השפוט האידיאלי בשבילנו, וזלם שבקעה פורה, אמר לקבל מסך חומר  
אנושי טובהר ופרודוקטיבי שמעשים לנו כאלה בגולת כיום.

אחרי בקורי בארץ ושיחתי אפך, ראיתי במני בבקורי באפסות צפון-  
אפריקה מה המסקיד להכניס את ענין העליה עד כמה שמשור לדמסים נורמליים,  
ז.א. קביעת המטפה התדושה, טוגי העולים, הצפדה המולד המטפל בעליה על בסיס  
קונסטיטוציוני, קביעה עם ועדת העליה ועם קצין העליה ודאגה  
מפסיכאלית לשולח.  
וכתן אני רוצה להסביר למניך את הדברים, בתלקם לידיעה ובחלקם  
בבקשת הוראות מסך.

**עבודת המוסד:**

- א. אחרי בניסה ב"כ החריס לעבודה שם, הלא השכנה נכרה ביחסים עם התנועות  
והאכול הסקופי, כיחוד עם תנועת הורה ועבודה, שאחם היו טכטוכים  
הריפים. בהיותי שם, בכרתי את הדברים, הסדרתי את היחסים וקבעתי את הקשר  
עם התנועות וועדת העליה להבא.
- ב. עד לקבלת הוראה מפורשת מן הארץ ובאחזקה עם תנאי הקליטה והשכונן בארץ,  
נתתי הוראה לעלות בינתיים כשקר נוער ומשפחות עם סני ילדים. יזמה מן  
הנלל, בעלי מקצוע חיוניים ומקרים מיוחדים,
- ג. הספחה שלמין סתחלקה העליה בין התנועות ונקבע על ידי ועדת העליה,  
הוא כדלהלן:

12%	הורה ועבודה
15%	אחתי ציון
10%	עשרת ציון
15%	כפרי צדדום
12%	רנזיונטיים
12%	ביתר
10% (12)	דודר
6%	חשח"צ
5%	ויצו
5%	אחרים
<hr/>	
100 %	

לא התערבתי בקנין המטחה, כי עד כעשו היה נמוך, שגם "ביתר"  
או "דרור", ז.א. תנועות החושבות את עצמן לתנועות-נוער תנוכיות, הביאו  
לעליה מנשים מכווגרים טטופלים במשפחות. עם ההודעה לפי סעיף 2, ישמנה  
גם שגב זה ואחרי שנודעה התפתחות של חדש או יותר, נצאוך להתערב בחלוקה  
הזאת.

ד. אודת הארגון והמסלול: ל"מוסד" יש אחראי בכל עזר ומפור. האחראי  
מקבל את הרישיונות מהתנועות ואתרי בדיקה, הוא מעביר אותם עם המקורה הרשומים  
ולפי זה, המוסד בתוכו קובע את המסלולים. עד הזמן האחרון הושגנו את רוב  
האנשים מסדור מיוחד. בהודשים האחרונים, הצפנו על יסוד מנע בלתי עם  
עם השלטונות לאקחלות רבות כהשגת דרכונים. גם במקומות שכל האדמיניסטרציה  
היה בידי ערבים. היות זמל מנקש דרכון, עדיך להגיש עם של נבדד המסליך  
עליו ומקיד עליו, הצענו לידי הסוד מסוים שלמיו ים לנו בקורה מסוימת על  
מטיגי הדרכונים.

14/5  
273

ה. הבקורת הרפואית - הבקורת הרפואית נקטיה על ידי ד"ר ג. ר. ג. שחורש  
לכך על ידי השרות הרפואי שלנו בארץ. עד עכשו עובדים האנשים בקורת רפואית  
נזכרת במרטייל. בעת אני מספל בהמדר עם אנשי הארזה הרפואי, של מנה להגיב  
לידי בשול חלקי של הבקורת הזכרת. הבקורת הרפואית מתבטת כולה על ידי א  
ה"א.ו.ז.ה. בכספי ה"ג" וינס".

קיימת רק בעיה אנשי דרום סוגייה, שהיה זמין לנו השרות להחזיקם  
בסוגייה הפיר, הם יוצאים אחרי בדיקה רפואית כללית למרטייל, שם הם נבדקים  
ובמדת הצורך מתרמטים לפני שהם נשלחים לא"י.

ו. זמנה העלית - הוצעה מוכנה מנציגי התובעות, לפי הרבה המקבץ של ידך  
לפני מספר חודשים. החוסמו עליהם ג"כ של הוצעות כמל האיונים הכלליים, ויצו  
להשת"ש בזכות דעה מיעוט. לא ראיתי פורץ לענות מהנחוג הזה. התעוררה  
החלוקה הריפה בנוגע ליו"ר הוצעה. ברב קולות החלס על ד"ר ברנז, יו"ר הע.ק.ל.  
והמנכ"ח, פורץ-דין לפי מקצועו, לא שייך לדום ספויים ולא היה חבר הוצעה  
מקודם. ההתנגדות התריפה ביותר עזרה תוצה ועבודה עם גשימה פו"ד גואטה,  
קצין העלית. הבהירה היתה חוקים ועצמי היא, בהתחשב עם העובדים קיימת וכאם,  
לפי חוקי הקונגרס, מותר לוועדה ע"י המדר א"י להחוד ביו"ר פחוץ לחבריה, לעשר  
אם הבהירה הזזה בחוסן דמטי.

הוצעה במני הוצעה והרצית. במנייה על בעיות העלית ומקליטה סמון-מפריק  
ועל התכניה לעמיד. האקטי לע תכניה-עבודה, בהדגמה התקיימה החוסייה תביע המחלקה  
העלית בא"י. הצעה המקידיים בדלחלון

1. הוצעה היה בעקר גוף מיסד ועוד, על יד המוסד ועל יד קצין העלית,  
בהפקידיהם השונים.

2. הוצעה קובעת את המספר שלמיו מהלקים את העלית בין התובעות הסוגיות.

3. הוצעה מקבלת כל הדעה דו"ח מסודר על העלית ומבקרת במה העלית הוצעה לפועל  
על יד המוסד לפי הצעה שנקבע על ידה ולפי הסוגים לעליתם היא מקבל הוצעה  
מיוחדת מקביל למספר המחלקה העלית.

4. הוצעה בזהרם סחוכה עדה העלית לוצעה זאת ממנו לערך גשיגים גם סחוכות  
נאמר שאינן מיוצאות בוצעה הכללית. המקידי הוצעה הזזה יהיה למצוא מקוסות  
העלית לתנועות השונות לפי היחס טיקבע. לגיית בעקום את התכונים ליבישה  
המקוסות, לענין תקציב להנחלת האמצעים, להיות מוראי באופן כללי על האמצעים  
שמתאימה נפירות לכל הוצעה ותנועה, להחל את הרשום וכו'. אני סגרי הצהרת  
במה המוסד את העזרה המכטימלית לגיית המוסדות השונים כמו ה"ג" וינס", המוסד  
ועוד להשתתפות במקרים החוזק.

5. הוצעה סמנה ועדה כלכלית שחממו בקוד עם גורמי העלית והכלכלה בארץ  
דלפי זה היה מקורן הצריך את עליה בעלי-קצות, בעלי-דמוש גיגוני ובעלי חוג  
הנהיגה כלכלית והתמסר את הוצעות להעברת החון להחלטת אליה.  
בשמה זה של עליה בעלי חוג, הוצעה פורטה לעוד של קצין העלית בהפקידי.

בעלית החרוז הוצעה משמשה גורם אבוי דמוקטי אשכסה והכוננה, לפי התורנות  
המארץ, את כל העלית המוצאה לפועל על ידי המוסד המחלק מסוים על ידי קצין  
העלית. מיגוני חושב שעזרתה החלחכות גדולה כמנצי את המנייה לפני אט, הולם  
בהחוסב שחודשם של נוסבלים ליעד ולבקר דבזים שחוזים אריהים לעוציב לנו  
עשייה כמיטב יכולתי על מנה למנוע טכונים מקוסיים, שיצחקו את העבודה המכטימ  
ומכך שני רציתי להניע אותם לעשות עבודה מעשיה מוצהנת סוד. נדמה עשייה  
זאת בעלס מתאים ובצורה שתקרב אותם לעבודתו. הצהרת גם הוצעה סמנימות  
לפי המוסד שם לאמצילם ככל כמו בשחיתים אלה.

/.

Handwritten notes and signatures in the top right corner, including a circled number '274'.

בישיבה הנ"ל עוררו בפני את בעיה התקציב לעבודתם. הודעתי להם שאינני רואה שום אפשרות לחשיג את הכספים עבורם מן הארץ. הם צריכים לגייס את הכספים במקום. עשיתי זאת כידיעה שדבר זה הוא אפשרי וגם ראוי. עבור התקציב היסודי, הרשיתי להם לקבל דמי-הרשמה מכל עולה מ-100 עד 200 מרנק. גם דבר זה הוא אפשרי לגבי רב העולים. אני חוזר: הודעתי להם ברור שכל הדברים שאמרתם הם בבחינת הצעה שהגעת אליה אחרי הקיראת התנאים במקום ואולם ההחלטה הסופית היא בידך.

קצין העליה:

כמו בהרבה מקרים אצלנו, קרה גם כאן מקרה משונה: הממשלה נתנה את עו"ד גואטה בקצין העליה לכל צפון-מזרח. לא נקבעה לו כל משכורת, כל תקציב, לא קבל כל הוראות מה הם המקידי, מה הן סמכויותיו ומה הם יחסיו עם יתר הגורמים הממשליים בעניני העליה. הרשח נא לי לעיין שאין לו כל סטטוס רשמי ועד הויה שלו הוא רק ג'י. הוא איננו יכול להכניס את המשרה לדרכון ואלה האנשים העובדים דרכו מקבלים את הסדר כאופן אכסומטי במרסיל. ולהרבות את המגובה, הודעה לו אתה או מישהו מן המחלקה במכרז ובמכתב שהוא מתמנה גם במנהל המשרד הא"י וכיוצא באלו הודעה. גרסה שמנהל המשרד הא"י מוציא גם את כל העליה לסופל ואם לזה התכוונת, ונדמה לי שלא, ארי שהמוסד שם הוא מיותר. תאר נא לעצמך שיהודי בזה, ציוני בכל גופו ועו"ד לתי מקצועו מקבל מכתבים ומברקים מן הארץ. הוא לוקח כל מלה ככתובה ולומר אותה בדיוק. ואז אמילו לי, כתבר אותה הנועה, עשה סוד להסביר לו את מצב הדברים וחוא וגם התנועה לוחה במוסד, שלא רוצה למסור לו את כל עניני העליה, כמינסטרינגטיס הפועלים נגד הוראות ברורות של הממשלה והסוכנות.

נוסף לזה, הוא קבל מאות אשורים מטעם משרד העליה של הממשלה לויזות עם הוראה לשלוח את האנשים בהקדם האפשרי. כשרע שמעתי על ענין זה, שלחתי לו מברק להפסיק את מתן הויזות עד בואי. כשבאתי, המברר לי שיותר מ-1200 נפש נמצאות בשפולו על סמך האשורים האלה, רבם זקנים גשים וילדים. כשפוחחתי אתו, הסברתי לו שלמי החוראה החרוטה, בשים ברשותי בשי"ה 300 איש עבור סוניס, אינני יכול להוציא את האנשים שהוא אסר בחוך מגרת המטבח שלנו וביחוד כשהחומר האנושי חזה יכול ברבו המכריע, גאם לא בולו, על שבמי הסוכנות.

אגב, הקונסוליה בפריס עושה זאת בעזרה עוד יותר יפה... לדוגמא: שולחה מכתב למשטחה במקום, עיר בטרקו, וסודיעה לה שמוכנה עבורה ויזה בקונסוליה בפריז. המשרד סתרה בימים אלה ובשעת אלה. היהודי המסכן שאין לו כסף להגיע לפריז, מופיע לבסוף במחנה שלנו כאלג'יד. ומה לנו לעשות אתו ועם משטחתו כשאיננו נתנים מכתבים רשמיים או מכתבים הגיל. ומקרים כאלה רבים. אני בשלעצמי התרשמתי יפה מן העו"ד גואטה. איש רציני מאד. אחרי שקבל את הסגוי, הוא בחסר כלו לפקיד. עזב את המקצוע ומתח שהוא חי, רק אלהים יודע.

ובחוסמת, אני מופיע ומסביר לו שכל מה שהוא עשה אינן לו דרך עד שאקבל הוראה ממך ובאותו הזמן הוא התחייב כלפי האנשים בשם הממשלה וזהם בהלקם הגדול מצרו או מוכרים את רעושתם. בשפת זה אני טחכה להוראה ברורה ממך, אם מותר לנו להעלותם מחוץ למטבח. אמנם יסעו במדור דגיל של עולרים על ידנו, אולם ברשימת יוצרת שלא אנהנו ולא המחלקה אחראית לה. שנית: אתה חריך לקבוע את המספר החדישי לסוג זה, כי אינני חושב שאריך להוציאם במה מהח.

- מטבח לעניני סוניס, אני רוצה להביא כפניך את הענינים העומדים לעיניך:
1. הוראה על סוגי העולים שבהם הארץ מעונינת ברשימת הקדומים. הם מתקלקלים נועד, שאננם חריך להשתדל לכוונתם להכשרה מוקדמת, אולם בהתחשב עם תנאי המקום, לאעלותם גם כך.
  2. בעלי משפחה, שהם בעלי מקצוע. יש לנו אפשרות לארגן השלוחה של מהם משפחות לוגדי-לעבה, נהגי-קשרים, מכוונאים וכדו'. קיימת אפשרות להעביר מספר לא קטן של צורפים, מקצוע מודגה בארץ, עם חומר

./.

Handwritten signature and date: 1/15/45

לעבודה ולעם כסך. באם ישלחו בהם קצת, באמצע המסר בלי קוצי לערגן כשר של צורמים עם מסקי עזר קטנים.

6. עליה בעלי פשטתה שפסטר מטרנסיה מטפיק אמילו אם ישמשו בארץ לפרולטריון העירוני.

7. ערוך של יצירת מושבים או קמו פרטיבים על ידי צורך של בעלי-קצוצ או עובדי-דומם, קטם גם בעלי רכוש מועט. אני מבין את היתוך הנפול והמנוגד שבו אתם והמחלקה עובדים, מולם אי המסר מבלי סקבל הוראות שלפיהן נכוון את העליה.

2. בעיה הררומ:

עסדרום היים כ- 13000 יהודים ממוזרים בעריות ובבשרים. מצבם מבהינה כלכלית ובפחון קטם מאד. במרה שהוצתנו קטם הרבה עעירים ועוד פורטיבים, הרי שאנו מחפירים עוד יותר את מצבם. לגביהם יש לנקוט במסגיק מיוחדת במסרה להגיש לירי הסול היהודים שם.

3. עקיצת המסירי ועדת העליה:

באם אפשר במסגרת הצעותי. אשר הינני ר' בדנס, שנבחר על ידם.

4. עקיצת המסירי זמין העליה:

שחם למי הצעתך

א. ספול בעלי החוץ.

ב. הירים. קשח זה קבלתי על עצמי לקצור לחברה נטיעות הקסורה אתנו לעבוד עם ועל ידי כך להקל על נטיעות קטם. הוץ מזה מטיא אני במי הסוסר הצפה לאסור למגי המרים מהוך הועדה הכלכלית על יד ועדת-העליה עם קצין-העליה לבקר בא"י עם עוד מספר בעלי-חוץ ואנשי כלכלה, במסרה לקבוע קטר יסיר עם הצורמים השונים בארץ ולפי זה לכוון אתרי שובם, את עליה בעלי-חוץ והמסר הכינוגי.

ג. ספול בכל העולים שקבלנו יצעה על סוך אסורי-הממשלה. לגביהם נהווה רק חברת פרנסורה המסדרת את נטיעותם. לגבי כל יתר העולים, עובד המוס כמו עד אתה. על הממשלה לקבוע לעצין עליה מכוונת והקטיב לעבודה.

ביחס לתקפת אשר א"י בסוגים, באם הכולנה היא אשר א"י דומי כלפי השלפונות המקומיים, קינגי רואה אפשרות כזאת בקרום, ובאם הכולנה היא אשר א"י למי פחותה צרי כל מה ששיחי הוא בכוון זה ואין מן אלה אנשי עם בלבד. העליה תהא תלויה באנשים שיוצאנו מזהה לתועיל.

מ לג יר

קעיר אלג'יק, שבה גרים למעלה מ- 30000 יהודים מהוך 180000

יהודים שבכל אלג'יר, אין היים יהודים ניכרים בהן. יש המסגרות ציוניות. יש אצא אישימטיזמים בלי עורך, ויש בה רק מצב מהגזעות גער.

מעילות מכוונת וציוניות נכרת רק בפדובינגיה כמו פורן ובה 30000 יהודים. קוגסטנטנין- 18000 ובון- 10000. המסגרות האלה יש הנועות נוער מו"ע הצקות. רבציונטיים וצופים יהודיים. סוגי העולים האלקים כמו בסוגים.

בארץ כלל עבודה המוסר מתחלקת למגי:

- 1. היחודים שהגיעו מסקרו ונמצאים במחנות.
- 2. העליה מאלג'יריה.

המחנות:

המסב במחנות המסרה מאד בתדשים האחרונים, אחרי העליה מהואמה בפדים-ע אלג'יר ומרוקו, המסקרו את ההחירה לאלג'יר לתלונתין. קיזם נמצאים באלמים ומפתים איש בעלמה מהנה מאלג'יר. כ- 400 איש מהוך המסר הנ"ל הם אנשים שמסלנו אותם במסך החשיים לעליה.

Handwritten notes at the top right of the page.

מבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

באופן מפורט... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

העלות המלאה, ירושלים

העלות המלאה... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

מבואר מ"י :

מבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...

מבואר מ"י :

מבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות... המבואר כי כל הוצאות...



SOA SQA UNLEGIAM HOULEAM ENAY, EL SQA... (mirrored text)

HONORARY... (mirrored text)

QUINCY... (mirrored text)

*Dept. Liaison*

2\* ENAY, ELON... (mirrored text)

ACT, L	-	000*01
GLADI	-	000*043
ACT, ELON	-	000*021
ACT, ELON	-	000*00

UNLEGIAM HOULEAM... (mirrored text)

8\*/ UNLEGIAM HOULEAM... (mirrored text)



2000

Возраст 20 лет. Родился в 1980 году в с. А. М. В настоящее время проживает по адресу: г. А. М. ул. Б. д. 10. Работает в с. А. М. в должности водителя. Имеет высшее образование. В настоящее время находится в отпуске по уходу за ребенком. Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10.

В настоящее время проживает по адресу: г. А. М. ул. Б. д. 10.

Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10. Имеет высшее образование. В настоящее время находится в отпуске по уходу за ребенком. Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10.

Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10. Имеет высшее образование. В настоящее время находится в отпуске по уходу за ребенком. Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10.

20 / 20 20 20

В настоящее время проживает по адресу: г. А. М. ул. Б. д. 10.

Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10. Имеет высшее образование. В настоящее время находится в отпуске по уходу за ребенком. Состоит в браке. Детей нет. Адрес: г. А. М. ул. Б. д. 10.

Handwritten signature or mark.



להמשיך נסיעתי רצא איש המוסד לעלייה ב', שישב בפראג. הטרוריסים לקחו לזיכוייכם, כך שנקודתה בפניי הודממת לבלתי בעירי יפה זו ולהחזיר אותה. את השהות בפראג, שהייתה כבחינת מתנה, הקדשתי לטרוריסים באתריים הוויסרוויים של העיר. ביקרתי בבית הבנטר העתיק והמפואר, האלטרנטיבי – שנבנה בימי הביניים בסגנון גותי ומזכיר מבחינה ארכיטקטונית בניסיה נוצרית. בחוץ, ליד דלת הכניסה לכית הבנטר, נמצא פסל המהדר"ל, יוצר הגולה עם בנת. הפסל הוא מלאכת אמנות מרשימה לפי כל קנה מידה, אך לגביי היה המפגש עיינו לא רק חוויה אומנותית, אלא גם רגשית עמוקה, שהרי לפי המסורת המשפחתית, שהעבירה לנו "צאפי", סכתי אם אבי, הייתה משפחתנו מצאצאי המהדר"ל.

ביקרתי במקומות נוספים, אבל לא במידה שהייתי רוצה, כי בפראג של אותם הימים הייתה האווירה כבר רחוקה. אמנם אדוארד בנוש עדיין היה נשיא הרפובליקה, וראן מסריק, מילא את תפקיד שר החוץ, אבל יד הקומוניסטים כבר הודגשה היטב וחלוקה של פחד וחשדנות שלטה בכל.

מצב זה בלב במיוחד כשפגשתי אישה שהתקשתי למסור לה ודישת שלום מקרובת משפחתה שגרה בקברוץ מעגן. צילצלתי אליה, והיא הזיעה שניפגש בבית קפה. היא העריפה, בנראה, להיפגש עם זר במקום פומבי, בו יכולים הכל לראות את המתרחש ולהזיחה שאף היא עושה שום מעשה העליל לפגוע במשטר. ואולם למרות ישיבתנו במקום ציבורי, היא הייתה מתוהה ועצבנית. כשהבחינה בשבועון האמריקני "טיימס" שבידי, היא ביקשה שאחזיק אותו כאופן כזה שלא יראו את בריכתו ואת שמן.

השפה הזרה שדרכ תושבי פראג רועו הייתה גרמנית, אלא שככל משקעי המלחמה, סידכו לדבר בה. זר אילל פנה לתושב מקומי בשפה הגרמנית ושאל למיקומו של רחוב כלשהו בעיר, לא היה נענה כלל. כך היה גם במסעדות. זר יכול היה ללכת לאיבוד כלי שיעודו לו.

זו היה מצב ממש קפקאי להימצא בעירו של פרוץ קפקא. למלל, מצאתי באחת המסעדות מליצר זוכר צרפתי, אותו יכולתי להגיע להבנה בענייני התפרים. זאבן, דבקתי במסעדה זו כל זמן שהותי בעיר פראג.

3  
5110 4  
פירק שלישי

### בשליחות המוסד לעלייה ב'

כמי ששירת בש"י, היה זה אך טבעי שאשתלכ בעשייה הבשחתונית: כמי שחווה על כשדך את קשרי העלייה לארץ ישראל, היה זה אך טבעי שארצה לתרום מניסיוני המצטבר ולהירחם לעשייה בנושא העלייה. השילוב של העשייה הבשחתונית מזה ושל העלאת יהודים מזה התמצה היטב במוסד לעלייה ב', אותו גוף שהוקם בשנת 1939 על ידי ה"הגנה" ונתמך על ידי הסוכנות היהודית.

בקיץ 1947 הצטרפתי למוסד לעלייה ב' ונשלחתי לצרפת, שם ישבו ראשי באירופה.

שמתתי לקריאת של ירחות זו בגלל התפקיד, שנראה לי מאתגר, מעניין וחשוב, אבל לא פחות מכך בגלל מקום השליחות – פאריס. מתמיד פאריס משכה אותי. בגימנסיה ובאוניברסיטה למדתי את השפה הצרפתית וספגתי מנה גדושה של תרבות צרפתית ואהבתה. אותה ער שנעשיתי פרנקופיל מושבע.

מאחר שהשליחות הייתה אמורה להיות ממושכת, קיבלתי שהות של כשלושה שבועות לסידורים ולהתארגנות.

ואכן, כעבור הזמן שהתקצב לי, יצאתי לפאריס דרך פראג במטוס מסוג "דקוטר" של חברת התעופה הצ'כוסלובקית. הסטייה הלא הגיונית במסלול הנסיעה מקורה בקושי להשיג בארץ אשרת כניסה לצרפת. הואיל חזי הייתה הטיסה הראשונה שלי, אני זוכר אותה בחוויה מיוחדת במינה. חנינו בוואם, שם לנץ, ורק למחרת הגענו לפראג.

רעיון זה התמבסס על ההנחה, שיהודי אלג'יריה בקיאים בנושא בשל קשריהם עם ערביי המקום, ויהיו לי לעזר בהשגת מקורות מידע. אלא שהנחה זו, יתברר כעבר זמן קצר, הייתה מוטעית. הקשרים בין היהודים לבין הערבים המקומיים לא היו אמיצים דיים, ומכאן שגם הישגיי בנושא זה היו רדודים.

ממניין קיבלתי רדיון צרפתי. בששאל על איזה שם להנפקו, נוכחתי כבודג, מכריי מתלב, והצעתי את השם פרטואה פֶרְדֵ'זֶה, שמקום הולדתו בסטרסבורג. כוחתי בסטרסבורג, כי שם, כמו בכל אלוס הצרפתית, היה לאנשים מבטא זה. בחריה זו איפשרה להסביר את מבטאי, שאותו זמן עדיין הדרגש בו מוציא הלא-צרפתי.

יצאתי, אם כן, לאלג'יר כסטורנט, מחזיק מערות זהות והדרכו על שם פרטואה פֶרְדֵ'זֶה לילד סטרסבורג.

עדי יציאתי לאלג'יריה הכרתי רק שתי ערים ערביות שהיו חזות שלטון צרפתי — ביירות וחלב, על כן הצטיירה אלג'יר בעיני רוחי כדמותו, או בתוך זמן קצר כוחת המתברר, שלא היה כל דמיון בין ביירות וחלב ובין אלג'יר. אלג'יר הייתה עיר צרפתית לכל דבר, בנויה על גבעות, שלולג'יהו נפרש הים. מבחינת המראה נכללי שלה היא הזכירה לי תמיד את חופה. העיר הייתה מיושבת בעיקר בצרפתים, ורק המקפם, שהשתרעה על גבעה רחבה, הייתה אי של אוכלוסייה ערבית שאירופאים הדרו את דגלגלים ממנה. בעיר, כחלק מן האוכלוסייה הצרפתית, הייתה קהילה יהודית בת כ-30,000 נפשות, שעה שבאלג'יריה כולה ישבו כ-130,000 יהודים.

באלג'יר המתין לי אפרים פרידמן (בן-חיים), צעיר נמרץ ממוצא הולנדי, חבר קיבוץ בית אדון, שנשלח לשם כשליח תנועת "רדוד", אך הקדיש את דוב זמנו לענייני עלייה. אותו שהה במקום בלב קסטל-כולונייז, דופא וצייר, חבר קיבוץ גבעת ברנר, שעזב את אלג'יר לאחר זמן מה. אף הוא, כמו בן-חיים, היה שליח תנועתו ולא של המוסר לעלייה ב', וכמהו הקדיש את עיקר מרצו למאבק העלייה.

בניגור לשלוחים האחידים, לא הייתי חבר קיבוץ, הייתי בלתי מפלגתי וכנותק לפן המבצעי הטל עליי גם תפקיד "דגובר". גם אם לא אהבתי את "הגזברות",

האווירה הקשת, על כל המשמעי מומה, פגמה במידה רכה כהנאה שניתן היה להפיק מן הביקור בעיר יפה ומעניינת זו.

מפראג סעתי לפאריס ררך גרמניה, הפעם ברכבת.

למחרת הגיעי לפאריס, כשעת בוקר מוקדמת ומנשתי עם שאול אכינור, שוהל את ענייני המוסר לעלייה ב' "מלמעלה", ועם וניה פומרנץ (לימים, זאב הרוי,

פרופסור להנסרה גרעינית באוניברסיטת באז שפצן שניתן אותם חלום-לעשישה ומשניהם נורע לי, להפתעתי, כי היעני הסופי של שלוחותי אנו צרפת — כפי שהבנתי — אלא צפון אפריקה.

### פֶרְדֵ'זֶה נתקל בפֶרְדֵ'זֶה

לא ידעתי דבר על צפון אפריקה — לא על תרבותה, לא על המבנה המדיני שלה, לא ירשתי אפילו איזו מן הארצות נמצאת במערב ואיזו במזרח. שמות הארצות היו ידועים לי בעיקר מהרבלים שאספתי בילדותי. ברי היה לי, שבלי לעורר הבהרה בלתי אפשרי לצאת אל היעד. נכנסתי לחנות ספרים וקניתי את כל הספרים שמצאתי בנושא. נעזרתי גם בעצמותי של מייק הרדי, שעמר מאחורי האונייה "שיבת ציון", שהעלה ארצה 536 עולים ממרוקו, וכשילוחותו זו שנמשכה מספר שבועות נעשה "מומחה" לצפון אפריקה. כשיצאתי לאלג'יר, כאחד כנוכמבר 1947, כבר הייתי מצוי כרבעי בנות האנושי והמדיני של צפון אפריקה.

בסיס הפעולה לכל איצות אפריקה הצפונית היה באלג'יר, בירת אלג'יריה, שהייתה באותם ימים חלק אינטגרלי מצרפת, והוא נבחר בגלל היות האורה של השלטונות הצרפתים כלפי העלייה לארץ ישראל. הצרפתים לא שבחו את יציאתם מסוריה ומלבנון "בעזרתם האריכה" של הבריטים ונטו לסייע לעליית היהודים גם כרי להכביר על השלטון הבריטי בארץ.

ערב יציאתי מפאריס הציג אותי וניה פומרנץ בפני סטינסילס מוניץ, מנוני של ראש ה-DST — שירות הביטחון הצרפתי. מוניץ היה בנו של הגנרל מוניץ, קצין הקישור הראשי מטעם צרפת עם צבא בריטניה במלחמת העולם הראשונה. עוד לפני הפגישה אותו נקבע בין וניה פומרנץ ובין סטינסילס מוניץ, כי חלק מתפקידי באלג'יר יהיה לאסוף מודיעין על התנועה הלאומית הערבית במקום.

לא להזכיר את עניין משפחותי, אולם חושבני שמתחבתי לזכר עלייך.  
 ביחס ללימודיך אין עדיין ביכולתי להגיד דבר. לאחר החזונה (אם ידעה ה'  
 -- מבחינה זו תפכו חביונה פה לכפויים בעיקר) בן יוסף מתעתד לבקש אצל  
 מנהלם ומרסקו וכוונתי לנצל ההזדמנות ולנסוע איתו. אי לוא אורה אסיר  
 תודה אם גידוא ועקב אשכולי, גובר וסוכנות בפאריס ידאג לי בהקדם  
 האפשרי. טרם סיימתי ביצוני לבקשם לעשות ככל אשר יורכם משוגת למען  
 קיים את החתונה ללא כל דיחוי, מאחר שהחלטנו אליה שמונים אורחים נוספים,  
 ואם הרבך לא ייעשה עלול להתזות משבר משפחתי קשה. בברכה, ענ"י.

אונייה שלישית אמורה הייתה להפליג ימים ספורים לאחר הגיעי לעיר, כלילה  
 שביך התמלישה לשישה בנובמבר 1947. מאחר שהייתי חרש במקום לא היה לאל  
 ירי להועיל הרבה. הרבך החדר שיכולתי לעשות היה לקיים מהמשיד שהיה לנו  
 בעיד קשר סלפוני עם אנשי המוסד לעלייה ב' כמסוי שעמדו בקשר אלוטסי עם  
 האונייה, ומהם נודע לי, שההפלגה נכשלה בשל התערבות השלטונות מיד עם  
 תחילתה, סמוך להגעת האונייה לחוף גרינבייל, כ־15 ק"מ מהעיר אלג'יר.  
 בעטייה של החשיכה ועקב האנדרלמוסיה שהשתררה במקום בשל התערבות  
 המשטרה, קשה היה לדעת מה הייתה הסיבה המיידית לכישלון. ניתן למצוא  
 הסבר לכישלון בוד"ח מהעשרה בנובמבר 1947, ששולח קונסול כריטינה כאלג'יר  
 לממונים עליו בלונדון. את הוד"ח הזה גילה לא מכבר חיים סערות, חוקר תולדות  
 המוסד לעלייה ב', בארכיון משרד החוץ הבריטי.

הוד"ח משקף, כנראה, נכונה את אשר אירע אותו לילה בחוף גרינבייל.  
 הקונסול כתב, כי הוא הוריע בארבעה בנובמבר לנציב העליין הצרפתי, איב  
 שאטיני, על התקרבות האונייה לחופי אלג'יריה, מה שהביא את הצניבות העלתה  
 הזפרפת להכריז על כוננות במשטרה ובמשמר החופים אבל, ההפלגה לא נכשלה  
 כותצאא מהכוננות שהוכרזה, אלא מסיבה מקידית. לשיענת הקונסול, הגיעה משטרת  
 גרינבייל למקום שהתמלינו בו העולים להפלגה רק לאחר שהיא הזעיקה עלייך  
 רייגים שתשרו, כי האונייה והאנשים בחוף מעורבים בהפרחה. השוטרים עצרו  
 מספר אנשים, בתלקט יהודים מקומיים. הקונסול לא ידע, כמובן, שהיהודים

ראיתי בה כוח מצייאות וחלק מהתפקיד שבדרשתי למלאו.  
 האמת, לא היה לי עורף זמן להתארגן; התנאים חייבו אותי להיכנס מיד לעבודה.  
 עורר לפני בואי הוציאו שנידים מאלג'יר שתי אוניות עם עולים ממרוקו. האחת  
 נקראה "יהודה תלמי" והשניה "שיבת ציון", ובשמות הללו יש כרי להצביע עד  
 כמה הייתה זו עלייה ציונית שלא לומר משיחית. האנשים בקישו לעלות לאורך  
 ישראל לא מתחר מצוקה ולא כשל צרות כלכלית, תכרזות ודחזות. אלא מוציאים  
 בודיים של ציונות וציון עו לשוב לארץ האבות.  
 כ־2 בנובמבר 1947, יומיים לאחר הגיעי, כתבתי את הוד"ח הבא:

"...הגיעי בשלום והיני כותב לכם כמוצא היום השני לשבתי כאלג'יר.  
 ביומיים אלה הספקתי להדגיש במתיחות הקודמת לחתונה איב והפלגת  
 האונייה, וגם איכזה המביעת מדחיתתה.  
 המצב המשפחתי כיום, לדעת חביוני, הינו מסוכן יותר הפתעות כלתי  
 נעימות אינו מן הנמנע. נכח המטרות האחרונות עלולים ידידנו לזפריע  
 לטכס החתונה, למען הציאות את אהדתם לכני דודיני. איי אם יעובנו הפנים  
 לנפשו, זוהי אפשרות אשר אין להתעלם ממנה. מכאן הפפיה לכן הזרה  
 ושאלו אביגור לבקש את מאגנין להשפיע על חביוני כאן, אשר בידם  
 ההכרעה בעניינים אלה, שימנעו כל התערבות בלתי רצויה. כאשר לימים  
 שיבאא ישנה נטייה להזכיר את מקום המאורעות המשפחתיים, מסוג החתונה  
 הנכרחת, לסידני ומרסיין. אחינו יסעו לבינו של הלו ושם יערכו את  
 כללתיהם ועלייתם. נסיעת אחינו לסידני לא הייתה נתקלת בכל קושי.  
 אינו יכול שלא לסיפר על הדישם המציין שעשו עליי חביוני במקום. אני  
 עושה זאת מאחר שברמה לי כי על איי מסיודתם הגדולה - הינם מותחים  
 כמקצת ואין הם מקפלים כל עידוד בשבתם כפינה נדחת זו. כמותר יש  
 לציין "דחמפסרת" של בן יוסף ואפיים בודייטו לעניין אחינו כאן ואת חיבת  
 הרבה אליהם -- דבר אשר, כנראה, נתן לו כוח לשאת סבל לא מועט. כך,  
 לזוגמא, זה תשעה חודשים לא קיבל את משכורתו מעורבחה וסוכנות  
 היהודית. מכאן לראות כי איי לכולי ואיי לשמו איך לו. (הוא ביקש כמפיע

שמללאה את הרהוריה; גברים הסתובבו הכובשים כתוככישים ארומים, קצרים ושטוחים, נשאי הזנבות השחוחים, האופייניים לתושבי תוניסיה הערביים. תוך כרי שיטוט ברחובות ראיתי לפתע את מי שזוהה מפקד בצנזורה הצרפתית בחלב, אותו יהודי בשם ברנר, שאת שמו "שאאלתי" בשביל תעוררותי הצרפתית. מאחר שלא רציתי להיחלק בו ולתת לו הסברים מדוע אני נמצא במקום (מה שזוהה חושף את העובדה שאני נשאל את פרסוטי...), עכרתי במהירות למרחק הנגדית והרחובות צערו.

לאחר שיעשיתי הכרה עם העיר, יצאתי לטייפ-סטיק, בעיבודיה של תוניס, מקומה של קרתגו העתיקה. אך לאכובתי הרבה, לא נותר שם אפילו שריד או זכר לעירו המפוארת של חניבעל.

באתי לתוניס לא על מנת לסייר באתרים היסטוריים, למרות העניין הרב שבכך, אלא לשם פגישה עם הנציב העליון הצרפתי של תוניסיה, ז'אן מונס. הפגישה התקיימה במשרדו כמועד שנקבע על-ידי אנשינו בפאריס. לאחר שהסברתי לו את מטרת בואי, החבר, שמונע מתגבר להוצאת אנייה מתוניס מחשש מתגובה ערכי "המקום", אמר, "אני יכול לעצום את עיניי, אם תעבירו את היהודים התוניסיאיים, המבקשים לעלות לפלסטין, לאלג'יריה דרך הגבול היבשתי של תוניסיה".

על "שוכה" זו יכולתי למחול לו, כי נהגנו כך עוד קודם ומבלי לבקש "שוכה" שהיא יעצום עיניי.

האיל והשיחה הייתה קצרה מאוד, ביקשתי לחזור ולדון בנושא כותר פורים. עקרונותי, הוא הסכים, והיפנה אותי לאנשי לשכתו לקביעת פגישה נוספת. שני עוזריו, לאברדס וטורפון, גילו עוינות כלתי מוסווית וטענו שאין אפשרות להסירי פגישה כזאת. לא הכנתי מה פשר חסם. הסבר אפשרי קיבלתי שנים לאחר מכן. ב-1954, אחרי סיום הקרבות בדיאן-ב'אן-פו שבזהוד-סיז, התפרסם בעיתונות, שאין מונס, שמנהיג בנתיים למזכיר כללי של המעצפה הלאומית לביטחון של צרפת, הועמד כמצב מכך, שעה ששני עוזריו אלו, לאברדס וטורפון, אותם לקח עימו מתוניס, נעצרו באשמת העברת ידיעות לקומוניסטים. השניים נעצרו בפקודת פרנסואה מיטראן, שר הפנים בממשלתו של פייר מנדס פראנס.

המקומיים נשלחו על ידינו כרי לעזור וכרי להרחות כלכל במקרה של תקלה. עוד הוסיף הקונסול, שתמחה בעיניו, כי חרף האמצעים שנקטו השלטונות הצרפתיים, עלה בידי כשבע מאות יהודים, שהוכאו על-ידי "אירגון ציוני מסתור" ממתנה שמחיון לאלג'יר, להגיע עד החוף ולהתרבו בו. כן תמחה בעיניו, ששמנונים מהיהודים הצליחו אפילו לעלות לאונייה ולהפליג בה. הוא אף התרעם על שספינת משבצ' החופים הצרפתית הציעה למקודם לקחתם שאננות העולים במפליגה לרכבה מן הדי"ת המעניין הזה ניתן ללמוד, שהבריטים ידעו מעט מאוד על פעולות המוסד לעלייה ב' - "האירגון הציוני המסתורי" - למרות מאמצי המודיעין שלהם, ומננו, שהיענותם של השלטונות הצרפתיים הייתה רק מן השפה לחץ ולא הליכה למעשה לחביעה הכריזית.

לאחר הכישלון נאלצנו להפסיק את העלייה באונייה של המוסד לעלייה ב', שהפליגו במישרון מאלג'יר לארץ. חרף התפתחות זו, יהודים ממרדקו הוסיפו להגיע לאלג'יר כדי לעלות ארצה, ואנו המשכנו להעלות אותם, אלא שעשינו זאת בשיטה אחרת. מעתה, ציידנו את האנשים בתעודות זהות צרפתיות מזויפות, איתן הם הפליגו למרסיי באוניות נוסעים צרפתיות. על הכנת התעודות המזויפות הופקדו שלמה כהן, שולה ארלוורוב ותמר אשל.

מאחר שבתקופה זו כוצעה העבודה המעשית - הכנת התעודות רלווי האנשים לאוניות - על ידי צעירים מקומיים, שביניהם כלט איוון ח'ג'א (כיום, אילן הרס), יכולתי להקדיש את זמני גם להוראת עברית בנתעמת "ידוד", ועשיית זאת בתדירות גדולה.

הואיל והיי מועמרים רבים לעלייה גם כתוניסיה, החלטנו, בהיאום עם מרכז המוסד לעלייה ב' בפאריס, לנסות להוציא אונייה מתוניס.

נסעתי לשם באביב 1948 כדי להפגש עם הנציב העליון במקום, ז'אן מונס, לבקש את הסכמתו להוצאת אוניית עולים "כלתי ליגאלית".

### חוויה קשה בהרי האטלס

למחרת הגיעי לתוניס ניצלתי מספר שעות פנויות שעמדו לרשותי וסיירתי בעיר. תוניס נראתה לי פתוחה אירופית מאלג'יר. דשם זה נוצר בגלל האוכלוסייה הערבית

הראשי של הניצבים היתלונה הצרפתית. את האישי, בעל המשדה הרמה, מעולם לא פגשתי, אבל הוא דיבר כאילו היינו יריבים קודמים זה שנים רבות, שאל לשלומי ופתח בשיחה חולין על עניינים של מה בכך. לבסוף ביקש שאסור לביתו למחרת בשבע בבוקר, שעה מוקדמת ולא מקובלת על הצרפתים.

הייתי כל-כך סקרן לדעת מי האישי ועל שום מה הוא מבקש ממני לסור לביתו כמעט שעתים לפני שכל צרפתי נורמלי פותח את יומו, עד כי שלא כמנהגי התעוררתי כבר עם שחר, וכשעה שבע בדיוק התרציצתי ברחוקה המזרחית אלג'יר.

הבנויה במעלה הרחוב של פרוור אקסקלוסיבי של אלג'יר.

לאחר שנכנסנו לחדר העבודה שלי, הוא עשה את מה שהתבקש: להסביר את התנהגותו המשונה בשיחת הטלפון יום קודם לכן.

— "אתה ודאי חושב, שריכרתי איתך בצורה לא כל כך נורמלית. אני מבקש לומר שנהגתי כך, משום שאני חושש מהאונס. גם להכא ארכב איתך בטלפון בצורה כזאת".

רגשותו לאפשרות של האונס לשיחותיו נבעה, מן הסתם, מהיותו אחד מראשי שירות המדיעין של דה גול בלונדון מימי מלחמת העולם השנייה. הוא היה כטוח, שאני, כאיש אידון חשאי, הכינתי את התנהגותו המוזרה תוך כרי שיחת הטלפון, אגב, בעבור שש שנים, ב-1954, יזכה פלאבון לקידום גאה וימונה לראש לשכתו של פייר מנרס פואנס, ראש המשלת צרפת.

מכל מקום, לאחר הקרמה זו, הוא הדאה לי מכתב של ז'זל מוק, שר הפנים הטיצאיסטי (יחודי) בממשלת צרפת, לנציב העליון של אלג'יריה, בו הוא ממנה אותי — ליתר דיוק את פונטואה פֶרְדֵ'ה — לנציג הפליטים המדיקניים באלג'יריה. הייתי נכרך מאוד. דבר המינוי היה בשבילי הפתעה גמורה, כי אנשי המוסד לעלייה ב בפאריס, שטיפלו בהוצאת המינוי וקיבלו ללא ספק העתק ממנו, שכתו, או אולי לא הספיקו, להודיע לי עליו. המצב כולו היה "מעט טרייאליסטי", אך אופיני לימים ההם: מניחי בשם מושאל למעין קונסל של אורחים עתידיים של מדינה בת חודשיים, כאשר בניגוד לקונסל "נורמלי", גם המינוי וגם הדרך ניתנו על-ידי השלטונות המאודים ולא על-ידי השלטונות ששלחו אותי. גם דרך המינוי הייתה בלתי שגרתית בעליל, כתב המינוי לא נמסר לידיי במקובל, אלא

לפני שעזבתי את תוניס עוד הספקתי לקודא בעייתונות המקומית על "צפילת חיפה בידי הכוחות היהודיים". אבל פרט להרגשה תכסה ערכית, שכאה לידי ביטוי בעיתונות, הייתה האוכלוסייה הערבית המקומית אדישה למתרחש בארץ ישראל.

כשוכי לאלג'יר כעבור כשנתי ימים נתקלתי באותה אורירה של ארישת גם מצד הערכים המקומיים.

לעומת זאת, במדיוק הייתה התפרצות של זעם, ספק נגר השלטון הצרפתי, ספק נגר הקמת המדינה היהודית, ספק נגר שניהם. מכל מקום, הפוגרום שהיה בקיץ 1948 בשתי הערים — אוג'דה וג'רדה שבצפון-מזרח מדיוק — היה ביחודים ובמחלכו נהוג שלוישים ותשעה אנשים, מתוכם עשרה לידים, ונפצעו עשרים ותמישה, היו שהאשימו את המושל הצרפתי של האזור, כי רשלנותו היא שאיפשרה את הפרעות.

באותו קיץ יצאתי לסיור במדיוק יחד עם אפרים כרדחיים ועם לויסי רובל, צעיר יהודי ממק שבצרפת, שעבר איתנו.

הואל והייתי "המבר" עמדה לדיחי מכונית, מה שאפשר לנו ניידות רבה. בקולבקה הצטרף אלינו גם כן המקום, סם אבוטכול (כיום אביטל). מטרת הסיור כן שלשת השבועות הייתה לבקר בקהילות היהודיות, לארגן אנשים ולברוק את האפשרויות להעברת יהודים ממדיוק לאלג'יריה, מה שחייב אידון מעבר תשא של העולים דרך גבול מדיוק-אלג'יריה והכאתם לעיר אלג'יר.

במלאת הגשו ההודי, של טאורורנט, כפר קטן ונידח לרגלי הרי האטלס עברנו חוויה קשה. במעט כל הילדים בגשו היו מוצי טרכומה וריבים מהם עיוורים. היינו מוועיעים לדאות את הילדים המסכנים הללו, שגורנו מקטנתם לעיוורות. לפי נצטט בקרבי, עיניי החלהלחו ורק שליטה עצמית מנעה ממני בכי; אפרים כן חיים לא שלט ברגשותיו וככה. זו הייתה הרגשה קשה ונתסכלת לדאות כל כך הובה לידים עיוורים ולנו לא היה כמה להושיע.

כשעת במקר, באחד מימי אוגוסט 1948, כשישבתי במשדדי באלג'יר, צילצל השלפון.

האיש מעברו השני של הקו הציג את עצמו כשם אנדרה פלאבון, המזכיר

מכל מקום, דבר לא אירע, והאנונייה "אתוס" הפליגה בשלום ליערה.

בינתיים הגברנו את זרם המועמדים לעלייה ממרוקו, ועד מהרה ישבו כאלפיים איש בבניין הקהילה היהודית כדוחב כאב אל-דאד 1.1, שבימים כתיקנם היה יכול להכיל מספר אנשים קטן הרבה יותר. הצפיפות הייתה נוראה. התנאים הקשים גרמו לסבל רב ועשיתי ככל שיוכלתי על מנת להקל על האנשים. נעורתי בנישים יהודיות ממונות חזיתי — בניצחון ובלבט שבאנן נתמכתה בשנת ויציץ, שדאנן למחסורם של העולים וסיפקו להם מזון.

השתלתי להחיש את יציאת האנשים מאלג'יר, אלא שלשם כך היה עליי להתגבר על קושי נוסף. הגיעו לאוניי שמועות על בעיית קליטה בארץ, שנבעו גם ממצב בריאותם של חלק מן העולים ועוררו חוגים מסוימים להסתיוג מעלייה זו. החלטתי לעשות בנסיבות הנתונות את מה שנראה בעיניי הכרחי ואפשרי. הקמתי שירות רפואי באלג'יר. הסתייעתי ברופאים יהודים מקומיים שעשו ככל יכולתם בתנאים הקשים ולזכותם יאמר, שברוב המקרים הם דיפאו את החולים שבין הממתנים.

תחילה שלחתי את העולים למרסיי באוניות נוסעים צרפתיות, ולאחר מכן בשל הגידול המתמיד במספרים ומשום שלא חמיר היו מקומות די הצורך באוניות, הסטנו אותם כמסוים של חבדת התעופה הצרפתית Air Algérie, שבראשה עמד הקולונל ארדיה, יהודי חם שסייע רבות בהכשרת מקומות בטיסת הקיימיות ובעת הצורך אף הוסיף טיסות מיוחדות. עד מהרה הגיע מספר העולים ל-3,000 בחודש, מספר שלא העזנו עליו לחלוטם עליו קודם לכן. זו הייתה, למעשה, תחילתה של העלייה ההמונית מצפון אפריקה.

העבודה הייתה רבה מאוד ותמעה העצמות נפש. בזמן שאפדים בן-יחידים היה עימי, הנשל התחלק בינינו, אבל לאחד שתמהה שילחנתו והוא חזר לקיבוץ, בית אורן, נשאחתי שליח יחיד והעבודה כולה נפלה על כפיי. התגברתי על העבודה הרבה בעזרתם של יהודים מקומיים ששייפנו פעולה כדצון וכמסירות. קושי בלתי צפוי צץ דווקא מצד רבה הראשי של אלג'יר, מוריס אייזנבט. הרב אייזנבט, שנועד כאנשי ציוני, כינס את ועד הקהילה והזמין אותי להופיע בפניו כנאשם. הרב, שמשדד היה בבנין הקהילה ששוכנו בו העולים, טען, כי

רק הוצג בפניי ומשיעיינתי בו — נלקח ממני.

**עומות עם הרב איזנבט**

בשובי לישראל הופשתי בקדחתנות את המכתב בארכיונים בארץ ולימים גם במשרד הפנים הצרפתי, אך ללא הועיל. לא מצאתי לא בישראל ולא בצרפת עותק של כתב המינוי שלי. נשאור ברשותידיק אותה מכתב בן-אני מנבע לניצח העליין הצרפתי על העבדה התפקיד ליהודי "הצדפת" אדוארד אברנבאל, ששמו בישראל היה שלמה כהן. שלמה, אחיו של השופט העליין חיים כהן, ישמש לימים סגני ב"תבל", האגף לקשרי חוץ במוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, ויתבלט גם בכישרונו בנייד-אמן.

תפנה רק כשחצווררו בעיות מיוחדות:

הוא ביקש ממני לגשת אל מנהל הביטחון הכללי, ברנגאר, צדפתי קשיש והביב, שהיה ממונה על המשטרה ועל שירות הביטחון.

ברנגאר קיבל אותי בלבביות, אמר שהוא שמח להכיר אותי אישית משום שאני פעילותי הוא מכיר כבר מומן וידע שאני "המנצח על התזמורת". אף לא נעלם ממנו, שאני הייתי האחראי להוצאת תעודות והיה מזויפות לעולים. בסוף השיחה הוא היפנה אותי אל המוכיח הכללי של משרד מושל המחוז, "הפרדפקסודד", מאסארי, צדפתי ממוצא קורסיקני. "מאסארי הוא שיחתים על תעודות המעבר הצרפתיות לעולים, אותן 'תפיק' מעתה", סיכם.

ואכן, עודתי הכינו את התעודות ב"סנסיל, ואני הכאתי אותן למאסארי לחתימה. בשלב זה עברנו בשיחתף פעולה מלא: מאסארי חתם ואילל אני ביצעת את "העבודה השחורה", את הטבעת החתמות של הפרדפקסודד.

באותו הימים הוא אמר, שהגיע אליי ידיעות, כי בדת "האידנות" (כתונתו הייתה לאציל) באלג'יר לפוצץ את האנוייה "אתוס", הועמדת להפליג עם עולי רגל מוסלמיים למכה. הוא ביקש ממני לנצוץ ביצוע תוכנית זו. הסבדתי לו, שאני ניצג ה"הגנה" ולא ניצג ה"אידנות", מה עוד שלא יודע לי כלל על אנשי "אידנות" הפועלים באלג'יר.



## החיזוק הציוני

בעבודה המעשית עזרו במיוחד חברי המועצה הנוער "יודרו" וצעירים ציונים אחרים, ביניהם האחים פול ודנרי סבאון ואחיהם ז'ורז' (יעל), שהקומה סניף של ויצ"ו באנגליה, עמדה בראשו, וכיוצאמה, כאמור, סייעו נשות ואינדונז כטיפול בעולים שהצטרפו בכית המקהילה.

גששפת סבאון שנתג בקשבתו בה, הביחה משפחה יהודית ממוגן אחר, שחלק ממנה היה על גבול ההתחלפות. החיים סבכו ציר אחר — המשפחה, הקשר החם בין בניה, ולא דווקא סביב הציר היהודי. אבי המשפחה, מוריס, היה קבלן וסחר בחומרי בנייה, אולם חובב מנוויות ומוסיק, שביז עיסוקיו לחתופיכר ידע גם לשלב פעילות ספורטיבית בחתום הסוף. כשהיה צעיר גויס ונשלח לצבא. במלחמת העולם הראשונה נפצע באזור הודדנדגלים (מיצר בין שני חלקיה של חורכיה, החלק האסייתי והחלק האירופי), והוריו קיבלו הודעה שהוא נהרג. כשישבו עליו שבעה — תפייע. מאז "קם לחחייה" ידע לחיות. אשתו, אליס, הייתה אישה מטופחת, שהקפידה על מראה ועל לבושה. אף שלא עבדה — לא כחוצ' וגם לא ככית — הקפידה על מלאכה אחת: ביטול. את בני משפחה פנתה בתשבילים טעניים להפליא. מדי בוקר הייתה יודרת לשוק, קונה מצרכים טריים ומבשלת, כל יום תבשיל אחר. את ניקיון המטבח הייתה מוותרת לעוזרת. תמישה ילדים היו למוריס ואליס סבאון — 'שלושה בנים ושתי בנות. כולם ידעו שהם יהודים אבל היהדות לא החזירה עליהם חתום ממשי. יהודים על גבול ההתחלפות.

מי שתחלה את המהפך והובילה את המשפחה אל השדה הציוני הייתה רוקא הקטנה שבבנות — לור'ס (רות). דווקא היא קבעה תקדימים. בשנת 1945 החליטה שהיא לא נשארת באנגליה אלא עולה לארץ ישראל.

החולץ שהוביל את הנערה לקבל את החלטתה האמצע הזו — מרתק: פיני 1940 צרפת נכנעה וכבר כאקטובך אותה שנה חוקקה כמה חוקים אנטישמיים. באחד הימים, כך שמעתי מפיה, ראתה את אחותה ז'ורז'יט ואת תכרתה נפולת פנים.

— למה אתן עוצבות? "שאלה לור'ס ונענתה שהצטרפתם ביטול את חוק

הממלה המתחרת מפייעה לו בעברתו השושפת והוסית, שאנתנו מחללים את קדושת השבת בעוברנו גם ביום זה. השבתי לו שפיקוח נפש דוחה שבת. "איך בכלל אפשר לרכב על שבת כשאנשים אלה שרירים במצב כל כך קשה? הרי ראתה אותם! חוצ' מזה, אם אתה רוצת לעבות, אתה יכול לעזור לנו!"

נרמה לי, שייחתי האוה מאור, כפרט שדרכ איינבת היה אדם לא צעיר.

הרב איינבת שתק, כנראה מתוך מוכיה. במהלך השיבה נשמע גם דברים מצד אחרים מדאשי הועד מהם השתמע, כי יפנו לשלשונות.

האיום כשלעצמו הריגז אותי כל כך עד שהבתי בקונסור. מתנה: "אורכא, עשו זאת!" לא הייתי מודאג, כי ידעתי מה שהם לא ידעו: אני עובד בתזאום מלא עם השלשונות.

מקרב הנוכחים בישיבה, היחידים שתמכו בי ללא סייג היו עזר שרקי ומוריס סבאון, ציונים נלהבים שלמן בואי לאנגליה קיימו אתי קשר הדוק. אגב, מוריס סבאון הייה לימים חותני, אלא שהתפתחות זו איש משנינו לא העלה בדעתי באותו מעמד. על צד האמת, היו בין הנוכחים בישיבה עוד מספר אנשים שעזרו לנו בעבודתנו, ואפשר שהם עשו זאת מפני שמצב העולים העיקר על מצפונם. מכל מקום, השיבה הסתיימה בלי שיווצר "כדונג" בין אנשי ועד הקהילה וכיני, כך שיכילה להמשיך בעבודתו כמקודם.

התקרת עם ועד הקהילה הייתה מקרה חריג, שכן מאז הגעתי לאנגליה עמדתי בקשר מתמיד עם יהודי המקום ונעזרתי בהם, וכעיקר בצעירים שביניהם, בכל פעולות חלליה. אני זוכר לטובה את דיימונד יונתן, שעמד תמיד לידותנו, ויינזנר היה אף הוא קרוב משפחה — בתו, דניאל, נישאה לג'יסי, פול סבאון. כל אמת שפינן אלין, היה מוכן לקום בינם ובלילה, להניח לעסקיו ולענייני הפרטים, לסייע בחשנת מצרכים לעולים, בהעברת מספים מצרפת לאנגליה ועוד. מאז זה היה לצנינים בעיני אשתו, עד שיום אחר היא השיחה בו שאלה נקבת: למי הוא נשוי? בעצם — לה או לעלייה. אם קיימים בעולם ל"ז צדיקים בעולם — אין בליה ספק שהוא אחד מהם.

לא איפשר לו לומר כן בפנה מלא, אמורה שמשמעותה חתימה. לרוב לקחה את השפטים כשעלילהם מתנוססת חתומתו של כן דורה במקום חתימה אביה. למעשה זה הספיק.

הרעיון שלרוב עומדת לעלות לארץ ישראל החל לחלחל בתדעה של כן משפחת סכאון, מתעכל לאט.

כך כן רבין כן מרע ללורט, שהאובייה בה היא מפליג עושה את דרכה לאליזר, מתקדמת אל החוף, אבל את הורבון טום קיבלה, ובהיעדר דרכון — אי אפשר היה להפליג.

כשהלכה למשרד לברד מדוע הורבון לא הגיע אליה, שאל אותה הפקיד:

— "למה את רוצה ללכת לגלית?"

— "הגלית היא כאן אני לא הגלית לגלית, אני הגלית לארץ שלי?"

אחר כך יתברר לה, שאביה, מוריס, הכיר את הפקיד וכנראה נרכז אותו שלא ינפיק ללורט את הדרכון המבוקש.

לורט העשקשונה לא ויתרה. היא והתה את המכשול ואמרה לעקוף אותו. היא הלכה לאפרים כנחיים וסיפרה לו שאביה תיאם עם הפקיד להערים עליה מבשר.

ערב הנסיעה ישבה לורט בבית וסקדה את הנוף. ידעה, שהיא נפרדת מהבית, מהחודר שלה, מהתמונת, מההישיב, מההורים, מהאחים, מהאחות זיליטי שטיינה לה רבות בלימודים והייתה לה עוגן. היא הסתגרה בחדרה, מבונסת בתוך עצמה, מנסה לעכל את הפרידה הקרובה מהאנשים האהובים, מהנופים המוכרים. מישהו נקש על דלת החדר.

זה היה אביה.

— "בואי לא נסתובב סביב העניין", פתח בקול מפויס משהו. "יקבלת את הדרכון למרות שהוא הכטיח לי שלא לך ייתן לך אותו. מסתבר, שהוא קיבל הוראה מצרפת. זה בריקן מה שאת רוצה, לעלות לארץ ישראל?"

— "כן?" ענתה.

— "אם כן הכטיח לנו שתשמרי על עצמך, שתתחתני. קחי איתך את הנוציות שהביטנו לך".

ברמייה (שנמן) אורחות צרפתיות ליהודים).

— "אז מה אנתו, יהודים? נתינים? מה?" הקשתה מנייה רובה.

לשאלה הזו שלה לא קיבלה תשובה.

היא החלה לחפש תשובות בספרים. קראה את "אלטנוילנד", ספרו של הרצל, והבינה שישנו רעיון של מדינה וחשבה, שזה בעצם מה שצריך: מדינה ליהודים.

גילוי של נעורים, של חום, חשבה, שכאשר תהיה מדינה של יהודים — תחיה בין יהודים, תלמד בבית ספר של יהודים, תדבר אל יהודים. כשהחלה לשוחח עם הסובבים על הרעיון "החדש" שלה אמרו לה, שעור מעט יכואו האנגלים והאמריקנים לאלג'יר וכל היהודים ישוכו להיות יהודים. המלים הללו לא ריפו את רייה. בניתיים המשיבה בפעילותה בתנועה, אספה תרומות לקידן קיימות, סייעה לפעילים הציונים.

מי שחוקק אצלה את הרעיון הציוני היה אפרים כנחיים.

יום אחד לחש לאונה שהיא נבחרה על ידי התנועה לעלות לארץ ישראל. עיניה של לורט אורי. החמיא לה שהתנועה בחרה בה. דורקא בה.

כשבאה עם השופט לאביה על מנת שחתום שהוא מסכים שתעלה לארץ ישראל, רחם מרעם והטיח את הקופסא הכחולה של הקדן הקיימת על הרצפה.

לורט לא נשברה.

— "אם לא תחתום לי, אשבות רעבו" איימה.

— "אם את רוצה לשבות רעב, תשבתי. את לא חייבת לאכול, אבל את כן חייבת לשבת ליד השולחן בזמן שכל המשפחה מסובת. אל תאכלי, רק תשתי", ענתה מוריס.

לורט ישבה אצל השולחן, שחתה בקושי, עמדה בהכשחתה לא לאכול.

כעבור שלושה ימים של צום התמוטטה והתעלפה.

בשלב זה התערבה האם, אליס, והשיתה בכעלה:

— "תחתום לה! אמנו לא רואה שהיא עקשנית. הרי היא תמות!"

מוריס גילה עקשנות אף הוא וסירב לחתום.

אחייני, שונב בבית סכאון אותו ערב, הציע שהוא יחתום במקומו. מוריס לא הביע התנגדות. הכבד שילל לא איפשר לו להקפיל ולחתום, הלכ

כעבור ימים ספורים נסע הזוג הצעיר אבוטכול למרסיי ונשא לישראל.  
אפרים וברשה חזרו ארצה, לקיבוץ בית אורן, ועימם חברי זולייט. זולייט  
המתינה לי בקיבוץ.

ברצמבר 1948 סיימתי את שליחותי כאלג'יריה וחזרתי ארצה. אם יצאתי  
בגפני, חזרתי ארצה קשה בחברה, זולייט (יעל) סבאות.  
לקחת את זולייט מהקיבוץ וכעבור זמן — נישאנו. כך הושלם המעגל: בטקס

החתונה של דינה וסם אבוטכול נכחו שבעה: זוג נשוי (כרדייסי), זוג טרי  
(אביטכול), שני רווקים (זולייט ואני) וכללת הדידה. עם נישואינו — זולייט  
ואני היינו אפוא הזוג השלישי...

יצא המגדל וההותי בארץ הייתה קצוץ. כאביב 1949 שכתי לפאריס, אלא  
שגם הפעם כמתנת בניינים כרדך לצפון אפריקה, ולחם דיוק — לטריפולי שכלוב,  
שהייתה עריץ חזח שלשן כריטי. נסעתי לשם עם כרדך ורוביני, מנהל מחלקת  
העלייה בסוכנות היהודית, ועם דופא, שאמר היה לברוק את המועמדים לעלייה.  
לטריפולי טסנו מרחמא. כרדך חנה המטוס בנמל החנופה של ולטה, בירת  
מלטה. להפתעתנו, בא לכש המטוס הרחן מאונטבאטן, מפקד הצי הכריטי, במרי  
ארמדיל לכנים. אלא שהוא לא בא להקביל את פני שליחי העלייה מישודאל, אלא  
את פני אשתי, שהייתה בין נוסעי המטוס שלנו.  
בשעות הערב הגענו לטריפולי שכלוב.

מקריאה ידעתי, שלפני המלחמה, בימי השלטון האיטלקי, הייתה טריפולי  
עיר עליזה ופרחת; עכשיו מצאנו עיר מותמת, שסימני ההפצוץ מן האוויר  
עריץ ניכרו בה ברכיעה השונים.

למחרת היום ביקרנו כרובע היהודי של טריפולי ואצל ראשי הקהילה שם.  
יהודי טריפולי, שטום שכחו את הפרעות שערכו בהם וכיהודי הסניכה הערבים  
כנוכמבר 1945, חיזו במצב כלכלי קשה ובהרדה מחמדת לשיחונם הפיזי. בפירות  
החן, שנמכרו 48 שעות, הכריטיים נמנעו מלהתערב, ולפיכך, היהודים למדו את  
הלקח. ביותי 1948, כשהתחדשו המהומות כטריפולי, היהודים למדו הניסיון לא  
חזכו להתערבות הכריטיים לטובתם, אלא הגנו על נפשם כעצמם ופגעו בעשרות  
מן הפורעים. הפעם האנגלים — שלא כדרכם — לא יאחזו להחלטה. הם ערכו

את היספור הזה שמעתי מפי לודס ומפי זולייט ותפעמתי. לא כל יום קמה  
נערה דכה ממשפחה מחבללת, נרכקת בחדיק היצוני ומרכיכה בו משפחה שלמה.  
וכסיפור הזה, כפי ששמעתי אותו וכפי שסיפרתי אותו כאן, יש יותר מאשר שמץ  
של הרכחה, שהעלייה מצפון אפריקה לא הייתה עלייה מתוך מצוקה, כפי שלעמים  
מנסים להציג אותה, אלא עלייה שמניעיה ציוניים מובהקים.

### החתונה של דינה וסם

לעתים צפו בעיות שלא העליתי על דעתי שאיאלץ להתמודד עם שבמנות. אחת  
מהן קשורה בסם אבוטכול (אביטל), שהיה האיש המרכזי שלנו כמרדוק ואירגון  
את גניבת הגבול המדוקני-אלג'יראי ליהודים שהתעתדו לעלות ארצה. פעילותו  
זו נודעה לשלטונות הפרוטקטורט הצרפתי וסם חשש שהם יחליטו לרוא אותו  
חשבת ולעוצרו. זו הסיבה מדוע בשההליט כתיני 1948 לעלות ארצה יחד עם  
אירסותו, דינה, הוא נמנע מלעבור כרדך תחנת גבול רשמית.

השניים עכבו ממדוקן לאלג'יריה באופן כלתי חזק, כרדך בה סם העכיר את  
המעמקים לעלייה. דינה וסם הגיעו אלינו לאלג'ירי ללא תעודות אישיות.  
הואיל והם ביקשו להתחתן בטום עלייתם לישראל, פנינו לרבות הדאשה  
בעיר, אך בהיעדר תעודות חוקיות כידהם, נמקלנו כסידך להשיא אותם.  
הייעצנו עם הרב פיננדהוט, יהודי פולני שהתמלגל לאלג'ירי כימי המלחמה,  
וקיבלנו ממנו טורפס כותבה והסכר, ששני יהודים כשרים יכולים למלא את מקומו  
של רב דשאים להשיא את הצעירים.

מצאנו מיר וללא כל קושי שני יהודים כאלה שימלאו את תפקיד "הרב" —  
אפרים כרדייסי ואני. הטקס התקיים במשרדי, בהשתתפותן של ברשה, אישתי  
של אפרים, ושל זולייט סבאות, חכדתי. נכחה גם היהודיה הקשישה, אסד כרייתה  
שכדתי את החוד ששימש לי משרד.  
היה זה מעמד מרגש מאור. מיר עם תחילת הטקס החתן והכלה החלו מוילים  
זמעות, שכן לא כך תאיר לעצמם את המאורע הגדל בחייהם. לא כהנאים כאלה,  
כמתחרת ורחוק ממשפחתיהם, תיכננו להינשא. השושיבנות פריצו ככרי אף הן.  
שני הצעירנים" ככו אף הם, אבל מילאו את המשומה.

היצמתי בפניו כאיש ספנת, אף שלא הכינתיו אז, כשם שאיני יודע כיום, וכי במלאכה נכבדה זו. לאור הרברים ששמעתי מפי הלורד אוקספורד חשתי צורך לשפשוף את עיניי כדי להיווכח, שאכן אני יושב במשרדו של פקיד בריטי, ולא כסוכנת היהודיית בירושלים. הן עזר לפני שנה רדפו אותנו האנגלים, ביט וכיבשה, על מנת להכשיל את מאמצי העלייה "הבלתי ליגאלית" שלנו.

"יש מספדיים", כתבה ב"הודעה שלי", "את המפנה בעמדת הכריטיס לגבי העלייה באחת הנימוקים הבאים: רבשותם צמחה בירשנות ויצענה את הקשיים המגובנים הנגזרים לממשלת ישראל ומבקשת להוסיף עליהם; היהודים מהווים מעמסה כבדה על כלכלת טריטוריאליה, ועלייתם היא ודך נוחה להיפטר ממנה; האנגלים חוששים, כי במקרה שייצוד משאל עם (על גורלה של לונדון) יצביעו היהודים בעד האיטלקים. מכל מקום, עובדה היא, ששלטונות הצנא הכריטי מגישים את כל העזרה ואת כל ההקלות והדושות לאירונן העלייה".

שילוח האינדיקה היה מבחינתי השלמה של מעגלי הצלחתי להגשים יעד ולהביא לכך שאינדיקה עמוסת עולים יצאה ישירות מלונדון לישראל וכנגמשה שכוו היה משום אות של סיים.

ואמנם, כשהאנדיקה שטה לה ביט, כדרכה לארץ, נסעתי לפאריס לעשות את הסדרים הדרושים לסיים שליחותי מטעם המוסד העלייה ב' בצפון אפריקה. וסיים שליחות זו כת השגותיים היה בבחינת התחלה של שליחות אחרת, לא פחות מעינית.

חיפויים אחר נשיק כתי היהודים, וכינת שונמצא בו נשיק - בעליז נעצר. בימים שלאחר מכן, יצאנו לנשיק אצל היהודים שחזו בכפריים שבחלקו הצפוני של המרכי המערבי שונמצא היה קשה מאוד. ראינו מעטים מאוד שלא היו יחפים או שזיהו להם לביש ראוי לשמו, למרות העזרה שהגיש הגוינים.

בזר"ח שהגשתי בשוכי לפאריס, כתבתי בעניין זה: "לא מאזן שלי הגוינים חכילה בנדים משומשים לעזרת יהודי לוב. נוסף על העובדה, כי ב"דוכס איאש" היה להשתמש, אין לודוש מאנשים אומללים אלה להתכסות כשמלות נשיק ובחליפות ערב ישנות".

גם מצבם הכריאטי של יהודי הכפריים היה ירוד. כפר אחד שביקדנו בו, עמרוס, כמרחק קטן מטריפולי, היה מאוכלס כולו יהודים. הוא נבנה בצורת מעגל, כנראה משיקולי ביטחון, ותושביו לא התגוררו בכתים, כי אם כמערות מתחת לפני הקרקע. כמעט כולם היו מוכי סוכומה, ועשרים מתוך מאה ילדים היו עיוורים בעטייה של המחלה. מצב זה הוכיח לי את מצב היהודים כמלאח של הפטר טרודאנט בהרי האסלס שבמורנו.

מזה, כמו אש כשדה קוצים, פשטה שמועה שבאו שילוחים מארץ ישראל, וח גרמה להחגרשות רכה בקרב התושבים, והיי כאלה שבידכו אותנו ככרמת "שתחיינו".

כשעובנו את הכפר, רץ אחרינו אחר הזקנים המקומיים וקרא: "הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמך בדרך". ברבת הפרידה שלי, שהייתה ציטוט קטע מפסוק כ' פסוק כ"ג בספר שמת, הייתה נוגעת ללב, ואפילו "ע"י כמוני נוכח בה לא פעם במסעותי הרבים. זו, אגב, הייתה כרכת הדרך שלי לגיל, בני, כשילוחתי אותו לנקורת המפגש עם יחידת המילואים שלו כפרוץ מלחמת לבנון.

שלושה שבועות שהינו בלוב וכמהלכם סיינו כיישוכי היהודים, עמרנו על מצבם ואירונג, בעזרת ראשי הקהילה כטריפולי, את המוגערים לעלייה. ברם, גולת הכותרת של פעילותנו הייתה הוצאת העולים הראשונה מטריפולי לשיח לחיפה. להפתעתנו המרדלה, קיבלנו מהשלטונות הכריטיים את כל ההקלות והסיוע בהכנת ההפלגה.

ביקרנו אצל הלורד אוקספורד, המזכיר המדיני של הממשל הצנא הכריטי.

א' 1010

יעקב כרז

~~יומי~~

**האיש בעל שתי הכובעים**  
זכרוןותיו של בכיר במוסד

משרד הביטחון - המוצאה לאור

ליעל ששלכה אחרי נמדוב

Yalacov Caroz  
The Man with Two Hats

אניברסיטת חיפה  
הספרייה

ערך: יעקב חבוקי  
עיצוב עטיפה: תמר ורסני  
מפתח: עליזה קלסקי

מסח"ב 6-1177-05-965 ISBN

©

כל הזכויות שמורות למשרד הביטחון – ההוצאה לאור  
הודפס בישראל, השט"ב-2002  
סדר: ההוצאה לאור – משרד הביטחון. אירית מנה  
לוחות והדפסה: מפעלי רפוס כתר, ירושלים  
All Rights Reserved to the Ministry of Defence, Israel  
(www.modpublishing.co.il)  
(www.ecom.gov.il)

תל-אביב, 3.2.49

למצב היהודים בצפון-אפריקה הצרפתית

שם הארכיון: SAK

שם הארכיון: SAK

מספר תיק: 14K

מספר תיק: 14/5

הרקע הכללי:

145  
193  
11.3  
11/1

שלוש ארצות אפריקה הצפונית הצרפתית נכבשו בזמנים שונים: אלג'יריה ב-1830, תוניסיה ב-1881 ומרוקו ב-1912. התבססותה של צרפת והשתרשותה בכל אחת מארצות אלו שונות בהיקפן וכדוגמתן בהתאם לותק הכבוש. מאה ותשע-עשרה שנות השלטון הצרפתי באלג'יריה הטביעו את חותמן על פני הארץ בהרכב אוכלוסייתה, צורת המלוכה, סדרי חייה הכלכליים וכן באופי הכוחות הסוציאליים והמדיניים הפועלים בה. כיום מהווה היא, להלכה לפחות, חלק אורגני מן אצמולדת הצרפתית ושלושת מחוזיה כמוהם ככל מחוז בצרפת האירופית. בין שמונה מיליון תושבי ארץ אלג'יר ישנם כמיליון אזרחים צרפתיים (לרבות 130.000 יהודים), שלא כבמרוקו ובתוניסיה. בהן מהווה האוכלוסייה הצרפתית מיעוט קטן.

נוסף על האינטרסים המדיניים והכלכליים קשורים הצרפתים גם באורח סנטימנטלי לאלג'יריה; בתולדות ההתיישבות הצרפתית בארץ זו ישנם כמה פרקי גבורה חדומים לאלה שבהתיישבות החלוצית בארצנו: שיצות שפלת מיטיג'ה אפריקה, לדוגמא, יומשו כשעל המתיישבים היה להלחם לא בכוחות הטבע בלבד כי אם גם בערביים שונים.

בהיותה חלק מהמולדת האירופית חדלה אלג'יריה מלהיות ארץ חקלאית גרידא ונתפתחה בה גם תעשייה, כי על כן אין ממשלת פריס עומדת בעקשנותה כבשתי הארצות האחרות, להיות המספקת היחידה במוצרי תעשייה. מציאותן של סניפי המפלגות המסרופוליטניות, המלחמות ביניהן והאזירה הנוצרת סביבן נתנו את אותותיהן בצורת הארגון של המפלגות הלאומניות הערביות במקום. הן מפותחות יותר ועקשניות יותר מן המפלגות הקיימות בשאר חלקי צפון-אפריקה הצרפתית. אכן, מלחמתן קשה ומחוסרת סכויים יותר מאשר במרוקו ובתוניסיה. השתיים האחרונות הן פרוטקטורטים וקיים בהם שלטון בית מסויים, אם לא בתכנון, הרי לפחות בצורתו.

מרוקו ותוניסיה ביחוד מפגרות בהרבה בהשוואה לאלג'יריה. בתוניסיה כמעט ואין כל תעשייה וכלכלתה חקלאית גרידא. אם כי באופן נומינלי במרוקו שולט השולטן ובתוניסיה הביי, הרי הנציב העליון הצרפתי הוא כל-יכול. בשתי המדינות גם יחד הנציב העליון הוא גם שר-החוזק של השליש הערבי צאצאאא ובדרך זו מנותקות הן ממגע מדיני רשמי עם ארצות זרות. עם זאת ישנו הבדל עיקרי בין שתי המדינות, הנובע מטבע תושביהן וכן מן ההפרש בותק הפרוטקטורט. פתגם ערבי צפון-אפריקאי אומר, שהערביים במרוקו הנם אריות, באלג'יריה גברים וכתוניסיה נשים. האמת המוכעת בפתגם זה בחלקה הנה תוצאה מפניהן הגיאוגרפיות השונות של שלוש הארצות. בהיותה ארץ קטנה ועניה איפשרה תוניסיה בנקל את דיסון אוכלוסייה עני שלטון מרכזי; בעריהם הגדולות ובמאבק החיים הקשה במדבר סיגלו לעצמם האלג'יראים מדה מסוימת של קוממיות; המלחמות חמרוכות. בדורות שעברו, המגע המתמיד עם אירופיים אגב כבושים צבאיים והחיים העצמאיים כהדי האטלס העניקו למרוקאיים רגשי כבוד ושאיפה עזה לאי-תלות, שאינם ידועים לערביי אלג'יריה ותוניסיה.

מאידך, דרגת ההשפעה הצרפתית היא ביחס ישר עם ותק הכבוש הצבאי. ככל שדרגה זו נמוכה יותרא והיא הנמוכה ביותר במרוקו - מתח הלאומניות (או נכון יותר: השנאה לכובש הזר) גבוהה יותר. ביחס למרוקו יש להוסיף סייג שאינו עולה בד בבד עם המסיכות שהוזכרו לעיל: השפעת ארצות הברית. מאז הפלישה לאפריקה הצפונית בנובמבר 1942 הפכה אמריקה לגורם חשוב בתכל ארץ זו, כשל מצבה האסטרטגי המיוחד. להלכה, ארצות הברית לא הכירו מעולם בפרוטקטורט הצרפתי במרוקו ואזרחיה עוסקים במסחרם ככתון שלהם. בהסכם עם ממשלת החסות הקימו ב PORT LAUTEY בסיס ימי אוירי חזק. ההתענינות האמריקאית העניקה יציבות כלכלית לארץ (דבר זה יראה כפרדוקס כבואנו לדבר על מצבם הכלכלי של היהודים) ועם ירידת ערכו של הפרנק הצרפתי התחילו בעלי הרכוש בצרפת מטלשים הונם למרוקו.

יש עוד גורם אשר משקל מיוחד לו במרוקו. חלק מן המדינה נתון בחסות מפרדית ושתי ממשלות החסות קשורות מאז ומתמיד בפעולות משותפות מסוימות לגבי התנועה הלאומית המרוקאית. יש גם להניח, כי שעת העתונות השמאלית הצרפתית בכבר הסכם בין ארצות-הברית, צרפת וספרד על הקמת בסיסים צבאיים בשני חלקי החסות אינה משוללת יסוד.



14/5  
123

נקודה נוספת חשובה, המשליכה אור על הסצב הכללי ועל סצב תיהודים  
 כפרש: מרוקו ותוניסיה תלויות במיניסטריון החוץ הצרפתי ואילו מושלה  
 הכללי של אלג'יריה נתון למרותו של משרד הפנים. בדרך כלל, המתישבים  
 הצפון-אפריקאיים משמשים מבצר לימין הצרפתי. בולט הדבר ביחוד במרוקו,  
 אשר נציבה העליון הנוכחי, הגנרל JUN, הנו ימני מובהק. אינצידנט  
 אופייני קרה לפני חודשים מספר, בשעה שהוקמה ספקדה מערבאירופית אחידה.  
 לפי הודעות העתונות מאן הגנרל ג'ואין לקבל את הפקוד על חילות היכשה  
 בטענו, כדברי הגנרל דה-גול, שהאיחוד הצבאי אינו אלא תמרון ברישי למען  
 הגן על הממלכה המאוחדת בחילות זרים. מקורות מוסמכים סיפרו, כי ז'ואין  
 לא קבל את התפקיד שהוצע לו, מאחר שנציגי ארצות הברית שכנעוהו בדבר  
 חשיבות ההגנה על מרוקו; משלת פריס הגישה מתאה חריפה בנידון לשינגטון  
 ועל כך העידה בעקיפין ההודעה הרשמית שפורסמה בכירה הצרפתית, אשר הכחישה  
 בתוקף שהממשלה מתה כפני ארצות-הברית על התערבותן בענייניה הפנימיים של  
 צרפת.

השפעת הליגה העולמית בצפון אפריקה ירדה בהרבה בחודשים האחרונים  
 הודות לפזור אגדת כוחה עם נצחונות ישראל. חוגים רשמיים צרפתיים מודים  
 בכך ושמהים לכך. אופינית גישתו של פקיד גבוה צרפתי באלג'יריה, אשר אמר  
 פעם: "אעזור לכם בכל, בתנאי שתתנו מכות נאמנות לערבים בארץ-ישראל".  
 עקב זה חלה גם השבחה והקלה במתיחות האנטי-יהודית, שנוצרה עם ההכרזה על  
 מדינת ישראל ואשר גרמה ביוני 1948 לפרעות ביהודים במרוקו המזרחית.  
 העלייה ההמונית שפתחנו בה בראשית חודש ספטמבר שעבר לא היתה אפשרית  
 בתנאים אחרים.

יהדות אפריקה-הצפונית הצרפתית:

תולדות יהודי צפון-אפריקה לא נחקרו כל צרכן עדיין. המתישכים  
 הראשונים באו, כנראה, עם הפיניקים וישבו כבר יהודים בקרתא חדתה (ליד  
 תוניס). אוּלְמִים, כי חלק מן הפליטים, שירדו עם ירמיהו הנביא מצרימה,  
 עבר או הועבר ללוב ומשם הסתגן מערבה. גלים נוספים באו בימי המלכים  
 ההילנטיים במצרים ויתכן גם חלק מגולי יהודה, בשעת חורבן בית שני,  
 הגיע לארצות אלו. בתקופה מאוחרת יותר התישבו בהן אלפים רבים ממגורשי  
 ספרד ופורטוגל. ההסטוריונים טוענים כי ישנם, בעיקר במרוקו, יהודים  
 ממוצא ביבברי וכן בירכיים ממוצא יהודי. בדרך כלל, ההיסטוריה של יהודי  
 צפון-אפריקה אינה אלא מורה של תלאות וסבלות, רדיפות דתיות וקדוש השם,  
 פרעות והשמדת ישובים שלמים. בהיסטוריה זו איש הבדלים בדרגות הסבל, אולם א  
 אין בה תקופות זוהר של עליה רוחנית ופריחה כלכלית. כבמקומות אחרים,  
 היו כודדים שהגיעו למשרות חשובות אצל שליטיה השונים והמרוכים של הארץ,  
 רבים שימשו כמתווכים בין הכובשים האירופיים, ספרדים, פורטוגלים, הולנדים  
 והאוכלוסיה המוסלמית, אולם כגוש מדיני מעולם לא היה משקל ליהדות זו.  
 מקורות היסטוריים מדברים על נסיכויות יהודיות במאות שקדמו לאלף השני  
 לתקופתנו (מפורסמת המלכה כהנה) וכן הקימו היהודים צבאות, בהם השתתפו  
 במלחמות שהתחוללו בין מלכים מוסלמים. מכל מקום, במדה שידועות תולדות  
 יהדות זו, הרי ברור, כי משך מאות בשנים היו חיייה תלויים מנגד. סצב זה  
 קיים עד היום, לפחות כחלק מצפון-אפריקה - במרוקו.

בכל רחבי אפריקה הצפונית נתונים היהודים בין הסדן והפטיש: בין  
 המתישכים הצרפתיים, אשר רובם ככולם שייכים לריאקציה, ובין הערביים.  
 עם זאת אין להכחיש כי נוכחות צרפת הביאה השבה גדולה בסצב היהודים כשלוש  
 הארצות גם יחד, ביחוד בשטח החנוך וההשכלה.

המבנה הכלכלי של יהדות זו רחוק מלהיות בריא ואפשר להכניסו בנקל  
 לפירמידה של רופין. רובם המכריע עוסקים במקצועות בלתי פרודוקטיביים  
 וחושיים (סופרים, פקידים, עויד, רופאים) ומעוט אפסי בלבד מצא פועלים  
 או חקלאים. רבים עוסקים במלאכה זעירה: צורפים, חייטים וסנדלרים.  
 בדרך כלל, אין אעמד בינוני והאוכלוסיה היהודית מתחלקת לשני חלקים  
 (בדרגות וגזונים שונים לפי הארצות): מעוט זעיר של עשרים והמון של  
 אכסיסנציות קטנות ועניים מרודים.

215  
1415  
184

מ:ל ג' י ר :

כאמור לעיל, מצב היהודים ודרגת התפתחותם שונה ממקום למקום, בהתאם לתאריך כבושה של הארץ. מאה ושלושים אלף יהודי אלג'יריה הנם אזרחים צרפתיים ונכונים, להלכה, מזכויות שוות לזכויותיו של כל ארפתי אחר. במדת-מה נכון הדבר לגבי התושבים היהודים כערים הגדולות, אולם בשטחים הדרומיים הנם נחשלים מכל הבחינות: מדינית, סוציאלית, כלכלית וחנוכית. מנקודת ראות ציונית עדיפים יהודי הדרום על תושבי הצפון בשל קרבתם היתרה למקורות היחדות. עד מלחמת העולם השניה וימי שלטון וישי היתה התחבוללות חזקה ביותר בקרב יהודי הכרכים ורבים הם, בפרט בדור הצעיר, אשר רק עם פרסום החוקה האנטי-יהודית של המרשל פיטן נתעוררו ליהדותם. פלישת בעלי הברית בנובמבר 1942 מנעה את בצועם המלאה של החוקים הגזעיים. התורה העיקרית של החוקה האנטי-יהודית היתה בטול חוק CRÉMIEUX (שהעניק אזרחות צרפתית ליהודים) משנת 1870. העובדה כי חלק זה הוחזר לתקפו רק שנה לאחר שחרור צפון-אפריקה (20.10.43) שימשה מקור אבזבה מר ליהודי אלג'יריה ועי-ערה את אמונתם בצרפת.

ברובם המכריע עוסקים יהודי אלג'יריה במסחר. בהיותם סוחרים תפסו ועדיין תופסים עמדת חשובה בהייה הכלכליים של הארץ. פרש מענין בתולדות כבושה של הארץ הוא, שהתרוץ הרשמי לפלישה הצרפתית נוצר בקשר עם חובה של ממשלת פריס לשני סוחרים אלג'יראיים אשר, בשותפות עם שליט אלג'יריה (אמליי - נציג הסולטן התורכי) סיפקו בשעתו חטה לחילות בפוליאון. כרגע של כעס שכא כתוצאה מאי-תשלום החוב, על אף דרישותיו הנשנות של חדיי, סתר האחרון, איש רגזן וגאת, במניפתו לקונסול הצרפתי באלג'יר. משך שלוש שנים ניהלה הממשלה הצרפתית מו"מ, אך הדיי סרב להתנצל על מעשיו. הכבוש ב-1830 בא, כביכול, כפעולת תגמול.

מבחינה תרבותיתא יהודי אלג'יריה הנם המפותחים ביותר בצפון-אפריקה. יש ביניהם מספר גדול של רופאים, עורכי-דין ומורים. פרופסורים אחדים כאוניברסיטת אלג'יר הנם בעלי שם עולמי. היים יהודיים, כפי שהיוצ במרכזי אירופה, אינם ידועים. ההשכלה הציונית יהודית מצטמצמת בדרך כלל בידיעות העתונות הלועזית ובמעט העתונים היהודיים שמופיעים בצרפתית ומגיעים לאלג'יריה. הצרפתית היא הניב היחיד השגור בפי היהודים והדור הצעיר אינו שומע כל שפה אחרת.

הפעולה הציונית הצטמצמה משך שנים רבות בקניית השקל ובתרומות ועירות לקה"ל. הפדרציה הציונית קיימת רק בשמה. לסניף הצה"ל גם כן קיום תיאורטי בלבד. יש לזכור כי ז'כושינסקי כיקר פעם באלג'יר וביקורו זכור עד היום לבלות רבים. תנועת הנוער היחידה (מלבד הסתדרות הצעפים היהודיים) היא "דורר-צעירי-איון", המחנכת את חבריה לקבוץ המאוחד ומוגדרת למפלגת הפועלים המאוחדת. תנועה זו קטנה וחלשה ביותר.

בחדשים האחרונים חלה התעוררות גדולה בקרב היהודים באלג'יריה. נוסף על הרושם השכעי שעשו כינון המדינה ונצחונות ישראל, בא הדבר בעקבות העליה המונית שפתחנו בה בראשית ספטמבר 1948. אלפי הפליטים המרוקאיים שהגיעו לאלג'יר ולאורן בדרכם למרסייל, מצבם החמרי-בריאותי חנודא וגם אי-כולתנו השרגית, בשל חוסר אמצעים כספיים מספיקים, לאכסנם ולכלכלתם כראוי עוררו את יהודי המקום ומצאנו נכונות ועזרה בסדה שלא צפיינו לה. הקהילה, אשר מאז ומתמיד התנגדה לפעולותינו מתוך סיבות פוליטיות ובעיקר מתוך פחד, נאלצה תחת לחץ דעת הקהל היהודית במקום לעמוד לימיננו. גרעין הויצ"ו במקום עשתה גדולות כששח השפול בילדים והשרות א הרפואי. בלי עזרתם של יהודים מקוסיים אחרים, ויש לציין ביחוד את שמו של ה' אליעזר ש ר ק י , קשה לתאר כיצד היינו מסתדרים. נעשו גם מאמצים ע"י שליחי המוסד להחיות את הפדרציה הציונית.

Comite Juif de triebos Socialis

כארגון יהודי מקומי ללא צכיון ציוני יש להזכיר את ה- (ועד יהודי למחקר סוציאלי) אשר כולל בתוכו את טובי המשכילים היהודים כאלג'יר ויש לו קורספונדנסיים גם בערי השוה. הוא מוציא דו-שבועון בשם Information אשר קו ציוני שהור, אם כי נזתר בסגנונו, בהתחשב עם התנאים המקומיים המיוחדים. באנו בדברים עם חוג זה והתחלנו לתמוך - באורח בלתי ורשמי - בכטאונו. חכריו מבקשים חומר עתונאי וכן גלופות מן הארץ.

העליה מאלג'יריה שרם הגיעה למימדים המוניים. היתה אפשרות לכך כחדשים האחרונים ועצרנו אותה כמו ידינו. בקשות ודרישות מרובות הופנו אלינו מפנים הארץ, שם מצב היהודים התחיל להיות בכי רע, בשל איבת הערביים. החרם הכלכלי החרישי על היהודים, שהוכרז עליו עם הקמת מדינת

145  
195

ישראל, אשר לא הצליח כערים הגדולות, החל נותן סימניו בדרום. החומר האנושי באיזור זה הוא טוב ביותר ויש ביניהם דוברי עברית וכן כעלי הון. עצרנו את הזרם, כי לא יכולנו להתגבר על זרם המרוקאיים והבטחנו להם, שתורם יבוא מראשית שנה זו. את הבטחתנו לא קיימנו מתוך סיכות שמעבר לרצונם של שליחי העליה בצפון-אפריקה.

### ת ו נ י ס י ה :

מחציתם של שמונים אלף יהודי תוניסיה יושבים בעיר תוניס, בירת המדינה. יתרם מפוזרים בערי השדה ברכוזים קטנים בתוך ישובים ערביים גדולים ועוינים. כששת אלפים יושבים - לפי המסורת זה אלפיים שנה - באי ג'רבה. כדרך כלל, יהודי תוניסיה הם הקרובים ביותר למקורות היהדות והציונות באפריקה הצפונית. אחד מרבניה, י' יעקב כו ר ק ה, השתתף בקונגרס הציוני הראשון. משך שנים רבות התנועה היחידה שפעלה במדינה הייתה התנועה הרכיזיוניסטית והיא חזקה למדי גם כיום. זה שנים אחדות קיים גם גרעין של האצ"ל (הקים אותו שליח ארץ-ישראלי מטוצא תוניסאי בשם יהודה ס ע ד ה). השבועון הרכיזיוניסטי LA GAZETTE D'ISRAEL, הסופיע כתנוסי, הוא הבטאון הציוני היחיד. הסופיע בצפון אפריקה והוא גורם נזק רב לענין הציוני הכללי.

תנועת המזרחי אף היא מושרשת לסדי בתוניסיה, כי רבים הדתיים בין היהודים. מנהיגה, העוין COEITA, הוא גם נשיא הפדרציה הציונית. כתנועות נוער קיימות "דרור-צעירי-ציון" ו"השומר הצעיר". הן חלשות בגלל חוסר שליחים. באי ג'רבה קיים ארגון ציוני בשם "עשרת ציון". יהודי ג'רבה שיפוסים יפים ורוכס דוברי עברית. מצבם הבטחוני והכלכלי קשה, בשל היותם קן קשן בסביבה ערבית אויבת. באי קיים דפוס עברי וכן בית-כנסת עתיק בשם "לגריבה". לפי האגדה, הוא נבנה בימי בית ראשון.

מכחינה משפטית שונים היהודים במעמדם לערכי המדינה. הם גם משתתפים ב"מועצה הגדולה", המיעצת לנציב העליון הצרפתי בענינים הכספיים.

העליה מתוניסיה לא הגיעה למימדים גדולים, עקב מיעוט אפשרויותינו הכספיות ועמדתם השלילית של השלטונות.

### מ ר ו ק ו :

מבחינה משפטית מתחלקת אוכלוסית מרוקו לשלושה חלקים: צרפתים ושאר אזרחים זרים, מוסלמים נתיני הסולטן והעדים. בהיותו שליט תיאוקרטי לא-מוסלמים אינם יכולים להיות נתיני הסולטן ועל כן היהודים אינם אלא תושבים הנתונים לחסותו האישית. עד 30.3.1912, עת עצתם חוזה החסות עם צרפת, שלמו היהודים "מס יהודי" מיוחד ונאסר עליהם להתגורר מחוץ לבתלי הגישו - מ ל א ח במרוקו. במקור הסלה "מלאח" יש דבר-מה סמלי גם לגבי מצבה של יהודי מרוקו כיום: בעבר נהגו מסרתי הסולטן להניח את ראשי הרוגי המלכות על חומת הגישו וכדי שלא יעלו ריח היו מפזרים עליהם מלח.

על אף חסותה של הממשלה הצרפתית ההפליה נגד היהודים היא גלויה וכלתי-מרוסנת. בדרךיתו של יהודי - אם הוא מצליח לרכוש לעצמו מסך כזה - מצוין עד היום "יהודי מרוקאי". פסקי-הדין של בתי-המשפט המוסלמיים נגד היהודים הם חמורים ושרירותיים ואינם ניתנים לפקוחם של השלטונות הצרפתיים. ערותו של יהודי אינה מתקבלת כבית-דין מוסלמי ועליו "לשכור" לו עד ערכי. חוקש התנועה של היהודים בתוך הארץ מוגבל. כאשר, לאחר הפרעות במרוקו הקזרחית כחודש יוני שעבר, קמו אלפי יהודים ושמו פעמייהם לעבר אלג'יריה בתקוה להגיע משם לארץ-ישראל, הם הורדו טן הרכבות ומכלי הרכב למיניהם מאות קילומטרים לפני הגכול. בחלקם הושמו במאסר אגב עינויים גופניים קשים וחלקם הוכרחו לשוב לבתיהם. הדבר נעשה לפי הוראת שלטונות החסות ורצע עיי שוטרים צרפתיים. הכאת יהודי ברחובות הערים הנה תופעה רגילה במדינה ואיש אינו מתרעם על כך ואיש אינו מנסה למנוע את זאת.

אם כי שערי הגישו נפתחו, מרבית היהודים חיים עדיין במלאח. כעיר קזבלנקה, למשל, יושבים שמונים אלף יהודים ומהם חמשים אלף מתגוררים בגישו. הצפיפות רבועים אלה מחרידה והתנאים ההיגייניים איומים. הסיפילים התורשתי הנו מחלה נפוצה וכן הטרקומה ומחלת עור הראש. בעיירה טרודנט, במבוא תרי האטלס, ראינו ישוב שלם בלי עינים: מי שאינו עוור עדיין עלול להסתבך ור תוך זמן קצר, בשל דרגת הטרקומה הגבוהה. למצב זה אין תקנה, כי אין רופאים ואין מי שידאג לרפוי.

15  
186

זכות גדולה לאליאנס (חברת כל-ישראל) בשדה החנוך. היא מתחה את כתם-הספר הראשונים בארץ זו בשנת 1864 ומאז נתפתחה רשת חנוך הנותנת השכלה לעשרים אלף ילדים. עם זאת, רבים היילדים הגדלים ללא כל חנוך. קיימים גם בתי-ספר לתלמוד-תורה, אשר עיקר תפקידם הוא הוראת תפילות.

המסחר, אשר בעבר היה התעסקותם העיקרית של היהודים, הולך ונשמש מידיהם. הנוצר נטרל כל מיכויים ואינו רואה דרך לפניו זולת העליה ארצה. אין לתאר את מלת היאוש שאחזה בנוער זה. זה שנים אחדות קיימת הגירה סערי השדה ומן הישובים הקטנים למרכזים העירוניים הגדולים במרוקו וכן באלג'יריה. מדבר נגרם ע"י המצב הכלכלי הירוד, הגובל תכופות בחרפת רעב, וע"י העדר תנאי בטחון גופני במלוא מובן המלה. הגירה זו גורמת לצפיפות עוד יותר גדולה בגיטאות הכרכים ומוסיפה להחמרת המצב הכלכלי שהנו בכי רע בלאו הכי.

מענין לציין כיצד היתה כאן העליה לגורם סוציאלי: תקוות העליה ההמונית שעוררנו אותה הפכת את התהליך הזה מהליכה למרכזים עירוניים להגירה לארץ-ישראל; מאחר שקיימת עליה גם מן המרכזים העירוניים, לא זו כלבד שהיא מביאה סתרון לעולים, כי אם מקלה במקצת גם על מצבם של הנשארים. אולם, אין יהודי אשר רוצה להשאר במרוקו. ואין אלו מלים בלבד. בחדשים האחרונים היינו עדים לתופעה, אשר איש לא שער בנפשו כי עלולה להתחולל במאה העשרים: אלפי אנשים קמו, מכרו את אחרון חפציהם הערך שלהם ויצאו לדרך עם נשיהם ותנוקותיהם, כי הגיעה אליהם השמועה על אפשרות עליה סאלג'יר. וזאת על אף הסכנות הכרוכות בדרך ובגניבת הגבולות.

השלטונות הצרפתיים מתעלמים בקביעות ממצבם של היהודים. לא עשו מאומה למען תכוננו ומאידך נלחמים בעליה. היהודים שימשו בדרך שלילית נושא להתענינותם ביוני 1948: הפרעות ביהודים כאוג'דה ובג'רדה אורגנו ע"י הצרפתים (מכל מקום, בוצעו בהתעלמותם המכוונת) למען שמש תרוץ לפעולות דיכוי נגד הערביים. רק לפני חדשים נוכחו השלטונות לדעת כי אין בכוחם לעצור את כריחת היהודים והחלו מחפשים דרכים לכוא כמגע עמנו לשם מציאת הסדר משותף.

עניני הגנה עצמית:

פרשת ההגנה העצמית בצפון-אפריקה היא כאובה מאד. עד כמה שאי-נעימים דברים אלה, יש לאסרם ויעידו עליהם השליחים שהיו שם וכן יהודים מקומיים רבים.

הגרעין הראשון לארגון הגנה עצמית וחקם ע"י שליחים ארץ-ישראלים לפני ארכע שנים. לפני שנתיים עבר הדבר לידי המרכז בפריס, אשר, כידוע, מנהלים אותו יהודים צרפתיים. מרכז זה לא עשה מאומה, מחוץ להכנסת רוח נרגנות לקבוצת צעירים קטנה. הוא ניהל תעמולה נגד השליחים הארץ-ישראלים ולא אחת שלה הידעות לאחראיים הארציים שלוש בי העליה מצפון אפריקה נפסקה ואמר על חבריו לעזור לשליחי המוסד. לא טעם היתה לנו ההרגשה המזודה, שהמרכז בפריס מנסה לחבל בכוונה תחילה בעבודתנו. כיום המצב הוא כזה, שאין כל שתוף פעולה בין ארגון זה - כמצב שהוא קיים - ובינינו. לזכותו של ארגון זה אין אף לזקוף, כי נימה לחנך את חבריו לקומסיות יהודית. יותר משהכיא אחד בקרב מעט הצעירים שארגנם, הכנים בהם רוח פירוד. כך, לצוגמא, הקים בתונים שני גופי הגנה נפרדים: דתית ותילונית. מדת כשלטנו ואי-יעילותו נתגלתה בשעת הפרעות במרוקו המזרחית: מושבל ראשון אצל כל יהודי מרוקאי, כי בערי הגבול אורכת מאז ומתמיד סכנה מתמדת ליהודים, אטלם משך שתי שנות פעילותו לא מצא לנחוץ המרכז הפריזאי לכונן כל גוף הגנה באיזור. כן יש לציין, שזה שנה אוסף ארגון זה בכל רחבי צפון אפריקה כספים בשם צבא-ההגנה לישראל.

מן הסותר להדגיש את הצורך החיוני בהגנה עצמית בצפון-אפריקה. האחרייות לה וארגונה צריכים להיות בידי שליחי ארץ-ישראל ולא בידי אנשים, אשר כל צעדיהם מותנים כתנאיה המיוחדים של היהדות הצרפתית ואינם נובעים מתוך צרכיהם הממשיים של יהודי אפריקה הצפונית. יש לשגר לתפקיד זה שליחים סבונים בדרכי סהתרת, מסוגלים לחנך את הנוער לקומסיות יהודית ולהכניס בו רוח ציונית.

./.

15/4  
87

העליה מצפון-אפריקה יצאה מגדר תופעה אינדיבידואלית אך כשנת 1947, עת יצאו שתי אניות מעפילים מאלג'יר ישר לחופי הארץ: "יהודה הלוי" ו"שיבת ציון". אניה שלישית (5.11.47) הספיקה לקחת חמשים מעפילים בלבד ונאלצה להסתלק עקב התערבות המשטרה. הגעתי לאלג'יר ימים אחדים לפני נטיון שלישי זה ולעולם לא אשכה באישה תנאים פרימיטיביים נאלצנו לעבוד, מתוך חוסר שליחים וחוסר כספים. המעפילים היכו לאניה בריחוק חמשה-עשר ק"מ מאלג'יר; קשר ישיר עם האניה לא היה לנו ושוחחנו אתה דרך מרטייל. ישכתי ליד הטלפון כל הלילה ונדע לי ממרטייל, כי קרה "פנצ'ר" ועל האניה היה להסתלק. מקרה זה אופיני למסיבות כהן. נאלצו לעבוד שליחי המוסד באפריקה הצפונית. לא זו בלבד, שעליהם היה להתגבר על קשיים גדולים במקום, כי אם גם כספים לא עמדו לרשותם. הג'וינט עדיין מסרב לראות עקורים כיהודים הצפון-אפריקאיים וכל אימת שפנינו למוסד בפריס נענינו: "הג'וינט אינו נותן". מצב זה שופר כמחצית השנה האחרונה.

לאחר כשלוש האניה השלישית החילונו בהעברת העולים למרטייל בתעודות מזויפות. תמורה גדולה חלק בראשית ספטמבר 1948, שעה שאיפשרו לנו השלטונות הצרפתיים להעביר את הפליטים המרוקאיים באורח חוקי מאלג'יר למרטייל. בזאת נפתחה פרשה חדשה בתולדות העליה מצפון-אפריקה - העליה החמונית.

נתונים סטטיסטיים בדבר מספר העולים יש בידי רק החל מיום 15.4.48. החל מאביב 1947 ועד תאריך זה עלו כאלף וחמש מאות נפש. להלן פרטים על העליה מן 15.4.48 וכלה ביום 31.12.48 (הסכומים כפרנקים צרפתיים):

חודש	יצאו למרטייל	במסום	באניה	הוצ' דרך ממוצע לנפש	כלכלה ממוצע לנפש	הערות
אפריל (2/8)	74		74	14.992.-		כולל כלכלה
מאי	213		213	9.145.-		" "
יוני	232	30	202	9.559.-		" "
יולי	120		120	11.937.-	975.-	
אוגוסט	580	90	490	7.314.-	815.-	
ספטמבר	1024	133	891	6.239.-	849.-	
אוקטובר	2118	124	1994	4.112.-	438.-	
נובמבר	1633	1053	580	9.760.-	2.081.-	
דצמבר	3000					אין בידי פרטים

בחודש דצמבר יכולנו לשלוח למרטייל לפחות ארבעת אלפים נפש, אולם הוראה חמורה אסרה עלינו את הדבר, מפאת המצב הקשה השורר במחנות שם. מצב זה לגרם, בחלקו, עיי העולים הצפון-אפריקאיים (ובעיקר בגלל חוסר אניות): נתגלה כי יש ביניהם מספר חולים, אשר דורשים טפול רפואי משך חודש או חודשיים וישר ביחד עם משפחותיהם שממאנים לזוז כלעזיהם, ממלאים את המחנות עד אפס מקום. כיוס לחולים אלה מהלכים טפורים מוגזמים וברצוני להבהיר את הדברים. דו"ח של רופא אלג'יראי מוסמך קבע, שמצבם הבריאותי הכללי של המרוקאים משבוע רצון אחוז החולים (פכלל העולים) הניתנים לרפוי תוך זמן קצר (חודש-חודשיים) הוא בין 5-7% ואילו אחוז החולים ללא תקנה הוא 0,5% בלבד. מאחר שאין אפשרות להחזיר את האנשים למרוקו (הם מגיעים לאלג'יר כאורח בלתי-חוקי, חלקם ברשת הבריחה שלנו וחלקם ביזמנים הם), פנינו לפורים וקבלנו הסכמה למשלוח כל הניתנים לרפוי למרטייל. באשר לחולים ללא תקנה הוטל עלינו למצוא פתרון במקום. הג'וינט התחייב להקים מחנה בית-חולים מיוחד לרפוי חולים אלה. אנו מצדנו קיימנו את ההסכם והמצב הקשה במרטייל נוצר עיי דחיית קיום הבטחתו של הג'וינט.

בסוף חודש דצמבר באה החמרה נוספת וקבלנו הוראה לא לשלוח יותר ממאה איש לשבוע למרטייל. דבר זה גרם למשבר חמור ומסוכן באלג'יר, מקום שם התרכזו כשלושת אלפים פליטים. הם סתגוררים בשני בתים, בצפיפות איומה. בבית, שבקושי מסוגלים לדור בו מאתיים איש, הצטופפו אלף חמש מאה גברים נשים וטף. מי שלא ראה את המחזה אינו יכול לתאר לעצמו את חמראה הטרגי: בלילה לא יכולת לעלות לקומה העליונה, כי כל מדרגה היתה "תמוסה" עיי עולה והיתה סכנה שתדרוך על גוף אדם חי. תינוקות אחדים מתו כתוצאה מאי-יכולתנו לשכנם ולהזינם כראוי.

ולא זו בלבד. עם כל היותה חלק מן המטרופולה הצרפתית, אלג'יר היא בשרת ארץ ערבית וכל רכוז כולש של יהודים עולים לארץ-ישראל גורם לבעייה פוליטית, הן לשלטונות הצרפתיים והן ליהדות המקומית, ומסכנת את גורל העליה כולה. אם פעם אבחנו היינו אלה שדרשנו מן השלטונות אפשרויות יציאה למרסייל, הפעם הגיעו הדברים לידי כך, שהממשלה פנתה אלינו בדרישה נמרצת למשלוח האנשים. אינני יודע את המצב כרגע, אולם הנני מלאצ הרדה לגורל העליה מצפון-אפריקה.

עם בקורו של ה' מ ר ק י ר ב ל ו ם בחודש דצמבר במרוקו נפתחו אפשרויות לעבודה ישירה מקזבלאנקה למרסייל. שלטונות החסות נתנו הסכמתם להעניק דרכיות וויזות לצרפת למספר גדול של יהודים. בצוע ההסכם יתחיל בשבועות הקרובים והוא יקל על המצב באלג'יר וכן על ברור העולים במקום, שרם עזבם את בתיהם. ע"י כך נוכל גם להגדיל את מספר העולים מאלג'יריה עצמה.

אם באלג'יריה פחס השלטונות הוא מצויין ואם במרוקו חל שבוי לטובה בעמדתם, הרי קשה ביותר המצב בתוניסיה, בשיחה שחיתה לי עם הנציב העליון הצרפתי JEAN MOIS, סוציאליסט, ממקורביו של ליאון בלום) נתברר, כי הוא לא יעשה דבר, שעלול לסכן את מעמדו בעיני הערביים. הוא חכסח לתת חמשה-עשר מספורטים וויזות (לצרפת) לשבוע וכן הציע שאנשינו יוכלו לגנוב את הגבול לאלג'יריה. את הבטחתו לא קיים ואת הצעתו שכח: הדרכיות לא ניהנו אלא משך שלושת השבועות הראשונים שלאחר הראיון ואנשינו נתפסו בגבולות (צאמנס, לא נענשו, אך הוחזרו והוזחרו). אף על פי כן, בזמן האחרון הצלחנו להוציא מאה אנשים וחמשים איש לתודש (השגנו דרכיות בשוחד וכן ייצרנו מספורטים מתוצרת שלנו). מספר זה קטן מדי ויש צורך באינטרוונציה מדינית רצינית בנידון זה.

בסיכום: האפשרויות לעליה גדולה מצפון אפריקה, אם לא יקרה דבר מה בלתי צפוי, הן טובות למדי. נוכל בקלות להגיע לחמשת אלפים איש לחודש, אל לנו לשכוח, שבצד יחודי אמריקה, יהדות אפריקה הצפונית היא הרזרבה הגדולה ביותר שנשארה לנו. ויש להדגיש ולחזור ולהדגיש את הדחיפות שבעליה המונית מזדית: כיום התנאים הפוליטיים מאפשרים עליה כזאת, אולם מי יודע מה ילד יום. התנועה הלאומית הערבית בצפון-אפריקה תלך ותגבה ופרושה: ירידה נוספת במצב היהודים והתנגדות-יתר לציונות. כן אין לדעת אם הכרת צרפת במדינת ישראל לא תביא בעקבותיה את הפסקת העליה או לפחות האטתה, כפצוי לערביים (עד עתה היה ההיפך: אי הכרה והרשאת עליה).

חזרה נוספת אחת בדבר העליה מתוניסיה. כאן אירע מקרה מצער בקשר עם שתוף הפעולה בין הגורמים העוסקים בעליה. העויד GUETTA, נשיא המזרחי ונשיא הפדרציה הציונית בתוניסיה, נתמנה לקצין-עליה, בלא התייעצות עם חברי המוסד או הודעה מוקדמת על כך. הדבר גרם למצב לא-נוח מכמה מובות: א) הורדת כבודם של השליחים הארץ-ישראלים בעיני יהודי המקום; ב) האיש ניסה להתערב בעניני המוסד, אשר הנו הגוף היחידי המסוגל לעשות עליה בהיקף ניכר מתוניסיה (דרש חשבונות וכן תבע שכל מועמד לעליה מאושר על ידו); ג) במדה שנתן ויזות למעט האנשים שתצליחו להשיג דרכיות בכוחות עצמם, הרי היו אלה מחברי המזרחי בלבד.

מ ס ק נ ו ת : התנועה הציונית שכחה את קיומה של יהדות אפריקה וצפונית משך עשרות בשנים. על כן, אין בארצות אלו הסתדרות ציונית ראויה לשמה ואין תנועות נוער חלוציות בעלית היקף רציני. מאידך, התנאים האובייקטיביים במקום לא איפשרו תחיה לאומית ורוחנית ספונטנית. על המתרעמים חמרובים על החומר האנושי הבא מצפון אפריקה לזכור את זאת. זאת ועוד זאת: התנועה הציונית אחרה את המועד וישל להציל את היהודים האלה מיד, מבלי לחכות עד שיוכנו ויחונכו ע"י שליחים ששלחו. כאמור לעיל, קיימת כיום אפשרות להעלות חמשת אלפים נפש לחודש מאפריקה הצפונית. הצורך בעליה דחוף ביותר לגבי יהדות מרוקו. באם מוסדותינו יסכימו להעלאת חמשת אלפים נפש לחודש, הרי תתרוקן ארץ זו מיהודיה תוך חמש שנים. כל תכנית בשדה העליה, ההגנה והחינוך הציוני צריכה להעשות כשאפשרות זאת לבגד עיני מתכניה. יקל ביותר להפוך את האפשרות הזאת לעובדה.

יעקב קראוס

מספר

15-1-14/10

מספר 7/10

ארכיון יד טבנקין

חטיבה 15  
מיכל 79 תיק 10  
מסמך

ב"ה (י.ר. 1947)

דו"ח מקיף מסב היחידים ויחסם עם השכנים בגרבה וכפריה (תוניסיה)

תמוז תש"ח

אל הקורא;

תושב יהודי מקומי אין ביכולתו להביע ולהבליט כל חתרנות הסמוכות בלכות היהודים המקומיים באשר הוא "בן-בית", וכל מסב במל-וא חזרתו קשה לו לבטאו בכתב, בגלל שהוא בעצמו "נבלע" בתוך המצב וההרגל נעשה לו לשבע שני.  
יהודי בחוץ לארץ זה המבקר ביבשת אפריקה ורוצה להעלות בכתב מה שראו עיניו, תגולה לפניו תפונה מחיי יהדות הסובלת זה יורות ושהיום עומדת לנוכח סכנות איומות של פדעות כמו שאירעו בחד-שים האחרונים בארצות ערב ושכל היהודים ב"בני עדוניה" עם החמדת המצב שם.

דיוטמא אקטואלית אחת תמיד על השאר, ששני התאריכים של 29/11/47 ו-15/5/48 ימי ההחלטה והתכרזה על "מדינת ישראל", שהובלטו בתולדות ימי "המדינה" כמפנה מזהיר בדברי ימיה, ושכל פינות העולם היהודי לרבות "עצותי הסחנות" הוחבנו והופגנו בפומבי או בצנעא, ורק בפנינה זו לא רק שלא הוזכר אף בבית כנסת בתור ענין "דתי" מהפחדו השו-דר, אלא, הענין בהתך למקור פחד סכנות של מהומות ומאורעות דמים כפי "יעידו ה"איומים" שהיו נשמעים פה ושם, והיהודי מכרז להתאמץ שגם על פניו לא ניכרים רשמי המאורע וגם "מזהיר" מתוך הכרה שאין לו שום קשר עם היהודים שם ושחוא "תוננאי" ועוקב רק אחרי אינטרס פדינתו, לסרות כל זה לא עברו בשתיקה הימים האלה, קרבנות יהודים חפים מפשע נפלו במצרים, טריפוליטניה, ומרוקו, ובפינה זו הרבה מקרים של הסקות של סכנה, הוץ מה"איומים", נזיפות ועוד שהם מנת חלקנו מאז ותמיד.  
חוסר הכרה והערכה לקראת העתיד של פינה זו וסיב יהדות שהוזנחה הרבה שנים בלי ביקור שליחים בטספר ניכר וששטח פעולתם לא הורחב בהת-אם למצב הזריר, באשר לא היתה תקנה שטיהדות אפריקה ה"לא מפותחת" יכו-לים לנצל משהו לסובת הבנין הגדול שמקים עם ישראל במולדתו, ורק אחרי "נסיגנות" מתוצרת ורק שעלו בחיוב והותחלה פעולת ההצלה, בבר הוחמר המצב, והתנאים, דרוש להם כחות כפולים יפ כמה ממה שהיה נדרש קודם לכן, הלואי, וכצליח עם גיוס כל הכחות.  
בשורותינו אלה אנו פונים בקריאה חמה לכל מדריכי ואחראי פעולת ההצלה, שיטישו עזרתם בעוד כל עוד יש אפשרויות של הצלה לפינה זו המתנ-זרונה מאליה מחוסר ישע, לסובת המדינה ולסובת היהדות המשוועים לעזרת במלחמת קיוםם.

להלן אנו מוסרים דו"ח מקיף מסב הכלכלי, הרוחני והמד-יני מזמן האחרון בגרבה וכפריה:

המצב הכלכלי.

אחרי חחרם המסחרי שסתנהל על ידי ארגון מאישים ערבים עם השקעות כסף נגד הקפועונאים היהודים שכבר היה לעבודה שנים אחרות, ושמקור פרנסה זה חדלו להיות פמנו עשירות משפחות, הגיע תורם של בעלי מלאכה זעירים כמו: חייטים, כנאים, נגרים, פחחים, רוכלים ועוד שעסקים אלה היו כ"סובסידיות" בידי יהודים, נכנסו והתחילו ל"כובשם" אנשים הונבאו מחוץ לעיר על ידי ארגון זה המטפל בעניינים אלה בעירנות גדולה

שם הארכיון: Gk

מספר תיק: 15-1-14/10

מספר 10/10  
מספר 10/10



חל-אביב, 3.2.49.

למצב היהודים בצפון-אפריקה הצרפתיתהרקע הכללי

שלוש ארצות אפריקה הצפונית הצרפתית נכבשו בזמנים שונים אלג'יריה ב-1830, הונגריה ב-1881 ומרוקו ב-1912. החבססותה של צרפת והשתרשותה בכל אחת מארצות אלו סונוה כחיקון וברגהן כחחאם לוחק חכיבוש. טאה ותשע עשרת שנות השלטון הצרפתי באלג'יריה חסביעו אה הוחמן על פני הארץ בחרכב אוכלוסיתה. צורה הנחלה, סדרי חייה הכלכליים וכן באופי הכוחות הסוציאליים והמדיניים הסועלים בה, ביום מהווה היא, להלכה לפחות, חלק אורבני מן המולדת הצרפתית ושלוש מתוזה כמות ככל מחוז בצרפת האירופית. בין שמונה מיליון חושבי ארץ אלג'יר ישנם במיליון אזרחים צרפתיים (לרבות 130,000 יהודים), שלא כמרוקו וכחונגריה, בהן מהווה האוכלוסיה הצרפתית מיעוט קטן.

נוסף על האינטרסים המדיניים והכלכליים קשורים הצרפתים גם כאורה סנטימנטלי לאלג'יריה בתולדות ההיסטוריה הצרפתית בארץ זו ישנם כמה פרקי גבורה הדומים לאלה שבהיסטוריה החלוצית בארצנו: ביצוח סמלה סייטיב'ה הטורית, לדוגמא, יובשו בשעל המחישבים היה להלחם לא בכוחות הטבע בלבד, כי אם גם בערבים שונים.

בחירתה חלק מהמולדת האירופית, חדלה אלג'יריה מלהיות ארץ חקלאית גרידא ונחשתתח בה גם העטיה, כי על כן אין ממלכה פריס עוסדה בעקשנותה כבשתי תארצות האחרות, לחיות המסמקת היחידה במוצרי העטיה. מציאותה של אנופי הממלכות המטרופוליטניות, המלחמות ביניהן והאזירה הנוצרה סביבן נחננו אה אותהיתן בצורת הארגון של הממלכות הלאומניות הערביות במקום. הן מפותחה יותר ועקשניות יותר מן הממלכות הקיימות בשאר חלקי צפון-אפריקה הצרפתית. אכן, מלחמתן קשה ומחוסרת סיבויים יותר מאשר במרוקו ובחונגריה. השתים האחרונות הן מרוסקטורטים וקיים בהם שלטון בית מרויים, אם לא בחוכנו, הרי לפחות בצורהו.

מרוקו וחונגריה כיהוד מסגרות בהדכה כהאואה לאלג'יריה. בחונגריה כמעט ואין כל העטיה וכלכלת חקלאית גרידא. אם כי באופן נומינלי במרוקו שולם השלטון ובחונגריה הניי, חרי הנציב העליון הצרפתי הוא כל-יכול. בשתי המדינות גם יחד הנציב העליון הוא גם כן-חמוץ של השליט הערבי ובדרך זו מנוחקת הן ממגע מדיני רשמי עם ארצות זרות. עם זאת ישנו הבדל עיקרי בין שתי המדינות, תנובע ממכע חושביהן וכן מן ההפרש בוחק המרוסקטורט. פחגם ערבי צפון-אפריקאי אומר, שהערבים במרוקו חגם אריות, באלג'יריה גברים ובחונגריה נשים. האמה המובעת בפחגם זה בחלקה הגה מוצאת טעניהן הניאורפיות השונות של שלוש תארצות. בהיותה ארץ קטנה ועניה איפשרה חונגריה בנקל אה רישון אוכלוסיה ע"י שלטון מרכזי בעריחה הגדולה ובמאבק חחיים הקשה במדבר סגלור לעצמם חאלג'יראים מידה מסוימת של קומסיוחן המלחמות המרובות כדורות שעברו, המגע המתמיד

תעליה

העליה מצפון-אפריקה יצאה בגדר חוסעה אינדיבידואלית אך בטנח 1947, עת יצאו שחי אניות מעפילים מאלג'יר ישר לחופי הארץ: "יהודה הלוי" ו"שיבת ציון". אניה שלישיה (5.11.47) חסמיקה לקחה חמישים מעפילים בלבד ונאלצה להסתלק עקב תערבות המשטרה. הנעחי לאלג'יר ימים אחדים לפני נסיון שלישי זה ולעולם לא אסכה באיזה חנאים פרימיטיביים נאלצנו לעבוד, מהון חוסר שליחים וחוסר כספים. המעפילים היכו לאניה בדיחוק חמשה-עשר ק"מ מאלג'יר; קשר ישיר עם האניה לא היה לנו ושוחחנו אחך דרך מרסייל. ישבתי ליד הטלפון כל הלילה ונודע לי מסרסייל, כי קרה "פנצ'ר" ועל האניה היה להסתלק. מקרה זה אוסייני למסיבות בהן נאלצו לעבוד שליחי המוטך באפריקה הצפונית. לא זו בלבד, שעליהם היה להחגבר על קשיים גדולים בקוס, כי אם גם כספים לא עמרו לרשותם. הג'וינט עדיין מסרב לראוח עקורים ביהודים הצפון-אפריקאיים וכל איטח שמנינו למוסר בפריס נענינו; "הג'וינט אינו נוהן". סבב זה שופר במחצית השנה האחרונה.

לאחר כסלון האניה השלישיה החילונו בהעברת העולים לטרסייל בתעודות מזויפות. חמורח גדולה חלה כראשיה ספטמבר 1948, שעה שאיפשרו לנו העלטונות הצרפתיים לחעביר אח העליטים המרוקאיים באורח חוקי מאלג'יר לטרסייל. כזאת נפתחה פרטח חדשה בתולדות העליה מצפון-אפריקה - העליה החסונית.

נחננים מדויקים ברבר מספר העולים יש בידי וק החל סיוט 15.4.48. החל מאכטב 1947 ועד אררן זה עלו כאלף וחמש מאות נפש. להלן פרטים על העליה מן 15.4.48 וכלה כיום 31.12.48 (חסכומים בפרנקים צרפתיים):

חודש	יצאם לטרסייל	במסוס	באניה	הוצ' ררך	כלכלה ממוצע	ה ע ר ו ח
				ממוצע לנפש	לנפש	
אפריל	74		74	14.992.-	-	כולל כלכלה
מאי	223		213	9.145.-		" "
יוני	232	30	202	9.559.-		" "
יולי	120		120	11.937.-	975.-	
אוגוסט	580	90	490	7.314.-	815.-	
ספטמבר	1024	133	891	6.239.-	849.-	
אוקטובר	2118	124	1994	4.112.-	433.-	
נובמבר	1633	1053	580	9.760.-	2.081.-	
דצמבר	3000	1420				אסן בידי פרטים

10524

בחודש דצמבר יכולנו לשלוח למרטייל לפחות ארבעה אלפים נפט, אולם הוראה חמורה אמרה עלינו את הדבר, טמאה המצב הקשה השורר בסחנות שם. מצב זה נגרם, בחלקו, ע"י העולים הצפון-אמריקאיים (ובעיקר בגלל חוסר אניות); נחגלה כי יש ביניהם מספר חולים, אשר דורשים טיפול רפואי משך חודש או חדשיים ואשר ביהר עם משחנותיהם שממאנים לזוז בלעדיותם ממלאים את הסחנות עד אפס מקום. ביחס לחולים אלה מחליכים סיפורים מוגזמים וברצוני להבחיר את הדברים. דו"ח של רואא אלג'יראי מוסמך קבע, שמצבם הבריאותי הכללי של המרוקאים שביע רצון. אחוז החולים (מכלל העולים) הניחנים לריפוי חוך זמן קצר (חודש-חודשיים) הוא בין 5-7% ואילו אחוז החולים ללא תקנה הוא 0,5% בלבד. מאחר שאין אפשרות להחזיר את האנשים למרוק (הם סביעים לאלג'יר באורח בלתי-חוקי, חלקם ברשת הבריחה שלנו וחלקם ביזמתם הם). פנינו למרים וקבלנו הסכמה למשלוח כל הניחנים לריפוי למרטייל. באשר ללחולים ללא תקנה הוטל עלינו למצוא פתרון במקום. הג'וינס התחייב להקים מחנה בית-חולים מיוחד לריפוי חולים אלה. אנו מצרנו קיימנו את הסכם והמצב הקשה במרטייל נוצר ע"י דחייה קיום הכסחחו של הג'וינס.

בסוף חודש דצמבר באה החמרה נוספת וקבלנו הוראה לאל לשלוח יותר ממאה איש לשכונת למרטייל. דבר זה גרם למשבר חמור ופסווכן באלג'יר, מקום שם התרבו כאלושת אלפים מליטים. הם מהגוררים בשני בתים בצטינות איומת. בבית, שבקושי מסוגלים לדור בו מאתיים איש, הצטופפו אלף חמש מאות גברים, נשים וסף. מי שלא ראה את המחנה אינו יכול להאר לעצמו את המראה חרדי; כלילה לא יכולה לעלות לקומת העלונה, כי כל מדרגת היתה "תפוסה" ע"י עולה וחיחה מבנה שתודוך על גוף אדם חי. חינוקות אתרים מהו כתוצאה מאי-יכולתנו לשכנם ולתזינם כראוי.

ולא זו בלבד. עם כל היזחה חלק מן המטרופולח הצרפתית, אלג'יר היא בירה ארץ ערבית וכל ריכוז בולט של יהודים עולים לארץ-ישראל גורם לכעיה פוליטית, הן לשלטונות הצרפתיים והן ליהדות המקומית, ומטכנת את גורל העליה כולה. אם פעם אנונו היינו אלח שדרשנו מן השלטונות אפשרויה יציאה למרטייל, הפעם הגיעו הדברים ליזוי בן, שהממשלה פנתה אלינו בדרישה נמרצה למשלוח האנשים. אינני יודע את המצב כרגע, אולם הנני מלא חרדה לבורל העליה מצפון אמריקה.

עם ביקורו של ה' ט ר ק י ר ב ל ז ס בחודש דצמבר בשרוקי נפתחו אפשרויות לעבודה ישירה מקזבלאנקה למרטייל. שלטונות החטוח נתנו הסבמחם להעניק דרכיות וריזזה לצרמת לספער גדול של יחודים. ביצוע ההסכם יהחיל בשכועות הקרובים, והוא יקל על המצב באלג'יר וכן על בדור העולים במקום, טרם עזבם את בחיהם. ע"י בן נוכל גם להגדיל את מספר העולים מאלג'יריה עצמה.

אם באלג'יריה יחס השלטונות הוא מצויץ, ואם במרוקו חל שינוי לסובה בעמדתם,

Jean Mous

הרי קשה ביותר המצב בחוניסיה. בשיחה שחיחה לי עם הנציב העליון הצרפתי (

סוציאליסט, מסקורביו של ליאון בלום) נחברר, כי הוא לא יעשה דבר, שעלול לסכן

את מעמדו בעיני הערבים. הוא הבטיח לתת המשח-עטר סטטורטיט וויזוח (לצרפת)

לשבוע וכן הציץ שאנשינו יוכלו לגנוב את הגבול לאלג'יריה. את הבטחתו לא קיים

ואת הצעתו שכח: הדרכיות לא ניתנו אלא מסך שלוש הראטונים שלאחרי הראיון ואנשינו

נחטטו בנבולוח (אמנם לא נעשו, אך חוזרו והוזחרו). אף על פי כן, בזמן האחרון

הצלחנו להוציא מאה וחמישים איש לחודש (הטננו דרכיות בשוחו וכן ייצרנו סטטורטיט

מתוצרת שלנו). מספר זה קטן מדי ויש צורך באינטרונציה מדינית רצינית בנידון זה.

בסיכום: האפשרויות לעליה גדולה מצפון-אפריקה, אם לא יקרה דבר-מה בלתי-צפוי,

הן טובות למדי. נוכל בעלות להניץ לחמשת אלפים איש לחודש. אל לנו לשכוח, שכבר

יהודי אפריקה, יהודי אפריקה הצפונית היא הרזרבה הגדולה ביותר שנשארה לנו, ויש

להרגיש ולחזור ולהדגיש את הרחישות שבעליה המונית מידית: כיום החנאים הסוליטיים

מאשרים עליה כזאת, אולם כי יורע מה ילד יום. התנועה הלאומית חרביה בצפון-אפריקה

הלך וחבר ופירושה ירידה נוספת במצב היהודים והתנבדות-יתר לציונות. כן אין לדעת

אם הברה צרפת בטריצת-ישראל לא תביא בעקבותיה את השמקת העליה או לפחות האמתח

בפיצוי לערבים (עד עתה היה החיסוך: אי ההכרה והרשאה עליה).

הקרת נוספת אחת ברבר העליה מחוניסיה. כאן אירע מקרה מצער בקשר עם שיחוף

המעולה בין הגורמים העוסקים בעליה. העו"ר Juetta נשיא המזרחי ונשיא הפדרציה

חיונית בחוניסיה, נחמנה לקצין עליה, בלא החייצוח עם חברי המוסר או הורעת מוקדמת

על כך. הדבר גרם למצב לא-נורח טכמה סיבותו א) הורדת כבודם של השליחים הארץ-ישראלים

בעיני יהודי המקום; ב) האיש ניסה להחריב בענייני המוסר, אשר הנוף הנוף היחידים חטובל

לעשות עליה בהיקף גיכר מחוניסיה (דרש חשבונות וכן חבע שכל מועמד לעליה יאשר על ידו) ;

ג) כסיה שנתן ויזוח למעט חאנשים שהצליחו להשיג דרכיות בכוחות עצמם, הרי חו אלה

טחרי אמזרחי בלבר.

מ ס ק ו ת התנועה חיונית שכזה את קיומה של יהדות אפריקה הצפונית משך עשרות

בשנים. על כן אין בארצות אלו המתדרות חיונית ראויה לשמה ואין חנועות נוער חלוציות

בעלות היקף חייני. מאירך, התנאים האובייקטיביים במקום לא איפשרו החיית לאומית

ודוחנית מפונטנית. על המתעמים הפרובים על החומר האנושי חבא מצפון אפריקה לזכור זאת.

זאת ועוד זאחו התנועה חיונית אחרה את המועד ויש להציל את היהודים חאלח מיד, מבלי

להכות עד שיובנו ויחונכו ע"י שליחים שנשלחו.

כאמור לעיל, קיימת ניומ אפשרות להגלות מטת אלפים נפש לחודש מאמריקא  
הצטונניה. הצורך בעליה רחוק ביותר לגבי יהדות מרוקו. באם מוסדותינו יסכימו  
להעלות מטת אלפים נפש לחודש, חרי חרוקן ארץ זו מיהודיה תוך חמש שנים.  
כל חכניה בשרה העליה, ההגנה והווינוך הציוני צריכה להיעשות כשאפשרות זאת לנגד  
עיני מחכניה. יקל ביותר לתתוך את האפשרות הזאת לעובדה.

יעקב קראוס.

תל-אביב, 3.2.49

למצב היהודים בצפון-אפריקה הצרפתית

שם הארכיון: SAK

שם הארכיון: SAK

מספר תיק: 14K

מספר תיק: 14/5

הרקע הכללי:

145  
193  
11.3  
11/1

שלוש ארצות אפריקה הצפונית הצרפתית נכבשו בזמנים שונים: אלג'יריה ב-1830, תוניסיה ב-1881 ומרוקו ב-1912. התבססותה של צרפת והשתרשותה בכל אחת מארצות אלו שונות בהיקפן ובדרגתן בהתאם לותק הכבוש. מאה ותשע-עשרה שנות השלטון הצרפתי באלג'יריה הטביעו את חותמן על פני הארץ בהרכב אוכלוסייתה, צורת המלוכה, סדרי חייה הכלכליים וכן באופי הכוחות הסוציאליים והמדיניים הפועלים בה. כיום מהווה היא, להלכה לפחות, חלק אורגני מן אצ המולדת הצרפתית ושלושת מחוזיה כמוהם ככל מחוז בצרפת האירופית. בין שמונה מיליון תושבי ארץ אלג'יר ישנם כמיליון אזרחים צרפתיים (לרבות 130.000 יהודים), שלא כבמרוקו ובתוניסיה. בהן מהווה האוכלוסייה הצרפתית מיעוט קטן.

נוסף על האינטרסים המדיניים והכלכליים קשורים הצרפתים גם באורח סנטימנטלי לאלג'יריה; בתולדות ההתיישבות הצרפתית בארץ זו ישנם כמה פרקי גבורה חדומים לאלה שבהתיישבות החלוצית בארצנו: שיצות שפלת מיטיג'ה אפריקה, לדוגמא, יומשו כשעל המתיישבים היה להלחם לא בכוחות הטבע בלבד כי אם גם בערביים שונים.

בהיותה חלק מהמולדת האירופית חדלה אלג'יריה מלהיות ארץ חקלאית גרידא ונתפתחה בה גם תעשייה, כי על כן אין ממשלת פריס עומדת בעקשנותה כבשתי הארצות האחרות, להיות המספקת היחידה במוצרי תעשייה. מציאותן של סניפי המפלגות המסרופוליטניות, המלחמות ביניהן והאזירה הנוצרת סביבן נתנו את אותותיהן בצורת הארגון של המפלגות הלאומניות הערביות במקום. הן מפותחות יותר ועקשניות יותר מן המפלגות הקיימות בשאר חלקי צפון-אפריקה הצרפתית. אכן, מלחמתן קשה ומחוסרת סכויים יותר מאשר במרוקו ובתוניסיה. השתיים האחרונות הן פרוטקטורטים וקיים בהם שלטון בית מסויים, אם לא בתכנון, הרי לפחות בצורתו.

מרוקו ותוניסיה ביחוד מפגרות בהרבה בהשוואה לאלג'יריה. בתוניסיה כמעט ואין כל תעשייה וכלכלתה חקלאית גרידא. אם כי באופן נומינלי במרוקו שולט השולטן ובתוניסיה הביי, הרי הנציב העליון הצרפתי הוא כל-יכול. בשתי המדינות גם יחד הנציב העליון הוא גם שר-החוזק של השליט הערבי ~~צאצא~~ אב ובודרך זו מנותקות הן ממגע מדיני רשמי עם ארצות זרות. עם זאת ישנו הבדל עיקרי בין שתי המדינות, הנובע מטבע תושביהן וכן מן ההפרש בותק הפרוטקטורט. פתגם ערבי צפון-אפריקאי אומר, שהערביים במרוקו הנם אריות, באלג'יריה גברים וכתוניסיה נשים. האמת המוכעת בפתגם זה בחלקה הנה תוצאה מפניהן הגיאוגרפיות השונות של שלוש הארצות. בהיותה ארץ קטנה ועניה איפשרה תוניסיה בנקל את דיסון אוכלוסייה עמי שלטון מרכזי; בעריהם הגדולות ובמאבק החיים הקשה במדבר סיגלו לעצמם האלג'יראים מדה מסוימת של קוממיות; המלחמות חמרוכות. בדורות שעברו, המגע המתמיד עם אירופיים אגב כבושים צבאיים והחיים העצמאיים כהדי האטלס העניקו למרוקאיים רגשי כבוד ושאיפה עזה לאי-תלות, שאינם ידועים לערביי אלג'יריה ותוניסיה.

מאידך, דרגת ההשפעה הצרפתית היא ביחס ישר עם ותק הכבוש הצבאי. ככל שדרגה זו נמוכה יותר והיא הנטונה ביותר במרוקו - מתח הלאומניות (או נכון יותר: השנאה לכובש הזר) גבוהה יותר. ביחס למרוקו יש להוסיף סייג שאינו עולה בד בבד עם המסיכות שהוזכרו לעיל: השפעת ארצות הברית. מאז הפלישה לאפריקה הצפונית בנובמבר 1942 הפכה אמריקה לגורם חשוב בתכל ארץ זו, כשל מצבה האסטרטגי המיוחד. להלכה, ארצות הברית לא הכירו מעולם בפרוטקטורט הצרפתי במרוקו ואזרחיה עוסקים במסחרם ככתוך שלהם. בהסכם עם ממשלת החסות הקימו ב PORT LAUTEY בסיס ימי אוירי חזק. ההתענינות האמריקאית העניקה יציבות כלכלית לארץ (דבר זה יראה כפרדוקס כבואנו לדבר על מצבם הכלכלי של היהודים) ועם ירידת ערכו של הפרנק הצרפתי התחילו בעלי הרכוש בצרפת מטלשים הונם למרוקו.

יש עוד גורם אשר משקל מיוחד לו במרוקו. חלק מן המדינה נתון בחסות מפרדית ושתי ממשלות החסות קשורות מאז ומתמיד בפעולות משותפות מסוימות לגבי התנועה הלאומית המרוקאית. יש גם להניח, כי שעת העתונות השמאלית הצרפתית בכבר הסכם בין ארצות-הברית, צרפת וספרד על הקמת בסיסים צבאיים בשני חלקי החסות אינה משוללת יסוד.

14/5  
193

נקודה נוספת חשובה, המשליכה אור על הסצב הכללי ועל סצב תיהודים  
 כפרש: מרוקו ותוניסיה תלויות במיניסטריון החוץ הצרפתי ואילו מושלה  
 הכללי של אלג'יריה נתון למרותו של משרד הפנים. בדרך כלל, המתישבים  
 הצפון-אפריקאיים משמשים מבצר לימין הצרפתי. בולט הדבר ביחוד במרוקו,  
 אשר נציבה העליון הנוכחי, הגנרל JUN, הנו ימני מובהק. אינצידנט  
 אופייני קרה לפני חודשים מספר, בשעה שהוקמה ספקדה מערבאירופית אחידה.  
 לפי הודעות העתונות מאן הגנרל ג'ואין לקבל את הפקוד על חילות היכשה  
 בטענו, כדברי הגנרל דה-גול, שהאיחוד הצבאי אינו אלא תמרון ברישי למען  
 הגן על הממלכה המאוחדת בחילות זרים. מקורות מוסמכים סיפרו, כי ז'ואין  
 לא קבל את התפקיד שהוצע לו, מאחר שנציגי ארצות הברית שכנעוהו בדבר  
 חשיבות ההגנה על מרוקו; משלת פריס הגישה מתאה חריפה בנידון לשינגטון  
 ועל כך העידה בעקיפין ההודעה הרשמית שפורסמה בכירה הצרפתית, אשר הכחישה  
 בתוקף שהממשלה מתה כפני ארצות-הברית על התערבותן בענייניה הפנימיים של  
 צרפת.

השפעת הליגה העולמית בצפון אפריקה ירדה בהרבה בחודשים האחרונים  
 הודות לפזור אגדת כוחה עם נצחונות ישראל. חוגים רשמיים צרפתיים מודים  
 בכך ושמהים לכך. אופינית גישתו של פקיד גבוה צרפתי באלג'יריה, אשר אמר  
 פעם: "אעזור לכם בכל, בתנאי שתתנו סכות נאמנות לערבים בארץ-ישראל".  
 עקב זה חלה גם השבחה והקלה במתיחות האנטי-יהודית, שנוצרה עם ההכרזה על  
 מדינת ישראל ואשר גרמה ביוני 1948 לפרעות ביהודים במרוקו המזרחית.  
 העליה ההמונית שפתחנו בה בראשית חודש ספטמבר שעבר לא היתה אפשרית  
 בתנאים אחרים.

יהדות אפריקה-הצפונית הצרפתית:

תולדות יהודי צפון-אפריקה לא נחקרו כל צרכן עדיין. המתישכים  
 הראשונים באו, כנראה, עם הפיניקים וישבו כבר יהודים בקרתא חדתה (ליד  
 תוניס). אוּלְמִים, כי חלק מן הפליטים, שירדו עם ירמיהו הנביא מצרימה,  
 עבר או הועבר ללוב ומשם הסתגן מערבה. גלים נוספים באו בימי המלכים  
 ההילנטיים במצרים ויתכן גם חלק מגולי יהודה, בשעת חורבן בית שני,  
 הגיע לארצות אלו. בתקופה מאוחרת יותר התישבו בהן אלפים רבים ממגורשי  
 ספרד ופורטוגל. ההסטוריונים טוענים כי ישנם, בעיקר במרוקו, יהודים  
 ממוצא ביבברי וכן בירכיים ממוצא יהודי. בדרך כלל, ההיסטוריה של יהודי  
 צפון-אפריקה אינה אלא מורה של תלאות וסבלות, רדיפות דתיות וקדוש השם,  
 פרעות והשמדת ישובים שלמים. בהיסטוריה זו איש הבדלים בדרגות הסכל, אולם א  
 אין בה תקופות זוהר של עליה רוחנית ופריחה כלכלית. כבמקומות אחרים,  
 היו כודדים שהגיעו למשרות חשובות אצל שליטיה השונים והמרוכים של הארץ,  
 רבים שימשו כמתווכים בין הכובשים האירופיים, ספרדים, פורטוגלים, הולנדים  
 והאוכלוסיה המוסלמית, אולם כגוש מדיני מעולם לא היה משקל ליהדות זו.  
 מקורות היסטוריים מדברים על נסיכויות יהודיות במאות שקדמו לאלף השני  
 לתקופתנו (מפורסמת המלכה כהנה) וכן הקימו היהודים צבאות, בהם השתתפו  
 במלחמות שהתחוללו בין מלכים מוסלמים. מכל מקום, במדה שידועות תולדות  
 יהדות זו, הרי ברור, כי משך מאות בשנים היו חיה תלויהם מנגד. סצב זה  
 קיים עד היום, לפחות כחלק מצפון-אפריקה - במרוקו.

בכל רחבי אפריקה הצפונית נתונים היהודים בין הסדן והפטיש: בין  
 המתישכים הצרפתיים, אשר רובם ככולם שייכים לריאקציה, ובין הערביים.  
 עם זאת אין להכחיש כי נוכחות צרפת הביאה השבה גדולה בסצב היהודים כשלוש  
 הארצות גם יחד, ביחוד בשטח החנוך וההשכלה.

המבנה הכלכלי של יהדות זו רחוק מלהיות בריא ואפשר להכניסו בנקל  
 לפירמידה של רופין. רובם המכריע עוסקים במקצועות בלתי פרודוקטיביים  
 וחושיים (סופרים, פקידים, עויד, רופאים) ומעוט אפסי בלבד מצא פועלים  
 או חקלאים. רבים עוסקים במלאכה זעירה: צורפים, חייטים וסנדלרים.  
 בדרך כלל, אין אעמד בינוני והאוכלוסיה היהודית מתחלקת לשני חלקים  
 (בדרגות וגזונים שונים לפי הארצות): מעוט זעיר של עשרים והמון של  
 אכסיסנציות קטנות ועניים מרודים.

215  
1415  
184

מ:ל ג' י ר :

כאמור לעיל, מצב היהודים ודרגת התפתחותם שונה ממקום למקום, בהתאם לתאריך כבושה של הארץ. מאה ושלושים אלף יהודי אלג'יריה הנם אזרחים צרפתיים ונכונים, להלכה, מזכויות שוות לזכויותיו של כל ארפתי אחר. במדת-מה נכון הדבר לגבי התושבים היהודים כערים הגדולות, אולם בשטחים הדרומיים הנם נחשלים מכל הבחינות: מדינית, סוציאלית, כלכלית וחנוכית. מנקודת ראות ציונית עדיפים יהודי הדרום על תושבי הצפון בשל קרבתם היתרה למקורות היחדות. עד מלחמת העולם השנייה וימי שלטון וישי היתה התחבוללות חזקה ביותר בקרב יהודי הכרכים ורבים הם, בפרט בדור הצעיר, אשר רק עם פרסום החוקה האנטי-יהודית של המרשל פיטן נתעוררו ליהדותם. פלישת בעלי הברית בנובמבר 1942 מנעה את בצועם המלאה של החוקים הגזעיים. התורה העיקרית של החוקה האנטי-יהודית היתה בטול חוק CRÉMIEUX (שהעניק אזרחות צרפתית ליהודים) משנת 1870. העובדה כי חלק זה הוחזר לתקפו רק שנה לאחר שחרור צפון-אפריקה (20.10.43) שימשה מקור אבזבה מר ליהודי אלג'יריה וערעה את אמונתם בצרפת.

ברובם המכריע עוסקים יהודי אלג'יריה במסחר. בהיותם סוחרים תפסו ועדיין תופסים עמדת חשובה בהייה הכלכליים של הארץ. פרש מענין בתולדות כבושה של הארץ הוא, שהתרוץ הרשמי לפלישה הצרפתית נוצר בקשר עם חובה של ממשלת פריס לשני סוחרים אלג'יראיים אשר, בשותפות עם שליט אלג'יריה (אמליי - נציג הסולטן התורכי) סיפקו בשעתו חטה לחילות בפוליאון. כרגע של כעס שכא כתוצאה מאי-תשלום החוב, על אף דרישותיו הנשנות של חדיי, סתר האחרון, איש רגזן וגאת, במניפתו לקונסול הצרפתי באלג'יר. משך שלוש שנים ניהלה הממשלה הצרפתית מו"מ, אך הדיי סרב להתנצל על מעשיו. הכבוש ב-1830 בא, כביכול, כפעולת תגמול.

מבחינה תרבותיתא יהודי אלג'יריה הנם המפותחים ביותר בצפון-אפריקה. יש ביניהם מספר גדול של רופאים, עורכי-דין ומורים. פרופסורים אחדים כאוניברסיטת אלג'יר הנם בעלי שם עולמי. היים יהודיים, כפי שהיוצ במרכזי אירופה, אינם ידועים. ההשכלה הציונית יהודית מצטמצמת בדרך כלל בידיעות העתונות הלועזית ובמעט העתונים היהודיים שמופיעים בצרפתית ומגיעים לאלג'יריה. הצרפתית היא הניב היחיד השגור בפי היהודים והדור הצעיר אינו שומע כל שפה אחרת.

הפעולה הציונית הצטמצמה משך שנים רבות בקניית השקל ובתרומות זעירות לקק"ל. הפדרציה הציונית קיימת רק בשמה. לסניף הצה"ל גם כן קיום תיאורטי בלבד. יש לזכור כי ז'כושינסקי כיקר פעם באלג'יר וביקורו זכור עד היום לבלות רבים. תנועת הנוער היחידה (מלבד הסתדרות הצעפים היהודיים) היא "דורר-צעירי-איון", המחנכת את חבריה לקבוץ המאוחד ומוגדרת למפלגת הפועלים המאוחדת. תנועה זו קטנה וחלשה ביותר.

בחדשים האחרונים חלה התעוררות גדולה בקרב היהודים באלג'יריה. נוסף על הרושם השכעי שעשו כיבון המדינה ונצחונות ישראל, בא הדבר בעקבות העליה המונית שפתחנו בה בראשית ספטמבר 1948. אלפי הפליטים המרוקאיים שהגיעו לאלג'יר ולאורן בדרכם למרסייל, מצבם החמרי-בריאותי חנודא וגם אי-כולתנו השרגית, בשל חוסר אמצעים כספיים מספיקים, לאכסנם ולכלכלתם כראוי עוררו את יהודי המקום ומאצנו נכונות ועזרה כפדה שלא צפיינו לה. הקהילה, אשר מאז ומתמיד התנגדה לפעולותינו מתוך סיבות פוליטיות ובעיקר מתוך פחד, נאלצה תחת לחץ דעת הקהל היהודית במקום לעמוד לימיננו. גרעין הויצ"ו במקום עשתה גדולות כששח השפול בילדים והשרות א הרפואיים. בלי עזרתם של יהודים מקוסיים אחרים, ויש לציין ביחוד את שמו של ה' אליעזר ש ר ק י , קשה לתאר כיצד היינו מסתדרים. נעשו גם מאמצים ע"י שליחי המוסד להחיות את הפדרציה הציונית.

כארגון יהודי מקומי ללא צכיון ציוני יש להזכיר את ה- *Comite Juif de Travaux Sociaux* (ועד יהודי למחקר סוציאלי) אשר כולל בתוכו את טובי המשכילים היהודים כאלג'יר ויש לו קורספונדנסיים גם בערי השוה. הוא מוציא דו-שבועון בשם *Information* אשר קו ציוני שהור, אם כי נזתר בסגנונו, בהתחשב עם התנאים המקומיים המיוחדים. באנו בדברים עם חוג זה והתחלנו לתמוך - באורח בלתי ורשמי - בכסאונו. חכריו מבקשים חומר עתונאי וכן גלופות מן הארץ.

העליה מאלג'יריה שרם הגיעה למימדים המוניים. היתה אפשרות לכך כחדשים האחרונים ועצרנו אותה כמו ידינו. בקשות ודרישות מרובות הופנו אלינו מפנים הארץ, שם מצב היהודים התחיל להיות בכי רע, בשל איבת הערביים. החרם הכלכלי החרישי על היהודים, שהוכרז עליו עם הקמת מדינת



216  
145  
195

ישראל, אשר לא הצליח כערים הגדולות, החל נותן סימניו בדרום. החומר האנושי באיזור זה הוא שוב ביותר ויש ביניהם דוברי עברית וכן כעלי הון. עזרנו את הזרם, כי לא יכולנו להתגבר על זרם המרוקאיים והבשחנו להם, שתורם יבוא מראשית שנה זו. את הבשחנתנו לא קיימנו מתוך סיכות שמעבר לרצונם של שליחי העליה בצפון-אפריקה.

ת ו נ י ס י ה :

מחציתם של שמונים אלף יהודי תוניסיה יושבים בעיר תוניס, בירת המדינה. יתרם מפוזרים בערי השדה ברכוזים קטנים בתוך ישובים ערביים גדולים ועוינים. כששת אלפים יושבים - לפי המסורת זה אלפיים שנה - באי ג'רבה. כדרך כלל, יהודי תוניסיה הם הקרובים ביותר למקורות היהדות והציונות באפריקה הצפונית. אחד מרבניה, י' יעקב כו ר ק ה, השתתף בקונגרס הציוני הראשון. משך שנים רבות התנועה היחידה שפעלה במדינה היתה התנועה הרכיזיוניסטית והיא חזקה למדי גם כיום. זה שנים אחדות קיים גם גרעין של האצ"ל (הקים אותו שליח ארץ-ישראלי מטוצא תוניסאי בשם יהודה ס ע ד ה). השבועון הרכיזיוניסטי LA GAZETTE D'ISRAEL, המופיע בתנוסי, הוא הבטאון הציוני היחיד המופיע בצפון אפריקה והוא גורם נזק רב לענין הציוני הכללי.

תנועת המזרחי אף היא מושרשת למדי בתוניסיה, כי רבים הדתיים בין היהודים. מנהיגה, העוין COETIA, הוא גם נשיא הפדרציה הציונית. כתנועות נוער קיימות "דרור-צעירי-ציון" ו"השומר הצעיר". הן חלשות בגלל חוסר שליחים. באי ג'רבה קיים ארגון ציוני בשם "עשרת ציון". יהודי ג'רבה שיפוטיים יפים ורוכס דוברי עברית. מצבם הבשחוני והכלכלי קשה, בשל היותם קן קשן בסביבה ערבית אויבת. באי קיים דפוס עברי וכן בית-כנסת עתיק בשם "לגריבה". לפי האגדה, הוא נבנה בימי בית ראשון.

מבחינה משפטית שונים היהודים במעמדם לערכי המדינה. הם גם משתתפים ב"מועצה הגדולה", המיעצת לנציב העליון הצרפתי בעניינים הכספיים.

העליה מתוניסיה לא הגיעה למימדים גדולים, עקב מיעוט אפשרויותינו הכספיות ועמדתם השלילית של השלטונות.

מ ר ו ק ו :

מבחינה משפטית מתחלקת אוכלוסית מרוקו לשלושה חלקים: צרפתים ושאר אזרחים זרים, מוסלמים בתיני הסולטן והעזים. בהיותו שליט תיאוקרטי לא-מוסלמי איבד יכולים להיות בתיני הסולטן ועל כן היהודים אינם אלא תושבים הנתונים לחסותו האישית. עד 30.3.1912, עת עתם חוזה החסות עם צרפת, שלמו היהודים "מס יהודי" מיוחד ונאסר עליהם להתגורר מחוץ לבתלי הגישו - מ ל א ח במרוקו. במקור הסלה "מלאח" יש דבר-מה סמלי גם לגבי מצבה של יהדות מרוקו כיום: בעבר נהגו משרתי הסולטן להניח את ראשי הרוגי המלכות על חומת הגישו וכדי שלא יעלו ריח היו מפזרים עליהם מלח.

על אף חסותה של הממשלה הצרפתית ההפליה נגד היהודים היא גלויה ובלתי-מרוסנת. בדרכיתו של יהודי - אם הוא מצליח לרכוש לעצמו מסך כזה - מצוין עד היום "יהודי מרוקאי". פסקי-הדין של בתי-המשפט המוסלמיים נגד היהודים הם חמורים ושרירותיים ואינם ניתנים לפקוחם של השלטונות הצרפתיים. ערותו של יהודי אינה מתקבלת כבית-דין מוסלמי ועליו "לשכור" לו עד ערכי. חוקש התנועה של היהודים בתוך הארץ מוגבל. כאשר, לאחר הפרעות במרוקו הקורחית כחודש יוני שעבר, קמו אלפי יהודים ושמו פעמייהם לעבר אלג'יריה בתקווה להגיע משם לארץ-ישראל, הם הורדו מן הרכבות ומכלי הרכב למיניהם מאות קילומטרים לפני הגכול. בחלקם הושמו במאסר אגב עינויים גופניים קשים וחלקם הוכרחו לשוב לבתיהם. הדבר נעשה לפי הוראת שלטונות החסות ויצע ע"י שוטרים צרפתיים. הכאת יהודי ברחובות הערים הנה תופעה רגילה במדינה ואיש אינו מתרעם על כך ואיש אינו מנסה למנוע את זאת.

אם כי שערי הגישו נפתחו, מרבית היהודים חיים עדיין במלאח. כעיר קובלנקה, למשל, יושבים שמונים אלף יהודים ומהם חמשים אלף מתגוררים בגישו. הצפיפות רבועים אלה מחרידה והתנאים ההיגייניים איומים. הסיפילים התורשתי הנו מחלה נפוצה וכן השרכומה ומחלת עור הראש. בעיירה טרודנש, במבוא הרי האטלס, ראינו שוב שלם בלי עינים: מי שאינו עוור עדיין עלול להסתבך ור תוך זמן קצר, בשל דרגת השרכומה הגבוהה. למצב זה אין תקנה, כי אין רופאים ואין מי שידאג לרפוי.

15  
186

זכות גדולה לאליאנס (חברת כל-ישראל) בשדה החנוך. היא מתחה את כתף-הספר הראשונים בארץ זו בשנת 1864 ומאז נתפתחה רשת חנוך הנותנת השכלה לעשרים אלף ילדים. עם זאת, רבים היילדים הגדלים ללא כל חנוך. קיימים גם בתי-ספר לתלמוד-תורה, אשר עיקר תפקידם הוא הוראת תפילות.

המסחר, אשר בעבר היה התעסקותם העיקרית של היהודים, הולך ונשמש מידיהם. הנוצר נטרל כל מיכויים ואינו רואה דרך לפניו זולת העליה ארצה. אין לתאר את מלת היאוש שאחזה בנוער זה. זה שנים אחדות קיימת הגירה סערי השדה ומן הישובים הקטנים למרכזים העירוניים הגדולים במרוקו וכן באלג'יריה. מדבר נגרם ע"י המצב הכלכלי הירוד, הגובל תכופות בחרפת רעב, וע"י העדר תנאי בטחון גופני במלוא מובן המלה. הגירה זו גורמת לצפיפות עוד יותר גדולה בגיטאות הכרכים ומוסיפה להחמרת המצב הכלכלי שהנו בכי רע בלאו הכי.

מענין לציין כיצד היתה כאן העליה לגורם סוציאלי: תקוות העליה ההמונית שעוררנו אותה הפכת את התהליך הזה מהליכה למרכזים עירוניים להגירה לארץ-ישראל; מאחר שקיימת עליה גם מן המרכזים העירוניים, לא זו כלבד שהיא מביאה סתרון לעולים, כי אם מקלה במקצת גם על מצבם של הנשארים. אולם, אין יהודי אשר רוצה להשאר במרוקו. ואין אלו מלים בלבד. בחדשים האחרונים היינו עדים לתופעה, אשר איש לא שער כנפשו כי עלולה להתחולל במאה העשרים: אלפי אנשים קמו, מכרו את אחרון חפציהם הערך שלהם ויצאו לדרך עם נשיהם ותנוקותיהם, כי הגיעה אליהם השמועה על אפשרות עליה סאלג'יר. וזאת על אף הסכנות הכרוכות בדרך ובגניבת הגבולות.

השלטונות הצרפתיים מתעלמים בקביעות ממצבם של היהודים. לא עשו מאומה למען תכוננו ומאידך נלחמים בעליה. היהודים שימשו בדרך שלילית נושא להתענינותם ביוני 1948: הפרעות ביהודים כאוג'דה ובג'רדה אורגנו ע"י הצרפתים (מכל מקום, בוצעו בהתעלמותם המכוונת) למען שמש תרוץ לפעולות דיכוי נגד הערביים. רק לפני חדשים נוכחו השלטונות לדעת כי אין בכוחם לעצור את כריחת היהודים והחלו מחפשים דרכים לכוא כמגע עמנו לשם מציאת הסדר משותף.

עניני הגנה עצמית :

פרשת ההגנה העצמית בצפון-אפריקה היא כאובה מאד. עד כמה שאי-נעימים דברים אלה, יש לאסרם ויעידו עליהם השליחים שהיו שם וכן יהודים מקומיים רבים.

הגרעין הראשון לארגון הגנה עצמית וחקם ע"י שליחים ארץ-ישראלים לפני ארכע שנים. לפני שנתיים עבר הדבר לידי המרכז בפריס, אשר, כידוע, מנהלים אותו יהודים צרפתיים. מרכז זה לא עשה מאומה, מחוץ להכנסת רוח נרגנות לקבוצת צעירים קטנה. הוא ניהל תעמולה נגד השליחים הארץ-ישראלים ולא אחת שלה הידעות לאחראיים הארציים שלוש בי העליה מצפון אפריקה נפסקה ואמר על חבריו לעזור לשליחי המוסד. לא טעם היתה לנו ההרגשה המזודה, שהמרכז בפריס מנסה לחבל בכוונה תחילה בעבודתנו. כיום המצב הוא כזה, שאין כל שתוף פעולה בין ארגון זה - כמצב שהוא קיים - ובינינו. לזכותו של ארגון זה אין אף לזקוף, כי נימה לחנך את חבריו לקומסיות יהודית. יותר משהכיא אחד בקרב מעט הצעירים שארגנם, הכנים בהם רוח פירוד. כך, לצוגמא, הקים בתונים שני גופי הגנה נפרדים: דתית ותילונית. מדת כשלטנו ואי-יעילותו נתגלתה בשעת הפרעות במרוקו המזרחית: מושבל ראשון אצל כל יהודי מרוקאי, כי בערי הגבול אורכת מאז ומתמיד סכנה מתמדת ליהודים, אטלם משך שתי שנות פעילותו לא מצא לנחוץ המרכז הפריזאי לכונן כל גוף הגנה באיזור. כן יש לציין, שזה שנה אוסף ארגון זה בכל רחבי צפון אפריקה כספים בשם צבא-ההגנה לישראל.

מן הסותר להדגיש את הצורך החיוני בהגנה עצמית בצפון-אפריקה. האחריות לה וארגונה צריכים להיות בידי שליחי ארץ-ישראל ולא בידי אנשים, אשר כל צעדיהם מותנים כתנאיה המיוחדים של היהדות הצרפתית ואינם נובעים מתוך צרכיהם הממשיים של יהודי אפריקה הצפונית. יש לשגר לתפקיד זה שליחים סבונים בדרכי סהתרת, מסוגלים לחנך את הנוער לקומסיות יהודית ולהכניס בו רוח ציונית.

./.

15/4  
87

העליה מצפון-אפריקה יצאה מגדר תופעה אינדיבידואלית אך כשנת 1947, עת יצאו שתי אניות מעפילים מאלג'יר ישר לחופי הארץ: "יהודה הלוי" ו"שיבת ציון". אניה שלישית (5.11.47) הספיקה לקחת חמשים מעפילים בלבד ונאלצה להסתלק עקב התערבות המשטרה. הגעתי לאלג'יר ימים אחדים לפני נטיון שלישי זה ולעולם לא אשכח באישה תנאים פרימיטיביים נאלצנו לעבוד, מתוך חוסר שליחים וחוסר כספים. המעפילים היכו לאניה בריחוק חמשה-עשר ק"מ מאלג'יר; קשר ישיר עם האניה לא היה לנו ושוחחנו אתה דרך מרטייל. ישכתי ליד הטלפון כל הלילה ונדדע לי ממרטייל, כי קרה "פנצ'ר" ועל האניה היה להסתלק. מקרה זה אופיני למסיבות כהן. נאלצו לעבוד שליחי המוסד באפריקה הצפונית. לא זו בלבד, שעליהם היה להתגבר על קשיים גדולים במקום, כי אם גם כספים לא עמדו לרשותם. הג'וינט עדיין מסרב לראות עקורים כיהודים הצפון-אפריקאיים וכל אימת שפנינו למוסד בפריס נענינו: "הג'וינט אינו נותן". מצב זה שופר כמחצית השנה האחרונה.

לאחר כשלון האניה השלישית החילונו בהעברת העולים למרטייל בתעודות מזויפות. תמורה גדולה חלק בראשית ספטמבר 1948, שעה שאיפשרו לנו השלטונות הצרפתיים להעביר את הפליטים המרוקאיים באורח חוקי מאלג'יר למרטייל. בזאת נפתחה פרשה חדשה בתולדות העליה מצפון-אפריקה - העליה החמונית.

נתונים סטטיסטיים בדבר מספר העולים יש בידי רק החל מיום 15.4.48. החל מאביב 1947 ועד תאריך זה עלו כאלף וחמש מאות נפש. להלן פרטים על העליה מן 15.4.48 וכלה ביום 31.12.48 (הסכומים כפרנקים צרפתיים):

חודש	יצאו למרטייל	במסום	באניה	הוצ' דרך ממוצע לנפש	כלכלה ממוצע לנפש	הערות
אפריל (2/8)	74		74	14.992.-		כולל כלכלה
מאי	213		213	9.145.-		" "
יוני	232	30	202	9.559.-		" "
יולי	120		120	11.937.-	975.-	
אוגוסט	580	90	490	7.314.-	815.-	
ספטמבר	1024	133	891	6.239.-	849.-	
אוקטובר	2118	124	1994	4.112.-	438.-	
נובמבר	1633	1053	580	9.760.-	2.081.-	
דצמבר	3000					אין בידי פרטים

בחודש דצמבר יכולנו לשלוח למרטייל לפחות ארבעת אלפים נפש, אולם הוראה חמורה אסרה עלינו את הדבר, מפאת המצב הקשה השורר במחנות שם. מצב זה לגרם, בחלקו, עיי העולים הצפון-אפריקאיים (ובעיקר בגלל חוסר אניות): נתגלה כי יש ביניהם מספר חולים, אשר דורשים טפול רפואי משך חודש או חודשיים וישר ביחד עם משפחותיהם שממאנים לזוז כלעזיהם, ממלאים את המחנות עד אפס מקום. כיחס לחולים אלה מהלכים טפורים מוגזמים וברצוני להבהיר את הדברים. דו"ח של רופא אלג'יראי מוסמך קבע, שמצבם הבריאותי הכללי של המרוקאים משבוע רצון אחוז החולים (פכלל העולים) הניתנים לרפוי תוך זמן קצר (חודש-חודשיים) הוא בין 5-7% ואילו אחוז החולים ללא תקנה הוא 0,5% בלבד. מאחר שאין אפשרות להחזיר את האנשים למרוקו (הם מגיעים לאלג'יר כאורח בלתי-חוקי, חלקם ברשת הבריחה שלנו וחלקם ביזמנים הם), פנינו לפורים וקבלנו הסכמה למשלוח כל הניתנים לרפוי למרטייל. באשר לחולים ללא תקנה הוטל עלינו למצוא פתרון במקום. הג'וינט התחייב להקים מחנה בית-חולים מיוחד לרפוי חולים אלה. אנו מצדנו קיימנו את ההסכם והמצב הקשה במרטייל נוצר עיי דחיית קיום הבטחתו של הג'וינט.

בסוף חודש דצמבר באה החמרה נוספת וקבלנו הוראה לא לשלוח יותר ממאה איש לשבוע למרטייל. דבר זה גרם למשבר חמור ומסוכן באלג'יר, מקום שם התרכזו כשלושת אלפים פליטים. הם סתגוררים בשני בתים, בצפיפות איומה. בבית, שבקושי מסוגלים לדור בו מאתיים איש, הצטופפו אלף חמש מאות גברים נשים וטף. מי שלא ראה את המחזה אינו יכול לתאר לעצמו את חמראה הטרגי: בלילה לא יכולת לעלות לקומה העליונה, כי כל מדרגה היתה "תמוסה" עיי עולה והיתה סכנה שתדרוך על גוף אדם חי. תינוקות אחדים מתו כתוצאה מאי-יכולתנו לשכנם ולהזינם כראוי.

ולא זו בלבד. עם כל היותה חלק מן המטרופולה הצרפתית, אלג'יר היא בשרת ארץ ערבית וכל רכוז כולש של יהודים עולים לארץ-ישראל גורם לבעייה פוליטית, הן לשלטונות הצרפתיים והן ליהדות המקומית, ומסכנת את גורל העליה כולה. אם פעם אבחנו היינו אלה שדרשנו מן השלטונות אפשרויות יציאה למרסייל, הפעם הגיעו הדברים לידי כך, שהממשלה פנתה אלינו בדרישה נמרצת למשלוח האנשים. אינני יודע את המצב כרגע, אולם הנבי מלאצ הרדה לגורל העליה מצפון-אפריקה.

עם בקורו של ה' מ ר ק י ר ב ל ו ם בחודש דצמבר במרוקו נפתחו אפשרויות לעבודה ישירה מקזבלאנקה למרסייל. שלטונות החסות נתנו הסכמתם להעניק דרכיות וויזות לצרפת למספר גדול של יהודים. בצוע ההסכם יתחיל בשבועות הקרובים והוא יקל על המצב באלג'יר וכן על ברור העולים במקום, שרם עזבם את בתיהם. ע"י כך נוכל גם להגדיל את מספר העולים מאלג'יריה עצמה.

אם באלג'יריה פחס השלטונות הוא מצויין ואם במרוקו חל שבוי לטובה בעמדתם, הרי קשה ביותר המצב בתוניסיה, בשיחה שחיתה לי עם הנציב העליון הצרפתי JEAN MOIS, סוציאליסט, ממקורביו של ליאון בלום) נתברר, כי הוא לא יעשה דבר, שעלול לסכן את מעמדו בעיני הערביים. הוא חכמה לתת חמשה-עשר מספורטים וויזות (לצרפת) לשבוע וכן הציג שאנשינו יוכלו לגנוב את הגבול לאלג'יריה. את הבטחתו לא קיים ואת הצעתו שכח: הדרכיות לא ניהנו אלא משך שלושת השבועות הראשונים שלאחר הראיון ואנשינו נתפסו בגבולות (צאמנס, לא נענשו, אך הוחזרו והוזחרו). אף על פי כן, בזמן האחרון הצלחנו להוציא מאה אנשים וחמשים איש לתודש (השגנו דרכיות בשוחד וכן ייצרנו מספורטים מתוצרת שלנו). מספר זה קטן מדי ויש צורך באינטרוונציה מדינית רצינית בנידון זה.

בסיכום: האפשרויות לעליה גדולה מצפון אפריקה, אם לא יקרה דבר מה בלתי צפוי, הן טובות למדי. נוכל בקלות להגיע לחמשת אלפים איש לחודש, אל לנו לשכוח, שבצד יחודי אמריקה, יהדות אפריקה הצפונית היא הרזרבה הגדולה ביותר שנשארה לנו. ויש להדגיש ולחזור ולהדגיש את הדחיפות שבעליה המונית מזדית: כיום התנאים הפוליטיים מאפשרים עליה כזאת, אולם מי יודע מה ילד יום. התנועה הלאומית הערבית בצפון-אפריקה תלך ותגבה ופרושה: ירידה נוספת במצב היהודים והתנגדות-יתר לציונות. כן אין לדעת אם הכרת צרפת במדינת ישראל לא תביא בעקבותיה את הפסקת העליה או לפחות האטתה, כפצוי לערביים (עד עתה היה ההיפך: אי הכרה והרשאת עליה).

חזרה נוספת אחת בדבר העליה מתוניסיה. כאן אירע מקרה מצער בקשר עם שתוף הפעולה בין הגורמים העוסקים בעליה. העויד GUETTA, נשיא המזרחי ונשיא הפדרציה הציונית בתוניסיה, נתמנה לקצין-עליה, בלא התייעצות עם חברי המוסד או הודעה מוקדמת על כך. הדבר גרם למצב לא-נוח מכמה מובות: א) הורדת כבודם של השליחים הארץ-ישראלים בעיני יהודי המקום; ב) האיש ניסה להתערב בעניני המוסד, אשר הנו הגוף היחידי המסוגל לעשות עליה בהיקף ניכר מתוניסיה (דרש חשבונות וכן תבע שכל מועמד לעליה מאושר על ידו); ג) במדה שנתן ויזות למעט האנשים שתצליחו להשיג דרכיות בכוחות עצמם, הרי היו אלה מחברי המזרחי בלבד.

מ ס ק נ ו ת : התנועה הציונית שכחה את קיומה של יהדות אפריקה וצפונית משך עשרות בשנים. על כן, אין בארצות אלו הסתדרות ציונית ראויה לשמה ואין תנועות נוער חלוציות בעלית היקף רציני. מאידך, התנאים האובייקטיביים במקום לא איפשרו תחיה לאומית ורוחנית ספונטנית. על המתרעמים חמרובים על החומר האנושי הבא מצפון אפריקה לזכור את זאת. זאת ועוד זאת: התנועה הציונית אחרה את המועד וישל להציל את היהודים האלה מיד, מבלי לחכות עד שיוכנו ויחונכו ע"י שליחים ששלחו. כאמור לעיל, קיימת כיום אפשרות להעלות חמשת אלפים נפש לחודש מאפריקה הצפונית. הצורך בעליה דחוף ביותר לגבי יהדות מרוקו. באם מוסדותינו יסכימו להעלאת חמשת אלפים נפש לחודש, הרי תתרוקן ארץ זו מיהודיה תוך חמש שנים. כל תכנית בשדה העליה, ההגנה והחינוך הציוני צריכה להעשות כשאפשרות זאת לבגד עיני מתכניה. יקל ביותר להפוך את האפשרות הזאת לעובדה.

יעקב קראוס

פריז, 23.5.49  
נ"ד אייר טס"מ  
מספרנו: 7/132

14/5  
271

שם הארכיון: 514  
מספר תיק: 14/5

לכבוד  
יחידת המחקר,  
רשות מחלקת העליה,  
תל-אביב

ה. נ. נ.

ד"ר ד. ג.

חזרתי בעת מבקורי בארצות צפון-אפריקה ורצתי בזה למסור לך סקירה על המהווה שם ועל הבעיות שאנו עומדים בפניהן בארצות האלו.

בעלות העליה בארצות הנ"ל מתקלקלת לשנים טובות

(א) האלה מהאוכלוסייה היהודית שהעליה בשבילים היא האלה, אם האלה ממש של טיפוס יהודי קטן זהו כמון ים ערבי עויין ואינו יודע מה ילד יום, או האלה מהיי גיוון ומיחה אפסית מהוך חוסר מדיניות, חוסר חינוך וחוסר כל חנאי מלמטרי של קיום אנושי.

(ב) לאחרים, שלבמיהם האלה העליה עומדת כמו שהיא עמדה בפני כל אזור יהודי בכל ארצות של אוכלוסייה יהודית עמוסה לפני מלחמת הפולס האחרונה, בחוסרם של האמצעים המסיבולוגים שבאה עקב החמורות השונות שהלו בהיינו מל. מצבם של יהודים אלה הוא גורמלי באופן יחסי. הרבה האוכלוסיות והחומר האנושי שאנו יכולים לקלוט ממש, דומה בערך לאותו החומר שקלטנו מפולין לפני המלחמה.

אני מצגיש דבר זה במיוחד בקשר למסיבות שהשתלטה בישוב אחרי העליה החמונית והמרושה בארצות צפון-אפריקה.

בטוניט ובאלג'יר, החלוקה בין שני הסוגים היא כמעט גיאוגרפית. זחיהם הוא של 70% ל-30% לסובת הסוג השני. אנשי הסוג הראשון מתרכזים בעיקר בדרום הארצות הנ"ל.

במרוקו היהם הוא של 60% ל-40% לסובת הסוג הראשון.

אעמוד עוד במרוסדות על הבעיה במקרה על כל ארץ.

ה ו נ י ס

ככל הארצות שבקרתן בהן בשנים האחרונות לרוב המסידי, גמרטפתי מסוגים כאתר המדידים הטעמים של יהדות גורמליה פעוד גמארף לנו. המלחמה האחרונה השאירה לה זכרונות של דגעי-מחד, אולם קרבנותיה היו מעטים. מהאחי שם אבודיות יהודים ערה מאד. פעילות ציונית רבה ותנועות נוער שאין להתבייש בהן. אישים יהודים בולטים בפלי צורה ועמדה. מבחינה כלכלית מעמד קטן של עשירים מאד ורבה מהמעמד הבינוני המתפורשים בכבוד ואחוז לא קטן של בעלי-מקצוע היוניים.

בסוכן התרבותי, המבנה היה ארמתיה מבחינה השכלתם, אולם יהדות עמוקה מבחינת מחותם ומסוגלם. הרבה מהם יודעי-עברית ואני מתכוון לעברית מדוברת וישת. סוגים עממי, המלחמה יהודי מחאי של מאה ועשרה אלפים יהודי סוניסיה, בולטת כיותר כתייה היודיים, בכל מנה רחוב שלישי בחובם גדולת: "מסעדה בערה" באותיות עבריות, מודעות אלא שונות בעברית, או בערבית באותיות עבריות על קיר ה הבאים ברהחבן כתי כנסת ערבית ומתם גם מדארימן הגיבורה יהודיות ואיוניות מרובות בסופי-מחברתה בקומות מפגם יהודיים; אבכי מדגל הלאומי שלנו. כל זה, בתוספת של הסוגן גודר יהודי ציוני שוקק, מהאיר זכר כל יפתא. הגודעות גודר

20

על-גבי המקיסות הלפנים גוארו מתוך יזמה עצמית ובתשועה חתרים המגיעים  
מתוך דקת העזרה המסורבולית, ז.א. ארסה. קסק יסיר עם הארץ על ידי סליחים  
והזרועות הכי היה מקרי ולא ראוי. בהכירי את החומר האנושי הזה, אני יודע  
שארוץ של תנוך ארסתי בארץ קולוניאלית עם מהות לבנטינית. לא תמיד נותנת  
את השפוט האידיאלי בשבילנו, וזלם שבקעה פורה, אמר לקבל מסך חומר  
אנושי טובהר ופרודוקטיבי שמעשים לנו כאלה בגולת כיום.

אחרי בקורי בארץ ושיחתי אפך, ראיתי במניי בבקורי באפסות צפון-  
אפריקה מה המסקיד להכניס את ענין העליה עד כמה שמשור לדמסים נורמליים,  
ז.א. קביעת המטפה התדושה, טוגי העולים, הצפדה המולד המספל בעליה על בסיס  
קונסטיטוציוני, קביעה עם ועדת העליה ועם קצין העליה ודאגה  
מפסימאלית לעולה.  
וכתן אני רוצה להסביר למניך את הדברים, בתלקם לידיעה ובחלקם  
בבקשת הוראות מסך.

**עבודת המוסד:**

- א. אחרי בניסה ב"כ החריס לעבודה שם, הלא השכנה נכרה ביחסים עם התנועות  
והאכול הסקופי, כיחוד עם תנועת הורה ועבודה, שאהם היו טכנוכים  
הריפים. בהיותי שם, בכרתי את הדברים, הסדרתי את היחסים וקבעתי את הקשר  
עם התנועות וועדת העליה להבא.
- ב. עד לקבלת הוראה מפורשת מן הארץ ובאחרונה עם תנאי הקליטה והשכונן בארץ,  
נתתי הוראה לעלות בינתיים כשקר נוער ומשפחות עם סני ילדים. יזמה מן  
הנלל, בעלי מקצוע חיוניים ומקרים מיוחדים,  
ג. הסתה שלמין סתחלקה העליה בין התנועות ונקבע על ידי ועדת העליה,  
הוא כדלהלן:

12%	הורה ועבודה
15%	אוחבי ציון
10%	עשרת ציון
15%	כפרי צדק
12%	רנזיונטיים
12%	ביתר
10% (12)	דודר
6%	השח"צ
5%	ויצו
5%	אחרים
<hr/>	
100 %	

לא התערבתי בקנין המסחה, כי עד כעתו היה נמוך, שגם "ביתר"  
או "דרור", ז.א. תנועות החושבות את עצמן לתנועות-נוער תנוכיות, הביאו  
לעליה מנשים מכושרים טוטלים במסמחות. עם ההודעה לפי סעיף 2, ישמנה  
גם שגב זה ואחרי שנדחה התפתחות של חדש או יותר, נצטרך להתערב בחלוקה  
הזאת.

ד. אודת הארגון והמסלול: ל"מוסד" יש אחראי בכל עזר ומפור. האחראי  
מקבל את הרישיונות המתלוות דחתי בדיקה, הוא מעביר אותם עם המקורה הרשומית  
ולפי זה, המוסד בתוכו קובע את המסלולים. עד הזמן האחרון הושגו את רוב  
האנשים מסדור מיוחד. בהודשים האחרונים, הצפנו על יסוד מנע בלתי עם  
עם השלטונות לאקחלות רבות כהשגת דרכונים. גם במקומות שכל האדמיניסטרציה  
היה בידי ערבים. היות זמן ממש דרובן, עדיך להגיש עם של גבד המסליך  
עליו ומקיד עליו, הצענו לידי הסוד מסוים שלמיו ים לנו בקורה מסוימת על  
מטיגי הדרכונים.

14/5  
273

ה. הבקורת הרפואית - הבקורת הרפואית נעשית על ידי ד"ר ג. ר. ג. שחורש  
לכך על ידי השירות הרפואי שלנו בארץ. עד עכשיו עזברים האנשים בקורת רפואית  
נזכרת במרטייל. בעת אג"י מסתל בהקדיר עם אנשי האריות הרפואי, של מנה להגיי  
לידי בשול חלקי של הבקורת הזו. הבקורת הרפואית מתבטת כולה על ידי א  
ה"א.ו.ז.ה. בכספי ה"ג" וינס".

קיימת רק בעיה אנשי דרום סוגייה, שהיה זמין לנו השירות להחזיקם  
בסוגייה הפיר, הם יוצאים אחרי בדיקה רפואית כללית למרטייל, שם הם נבדקים  
ובמדת הצורך מתרמטים לפני שהם נשלחים לא"י.

ו. זמנה העלית - הועדה מורכבת מנשיגי התובעות, לפי הרעם הנקבע על ידי  
לפני מספר חדשים. החוסמו עליהם ג"כ של הועדה כמל האיונים הכלליים, ויצו  
להשת"ש בזכות דעה מיעוט. לא ראיתי פורץ לענות מהנחוג הזה. התעוררה  
מהלוקה הריפה בנוגע ליו"ר הועדה. ברוב קולות החלט על ד"ר ברנא, יו"ר הע.ק.ל.  
והמנכ"ח, פורץ-דין לפי מקצועו, לא שייך לדום ספויים ולא היה חבר הועדה  
מקודם. ההתנגדות התריפה ביותר עזרה תועה חורה ועבודה עם גשימה פו"ד גואטה,  
קצין העלית. הבהירה היתה חוקים ועצמי היא, בהתחשב עם העובדה שקיימת וכאם,  
לפי חוקי הקונגרס, מותר לוועדה ע"י משרד א"י לנהוד ביו"ר פחוץ לחבריה, לעשר  
אם הבהירה הזאת במוסד רשמי.

הזמנה בני הועדה והרציה בגמיה על בעיות העלית ומקליטה סמון-מפריק  
ועל התכניה לעתיד. האקסי לה תכניה-עבודה, בהדגמה התקביעה המוסיה תביע המחלקת  
העלית בא"י. השעה המקידיים בדלחלון

1. הועדה היא בעקר גוף מיסד ועוזר, על ידי המוסד ועל ידי קצין העלית,  
בהפקידיהם השונים.

2. הועדה קובעת את המספר שלמדי מחלקים את העלית בין התובעות הסוגיות.

3. הועדה מקבלת כל דעה ירו"ה מפורס על העלית ומבקרת במה העלית הזאת לפועל  
על יו"ר המוסד לפי המספר שנקבע על ידה ולפי הסוגיים לעליתם היא מקבל הודעה  
מיוחדת מקביל למוסד המחלקת העלית.

4. הועדה בודקת סחוכה עדה העבודה לוועדה זאת משרד לערך גשיגים גם סחוכות  
נזכר שאינן מיוצאות בועדה הכללית. המקידי הועדה הזאת יהיה למצוא מקומות  
העבודה לתובעות השונות לפי היחס טיקבע. לגיית בעקום את התכונים ליבישה  
המקומות, לענין תקציב להנהלת התעבורה, להיות משרד באופן כללי על התעבורה  
שמתאימה לפעל הנועה והגועה, להחל את הרעם וכו'. אג"י משרד התעבורה  
במה המוסד את העדה המבטימלית לגיית התובעות השונים כמו ה"ג" וינס", המוסד  
ועוד להשתתפות במקרים החוזק.

5. הועדה סמנה ועדה כלכלית שתעמנו בקוד עם גורמי העלית והכלכלה בארץ  
דלפי זה היא תקווה תדריך את עליה בעלי-קצות, בעלי-דמוש גיגוני ובעלי חוג  
הנהיגה כלכלית והתמסר את הדרכים להעברת החון והתעוה אליה.  
בשמה זה של עליה בעלי חוג, הועדה פורסה לעוד של קצין העלית בהפקידי.

במלית החרוז הועדה משמשה גורם אגודי דמוקרטי המכסה והכוננה, לפי התורמות  
המארץ, את כל העלית המוצאה לפועל על ידי המוסד המחלק מסוים על ידי קצין  
העלית. מיגוני תושב שעורית התלחכות גדולה כמשרד את המנ"ח לפניאם, הולם  
בהתחשב שטרדם של נוסבלים ליעד ולבקר דבדים שחוזים אריהים לעושיה לנו  
עשית כמיטב יכולתי על שמה למנוע טכונים מקומיים, שימכחו את העבודה המספית  
ומכך שני רציתי להניע אותם לעשות עבודה מעשיה מוצלחת מאד. נדמה שעשיתי  
זאת בטקס מתאים ובצורה שתקרב אותם לעבודתו. התערה גם הורעדה מתאימות  
לפי המוסד שם לאמציילם ככל כמו בשתיים אלה.

/.

Handwritten notes and signatures in the top right corner, including a circled number '274' and other illegible markings.

בישיבה הנ"ל עוררו בפני את בעיה התקציב לעבודתם. הודעתי להם שאינני רואה שום אפשרות לחשיג את הכספים עבורם מן הארץ. הם צריכים לגייס את הכספים במקום. עשיתי זאת כידיעה שדבר זה הוא אפשרי וגם ראוי. עבור התקציב היסודי, הרשיתי להם לקבל דמי-הרשמה מכל עולה מ-100 עד 200 מרנק. גם דבר זה הוא אפשרי לגבי רב העולים. אני חוזר: הודעתי להם ברור שכל הדברים שאמרתי הם בבחינת הצעה שהגעתי אליה אחרי הקיראת התנאים במקום ואולם ההחלטה הסופית היא בידך.

קצין העליה:

כמו בהרבה מקרים אצלנו, קרה גם כאן מקרה משונה: הממשלה נתנה את עו"ד גואטה בקצין העליה לכל צפון-מזרח. לא נקבעה לו כל משכורת, כל תקציב, לא קבל כל הוראות מה הם המקידי, מה הן סמכויותיו ומה הם יחסיו עם יתר הגורמים הממשליים בעניני העליה. הרשח נא לי לעיין שאין לו כל סמכויות רשמיות ודרך היותו שלו הוא רק גנימי. הוא איננו יכול להכניס את המשרד לדרכו ואלה האגפים העובדים דרכו מקבלים את הסדר כאופן אכזאבי במרסיל. ולהרבות את המטרות, הודעה לו אתה או מישהו מן המחלקה במכרז ובמכתב שהוא מתמנה גם במנהל המשרד הא"י וכיוצא באלו הודעות. גזמה שמנהל המשרד הא"י מוציא גם את כל העליה לסופל ואם לזה התכוונת, ונדמה לי שלא, ארי שהמוסד שם הוא מיותר. תאר נא לעצמך שיהודי בזה, ציוני בכל גופו ועו"ד לתי מקצועי מקבל מכתבים ומברקים מן הארץ. הוא לוקח כל מלה ככתובה ולומר אותה בדיוקא. ואז אמילו לי, כתבר אותה הנועה, עשה סוד להסביר לו את מצב הדברים וחוא וגם התנועה לוחה במוסד, שלא רוצה למסור לו את כל עניני העליה, כמינסטרינגטיס הפועלים נגד הוראות ברורות של הממשלה והסוכנות.

נוסף לזה, הוא קבל מאות אשורים מטעם משרד העליה של הממשלה לויזות עם הוראה לשלוח את האנשים בהקדם האפשרי. כשרע שמעתי על ענין זה, שלחתי לו מברק להפסיק את מתן הויזות עד בואי. כשבאתי, המברק לי שיותר מ-1200 נפש נמצאות בשפולו על סמך האשורים האלה, רבם זקנים גשים וילדים. כשפוחחתי אתו, הסברתי לו שלמי החוראות החרות, בשים ברשותי בשי"ח 300 איש עבור סוניס, אינני יכול להוציא את האנשים שהוא אסר בחוך מבגרת המטבח שלנו וביחוד כשהחומר האנושי הזה יכול ברבו המכריע, גאם לא בולו, על שבמי הסוכנות.

אגב, הקונסוליה בפריס עושה זאת בעזרה עוד יותר יפה... לדוגמא: שולחה מכתב לממשלה במקום, עיר בטרקו, וסודיעה לה שמוכנה עבורה ויזה בקונסוליה בפריז. המשרד סתרה בימים אלה ובשעתה אלה. היהודי המסכן שאין לו כסף להגיע לפריז, מופיע לבסוף במחנה שלנו כאלג'יד. ומה לנו לעשות אתו ועם משפחתו כשאיננו סתמים מבחינה רסואית או מבחינה הגיל. ומקרים כאלה רבים. אני בשלעצמי התרשמתי יפה מן העו"ד גואטה. איש רציני מאד. אחרי שקבל את הסגוי, הוא בחסר כלו לפקיד. עזב את המקצוע ומתח שהוא חי, רק אלהים יודע.

ובחוסמת, אני מופיע ומסביר לו שכל מה שהוא עשה אינן לו דרך עד שאקבל הוראה ממך ובאותו הזמן הוא התחייב כלפי האנשים בשם הממשלה וזהם בהלקם הגדול מצרו או מוכרים את רעושתם. בשפת זה אני טחכה להוראה ברורה ממך, אם מותר לנו להעלותם מחוץ למטבח. אמנם יסעו במדור דגיל של עולרים על ידנו, אולם ברשימת יוצרת שלא אנהנו ולא המחלקה אחראית לה. שנית: אתה חריך לקבוע את המספר ההדסי לסוג זה, כי אינני חושב שאריך להוציאם במה מהת.

- מסבום לעניני סוניס, אני רוצה להביא כפניך את הענינים העוזרים לעירודי:
1. הוראה על סוגי העולים שבהם הארץ מעונינת ברשימת הקדובים. הם מתקלקלים: (א) נועד, שאטנם חריך להשתתף לענינים להכשרה מוקדמת, אולם בהתחשב עם הנאי המקום, לאעלותם גם כך.
  - (ב) בעלי משפחה, שהם בעלי מקצוע. יש לנו אפשרות לארגן השלוחה של מהם משפחות לוגדי-לעבת, נהגי-קשרים, מכוונאים וכדו'. קיימת אפשרות להעביר מספר לא קטן של צורפים, מקצוע מודגה בארץ, עם חומר

./.



Handwritten signature and date: 1/14/45

לעבודה ולעם כסך. באם ישלחו בהם קצת, באמצע המסר בלי קוצי לערגן כשר של צורמים עם מסקי עור קטנים.

6. עליה בעלי פשטתה שסמסר מטרגסיה מטפיק אמילו אם ישמשו בארץ לפרולטריון העירוני.

7. ערוך של יצירת מוסיקה או קצו פרטיבים על ידי צורך של בעלי-קצוצ או עובדי-דומה, קשה גם בעלי רכוש מועט. אני מבין את היתוך הנפול והמנוגד שבו אתה והמחלקה עובדים, מולם אי המסר מבלי שנקבל הוראות שלפיהן נכוונן את העליה.

2. בעיה הררומ:

עסדרום היים כ- 13000 יהודים ממוזרים בעריות ובבשרים. מצבם מבהינה כלכלית ובפחון קשה מאד. במרה שהוצתנו שם הרבה עעירים ועוד פורטיבים, הרי שאנו מחפירים עוד יותר את מצבם. לגביהם יש לנקוט בחמנים מיוחדת במסרה להגיש לירי הסול היהודים שם.

3. קביעת תפקידי ועדה העליונה:

באם אפשר במסגרת הצעותי. אשר היו"ד הר"ר בדגוס, שנבחר על ידם.

4. קביעת תפקידי יציג העליונה:

שם למי הצעותי

א. ספול בעלי החוץ.

ב. הירים. נשטה זה קבלתי על עצמי לעזור לחברה נטיעות הקפורה אתנו לעבוד עם ועל ידי כך להקל על נטיעות שם. הוצץ מזה מטיא אני במי הסוסר הצפה לאסור למי המרים מהוך הועדה הכלכלית על יד ועדה-העליונה עם קצין-העליונה לבקר בא"י עם עוד מספר בעלי-חוץ ואנשי כלכלה, במסרה לקבוע קטר יסיר עם הצורמים השונים בארץ ולפי זה לכוון אתרי שובם, את עליה בעלי-חוץ והמסר הכינוגי.

ג. ספול בכל העוליים שקבלנו יצעה על סמך אסורי-הממשלה. לגביהם נהווה רק חברת פרנסורה המסדרת את נטיעותם. לגבי כל יתר העוליים, עובד חמוס כמו עד אתה. על הממשלה לקבוע לעצין עליה מכוונת והקטיב לעבודה.

ביחס לתקפת אשר א"י בסוגים, באם הכולנה היא אשר א"י דומי כלפי השלפונות המקומיים, קינגי רואה אפשרות כזאת בקרום, ובאם הכולנה היא אשר א"י למי פחותה-גרי כל מה ששיחי הוא בכוון זה ואין מן אלה אנשי שם בלבד. העליה תהא תלויה באנשים שיוצאנו מזהה לתועיל.

מלגות

קציר מלגות, שבה גרים למעלה מ- 30000 יהודים מהוך 120000

יהודים שבכל מלגות, אין היים יהודים ניכרים בהן. יש המסגרות ציוניות. יש מצא אישי-מסויגים בלי עורך, ויש בה רק מצב מהגזעות גרה.

מעילות מכוונת וציוניות נכרת רק בפדובינגסיה כמו פורן ובה 30000 יהודים. קוגסטנטין- 12000 וכוון- 10000. המסגרות האלה יש הנועות נוער מו"ע הצקות. רבציונטיים וצופים יהודיים. סוגי העוליים החלקים כמו בסוגים.

באך כלל עבודה המוסר מתחלקת למי:

- 1. היחודים שהגיעו מסקרו ונמצאים במחנות.
- 2. העליה מאלג'יריה.

המחנות:

המצב במחנות המסרה מאד בתנאים האחרונים, אחרי העליה מהואמה בפריס-ע מלג'יר ומרוקו, המסקרו את ההחירה מאלג'יר לתלונתין. קיזם נמצאים באלמים ומפתים איש בעלמה מהגרת מאלג'יר. כ- 400 איש מהוך המסר הנ"ל הם אנשים שמסלנו אותם במסך החשיים לעליה.



1/17 2/14 3/15

שם הארכיון: \_\_\_\_\_  
מספר תיק: \_\_\_\_\_

ג.מ.ט.ל: 1/17  
או.מ.ט.מ: 1/17

(המסמך הוא חלק מפרוייקט) דבר זה הוא חלק מפרוייקט המיושם על ידי משרד הביטחון וההגנה, וכל המידע המופיע בו הוא סודי ומוגן על ידי חוק. המסמך אינו להפץ ולכלול בו מידע המיועד לשימוש בלבד. כל מי שיש לו גישה למסמך זה חייב לשמור על סודיותו ולמנוע את פישוטו לציבור. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו.

המסמך הוא חלק מפרוייקט המיושם על ידי משרד הביטחון וההגנה, וכל המידע המופיע בו הוא סודי ומוגן על ידי חוק. המסמך אינו להפץ ולכלול בו מידע המיועד לשימוש בלבד. כל מי שיש לו גישה למסמך זה חייב לשמור על סודיותו ולמנוע את פישוטו לציבור. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו.

המסמך הוא חלק מפרוייקט המיושם על ידי משרד הביטחון וההגנה, וכל המידע המופיע בו הוא סודי ומוגן על ידי חוק. המסמך אינו להפץ ולכלול בו מידע המיועד לשימוש בלבד. כל מי שיש לו גישה למסמך זה חייב לשמור על סודיותו ולמנוע את פישוטו לציבור. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו.

המסמך הוא חלק מפרוייקט המיושם על ידי משרד הביטחון וההגנה, וכל המידע המופיע בו הוא סודי ומוגן על ידי חוק. המסמך אינו להפץ ולכלול בו מידע המיועד לשימוש בלבד. כל מי שיש לו גישה למסמך זה חייב לשמור על סודיותו ולמנוע את פישוטו לציבור. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו.

המסמך הוא חלק מפרוייקט המיושם על ידי משרד הביטחון וההגנה, וכל המידע המופיע בו הוא סודי ומוגן על ידי חוק. המסמך אינו להפץ ולכלול בו מידע המיועד לשימוש בלבד. כל מי שיש לו גישה למסמך זה חייב לשמור על סודיותו ולמנוע את פישוטו לציבור. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו. המסמך יישלח בחזרה למשרד הביטחון וההגנה לאחר קבלתו.

ג.מ.ט.ל: 1/17  
או.מ.ט.מ: 1/17

1/17  
1/17

87\*27\*8

60A 0004 UNLESSION HAVELAN ENAY, AL BARTER OLESEN 4400 0000\*  
ONE MILLION 440000 YLICH\* NO CO. ORECO UC4400. UD.1 0001 0001 0000  
L000 000. 0000 0000 0000 0000 0000. 0001 0001 0000 0000 0000  
JALAN 000000 00 000000 0000 ( 0000 000. 000000 000000 0000\*  
00 4400.1 00 0000. 0, 0000 000000 000 0000 00000000 0000, 00 000  
00000\* 00000 000 0000 000 0000. 0000 0000 0000 0000. 0000 0000  
000000 00000\* - 00000 00 000000 00000 000000 00

0000000 000000\* 0000 000000 00000 000000 00 000000 000000 00 00  
000000 0000, 00 0000 000 000000 000000. 0000 0000 00000 000 000000  
000000. (00000 000000) 000000 000 0000-00000\* 00000 00 0000 00000000  
000000 0000 00000000 0000 000 0000000 00000 00000-000000 000  
000000 00000000 000 000000 00000 00000\* 00000 0000 000 00000\* 000  
0000, 0000 000 000000 0-0000 00000000 000000 0000\* 000 0-00 0000  
000000: - 00 0000\* 00000 000 000000 0000\* 0000-00 000000\*  
000 000000 0000 000 000 0000\* 0000 000 00 000000 0-0

000000 00000 00000 0000 00000\*  
000000 0000000 00 000 0000 000000 00000 00000 00000 00000 00  
0000 00000 0000000 0000000 000000 00 00000 00 000000 0000000\*  
0000 00 0000 000\* - 0000 000000 000000000000000 00000 0000\* 0000 00  
000000\* 00000000 00000000 000 000000 000000\* 0000 0000000\* 000  
0000000 0000 0000 00000 0000 0000000\* 0000 000000 0000, 0000  
00 000000 00000 00000 000000\* 00 0000 000000\* 00000 000 00000 0000  
0000 0000\* 000 00 000000 00000\* 0000 000 00000 00000\* 0000  
000 00000 0000 000000 00000\* 00000 0000 0000 000000 00000\* 000  
0000000000 00000 000 000000 000000\* 0000, 0000 000000 00 00000  
00 00000) 00000 - 00000 000 000000 0000000 0000 0000\* 000  
000000 0000 00000 (00000 0000 0, 0000 000000 000 000000 00 0000  
00000 (000000 0-  
(00000 00000) 0000, 0000 000 0000 00000 0000000000000000000 -  
0-0000\* 00000000 - 00000 00000 000000 000000 000000 000000  
0000, 0000 000000 000000 00000 00000 000000 00000 00000

Deputy Controller

0\* 000000 0000000 000000 000000

0000, 0	-	000*00
00000	-	000*000
0000, 000	-	000*000
0000000	-	000*000

00000 0000000 0000000  
0\* 00000 - 000000 000000 0000 0000 0000 0000 0000

000 0 0 0 0 0

2020.04

СЕРИИ ИЛИ СЕРИИ... ВНЕШНИЕ СВЯЗИ... РЕГУЛИРОВАНИЕ... ЭКОНОМИКА...

ЭКОНОМИКА... ВОЗРОЖДЕНИЕ... УСИЛИЛИ... ПРОВЕДЕНИЕ... ЗАКОН...

2°/ И      К      И

ЗАДАЧА... ОБЩЕСТВО... ПОЛИТИКА... КУЛЬТУРА... ОБРАЗОВАНИЕ...

(H)  
S/N  
JUG

7. \* \* \* \* \*  
8. \* \* \* \* \*  
9. \* \* \* \* \*

10. \* \* \* \* \*  
11. \* \* \* \* \*  
12. \* \* \* \* \*  
13. \* \* \* \* \*  
14. \* \* \* \* \*  
15. \* \* \* \* \*  
16. \* \* \* \* \*  
17. \* \* \* \* \*  
18. \* \* \* \* \*  
19. \* \* \* \* \*  
20. \* \* \* \* \*

21. / a b c d e f

22. \* \* \* \* \*  
23. \* \* \* \* \*  
24. \* \* \* \* \*  
25. \* \* \* \* \*  
26. \* \* \* \* \*  
27. \* \* \* \* \*  
28. \* \* \* \* \*  
29. \* \* \* \* \*

30. \* \* \* \* \*  
31. \* \* \* \* \*  
32. \* \* \* \* \*  
33. \* \* \* \* \*

34. (Handwritten marks)